

---

shivalIIArNavaH by Nilakantha Dikshita

శ్రీనీలకణ్ణదీక్షితప్రణీతః శివలీలార్ణవః

Document Information

Text title : Shivalilarnava by Nilkanthadikshita

File name : shivalIIArNavanIlkaNThadIkShita.itx

Category : shiva, nIlakaNThadIkShita

Location : doc_shiva

Proofread by : Rajesh Thyagarajan

Latest update : May 20, 2022

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

June 29, 2023

sanskritdocuments.org

శ్రీనీలకణ్ణదీక్షితప్రణీతః శివలీలార్ణవః

॥ శ్రీః ॥

మహాకవిశ్రీనీలకణ్ణదీక్షితప్రణీతః శివలీలార్ణవః ।

అథ ప్రథమః సర్గః ।

పూతం స్వతః పూతతరం తతో యద్ గాఙ్గం పయః శఙ్కరమాలినఙ్గాత్ ।
తత్ పాతు మాతుః ప్రణయాపరాధపాదాహతైః పూతతమం తతో నః ॥ ౧ ॥

అశక్యమఙ్గాస్తరవద్విభక్తుమణుప్రమాణం కరణం యదస్తః ।
సామాన్యభూతం శివయోస్తదేకం సానుగ్రహం స్యాన్మయి గర్భదాసే ॥ ౨ ॥

అన్విప్య ఖిన్నం నిగమానశేషానమి న మినం ప్రథమం స్మరామః ।
అన్విప్యమాణం నిగమైరశేషైరమ్భ ! స్తుమస్తే వయమాక్షిమినమ్ ॥ ౩ ॥

స్తన్వేన కశ్చిత్ కవయామ్భుభూవ తామ్బూలసారేణ పరో జనన్యాః ।
అహం తతోఽప్యన్నతిమాతుకామః సర్వే తతోఽప్యన్నతమక్షిణోమ్ ॥ ౪ ॥

అర్థే తనోరద్రిసుతామయోఽస్మీత్యహంయునా కిం ఫలమాదియూనా ।
గీర్వాణయోగీన్ద్రముపాస్మహే తం సర్వాత్మనా శైలసుతాత్మకో యః ॥ ౫ ॥

కాలేన శమ్భుః కిల తావతాపి కలాశ్చతుష్షష్టిమితాః ప్రణీన్యే ।
ద్వాసప్తతిం ప్రాప్య సమాః ప్రబన్ధాఞ్చతం వ్యధాదప్పయదీక్షితేన్ద్రః ॥ ౬ ॥

అనాహతోద్భూతమపాస్తభేదమాద్యం శివస్యోపయికం విధాతుః ।
నాదాభిధం పారగమధ్వనాం తదనుత్తరం జ్యోతిరనుస్మరామః ॥ ౭ ॥

సాహిత్యవిద్యాజయఘణ్ణయైవ సంవేదయన్తే కవయో యశాంసి ।
యథా యథాస్యాం ధ్వనిరుజ్జహితే తథా తథా సార్లతి మూల్యభేదాన్ ॥ ౮ ॥

యావత్ కవేర్మార్దవముక్తిబన్ధే యావద్ ధియః శ్రోతరి కోమలత్వమ్ ।
తావద్ధ్వనౌ తద్యతిభేదమూలే తారత్వమాలఙ్కృతికా వదన్తి ॥ ౯ ॥

అస్మిన్ మహాత్వస్తమితాన్యవేద్యే విసృత్వరే వీచితరఙ్గరీత్యా ।

కావ్యధ్వనౌ జాగ్రతి దేహభాజాం కర్ణం విశేయుః కథమన్యశబ్దాః ॥ ౧౦ ॥
 కీర్ణాని ఘణ్ణాపథ ఏవ హస్త శబ్దార్థరత్నాని గిరాం సవిత్త్యా ।
 అత్యాదరాదామృశతాం కవీనాం దృగ్గోచరం కన్యచిదేవ యాన్తి ॥ ౧౧ ॥
 ప్రాయస్తిరోభూతమహాప్రకాశాః పాషాణఖణ్ణేష్వివ చన్ద్రకాన్తాః ।
 శబ్దేషు శబ్దా మిలితాశ్చరన్తి భాగ్యోత్తరా ఏవ తు జానతే తాన్ ॥ ౧౨ ॥
 యానేవ శబ్దాన్ వయమాలపామో యానేవ చార్థాన్వయముల్లిఖామః ।
 తైరేవ విన్యాసవిశేషభవ్యైః సమ్మోహయన్తే కవయో జగన్తి ॥ ౧౩ ॥
 గాయన్తి వీణా అపి వేణవోఽపి జానన్తి బాలాః పశవోఽపి చేదమ్ ।
 కావ్యాని కర్తుం చ పరీక్షితుం చ ద్విత్తా భవేయుర్న తు వా భవేయుః ॥ ౧౪ ॥
 సవ్యం వపుః శబ్దమయం పురారేరాత్మకం దక్షిణమామనన్తి ।
 అఙ్గం జగన్మఙ్గలమైశ్వరం తదర్హన్తి కావ్యం కథమల్పపుణ్యాః ॥ ౧౫ ॥
 స్తోతుం ప్రవృత్తా శ్రుతిరీశ్వరం హి న శాబ్దికం ప్రాహ న తార్కికం వా ।
 బ్రూతే తు తావత్ కవిరిత్యభీక్షం కాష్ఠా పరా సా కవితా తతో నః ॥ ౧౬ ॥
 కర్ణం గతం శుష్యతి కర్ణ ఏవ సజ్జీతకం సైకతవారిరీత్యా ।
 ఆనన్దయత్యన్తరసుప్రవిశ్య సూక్తిః కవేరేవ సుధాసగన్ధా ॥ ౧౭ ॥
 పశ్యేయమేకస్య కవేః కృతిం చేత్ సారస్వతం కోశమవైమి రిక్తమ్ ।
 అన్తః ప్రతిశ్శాయమవేక్షితశ్చేత్ కోణే ప్రవిష్టా కవికోటిరేషా ॥ ౧౮ ॥
 వక్రోక్తయో యత్ర విభూషణాని వాక్యార్థబోధః పరమప్రకర్షః ।
 అర్థేషు బోధ్యేష్వభిదైవ దోషః సా కాచిదన్యా సరణిః కవీనామ్ ॥ ౧౯ ॥
 సదర్థమాత్రగ్రహణాత్ ప్రతీతా సర్వజ్ఞతా సాపి శశాఙ్కమాలేః ।
 ప్రాప్తా వికాసం ప్రతిభా కవీనాం వ్యాప్నోతి యద్వేత్తి న తచ్ఛివోఽపి ॥ ౨౦ ॥
 ఉల్లఙ్ఘయ తన్త్రాన్తరసమ్ప్రదాయానుత్పేక్షమాణా జగదన్యదన్యత్ ।
 కస్మాద్ బిభీమః కవయో భవామః కావ్యజ్ఞుదణ్డాద్ బిభీమస్తు కామమ్ ॥ ౨౧ ॥
 తన్త్రాన్తరేషు ప్రతిపాద్యమానాస్తే తే పదార్థా నను తే త ఏవ ।
 నిర్బేదభీశోకజగుప్పితాన్యప్యాయాన్తి సాహిత్యపథే రసత్వమ్ ॥ ౨౨ ॥
 అర్థావబోధేఽపి సమే రసజ్ఞైరన్విష్యతే సత్కవిసూక్తిరేవ ।
 అపత్యలాభేఽపి సమే విదగ్ధా రూపోత్తరామేవ హి రోచయన్తే ॥ ౨౩ ॥

వ్యామోహాయస్తీ వివిధైర్వచోభిర్వాస్యవర్తయన్వ్యన్యకలాసు దృష్టిమ్ |
 కాలం మహాస్తం క్షణవన్నయస్తీ కాన్తేవ దక్షా కవితా ధినోతి || ౨౪||
 చింతాసు సంసర్గవిశేషలాభే సన్దర్భణే చాథ పదైః పదానామ్ |
 ఆర్థావబోధే చ భవన్ కవీనామానన్దభూమా వచసామసీమా || ౨౫||
 అనాయతప్రాణమసంయతాక్షమబ్రహ్మచర్యానశనాదిభేదమ్ |
 చిత్తం మహేశే నిభృతం విధాతుం సిద్ధః కవీనాం కవితైవ యోగః || ౨౬||
 తిర్యక్మనుష్యవ్యతిరేకహేతుర్దేవ్యా గిరామేవ కటాక్షపాతః |
 ప్రజ్ఞావిశేషాస్తు పరే జనానాం ప్రాయో దిశన్తి శ్వమృగాలసామ్యమ్ || ౨౭||
 న కాలభేదాద్ద్రసవర్ణభేదో న జామితా వా న ఋజిషభావః |
 సారస్వతం నామ ఫలం తదేతత్ సదైకరూపం కృతినో లభన్తే || ౨౮||
 బాల్యం విదుః ప్రాకృతభాషితాని శ్రుతిస్మృతీ వృద్ధదశాం వదన్తి |
 సాహిత్యమేకస్తు గిరాం సవిత్ర్యాస్తారుణ్యముద్గాఢముశన్త్యభిజ్ఞాః || ౨౯||
 క్వార్థాః క్వ శబ్దాః క్వ రసాః క్వ భావాః క్వ వ్యక్తయభేదాః క్వ చ వాక్యరీతిః |
 కీయత్సు దృష్టిః కవినా న దేయా కిమన్తి రాజ్ఞామియతీహ చింతా || ౩౦||
 ఆవర్ణశక్తిగ్రహమాపవర్గం దుఃఖైకరూపా విరచయ్య విద్యాః |
 విశ్రాన్తిహేతోః కవితాం జనానాం వేధాః సదానన్దమయీం కిమాధాత్ || ౩౧||
 సిద్ధం పదం సిద్ధతరస్తదర్థః సాధ్యా పదానాం పరమానుపూర్వీ |
 తస్మాత్తసారే కవితాపదేఽస్మిన్ కీయద్విధాత్రా కృతముచ్ఛసీచమ్ || ౩౨||
 తాన్యేవ శాస్త్రాణి త ఏవ శబ్దాస్త ఏవ చార్థా గురవస్త ఏవ |
 ఇయాన్ విశేషః కవితాపథేఽస్మిన్ దేవ్యా గిరాం దృక్పరివర్తభేదః || ౩౩||
 పదాని భవ్యాన్యపి కావ్యరీతిమస్థానదత్తాని న శోభయన్తే |
 నాసాగ్రలగ్నైన భవన్ముఖశ్రీస్తాటజ్కబిమ్బైన కిమజ్ఞనాయాః || ౩౪||
 సాహిత్యవిద్యాం పదమేకమేవ సర్వానవద్యామపి హన్తి దుష్ఠమ్ |
 దంతావలిం మౌక్తికదామరమ్యాం దంష్ట్రేవ వక్రద్ బహిరుల్లసన్తీ || ౩౫||
 అన్యోన్యసంసర్గవిశేషరమ్యాప్యలక్ష్మృతిః ప్రత్యుత శోచనీయా |
 నిర్వ్యక్త్యసారే కవినూక్తిబన్ధే నిష్కాన్తజీవే వపుషీవ దత్తా || ౩౬||
 విద్వత్ప్రియం వ్యక్త్యపథం వ్యతీత్య శబ్దార్థచిత్రేషు కలేర్విలాసాత్ |

ప్రాప్తోఽనురాగో నిగమానుపేక్ష్య భాషాప్రబంధేష్యివ పామరాణామ్ ॥ 3౭ ॥
 కృతే యుగే వ్యజ్ఞానయావత్తిర్ణం త్రేతాయుగే నైవ గుణీబభూవ ।
 ఆసీత్ తృతీయే తు యుగేఽర్థచిత్రం యుగే తురీయే యమకప్రపఞ్చః ॥ 3౮ ॥
 దిష్ట్యాధిరూఢాః కవితాధిరాజ్యం ధీరా రమన్తే న హి శబ్దచిత్రే ।
 స్వర్గేఽపి గత్వాప్సరసాం నివాసే కాణైవ కిం కాపి గవేషణీయా ॥ 3౯ ॥
 మత్స్యా పదగ్రన్థనమేవ కావ్యం మన్దాః స్వయం తావతి చేష్టమానాః ।
 మజ్జన్తి బాలా ఇవ పాణిపాదప్రస్పన్దమాత్రం ప్లవనం విదన్తః ॥ ౪౦ ॥
 కాలాద్ బహోః కాన్యపి దుష్పదాని లభ్యాని మన్దః పరితో వికీర్య ।
 భిద్రాణి లోష్టైరథ పాంసుభిశ్చ సమ్పూరయన్ విస్మయతే విలజ్జః ॥ ౪౧ ॥
 అద్వైకమేకం కుథియః పరేద్యురన్యేద్యురేకం చ పదం నిబధ్య ।
 శుక్తం క్వచిత్ పర్యుషితం క్వచిచ్ఛ కోష్ఠం క్వచిచ్ఛాచరచయన్తి పద్యమ్ ॥ ౪౨ ॥
 ఆపూర్య వక్రం లశునైర్విధాతా కిం నిమ్బసారైః కుథియామసిఞ్చత్ ।
 న చేత్ కథం వాచి తతః క్షరన్త్యాం స పూతిగన్ధః స చ తక్తభావః ॥ ౪3 ॥
 లభేయ నిన్దామపి సత్కవీనాం సవ్యఙ్గ్యసౌరభ్యర్నైర్వచోభిః ।
 న తు ప్రశంసామపి దుష్కవీనాం దుర్గన్ధిభిరీవ్వితరనైరమీభిః ॥ ౪౪ ॥
 వివక్షితార్థప్రతిపాదకం యే విన్యాసభేదం న విదుః పదానామ్ ।
 దుఃఖావహోఽర్థః సుపురితోఽపి తేషాం దౌర్భాగ్యభాజామివ పుత్రలాభః ॥ ౪౫ ॥
 దుర్మేధసః శుష్కతరాం కటోరాం దుర్గన్ధసాన్ద్యాం గిరముద్గిరన్తః ।
 కాలం చిరం హన్త కథం వ్యథన్తే శ్రోతుర్దశాతరస కియత్తమాఽశః ॥ ౪౬ ॥
 శృణ్వన్తు తే దుష్కవితాం పరేషాం శ్రోత్రేషు తప్తం జతు యైర్నిషిక్తమ్ ।
 శబ్దార్థయోర్దుష్కవివక్రభాజోః కిం దుష్కృతం స్వాదవధారయన్తు ॥ ౪౭ ॥
 శ్రామ్యన్తి యావత్ కవయః పరేఽపి శ్రామ్యన్తి తావచ్ఛ తతోఽధికం చ ।
 గర్మోద్భవాదిః ప్రసవావతానః క్లేశో హి దుష్పుత్రసువాఞ్చ తుల్యః ॥ ౪౮ ॥
 దాక్షిణ్యహానిర్జగతాం విధాతుర్దైవ్యా గిరాం దుర్భరణత్య యోగః ।
 పాపం జనాత్మ్యేతి చ సర్వమేతత్ సమాహృతం దుష్కవితానిదానమ్ ॥ ౪౯ ॥
 ఆబ్రహ్మవతాదఘశోధనాని స్మరన్తి యే తే పరమర్షయోఽపి ।
 యావత్తదాత్మాన్వయితాధియైవ న సస్మరుర్దుష్కవితాసు శుద్ధిమ్ ॥ ౫౦ ॥

సోక్తి ముషిత్యా పురతః పఠంతం స్వస్యైవ పశ్యన్ కవిసాహసాఙ్గమ్ ।
 ప్రాజ్ఞో జనః కిం ప్రతిపద్యతాం తమాహన్తు వా సోఽదరమోహతాం వా ॥ ౫౧ ॥
 నిన్దన్తు వాచం మధురాం కవీనాం నన్దన్తు చ స్వాం గిరమేవ మూర్ఖాః ।
 నాద్యాం స్వరీత్యా రసయన్తు జాతు నాన్త్యాం పఠన్తు స్వరతోఽపి పార్శ్వే ॥ ౫౨ ॥
 హింసా పశూనాం క్రతుమధ్యలగ్నా స్వర్గే యథాస్తే క్షణదుఃఖహేతుః । (యథాస్తేఽక్ష్య)
 కిఞ్చిచ్చుమం పాతకమవ్యలగ్నం తథా ముదే స్యాదపి దుష్కృవీనామ్ ॥ ౫౩ ॥
 ప్రాచేతనవ్యాసముఖాః కవీంద్రాః ప్రాజ్ఞోఽపి కిం దుష్కృవిభిర్విరక్తాః ।
 కావ్యాని కర్తుం శతశః క్షమాత్తే కథం న చేదాసత కాకవన్యాః ॥ ౫౪ ॥
 స్థూలాభిరభ్యుల్లిఖితాని ధీభిః స్థూలాని మన్యే కుకవేర్వచాంసి ।
 కథం న చేత్ కర్ణపుటం ప్రవేష్టుమేతాని యత్నాదపి నోత్సహన్తే ॥ ౫౫ ॥
 వాచం హతో యద్యపి తే తథాపి న మూకతా దుష్కృవితైవ దోషః ।
 ఆద్యా యదేకత్య వివాదహేతుః ప్రాణోపరోధాయ పరా బహూనామ్ ॥ ౫౬ ॥
 వాచం విపఞ్చిమివ వాదయన్తి కర్ణామృతేన ధ్యనినా కవీంద్రాః ।
 మూర్ఖాః స్వమేధాముసలప్రహరైర్వి నాశయన్త్యైవ విచేష్టమానాః ॥ ౫౭ ॥
 శక్యం సుఖం గ్రన్థయితుం ప్రవన్ధాన శక్యన్తు న శ్రోతృజనానురోధః ।
 శ్రాన్తే సతి క్వాపి కవౌ యదేష సర్వస్వనాశాదివ భేదమేతి ॥ ౫౮ ॥
 అచుమ్పితోల్లేఖపదప్రవృత్తానసమ్ప్రదాయేన కవీన్ క్షిపతి ।
 పథా ప్రవృత్తాన్ ప్రహతేన మూర్ఖాః పశ్యన్త్యవజ్ఞాముకుశీకృతాక్షాః ॥ ౫౯ ॥
 రసం రసజ్ఞాః కలయన్తి వాచి పఠే పదార్థానపఠే పదాని ।
 వస్త్రం కువిన్దా వణిజో విభూషాం రూపం యువానశ్చ యథా యువత్యామ్ ॥ ౬౦ ॥
 పాత్రప్రకారైః పదయోజనాభిస్తాత్పర్యదుర్నిశ్చయతశ్చ మన్తైః ।
 ఆయాస్యమానాం గిరమాత్మనో యే కర్ణే న కుర్వన్తి త ఏవ ధన్యాః ॥ ౬౧ ॥
 ఏకో హి దోషః పఠకీయతైవ పద్యేషు సర్వేష్యపి దుర్జనానామ్ ।
 తస్మిన్ పురస్థేఽపి కియద్యతన్తే వృత్తైవ తే దోషగవేషణాయ ॥ ౬౨ ॥
 ఆనన్దభుర్బ్రహ్మవిదాం యదేకస్తే వ్యజ్ఞ్యలాభేషు శతం కవీనామ్ ।
 ఏతే సహస్రం పునరర్బుదం వా పరోక్తిదోషమురణే ఖలానామ్ ॥ ౬౩ ॥
 ప్రాచీనపద్యభ్రమతః ప్రవృత్తాః స్తోతుం ఖలాః ప్రేక్ష్య కవిం పురస్తాత్ ।

యేనాన్యథాకర్తుమిదం గతస్తే క్లేశేన తేషాం హి స ఏవ దణ్ణః ॥ ౬౪ ॥
 దోషః క్వచిత్ కశ్చిదితి ప్రతీతః ప్రాచామలఙ్కారవిదాం ప్రవాదః ।
 సర్వప్రబ్ధానుగతస్తు మన్యే కర్తుః కవేరీవనమేవ దోషః ॥ ౬౫ ॥
 ముదైవ వాక్యేషు పదేష్వధీతం ముదైవ దీర్ఘం కవితాపథేఽపి ।
 ఆవశ్యకం యత్కిల పామరాణామావర్జనం తన్న కిమప్యధీతమ్ ॥ ౬౬ ॥
 నిసర్గతో నిర్గుణముక్తిగుమ్భం సమర్థయన్తే సగుణం బలాద్యే ।
 తే కఞ్చుశీనన్నహనోన్నతేన లమ్బస్తనేనాపి ముదం లభన్తే ॥ ౬౭ ॥
 పాణ్డీత్యలోభో యది పామరాణాం కామం విహింసస్తు కలాస్త్రిషష్టిమ్ ।
 కరతేఽపరాధః కవితే! గృహీతః కిమస్తి తే కిఞ్చన పూర్వవైరమ్ ॥ ౬౮ ॥
 వాచం కవీనామపలాళయన్ యాం భుక్త్యై రసజ్ఞో యువతిం యువేవ ।
 తామేవ భుక్త్యై నను తార్కికోఽపి ప్రాణాన్ హరన్ భూత ఇవ ప్రవిష్టః ॥ ౬౯ ॥
 ఆర్దేష్వలఙ్కారవిదః ప్రమాణం శబ్దేషు నః శబ్దవిదో మునీన్ద్రాః ।
 కే తాన్త్రికాణాం కవయో భవన్తి కే వా కవీనామపి తాన్త్రికాః స్యుః ॥ ౭౦ ॥
 ఘట్టోపవిష్టానివ వాగ్భిరర్థైః కావ్యాగమజ్ఞానుపసాన్త్యయామః ।
 ఆప్లుత్య భల్లూకవదాపతన్తః కథం ను జయ్యా ఇహ గౌతమీయాః ॥ ౭౧ ॥
 అన్యన్తికస్థైరవిభావనీయః సూక్ష్మః ప్రకృత్యా మృదుసూక్తిజన్మా ।
 కుతర్కవిద్యావ్యవనోపజాతేః కోలాహలైర్న ధ్వనిరేష వేద్యః ॥ ౭౨ ॥
 గుణాన్ న గృహ్ణాన్తు ఖలాస్తతః కిం గృహ్ణాన్తు దోషానపి వా తతః కిమ్ ।
 అపి వ్యతితాముభయం తతః కిం గుణోఽపి దోషో యది దుస్సహం తత్ ॥ ౭౩ ॥
 క్వ బ్రహ్మలోకః క్వ గిరాం సావిత్రీ క్వ భూమిభాగాః క్వ వయం వరాకాః ।
 దిష్ట్యోపలభామపి దేవతాం తాం విక్రీణతే వృత్తికృతే విమూఢాః ॥ ౭౪ ॥
 దుష్పణ్డీతారాధనదుఃఖశీలాత్ కష్టాదముష్మాత్ కవితాధికారాత్ ।
 వరం జగత్యామిహ మూకభావో వరం చ తిర్యక్తృణగుల్మభావః ॥ ౭౫ ॥
 ప్రాయో జడా మత్సరిణశ్చ లోకా దోషోత్తరం మృగ్యగుణం వచో నః ।
 గుణైకలుభోఽపి జనః క్వచిత్ స్యాదిత్యాశయైవాయభియాన్ ప్రయాసః ॥ ౭౬ ॥
 'వేదాహమేతం పురుషం మహాన్త' మిత్యామనన్తో నిగమాః సగర్వమ్ ।
 శ్వాసః కృతా యేన స ఏవ దేవో వర్ణ్యః కథం వాఙ్మనసాతివర్తీ ॥ ౭౭ ॥

శబ్దేషు వార్ధేషు పరం యతిష్యే తథా తథా మాం గురవో వినిన్యః |
 చమత్కృతిం తత్ర కథం విధాన్యే న మత్కృతిర్యత్ క్రమతే తదంశే || ౭౮ ||
 క్వాహం క్వ కావ్యం కవిరాజసాధ్యం క్వాహం క్వ శమ్భుర్నిగమైరగమ్యః |
 నిశ్శుక్మమేవాంవిదపి ప్రవర్తే నిర్లజ్జతే దేవి! తవ ప్రసాదాత్ || ౭౯ ||
 దత్తే త్వయా వాఙ్మయరత్నకోశే విక్రీయ భుక్తం కిల భుక్తమేవ |
 శిష్టం త్వదజ్ఞోః పునరర్పయేయం దయమ్య మీనాక్షి ! పురైవ మహ్యమ్ || ౮౦ ||
 శబ్దా యద్వదనం ప్రపద్య మృదుతామాశాసతేఽన్యాదృశీ-
 మర్థా యద్ధిషణాప్రవాహపతనాదిచ్ఛన్తి జిజ్ఞాస్యతామ్ |
 యత్కీర్తిస్సృహయా శివోఽపి నిగమాన్ గ్రన్థాతి సర్గాదిషు
 ప్రాచస్తాన్ కవితాపితామహపదారూఢాన్ కవీన్ ప్రస్తుమః || ౮౧ ||
 ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే ప్రథమః సర్గః |

అథ ద్వితీయః సర్గః |

అస్తి క్షితేరాభరణాయమానః పారేసముద్రం స హి పాణ్డ్యదేశః |
 ఆశామగస్త్యాధ్యుషిఠాం గతోఽపి సర్వోత్తరో యో జగతి ప్రతీతః || ౧ ||
 ఆస్థాయ వైరాగ్యమనుత్తమం యస్మైలోక్యలక్ష్మీం న తృణాయ మేనే |
 యదాధిపత్యస్సృహయా న ఏవ దేవో దధే సున్దరపాణ్డ్యరూపమ్ || ౨ ||
 సుదుష్కరం యత్ప్రతిసర్గమేవ పశ్యన్ మునిః ప్రాగ్ విరరామ సర్గాత్ |
 న శుష్కయా సాన్వ్యగిరా సురాణాం కిం గాధిసూనోరపి శాన్తిరస్తి || ౩ ||
 మన్దానిలోఽసౌ మలయానిలోఽసౌ గన్ధానిలోఽసౌ వితి యం యువాసః |
 సమ్భావయన్తే చలితైః శిరోభిః స కోఽపి యతోఽణభవః సమీరః || ౪ ||
 ఆకారితా యత్ర మఖేషు విప్రైరాలోకయన్తో విబుధాః సమృద్ధిమ్ |
 యుష్మాన్ యజామో వయమర్పయధ్వే యుష్మత్పదం చేదితి సాన్వ్యయన్తే || ౫ ||
 తపోవనేఽన్యత్ర తపశ్చరన్తో దివం భజన్తే యది యుక్తమేతత్ |
 తతోఽధికే యత్ర తపస్యతాం హి తత్రైవ యుక్తః సుచిరం నివాసః || ౬ ||
 మృత్ప్రిణ్డ్యరూపో జనకో యదీయః పితామహో యత్య కులాల ఏవ |
 స కుమ్భజన్మాజని సూత్రకారః కోణే వసన్ క్వాపి చిరం యదీయే || ౭ ||
 సౌభాగ్యలక్ష్మీం నవచన్దనానాం మన్దానిలానామపి మౌక్తికానామ్ |

అయాతయామామభినిర్విశన్తి ప్రాయేగ కౌమారహరా యదీయాః ॥ ౮ ॥

యత్రోభయానుచ్ఛతరాన్ రసాలానాలక్ష్య విన్యస్మయభక్తదక్షాన్ ।

తపస్యతి న్యస్తభరః సుఖేన తేష్వేవ మైత్రావరుణీర్మహర్షిః ॥ ౯ ॥

ఉపత్యకామణ్ణలనిర్విశేషే దేశే హి యస్మిన్ మలయాచలస్య ।

ఉదేతి మన్దం వ్యజనానిలోఽపి చమత్కృతశ్చన్దనసౌరభేణ ॥ ౧౦ ॥

పదేపదే చన్దనకాననత్తైః ఫణాధరైర్వృత్త నిపీయమానః ।

జాతః ప్రభూతోఽపి బహిః ప్రసర్పన మన్దః కీలైవం మలయానిలోఽభూత్ ॥ ౧౧ ॥

మన్దానిలం మన్మథమూలకన్దం యత్రోపయోక్తుం మునయస్త్రనన్తః ।

వైయాఘ్రచర్మవ్యజనోపజాతైర్వాతైర్వృతం కేచన వర్తయన్తే ॥ ౧౨ ॥

అయత్నలభ్యాన్యయమద్భుతాని శరాసకాణ్డాని శరాససఙ్ఖ్యాన్ ।

యత్రైవ పశ్యజ్ఞాగదేకవీరః స్థిరం మనోజః శిబిరం చకార ॥ ౧౩ ॥

తామ్రాతరఙ్గానిలతాడితాసు మాకన్దవాటీషు మనోజవీరే ।

యత్రావతీర్ణే మహతా బలేన తద్బాహుగుప్తాత్తరుణా రమన్తే ॥ ౧౪ ॥

వర్షోపలా యత్ర హి మౌక్తికాని కాష్ఠాని గన్ధద్రుమకాణ్ణఖణ్డాః ।

కన్తేన విస్పర్ధతుముత్సహేత దేశః శిలాకణ్ణకపూరితోఽన్యః ॥ ౧౫ ॥

స్వర్గం నవం స్రష్టుమనా మునిః ప్రాక్ ససర్జ యత్సముఖదేశ ఏవ ।

తస్మారుతస్పన్దనమాత్రతోఽపి స్వరోభగభాగ్యం సులభం విజానన్ ॥ ౧౬ ॥

అన్యాయా విశన్త్యః సరితః సముద్రమాపూరయన్తే జలజన్తుభిః సైవః ।

రత్నాపగా యత్ర తు సమృతస్తి రత్నాకరత్వం రమణస్య దత్తే ॥ ౧౭ ॥

యత్సంకమాదేవ భవన్తి ముక్తాః సా జాహ్నవీ సర్వజనీనమేతత్ ।

తతో విదుర్దక్షిణజాహ్నవీతి తాదృగ్విధాం యత్ర హి తామ్రపర్వీమ్ ॥ ౧౮ ॥

దత్తే సుతాం స్వామివ యాం సమస్తైరలఙ్కృతాం రనగణైరగస్త్యః ।

సరస్వతే గోత్రైమహత్తరాయ యతో గృహీతా హరిణాపి వేదాః ॥ ౧౯ ॥

అభ్యాపతన్తిమనువాసరం యామగస్త్యగోత్రప్రభవేతి సిన్ధుః ।

వికీర్య పుష్పైరివ మౌక్తికౌపైః ప్రత్యుద్యజన్ ప్రాపయతే కిమస్తః ॥ ౨౦ ॥

స్రోతోముఖైరమ్బునిధిం ప్రవిష్టం స్విభావతః స్వాదు యదీయమమ్భుః ।

నిర్మథ్య లబ్ధం త్రిదశైః కదాచిదాత్వాద్యతేఽద్యాపి సుధా సుధేతి ॥ ౨౧ ॥

ఊరోదకాస్వాదభవం విపాకమపాకరిష్యన్నివ కుమ్భజన్మా ।
 జహాతి శైలం మలయం న జాతు పాతుం ప్రకృత్యా మధురం యదమ్భః ॥ ౨౨ ॥
 యాం సర్వరత్నైకఖనిం విహాయ గంగామధాత్ కేన గుణేన శమ్భుః ।
 కా ప్రీతిరర్కే సతి కైతకేఽపి న హీశ్వరాః పర్యనుయోజ్యశీలాః ॥ ౨౩ ॥
 వైదూర్యనీలోపలమౌక్తికాని యదాదిమధ్యాన్తసముద్భవాని ।
 సా తామ్రపర్ణి సరిదేవ యత్ర సాధరణీ కాచన సారణీవ ॥ ౨౪ ॥
 తస్మిన్ విశాలే తరుణేన్ద్రమాలేరావాసభూతం పదమద్భుతానామ్ ।
 వనం జగత్పావనమస్తీ కిఞ్చిన్నీపద్రుమాణాం నికషా వృషాద్రిమ్ ॥ ౨౫ ॥
 అజ్ఞాతతిగ్మాంశుకరావమర్కా ఛాయా యదీయా తమసాం విహస్తీ ।
 వాతేరితం పుష్పరజో యదీయం నిశ్శేషమున్మార్మి రజః ప్రజానామ్ ॥ ౨౬ ॥
 అన్వలీనభ్రమరైః ప్రసూనైరాభాతి యద్ బద్ధరజోభిరీషత్ ।
 సత్వేన నిర్జిత్య రజాన్తమశ్చ సమ్మూర్చ్ఛితేనేవ సమన్తతోఽపి ॥ ౨౭ ॥
 యత్రాభిషిక్ష్వాన్తి మధు క్షరన్తో వృక్షా భువం మూర్ధ్నివాష్టమూర్తైః ।
 ర్ముఙ్క్తుర్వతే కర్ణరసాయనాని సామాని గాయన్త ఇవ ద్విరేఫాః ॥ ౨౮ ॥
 వక్రణీ యస్మిన్ మునిపాదపానామాభాతి పుష్పాణ్యతినిర్మలాని ।
 సమాహృతా ముక్తిజషాం ప్రదాతుం శశాఙ్కఖణ్డా ఇవ శక్కరేణ ॥ ౨౯ ॥
 సమ్పూర్యమాణాత్ ప్రతిపౌర్ణమాసం శాఖాగ్రసఙ్ఖట్టనతోఽవధూతాత్ ।
 మృగాఙ్కబిమ్బాద్ గలితా ఇవోర్ష్యాం మృగాః శతం యత్ర పరిభ్రమన్తి ॥ ౩౦ ॥
 ప్రత్యర్థినో యత్ర మహేశ్వరస్య తత్తత్క్షణోదన్తవిచారణాయ ।
 చారా నియుక్తా ఇవ మన్మథేన చరన్తి భృక్ణాః సమమన్యపుష్టైః ॥ ౩౧ ॥
 ప్రాగమ్భయాథ ప్రమథాధిపేనాయధ్యాసితే యత్ర కదమ్బమూలే ।
 మాకన్దజమ్బూవటపాదపానాం మన్దాక్షమన్దాని కులాన్యభూవన్ ॥ ౩౨ ॥
 శాఖాసు శాఖాసు ఫలాని యత్ర భాన్తీవ నానా పరమార్థతస్తు ।
 సర్వాగమానాం ఫలమ్భేకమేవ సన్ద్రశ్యతే తచ్చ కదమ్బమూలే ॥ ౩౩ ॥
 తృణీకృతే యత్ర వసద్భిరార్యైశ్చరాచరైఃస్మిన్ పశవశ్చరన్తి ।
 వైకుణ్ఠవాసోఽపి తృణీకృతస్తేర్న చేత్ కుతోఽసౌ హరిణాదృతః స్యాత్ ॥ ౩౪ ॥
 పుష్పాయ వృక్షాగ్రపదావిరూఢాన్ పుత్రాన్ మునీనాముపలాలయన్తః ।

వ్యాజేన దేవాస్తపసోఽభినన్ధిం పృచ్ఛన్తి నిత్యం పరిశక్కుమానాః ॥ 3౫ ॥
 రోమాఞ్చసాన్ద్యా ఇవ కుగ్మతౌధైరుదశ్రుపూర్ణా ఇవ శీఘ్రవృష్ట్యా ।
 భస్మానులిప్తా ఇవ పుష్పధూల్యా దృష్ట్యా మునీన్ యత్ర భవన్తి నీపాః ॥ 3౬ ॥
 యస్మిన్ మహేశానకరాశ్రయేణ కేనాపి కుత్సేన కృతావలమాభః ।
 మృగా నిరాతక్కులవాశ్చరన్తి మృగాదనైః ప్రత్యుత సేవ్యమానాః ॥ 3౭ ॥
 వ్యాహన్యమానా మృగయాసు యస్మిన్ వ్యాపూః శివత్వం ప్రతిపద్య సద్యః ।
 ఆస్మక్కులీనోఽసి మహానసీతి హస్త్యాన్కీరాతానుపసాన్త్యయన్తే ॥ 3౮ ॥
 దృష్టేష్యివానుశ్రవికేషు యస్మిన్ధీరా వితృష్ణా ఇతి నాద్భుతాయ ।
 స్వర్గాధి కే ధామని సంవసన్తః స్వర్గాణి కర్మాణి కిమాద్రియేరన్ ॥ 3౯ ॥
 పాణౌ మృగం పార్శ్వతలే కిరాతీం పర్యక్కుబన్ధే చ గజం మహాన్తమ్ ।
 సమ్మానయన్నేవ చరత్యరణ్యే పఞ్చాననః కోఽప్యధునాపి యా మన్ ॥ ౪౦ ॥
 యద్ ద్వాదశానైకవిభావనీయం త్రయ్యన్తదృశ్యం కథమస్తు తన్నః ।
 ఇత్యధ్యవస్యేవ తదావసన్తి బ్రమర్షయః పాశుపతా మహాన్తః ॥ ౪౧ ॥
 వల్ల్యో యదీయాః కలవల్లికాద్యాః శాఖాశ్చ మాధ్యన్దినకాణ్డముఖ్యాః ।
 సర్వాగమస్తోమమయస్య తత్య శక్నోతి కో వర్ణయితుం ప్రభావమ్ ॥ ౪౨ ॥
 తస్మిన్ కదమ్బద్రుమమూలసీమ్ని తపఃపరీపాకఫలం జనానామ్ ।
 ఆస్తే జగన్మృగలమృగజారేల్లం దయావిగ్రహవత్త్వలిక్గమ్ ॥ ౪౩ ॥
 యద్ గూహితం వాగ్భిరకృత్రిమాభిర్యద్ ద్రష్టుకామా మునయో యతన్తే ।
 నామ్నా చ రూపేణ చ సున్దరం తత్ ప్రత్యక్షమాస్తే ప్రియకస్య మూలే ॥ ౪౪ ॥
 పాణ్డ్యార్పితా భాత్యధునాపి యస్మిన్పృజ్వాయతా వేత్రనిపాతరేఖా ।
 నానారహస్యాగమబోధనీయాం నాదాత్మతామస్య వివృణ్యతీవ ॥ ౪౫ ॥
 సమన్తదివ్యాగమసమ్ప్రతీతే తారాత్మకే తత్ర మహేశలిక్గే ।
 ఆర్ద్రేష్టరర్ద్రేష్టతయైవ దృష్టో బిస్తుస్తు సిన్ధుః స్తిమితా జటాగ్రే ॥ ౪౬ ॥
 మూలఞ్చ మౌలిఞ్చ వివేత్తుకామౌ యస్యాక్రమేతాం విధిరమ్యతశ్చ ।
 తస్మాంలమేతత్తరుమూలగమ్యం తన్మౌలిరేతత్తరుమౌలివేద్యః ॥ ౪౭ ॥
 ఛన్నం ప్రసూనైః స్పపితం మరన్దైరలక్కుతం భోగిభిరాపతద్భిః ।
 ఇత్యం స్వయం పూజితమస్తి నిత్యం స్వామ్యముభవ సున్దరనాథలిక్గమ్ ॥ ౪౮ ॥

ఏక కిల బ్రమ యదద్విత్తీయం వక్తుం చతస్రః శ్రుతయోఽపి నాలమ్ |
 తాదృగ్విధాన్యేవ భజన్తి తస్య బ్రహ్మణి పఞ్చావయవతస్యముద్రామ్ || ౪౯||
 తస్మిన్నహమ్పూర్వికయా విశద్భిరపాస్తబన్ధరధునాపి జీవైః |
 సమ్పాధదుస్థైరజనిష్ట లిక్లే సార్వత్రికీ దన్తురతేతి శక్కే || ౫౦||
 చిద్రూపమానన్దమయం చ వేదాః శైవం వపుః శాశ్వతమామనన్తి |
 దయామయం తేఽపి విదుర్న జాతు దృష్టం తదత్రైవ కదమ్బమూలే || ౫౧||
 గూఢం భవామీత్యభిమానమాత్రం గూఢం పరం జ్యోతిరిదం కథం స్యాత్ |
 యన్మూర్ధని ప్రత్యుత చన్ద్రరేఖా తేనైవ తత్ పైక్షి కదమ్బమూలే || ౫౨||
 ఖ్యాతాః కలా యద్యపి తత్ర లిక్లే పశ్యైవ సిద్ధాః శివశాసనేషు |
 తథాపి తేనాధ్యుషితే తు దేశే కలాశ్చతుఃషష్ఠిరపి సుధరన్తి || ౫౩||
 కృష్ణార్జునాభ్యాం పరిపూజ్య లిజమాసాదితాః సిద్ధయ ఇత్యవేత్య |
 కస్తూరికాభిర్నసారకైశ్చ లిమ్పన్తి లోకాః ఖలు లిజమేతత్ || ౫౪||
 యత్పిఠికాధస్పదమాత్రలగ్నా వాణీ బహిర్న క్రమతే కథశ్చోత్ |
 తత్ కారణేశత్రితయాతివర్తి లిజం కయా వర్ణయితవ్యముక్త్యా || ౫౫||
 సదాభిషిక్తం విబుధస్రవన్త్యా సదా సమభ్యర్చితమిన్దనా చ |
 లిజం తదైశం విజనే వనేఽపి లోకత్రయక్షేమకరం బహూవ || ౫౬||
 కూజత్సు వన్యేషు విహక్లమేషు గాయత్యు చాఖణ్డలగాయనేషు |
 ప్రీతిం దధౌ తుల్యవదేవ దేవః కస్తద్భృశా తేషు భవేద్ విశేషః || ౫౭||
 వినోద్యతే యః కిల యోగివృద్ధైవిద్యాధరైరప్సరసాం గణైశ్చ |
 వ్యాధైర్మృగైః పక్షిభిరప్యరంస్త స దేవదేవాశ్చిరమత్ర లిక్లే || ౫౮||
 అన్తర్హితావస్థితమత్ర లిక్లే తమారరాధుస్తరవః ప్రసూనైః |
 శ్మశ్కారకణ్ఠాయనతః కురంకా నిర్మోకపటార్పణతో భుజ్జ్ఞాః || ౫౯||
 సన్ధ్యాసు సన్ధ్యాసు గణైరదృశ్యైరారాత్రికం సాధితమస్సుటం యత్ |
 చక్రే జరజ్జమ్బుకవక్రలగ్నైర్వలాద్భరేతజ్జ్వలనైః ప్రకాశమ్ || ౬౦||
 వన్యద్యిపేష్యన్యతమో గణేశో వ్యాధార్భకేష్యేకతమః కుమారః |
 సాఽప్యోదిశక్తిః శబరీషు కాపి భూత్వా విజహుః సవిధే పురారేః || ౬౧||
 ఇత్థం పరిభ్రామ్యతి కాలచక్రే ప్రణశ్యతి ప్రోద్యతి చ ప్రపశ్యే |

దేవేషు యోగిష్యపి కేఽపి కేఽపి శనైరబుధ్యన్త రహస్యమేతత్ || ౬౨||

ప్రత్యగ్గృతా ప్రాక్తనపుణ్యయోగాదాప్తోపదేశైరనుమానతశ్చ |
క్రమాద్ ద్యులోకే బహుబిభూవ కదమ్బకాంతారకథాప్రసక్తః || ౬౩||

దూరాత్ ప్రణేముః కతివిద్ వనం తదారాత్ పరే నీపతరూనపశ్యన్ |
విచిక్యరేకే తదనుప్రవిశ్య ధన్యాః పరే తద్ దదృశుశ్చ లిక్ష్మమ్ || ౬౪||

ఆనన్దజైరశ్రుభిరభ్యాపేఞ్చన్నానర్చురప్యక్షిభిరేవ ఘృతైః |
న్యవేదయంతాపి నికామధాతమాత్మానమానన్దసుధాప్లవతం తే || ౬౫||

గృహత్సు యుష్మాస్యపి గూఢమేతద్రహస్యమద్రాక్ష్య వయం కిలేతి |
అనుశ్రవాన్ కేచిదుపాలభన్త కేచిద్విధిం కేఽపి శిలాదసూనుమ్ || ౬౬||

వాగీశ్వరా వాగ్భిరపూజయన్త ధ్యానాధ్యసీనా హృది దధ్యురేనమ్ |
బాహ్యోర్చనామాత్రపరాయణాస్తు సామగ్ర్యలాభాదలభన్త ఖేదమ్ || ౬౭||

అభ్రావగావారిభిరభ్యషిఞ్చన్ సుధాన్దసః సున్దరనాథలిక్ష్మమ్ |
తత్రాసమర్థా మునయో మహీస్థాస్తన్తమ్భిరే కేవలమశ్రుపూర్ణాః || ౬౮||

అలక్ష్య పూజావ్యసనాయమేషామపామభావాత్ పరమం చ ఖేదమ్ |
దీనానుకమ్పానిధిర్ద్దమౌలిర్దివ్యం సరస్తత్ర విధాతుమైచ్ఛత్ || ౬౯||

స దక్షిణత్యాం దిశి బాణపాతే సరో విధాత్యన్నమృతాంశుమౌలిః |
సక్పద్విలాసాదివ నిర్భిభేద తీక్షణ భూమి త్రిశిఖాఞ్చలేన || ౭౦||

ఆవిధ్య తూలం భువి సద్య ఏవ పాదాఙ్గదం పశ్యతి సున్దరేశే |
భక్తత్య తే న క్షతిరస్తి జాతు శేషః సుఖోత్యాహ సుతా హిమాద్రీః || ౭౧||

ఆవిధ్యమానాత్ త్రిశిఖాభిఘాతైరధఃకపాలాఙ్గదఙ్గభిత్తైః |
అమ్భో యదణ్ణావరణాయితం తదుద్బుద్బుదం తత్క్షణముద్బుభూవ || ౭౨||

త్రైవిక్రమే కర్మణి శాహిణాపి ప్రవర్తితం యత్ కింల పూర్వమమ్భుః |
అధోగతిం ప్రాప తదేవ లేభే శివాస్త్రయోగాద్ గతిమిత్యమూర్ధ్వామ్ || ౭౩||

దిదృక్షమాణేన మహాద్భుతం తచ్చివేన యావన్నమితో న మౌలిః |
తావత్ సరస్తకృతముత్తరఙ్గం తతః స్రవన్త్యా విబుధస్రవత్యా || ౭౪||

సరస్త్రిశూలప్రభవం పురారేస్తథాత్యగాధం తదభూత్ క్షణేన |
యథాత్ర దేవోఽవతరన్ ప్లవేత త్రివిక్రమః క్రాన్తజగత్రయోఽపి || ౭౫||

నౌర్వాన్న రామాన్న చ కుమ్భణేనేర్యస్యాస్తి భీతిస్తదవేక్ష్య తీర్థమ్ ।
 ఆస్వాసమాజగ్మతురర్ణవస్థా శశ్వత్తమా తావపి కూర్మమీనౌ ॥ ౭౬॥
 ఆవిర్భవన్తిః సలిలే సమన్తాదమ్నోజనిరుత్పలినశ్చ తస్మిన్ ।
 దృశౌ పిబన్వ్యో పరమస్య ధామ్నః ప్రీతిం పరాం ప్రాపతురర్కచన్ద్రౌ ॥ ౭౭॥
 త్రైగుణ్యరూపం త్రిశిఖం హి శమ్నోర్ధీరా జగత్కారణమామనన్తి ।
 తత్సమ్ప్రసూతేఽపి సరస్యముష్మిన్ కా హేతుచిన్తా కమలోత్పలానామ్ ॥ ౭౮॥
 శైవాలనీలం బహిరమ్బుజాభమన్తర్లైరుద్ధ్రియమాణమచ్ఛమ్ ।
 త్రైగుణ్యరూపం త్రిశిఖోద్భవం తదమ్నో నిజాన్ హేతుగుణాన్ వ్యనక్తి ॥ ౭౯॥
 ప్రాచీనమబ్జం పరిహృత్య సద్యో జగ్రాహ భానుర్జలజం తదీయమ్ ।
 ఆత్రైవ లక్ష్మీః స్థితిమాబబన్ధ చతుర్ముఖోఽతశ్చకమే ప్రసూతిమ్ ॥ ౮౦॥
 ఆచామత స్వాత సరస్యముష్మిన్నత్యామ్భసా మామభిషిచ్ఛాతీతి ।
 దేవాన్ మహర్షీనపి చాన్వగృహ్లాద్ వాచా భగీన్యా విభురాగమానామ్ ॥ ౮౧॥
 ఖాతం శూలశిఖాచ్ఛాలేన సలిలైః పూతం జటాతీర్థజైః
 ప్రత్యక్షేణ చ శామ్భవేన విధినా ప్రాప్తం పరాం గ్రాహ్యతామ్ ।
 తీర్థం తత్ ప్రతిపద్య తాపసగణా భాగీరథీ తత్యజు-
 ర్మన్దం చాదరమాదధుః సురగణా మన్దాకినీస్తోతసి ॥ ౮౨॥
 ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే ద్వివీతీయః సర్గః ।

అథ తృతీయః సర్గః ।

అథ జాతు పురన్దరః సుధర్మామధితిష్ఠన్ సహ సప్తభిర్ధిగీశైః ।
 అవిజేయమనుక్షణోపచిత్వా విమతం వృత్రమమన్తయద్ విజేతుమ్ ॥ ౧॥
 చతురంగమిదం మహద్ బలం నశ్చతురం గన్తుమహో న యత్సమీపమ్ ।
 న బల భుజయోః క్రమేత తస్మిన్నవశాదజ్ఞాలిబన్ధశిక్షితౌ యౌ ॥ ౨॥
 ఆమృతాశనజాతిమాత్రజేతర్యలమస్త్రాణి న తత్ర దైవతాని ।
 పరివృత్త్య పతేయురాసురాణి ప్రబలం యూథపతిం తమేత్య సద్యః ॥ ౩॥
 నికృతిం శరణం వృణీమహే చేన్నియమాదాపదియం క్షమా తరీతుమ్ ।
 నిర్మతిం పరిపృచ్ఛతాముమర్థం న హి నః పుణ్యజనేతు సమ్ప్రతితః ॥ ౪॥
 ఆసురా హి భవేమ యుధ్యమానాః కపటేనేతి యది త్థితం మతం వః ।

అసురత్వమపోక్షితం చిరాన్నః సురభావాదతిగార్హితాదముష్మాత్ ॥ ౫॥
 స హి సమ్ప్రతి సాగరాన్తరీపే క్వచిదాలమ్భ్య నిరాశ్రయం సమాధిమ్ ।
 అవిశక్యేతమాస్థితస్తపస్యాం సుఖజయ్యో యది రోచతే భవభ్యః ॥ ౬॥
 ఇతి వాదిని వల్లభే సురాణామనుజుర్జుర్హారీశ్వరాః సహర్షమ్ ।
 ప్రకృతిర్హృదయే రుచిః ప్రజానాం కిముత స్వామిని తాదృశేపి లభ్యే ॥ ౭॥
 స హి యత్ర తపశ్చకార వృత్రస్తదనుప్రాప్య తపోవనం మహేన్ద్రః ।
 పరమేణ సమావినోపవిష్టం పవినా తం వినిపాతయామ్నభూవ ॥ ౮॥
 కృతకృత్యమముం నివర్తమానం కియదప్యప్రతిసన్దధానమేనః ।
 వికృతా వపుషా వికీర్ణకేశి సమమేవానుససార వృత్రహత్యా ॥ ౯॥
 పునరేత్య యథాపురం సుధర్మాం పురుహూతః స్తువతో విసృజ్య దేవాన్ ।
 అవరోధమభీపురాలులోకే విశతీం స్నేన సహైవ వృత్రహత్యామ్ ॥ ౧౦॥
 అవకీర్య పవిన వికీర్య కేశానసమాలోచ్య చ కృత్యమాప్తవర్జైః ।
 స తయానుగతః పలాయత ద్రాక్ సమరేష్యప్రతిమల్లసాహసోఽపి ॥ ౧౧॥
 అపథం తదభీక్షమాదృతం యైరిపి సాక్షాదుపదిష్టమాదితశ్చ ।
 జహాసుః ప్రథమం త ఏవ శక్రం ప్రకృతీనాం ప్రభవత్స్వయం స్వభావః ॥ ౧౨॥
 వివినాద్విపినం గిరిం గిరిభ్యో జలరాశేర్జలరాశిమన్తతశ్చ ।
 జగతో జగదప్యయం ప్రధావన్ముముచే నైవ తయా ధియేవ జీవః ॥ ౧౩॥
 నిపుణం స పురస్తరో విలిత్యే సరసి క్వాపి సరోజనాశతన్తా ।
 శతశః సముపాత్తనప్తతన్తోరవల్మూయ బభూవ కోఽపి తన్తుః ॥ ౧౪॥
 అవలోక్య తదన్తరం చిక్రీన్ నహుషో నామ నృపోఽధికారమైన్ద్రమ్ ।
 అనియన్తుకతావిషాదమగ్నైరనుమేనే కథమప్యమర్త్యలోకైః ॥ ౧౫॥
 అయథావదనుష్ఠితాశ్వమేధః కియతా వైత్ర దివం గతః శుభేన ।
 ప్రభుతామపి వర్తయన్ సురాగాం ప్రకృతిం స్వాం న జహౌ తమఃప్రధానామ్ ॥ ౧౬॥
 పృథివీమనుశాసతః పురా యే రిపవన్తత్య మహీభుజో బభూవుః ।
 అధునా విషయేష్యసావమీషామశిషద్ వారిముచో న వర్షతేతి ॥ ౧౭॥
 అహమస్మ్యభివర్షకః ప్రజానాం యజనీయశ్చ తతోఽహమేవ తాసామ్ ।
 క ఇషే హవిషో మభే నరాణామితి సర్వానయమాక్షిపత్ సుధాశాన్ ॥ ౧౮॥

సవనోపనతం హవిః సమస్తం మయి సంవేదయ మద్ధృహితశేషమ్ |
 ప్రతిపాదయ తస్య తస్య పశ్చాదితి మూఢః ప్రశశాస హవ్యవాహమ్ || ౧౯ ||
 ఉదధేః సురసిన్ధుతోయపూర్ణాదుదపద్మన్త యదద్భుతాః పదార్థాః |
 తదియం నిపుణం విశోధనీయేత్యఖిలం గాఙ్గమవాకిరత్ స తోయమ్ || ౨౦ ||
 అవనేర్దిపమాగతాన్ స్వయూథ్యానసకృత్ తేషు చ శీలితస్వభావాన్ |
 స హి మూలబలం సమగ్రహీత్ స్వం న విశశ్వాస నిసర్గదైవతాని || ౨౧ ||
 బహుభిత్తురగైర్గజైశ్చ భావ్యం ద్యుతరూన యాచత యద్యమి న దద్యుః |
 వినిపాతయతేతి వీతశక్యం వనపాలాన్ ప్రశశాస వైధవేయః || ౨౨ ||
 అవితిర్ణఫలా ఉపాసితా అప్యవనిస్థేన పురాత్మనా సురా యే |
 ద్విగుణం త్రిగుణం చ నిర్దయైస్తాన్ దనుజైరేవ స దణ్ణయామ్పభూష || ౨౩ ||
 అమరైః ప్రతిమాసమద్యమానం కులకూటస్థమవేక్ష్య ఖేదితోఽసౌ |
 అవనాయ సమాదిదేశ భృత్యాన్ సితపక్షాత్యయ ఏవ శితభానోః || ౨౪ ||
 స స మిత్రమభూదముష్య యం యం పురుహూతో విరురోధ దానవేషు |
 కథయన్తి కథామముష్య యే యే కుపితోఽయం జ్వలతి స్మ తేషు తేషు || ౨౫ ||
 శయితుం పరివర్తితుం చ బిభ్యన్నయనైర్నిర్నిమిషైః స సర్వగాత్రే |
 నయనాని విభజ్య నిర్జరా మే ప్రతిగృహ్ణాన్వితి సన్నిదేశ మూర్ఖః || ౨౬ ||
 మృగపక్షిసరీస్పృపా మనుష్యాః పశవో యే నిహతాస్త్యయాశ్వమేధే |
 త ఇమే విచరన్తి హస్తుకామా ఇతి తం శశ్వదభీషయన్త దేవాః || ౨౭ ||
 ఇయమేవ శచీతి దర్శయన్తో గణికాం కామపి నిర్జరాః సురాణామ్ |
 అతిసన్దధిరే సుఖేన మూఢం ప్రభుతా కా ప్రకృతేరసమ్మతస్య || ౨౮ ||
 శిబికామధిరుహ్యా జాతు గచ్ఛన్ స మహర్షీన్ వినియుజ్య తత్ర ధుర్యాన్ |
 అసకృన్నిజగాద సర్ప సర్పేత్యపి తం కుమ్భభవమ్మథా భవేతి || ౨౯ ||
 ఆశనిర్ఘ్నసమాప్త ఏవ భోగే పతితో మూర్ధని తస్య శాపరూపః |
 ఆత ఏవ పతన్నపి క్షమాయాం నహుషో న త్యజతి స్మ భోగీభావమ్ || ౩౦ ||
 చిరలుప్తకథే మఘోని తస్మిన్నపి తస్య ప్రతిరూపకే ప్రసప్తే |
 అధిగన్తుమనాః ప్రవృత్తిమైస్త్రిం యుయుజే యోగదృశా గురుః సురాణామ్ || ౩౧ ||
 సరసీరుహనాశతన్తులీనం సరసి క్వాపి సమేత్య యోగగూఢః |

ప్రతిబోధయతి స్మ దేశికస్తం కరణీయం కరుణాప్లుతైర్వచోభిః ॥ ౩౨ ॥
 చకీతః సమయం కియన్తమమ్మిన్ సరసి స్థాస్యసి ఖేదయన్నమర్వాన్ ।
 న హి సమ్యగనిష్కృతం తదేనః ప్రళయే ప్రాకృతికేఽపి ముఞ్చతి త్వామ్ ॥ ౩౩ ॥
 సకలాఘనిబర్హణే సమాధౌ వసత్స్తస్య వధే తు కః సమాధిః ।
 చరణం పరిహృత్య చన్ద్రమాలేః శరణం సంసరతాం యదావిరిఞ్చాత్ ॥ ౩౪ ॥
 చర పాశుపతవ్రతం చరన్ సన్నవనావాయతనాని శామ్భవాని ।
 అనుయాస్యతి కేవలం న తు త్వామధికుర్వీత శివాఙ్జయా తదేనః ॥ ౩౫ ॥
 విశతస్తవ యత్ర సమ్ప్రసీదత్యమృతేనేవ విశోధితోఽన్తరాత్మా ।
 కరుణావరుణాలయో మహేశః కలుషం తత్ర నివారయిష్యతీతి ॥ ౩౬ ॥
 స తథేత్యభినన్ద్య శాసనం తత్ కలితస్వస్త్వయనశ్చ దేశికేన ।
 అధిరుహ్య సురదీపం ప్రతస్థే వివిధాన్యాయతనాని విశ్వమూర్తేః ॥ ౩౭ ॥
 స గిరీన్ హిమశైలకన్దరాదీన్ సరితో జనుసుతాకల్పజాద్యాః ।
 వివినాని చ నైమిశాదిమాని వ్యచరత్ పాశుపతవ్రతీ మహేన్ద్రః ॥ ౩౮ ॥
 స తపోవనదర్శమధ్యువాస ప్రయతః సన్నిమమజ్ఞ తీర్థదర్శమ్ ।
 ద్విజవేదమతర్పయద్ ధనౌదైర్వ్యతవేదం నియతః సమాచచార ॥ ౩౯ ॥
 త్రివిధాన్యపి శామ్భవాని లిఙ్గాన్యయజద్వస్తుభిరాన్తరైశ్చ బౌహ్యైః ।
 లభతే స్మ న శాన్తిమాత్మనోఽయం క్వచిద్వ్యేషు కుతో హి పాతకస్య ॥ ౪౦ ॥
 స తపాంసి బహూని తప్యమానః కలుషేణానుయతానుతప్యమానః ।
 భవబద్ధనిరాకారిష్టుశాఖాపవనం నీపవనం సమాససాద ॥ ౪౧ ॥
 ఉపహారమనుత్తమం పురారేరవతంసోత్పలసౌరభం హరన్తః ।
 అభిజగ్మూరివానిలాస్తదీయా అతిథిం స్వామినమాగతం చిరాయ ॥ ౪౨ ॥
 స కదమ్బవనీపరాగలేశైః శివగఙ్గోదకశీకరానువిద్ధైః ।
 పవనోపహృతేః పతిః సురాణాం పరమాం కామపి నిర్వృతిం జగౌహే ॥ ౪౩ ॥
 ప్రససాద మనః ప్రసేదురక్షీణ్యపజ్జ్ఞే బలముద్భూభూవ శౌర్యమ్ ।
 స హి సన్నిచకర్ష యావదిత్థం కలుషం విప్రచకర్ష తావదస్య ॥ ౪౪ ॥
 అతిహృష్టమనాః స తైర్నిమిత్తరనుసన్ధాయ గిరం పురోధసస్తామ్ ।
 పరినిశ్చినుతే స్మ తత్ త్రిలోక్యాం పరమం ధామ హరిః పరస్య ధామ్నః ॥ ౪౫ ॥

సకలాద్భుతధామ్ని సీమ్ని తస్యాం సహసైవాయమవాప్లుతో గజేన్ద్రాత్ |
 ప్రయతః ప్రవివేశ కాననం తత్ సహ సర్వైశ్చ వినా తదేకమేనః || ౪౬ ||
 స దదర్శ ఘణాతపత్రగుప్తాన్ నకులనాతపతాపితానహీనామ్ |
 అపి దృప్తవరత్తరక్షుదంష్ట్రాముఖకణ్ఠాయితలోచనాం కురణ్ణీమ్ || ౪౭ ||
 స లతాం కమపి ద్రుమం ప్రపన్నాం సవిధస్థాన్యతరూపగూహభీత్యా |
 ప్రతిసంహృతపల్లవామపశ్యత్ పరికృష్టామపి కౌతుకాత్ కిరాతైః || ౪౮ ||
 ఉపహృత్య చలద్రుమప్రవాలాన్ కదలీరిక్షులతా మృణాలినీశ్చ |
 నమతః శతశో హరేః సమక్షం న విషేహే వనకుంజురాన్ సురభేః || ౪౯ ||
 పథి వీక్షితవద్భిరాదరేణ ప్రమథైః పాశుపతైర్మహర్భిశ్చ |
 సవిధం తపసాతినిర్మలోఽయం సముపానీయత సున్దరేశ్వరస్య || ౫౦ ||
 అవిచిన్త్యమదృష్టమశ్రుతం చ త్రిషు లోకేషుపి దివ్యలిక్ష్మమేతత్ |
 వికచైర్నయనోత్పలైర్పిండౌజా విచకార ప్రథమోపహారహేతోః || ౫౧ ||
 ప్రమదాశ్రుపరిప్లుతైస్తదానీం నయనైరాచరణాగ్రమాలలాటమ్ |
 ద్రవతాం ప్రతిపద్య భక్తియోగాద్ దదృశే వారిమయీవ తస్య మూర్తిః || ౫౨ ||
 అథ దణ్ణవదానతస్య శమౌఘ దదృశే దృష్టిమయీ తనుర్మఘోనః |
 ఉపహారకృతే పురో వికీర్ణా వికచేస్తీవరమాలికేవ దివ్యా || ౫౩ ||
 సగణం సవృషం సనన్దికేశం ససుతం సామ్భమపి ప్రభుం తమాద్యమ్ |
 పరిపూజయితుం చకాంక్ష శక్రో మహతామేవ మనోరథోఽపి తావాన్ || ౫౪ ||
 స్మృతసన్నిహితోఽథ విశ్వకర్మా సహ దివ్యేన పురోధసా తదానీమ్ |
 శిరసా ప్రతిగృహ్య భర్తురాంజ్ఞామయతిష్ఠాయతనాయ చన్ద్రమౌలేః || ౫౫ ||
 విధృతం కరిభిర్విమానరూపం విపులం ప్రాకృప్తిహారమేకభూమమ్ |
 శిఖరోల్లిఖితామ్బరం స శిల్పి విదధే గర్భగృహం శుభే విలగ్నే || ౫౬ ||
 అతిసున్దరమర్థమణ్ణపం చ ప్రతిహారత్రయభావితాన్తరేణ |
 మహతా మణిమణ్ణపేన సక్తం విదధే విశ్వశుభాయ విశ్వకర్మా || ౫౭ ||
 ప్రతిమాః పరివారదేవతానాం వివిధాన్యాయతనాని తత్ర తాసామ్ |
 పరితః పరితోఽపి పఞ్చ సాలానకరోదున్నతగోపురోపగూఢాన్ || ౫౮ ||
 శుభవాస్తుని శూలపుష్కరిణ్యా రుచిరే రోధసి పశ్చిమే స శిల్పి |
 భవనం మణిచిత్రం భవాన్యా గణనాథమ్య చ కల్పయామ్భుభూవ || ౫౯ ||

అపరానపి మణ్ణపప్రభేదానభితశోత్సవవీధికా విశాలాః |
 అస్యజ్ఞత స మరుత్వతోఽనురూపాన్ ప్రభుతాభక్తివివేకపాటవానామ్ || ౬౦||
 ప్రహానద్యదనం ప్రసన్ననేత్రం ద్విభుజం దక్షిణతో ధృతోత్పలం చ |
 కరకోపలవద్ ఘనీభవన్త్యా దయయేవాకృత విగ్రహం స దేవ్యాః || ౬౧||
 అధికాని మమేత్యహర్షిశం యైర్మఘవా శోచతి లోచనైః సమన్తాత్ |
 అవలోక్య స విశ్వకర్మకర్మాణ్యలమేతాని కిమిత్వశోచదేభిః || ౬౨||
 దయితస్య దిద్ధృక్షతేఽపసవ్యం వపురేషా కిల వామభాగగేతి |
 కృతమిక్లితవేదీనా మఘానా పదమస్యాః కిము దక్షిణేన శమ్భుమ్ || ౬౩||
 అతిచారుమశేషలక్షణాఢ్యం లలితం బిమ్బమిమం స్వతో వివిక్షుమ్ |
 హరిరర్థయతే స్మ శక్తిమాద్యాం గురురావాహయదన్వమంస్త శమ్భుః || ౬౪||
 అఖిలం జగదాత్మసమ్ప్రసూతం పరిపుష్టాతి దృగేవ యత్ కిలాస్యాః |
 అభిధామపి మీనలోచనేతి వ్యదధాదిన్ద్రపురోహితస్తతోఽస్యాః || ౬౫||
 నియతాం కనకారవిన్దపూజాం దివిజైః కర్తుమనా హరిః సరోజైః |
 పవనం ప్రజిఘాయ దేవదూతం స్వయమస్నాదథ శూలపుష్కరిణ్యామ్ || ౬౬||
 కృతనిత్యవిధౌ విలమ్బమానే శివమభ్యర్చయితుం క్షణం సురేశే |
 కమలైరుదభావి జాతరూపైః కమలిన్యామతిసౌరభైరముష్యామ్ || ౬౭||
 స్వయమాహరదర్శనాయ శమోఘాః సురభీణ్యమ్బురుహాణి కాఞ్చనాని |
 కనకామ్బుజనీతి నామ తస్యాః కలయన్ విస్మిత ఏష సస్మితశ్చ || ౬౮||
 క్వ ను కాఞ్చనతా క్వ సౌరభం తద్ దివి సజ్కల్పభవేషు పఙ్కజేషు |
 ప్రభవత్యఖిలం హి నిర్జరాణాం ధ్రువమాధ్యాసికతత్తదర్థవన్నః || ౬౯||
 సలైరతిపావనైస్తదీయైః కమలైరప్యతిసౌరభైర్మహేన్ద్రాః |
 పరిపూజ్య శివో గురుక్రీత్యా ప్రణిపాతైః పరితోషయామ్బుభూవ || ౭౦||
 అపి గద్గదయా ప్రమోదబాష్పైరపి సారోజ్ఞితయాతిసమ్భ్రమేణ |
 పితరౌ ప్రియకప్రియా సురేశః స గిరానర్చ వచఃపథవ్యతీతౌ || ౭౧||
 భువి సున్దరమాస్పదం తవైతచ్ఛివలిక్గం తు తతోఽపి సున్దరం తే |
 అపి సున్దరమేవ సున్దరాణామభిధానం వచనామృతం త్వదీయమ్ || ౭౨||
 సమసేవిషి మన్దరే హిమాద్రౌ కలధౌతాచలకన్దరేఽపి చ త్వామ్ |

విదితస్తు పరం న విశ్వపారం కిము తత్రైవమసీతి కాపి శక్నా ॥ ౭౩॥

న మత్తైర్న జపైర్న హోమదానైర్న తపోభిర్వివిధైశ్చ లభ్యతే యత్ |
తదిదం తవ సన్నిధానభాగ్యం తరుభిః కైరపి భుజ్యతే నిరీహైః ॥ ౭౪॥

నిహతా దనుజా జితా త్రిలోకీ త్రిదివే చాధికృతం తతః కిమాసీత్ |
ఇహ యే మృగపక్షిణో న హిమానపి నీరాజ్య విమోక్తుమర్హతా మే ॥ ౭౫॥

అపవృజ్య కిమిశ! సాధయేయం భవదానన్దమవాప్నుయాం తదాహమ్ |
కిమితోఽప్యధికః స యో మమాసావచితః స్వామ్యుపలమ్భజః ప్రమోదః ॥ ౭౬॥

జడమేవ జగత్ తవ స్వమాసీదజడాః కేచన మాదృశోఽపి జీవాః |
అతివాఙ్మననసం భవన్తమేవ ప్రతిపన్నాస్తు వయం ప్రశాసితారమ్ ॥ ౭౭॥

వచనావసరో న లభ్యతే నస్త్యయి మీనాక్షి ! శివావినాకృతాయామ్ |
ఇతి దేవి! పృథక్ కృతాసి కిళ్ళోత్ తమిమం మా కురు మాననేఽపరాధమ్ ॥ ౭౮॥

గిరిరాజకుమారికామపి స్వం విపినేష్యద్రిషు చానువర్తమానామ్ |
భవతీం ప్రియకప్రియేఽనురోద్ధం స్వయమధ్యాస్త శివః కదమ్బమూలమ్ ॥ ౭౯॥

జగతో జగదీశ్వరస్య చ శ్రీర్భవతీ యద్యపి సర్వతోఽస్తి పూర్ణా |
కరుణామయముత్సహే న హాతుం తవ మీనాక్షి ! తథాపి రూపమేతత్ ॥ ౮౦॥

హరయస్త ఇమే మహావనేఽస్మిన్నయమిన్ద్రురసావపీన్ద్రవల్లి |
మమ నామజుషః స్థితా యదేతే మమ నేవేయమితి ప్రతీచ్ఛ మాతః! ॥ ౮౧॥

కతి సస్తు న వేధసః కతీన్ద్రాస్తవ మీనాక్షి ! తరణ్ణైరపాజ్ఞైః |
కిమధశ్చ్యవతే మయా వినా ద్యౌః కృపణం మాం ఘటయస్య కింకరేషు ॥ ౮౨॥

వ్యగల్ద్ దనుజేషు మత్సరో మే విరరామ త్రిదివోపభోగరాగః |
స్థగితా బహిరేవ వృత్రహత్యా భవతోరద్య మయి ప్రసాదలేశాత్ ॥ ౮౩॥

ఇతి తం ప్రణిపత్య సంస్తువన్తం ప్రథమం భక్తిమతాం పతిం సురాణామ్ |
అనుగృహ్య దయోర్మితైరపాజ్ఞైరగదిష్టామిదమాదిమో యువానౌ ॥ ౮౪॥

ఆద్యస్త్యమేషామసి పార్షదానాం కుమారయోశ్చామ్యునయోస్తుతీయః |
జానీవహే తే పరమాం చ భక్తిం విద్రావితా సా తవ వృత్రహత్యా ॥ ౮౫॥

వాసన్తికప్రథమపర్వస్య వాసవ! త్వమితథం సమేత్య సకలైరనుయాయవర్ణైః |
ఆవిశ్వపారనగరాభిముఖాత్ ప్రయాణాదభ్యర్చ నౌ కనకవారిరుహైరమీభిః ॥ ౮౬॥

ఇత్యుక్తే సతి జగదాదిదమ్పతిభ్యాః-

మిన్ద్రస్తద్గురురితరేఽనుయాయినశ్చ ।

ప్రస్థానప్రణతిపరమ్పరాభిరేతా-

వన్యోన్యాభ్యధికదయామయా వితేనుః ॥ ౮౭ ॥

ఆమన్త్య ద్విరదేన్ద్రవక్రమసకృత్ సమ్పూర్ణ్య నస్తీశ్వరం

సమ్మాన్య ప్రమథాన్ నివేద్య సకలం చణ్డేశ్వరం శామ్భవమ్ ।

ఆశీర్భిః ప్రతినన్దితో మునిగణైరాప్యచ్ఛ్య వాచస్పతిం

దివ్యేన ద్విరదేన నిర్మలతరో దేవః ప్రతస్థే పురీమ్ ॥ ౮౮ ॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే తృతీయః సర్గః ।

అథ చతుర్థః సర్గః ।

నివృత్తే వాసవే తస్మిన్ నివృత్తం చాన్తరే మనోః ।

ఇన్ద్రాఞ్చకార కోఽప్యన్యో వృన్దారకనికేతనే ॥ ౧ ॥

అభ్రమాతఙ్గమారుహ్య విభ్రమాదమరేశ్వరః ।

సంవృతః సకలైర్దేవైర్నిజగామ పురాద్ బహిః ॥ ౨ ॥

సర్వాసామపి సిద్ధీనాం దుర్వాసా నిధిరద్భుతః ।

సమగచ్ఛత తేనాభ్రే స హి గచ్ఛన్ యదృచ్ఛయా ॥ ౩ ॥

పరిపాలయితుం రౌద్రీం ప్రతిసర్గాధికారితామ్ ।

తస్య న జ్వలతి క్రోధో యస్యైకా జగదాహుతిః ॥ ౪ ॥

అ గ్న్యగారగతే తమ్మిన్ననాహూతాగతాః స్వయమ్ ।

సన్దర్శయన్తి స్వాత్మానం దేవా ఆవాహనక్షణే ॥ ౫ ॥

నానుగచ్ఛతి తమ్యాగ్నిర్న విష్యన్దయతే హవిః ।

నాపక్షయతి సన్తస్రో న నిర్మస్థే విశమ్భతే ॥ ౬ ॥

అతపత్రపనాకారమజ్వలజ్వలనోపమమ్ ।

దృష్టైవ తం మునిం దేవాస్త్రయస్త్రత సుస్థితాః ॥ ౭ ॥

పాణిభ్యామప్రమత్తోఽసౌ ప్రసాదం పద్మమైశ్వరమ్ ।

గజస్కంధగతాయాపి దదౌ రాజేతి వజ్రణే ॥ ౮ ॥

అనాదృత్య స తం మోహాన్నిదధే మూర్ధ్ని దన్తినః ।

శుణ్ణయా సోఽపుష్పాదాయ నిష్పివేష నిసర్గతః ॥ ౯ ॥

ఆభుజ్య స భ్రువౌ కిఞ్చిదావర్త్య కపిలే దృశౌ ।
ప్రజజ్వాలేవ కోపేన మునిః ప్రస్ఫురితాధరః ॥ ౧౦ ॥

పస్పన్దే న సహస్రాంశుస్తస్తమ్భే మారుతస్తదా ।
చకమ్పే సార్ణవా పృథ్వీ వివ్యనే కేవలం నభః ॥ ౧౧ ॥

స హస్తీహస్తీపకయోః శాపం ఘోరమవాస్పజత్ ।
వజ్రం వజ్రితాణ దుర్వారమజ్కుశం చ నిరజ్కుశే ॥ ౧౨ ॥

మౌలిం భేత్స్యతి పాణ్డ్యోఽస్య మదాన్ధస్య దివస్పతేః ।
సఞ్చురత్వవనావేష కుఞ్చురః క్షుద్రదన్తివత్ ॥ ౧౩ ॥

దత్తశాపతయా కిఞ్చిద్ దగ్ధేన్దనమివానలమ్ ।
ప్రశామ్యన్తమముం దేవాః ప్రణిపాతైరసాన్త్వయన్ ॥ ౧౪ ॥

సమ్భ్రమోద్వేగకార్పణ్యస్తమ్భప్రణతిసాన్త్వనైః ।
ప్రసాదాభిముఖస్తేషాం ప్రాహ మాహేశ్వరో మునిః ॥ ౧౫ ॥

పాణ్డ్యో భినత్తు తర్హస్య మౌలిం మకుటలక్షణమ్ ।
సున్దరేశార్చనాన్తశ్చ శాపః స్వర్ధన్తిన్ఽస్త్వితీ ॥ ౧౬ ॥

మహేన్ద్రసవిధావాసవాసనారసికశ్చిరాత్ ।
మహేన్ద్ర ఏవ శైలేన్ద్రే జన్మ లేభే మురాద్విపః ॥ ౧౭ ॥

ఆమూలమగ్నదన్తః స ఖేలాసు బిభిదే భువమ్ ।
ధర్తుకామ ఇవ స్కన్ధే తామేవోద్ధృత్య సార్ణవామ్ ॥ ౧౮ ॥

మదగన్ధేన ధావన్తి యేషామన్యే మతగ్లజాః ।
కర్ణానిలేన తే తస్య కలభస్యాపి దుద్రువుః ॥ ౧౯ ॥

స సింహాన్ శుణ్ణయాదాయ చిక్షేప తృణపూలవత్ ।
పాదైరేవ మహాగ్రాహాన్ భేకమర్ధం మమర్ధ చ ॥ ౨౦ ॥

గ్రాహో గ్నసన్దే హర్యక్షా ఘ్నన్తి గృహ్లాన్తి మానవాః ।
ఇత్యవ్యమానం కళభైరాశ్చర్యమివ సోఽశ్ణోత్ ॥ ౨౧ ॥

సరిత్సరాంసి పీతాని సకృదాకృష్య శుణ్ణయా ।
మదధారాపదేశేన మన్యే తస్య ప్రసుస్రువుః ౨౨ ॥

స మత్తః సఞ్చారన్ పృథీవీం చరణైరపచస్కరే ।
 లఘూకరిష్యన్నివ తాం దిగ్గజానుజఘృక్షయా ॥ ౨౩॥
 అజానివ గజానన్యానాదాయాదాయ చిక్షిపే ।
 స ఏవ పుణ్ణజస్తత్ర వశాస్తస్యాభవన్ పరే ॥ ౨౪॥
 స ఖేలన్ సాగరస్యామ్భుః ఊపన్ మన్దాకినీం ప్రతి ।
 దయయా చిరవిశ్లేషౌ దమృతీ తావయోజయత్ ॥ ౨౫॥
 పశ్యన్ మధ్యమలోకస్య రామణీయకమద్భుతమ్ ।
 పాంసుభిః స కరోద్ధూతైశ్చకారేవ దివం భువమ్ ॥ ౨౬॥
 విద్రవద్భిర్వనే తస్మిన్ వ్యాధవ్యాప్రుమ్మగాధిపైః ।
 మృగాణాం రక్షణాదాసీన్మృగేన్ద్యః సోఽదుభుతః ఊతౌ ॥ ౨౭॥
 మహేన్ద్రాదేష మలయం మలయాదపి దర్శరమ్ ।
 సఞ్చారన్ జాతుచిత్ ప్రాప కుఞ్జారో నీపకాననమ్ ॥ ౨౮॥
 మదగన్ధాశయా ప్రాప్తైర్మధుపైర్విపినాత్ తతః ।
 సమ్ప్రదర్శితవర్త్యైవ స యయా హేమపద్మినీమ్ ॥ ౨౯॥
 గణేశమదనిష్యన్దగన్ధసర్వస్వవేదినః ।
 ఉపేక్షాం భ్రమరాశ్చక్రురున్మదాస్తన్మదామ్భుసి ॥ ౩౦॥
 స పతన్నేవ సరసి క్షీరోద ఇవ మన్దరః ।
 కల్లోలైః ప్లావయామాస కదమ్బవిపినాన్తరమ్ ॥ ౩౧॥
 మలినో నిర్మమజ్జాస్మిన్నున్నమజ్జాథ నిర్మలః ।
 ప్రాగభూత్ కేవలో భౌమః సార్వభౌమోఽథ దన్వినామ్ ॥ ౩౨॥
 ఉత్తీర్ణ్య బహిరన్తశ్చ నీరజా నరిజాకరాత్ ।
 ఆతీయాయ స తం శాపమధీయాయ మునేర్గిరః ॥ ౩౩॥
 గాఙ్గేయైః శైవగాఙ్గేయైః కమలైః కమలాస్పదైః ।
 ఏకదన్తం చతుర్దన్తః సిన్ధురం సిన్ధురోఽర్చయత్ ॥ ౩౪॥
 పుష్కరైరభిషిచ్యేశౌ పుష్కరోపహృతైరయమ్ ।
 పుష్కరైరేవ చానర్చ పుష్కరం గాహితుం పునః ॥ ౩౫॥
 సితం హి కాఞ్చనం పుష్పం శివస్యైవాభవన్ముదే ।
 పితృణం తు తదాసీతం ప్రీతయే శివయోరభూత్ ॥ ౩౬॥

ముక్తశాపో గజః పృథ్వీం ముదా యదపచమ్కరే ।
గజతీర్థమితి ఖ్యాతం తద్ బభూవ మహత్ సరః ॥ ౩౭॥
ఐరావతేశ్వరం లింగమైరావతవినాయకమ్ ।
స తీర్థే సరసస్తస్య స్థాపయిత్వాభ్యపూజయత్ ॥ ౩౮॥
పురన్దరేశ్వరం నామ పూర్వతః సున్దరేశితుః ।
స్వామినామాఙ్గీతం లింగం స్థాపయామాస చాపరమ్ ॥ ౩౯॥
ప్రహితః సున్దరేశేన స హి తత్ర చిరం వసన్ ।
పునర్జగామ స్వం ధామ పురుహూతేన చాదృతః ॥ ౪౦॥
కదమ్బవిపినాత్ ప్రాచి కల్యాణనగరే తతః ।
కాలేన మహతా జ్ఞజ్ఞే కశ్చిద్వైశ్యో ధనజ్ఞయః ॥ ౪౧॥
అస్త్రాయ గత్వా దేవేన కృతయుద్ధం గతమ్పూహః ।
కౌరవ్యమత్యశేతాయమూరవ్యస్తు ధనజ్ఞయః ॥ ౪౨॥
తస్య భూమిస్సృశో భక్తిం తరుణేస్తుశిఖామణౌ ।
భక్తిరొగస్తుకాన్యేషాం కథం వానుకరిష్యతి ॥ ౪౩॥
(ధశైకాదశికాః!) ప్రాయో వణిజశ్చతురా అపి ।
ఏకం దత్వేహ సోఽముత్ర తత్సహస్రముపార్జయత్ ॥ ౪౪॥
పరక్షేత్రపరామర్శపరిశక్తి ధనజ్ఞయః ।
నోత్సర్జ బహిర్జాతు స గోషక్లవమాత్మనః ॥ ౪౫॥
వృత్తిః సా హి విశాం యత్తు భువముల్లిఖ్య జీవనమ్ ।
స తు తత్ కర్మ తత్యాజ దివముల్లిఖ్య కేవలామ్ ॥ ౪౬॥
అక్రీణీతైవ పుణ్యాని వ్యక్రీణీత న జాత్యపి ।
సమయేషూపయోగాయ సర్వమేవ జగోప సః ॥ ౪౭॥
స బహూన్ విషయాన్ గత్వా వాణిజ్యాయ ధనజ్ఞయః ।
నివృత్తో నీపకాంతారసమీపం సాయమాయయౌ ॥ ౪౮॥
అదృశ్యత సహస్రాంశురస్తభూధరమస్తకే ।
మందేహాయుద్ధలభ్ధాస్సకృష్కదిగ్ధ ఇవారుణః ॥ ౪౯॥
అర్కమస్తం గమిష్యస్తముపేత్యానుచరాః కరాః ।

అన్వగన్వగలమ్బున్త దుద్రువుర్యే పురః పురః ॥ ౫౦ ॥
 నిన్దన్తో రజనీం కోకా నన్దన్తస్తాం చకోరికాః ।
 చఞ్చూచఞ్చూచి సాయాహ్నో సర్వతః సమ్ప్రజహ్రారే ॥ ౫౧ ॥
 ప్రచుక్రుశుర్ద్విజాః కేచిదపరే మానమాస్థితాః ।
 అసఙ్ఖతో ద్విజానామిత్యాసీత్ తథ్యం తదా వచః ॥ ౫౨ ॥
 ప్రతీచ్యం దదృశే రాగః స స్థాస్యతి కియచ్చిరమ్ ।
 ప్రాచ్యం దృష్టవరో హ్యేష భాస్వతో బ్రామ్యతః సదా ॥ ౫౩ ॥
 ప్రసప్తే మహసాం రాశౌ ప్రాదుర్భూతం హి తారకైః ।
 తమసాభ్యావృతే లోకే తావద్భిరపి కిం కృతమ్ ॥ ౫౪ ॥
 త ఏవ భానవో భానోస్తారకావపుషా స్థితాః ।
 తథాప్యేకః స నాస్తీతి తమాంసి విజజ్జుమ్భిరే ॥ ౫౫ ॥
 ప్రాయో జాత్యనురోధాయ పద్మమాత్రే నిమీలతి ।
 భానుహస్తగతేనాపి పఙ్కజేన నిమీలితమ్ ॥ ౫౬ ॥
 తథా సాస్త్రిభవన్తి స్మ తమాంసి హరితాం ముఖే ।
 వ్యాఘ్నవన్తి హి తాన్యేవ విహన్యన్తే యథా మిథః ॥ ౫౭ ॥
 శైవలోత్పలభృక్ణాణాం సరసీషు నిశాముఖే ।
 స్పర్శసౌరభకూజాభిః స్వం స్వం రూపమబుధ్యత ॥ ౫౮ ॥
 నిషపాతేవ గగనం నిస్ససారేవ సాగరః ।
 ఆవవారేవ నిశ్శేషమవిద్యా మహతీ తదా ॥ ౫౯ ॥
 అయశ్శృఙ్ఖలవత్ క్రష్టమాహర్తం తృణపూలవత్ ।
 ఆశ్యానపకవచ్ఛేత్తుమాసీచ్ఛక్యం తదా తమః ॥ ౬౦ ॥
 అనిమ్తార్యేణ మనసాప్యనావ్యేన చ రంహసా ।
 ప్రోతనేవాన్దకారస్య స నిన్యే నీపకాననమ్ ॥ ౬౧ ॥
 సోమవారోపవాసేన సోఽధ్వభేదేన తావతా ।
 విప్రయోగేణ సార్థాఞ్చ వివ్యథే కేవలం తదా ॥ ౬౨ ॥
 నోన్నతాని న నిమ్నాని న నమ్రా న చ పాదపాః ।
 సర్వమేకమభాత్ తస్య సాన్నిధ్యాదివ శామ్భవాత్ ॥ ౬౩ ॥

అశ్రౌషీదశ్రుతచరమమృతస్యేవ నిర్ఘ్నమ్ ।
 గానమాతోద్యసమ్భన్నం గన్ధర్వాణామదూరతః ॥ ౬౪॥
 స తచ్ఛబ్దానుసారేణ సమ్ప్రసర్పజ్ఞునైః శనైః ।
 దయయా దేవదేవస్య దివ్యం చక్షురధారయత్ ॥ ౬౫॥
 స దివ్యలిఙ్గమాభితః సన్తదర్శ సురానృషీన్ ।
 ధ్యాయతో గాయతః సామాన్యర్చితశ్చాభిషిజ్ఞుతః ॥ ౬౬॥
 ననృతుః ప్రమథాః క్వాపి జగుః సామాని సామగాః ।
 ననృతుద్దేవసుదృశో జగురన్యత్ర కిన్నరాః ॥ ౬౭॥
 కమలైః కనకాబ్జిన్యా విమలైరుభయైరపి ।
 స సురైః సార్థమానర్చ శర్వాణీచన్ద్రశేఖరౌ ॥ ౬౮॥
 ప్రభాతాయాం చ శర్వర్యాం ప్రవృత్తే జనచఙ్కమే ।
 స యత్రైక్షిప్త దేవర్షీస్త్రైక్షిప్త తరూన్ మృగాన్ ॥ ౬౯॥
 స తు తేనాద్భుతేనైవ నిర్వృత్తామృతపారణః ।
 వ్రతాఙ్గం పారణాం కర్తుం ప్రాప నేదీయసీం పురీమ్ ॥ ౭౦॥
 ద్రుమిడాన్వయమూర్ధనోఽస్య ద్వితీయ ఇవ వాసవః ।
 ప్రశశాస మహీం యత్ర పార్థివః కులశేఖరః ॥ ౭౧॥
 సఙ్గమ్య బన్ధుభిః సార్థం విశ్రమ్య చ యథాసుఖమ్ ।
 వృత్తం విజ్ఞాపయామాస రాజ్ఞే సర్వ స్వమద్భుతమ్ ॥ ౭౨॥
 స జాతు పురుషం కఞ్చోచ్చన్ద్రచూడజటాధరమ్ ।
 నిద్రాణోఽన్తర్ధృశాద్రాక్షీన్నృపతిః కులశేఖరః ॥ ౭౩॥
 నన్వస్తి నగరాదస్మాత్ పశ్చిమం నీపకాననమ్ ।
 వన్యైర్మృగగణైః సార్థం వసామోఽత్ర చిరం వయమ్ ॥ ౭౪॥
 తద్వనం నగరీకృత్య తదేవాధివసన్ స్వయమ్ ।
 కులమద్భుత్య వత్స! త్వం కురు నామేదమర్థవత్ ॥ ౭౫॥
 ఇత్యుక్తాన్తర్ధితే తస్మిన్నిన్ద్రచూడే దయానిధౌ ।
 ప్రత్యుబుధ్యత సంహృష్టః ప్రత్యూషే కులశేఖరః ॥ ౭౬॥
 అద్భుతం స్వప్నవృత్తాన్తమాప్తేషు చ మహాత్ము చ ।

ఆవేదయన్ నృపః ప్రాతరభ్యనన్తత తైరపి ॥ ౭౭ ॥
 నిశ్చిత్వానుగ్రహం శమోఘ్నిర్మిత్సుర్విపినం పురమ్ ।
 సమ్ప్రతస్థే మహీపాలః సావరోధః సబాన్ధవః ॥ ౭౮ ॥
 ప్రస్థితస్యాగ్రతో వామం ప్రవృత్తస్తస్య ఖజ్జానః ।
 కటాక్ష ఇవ మీనాఞ్శ్యాః కలయన్ భావి మఙ్గళమ్ ॥ ౭౯ ॥
 స కదమ్బవనం ప్రాప్య సన్దదర్శ మహాద్భుతమ్ ।
 హైమప్రాకారసమ్పాదమైన్ద్రం ధామ మహేశితుః ॥ ౮౦ ॥
 స దృష్ట్వా సామ్బమీశానం సమ్పూర్ణ్య చ గణాధిపమ్ ।
 న్యయుక్ష్క శిల్పినో దక్షాన్నిర్మిత్సుర్నగరం నృపః ॥ ౮౧ ॥
 సర్వే తే విశ్వకర్మాణః సర్వే కుశలతామయాః ।
 సమేత్య మన్తయాఞ్చుక్రుః శిల్పినః పురకర్మణి ॥ ౮౨ ॥
 స్వస్తికం సర్వతోభద్రం మణ్డలం దీర్ఘవృత్తకమ్ ।
 నిర్మితసమానా నగరం తే విప్రావాదిషుర్మిథః ॥ ౮౩ ॥
 శిల్పిష్యేక ఇవాగత్య సిద్ధః స్వప్నేక్షితః పురః ।
 ఇతికర్తవ్యతాం తేషాముపాదిక్షత్ ప్రభోః పురః ॥ ౮౪ ॥
 స్వప్నదర్శనసంవాదిః తద్రూపం తస్య చిన్తయన్ ।
 యావద్ దదర్శ నృపతిస్తావదన్తరథత్త సః ॥ ౮౫ ॥
 పశ్యన్ననుగ్రహం శమోఘ్నిః స్వప్నజాగరయోః సమమ్ ।
 ఉత్సేహ స తు భూయోఽపి పార్థివః పురకర్మణి ॥ ౮౬ ॥
 అపి తద్విపినం సాన్ద్యమజ్ఞాతాలోకసంకృథమ్ ।
 శాసనాత్ పాణ్డ్యసృపతేర్ణాతం జాఙ్గలవత్ క్షణాత్ ॥ ౮౭ ॥
 తపనేన్ధుకరాశీథే తస్మిన్ దిష్ట్యా వనోదరే ।
 బ్రహ్మచర్యం జపచుశ్చక్రా దుర్భిక్షం చ చకోరికాః ॥ ౮౮ ॥
 చరన్తో జన్తవో యత్ర జాతా వనచరాః పురా ।
 తదేవాసీద్ వనవరం తత్క్షణం తస్య శాసనాత్ ॥ ౮౯ ॥
 షణ్ణామప్యధ్వనామస్తే శాశ్వతం పదమైశ్వరమ్ ।
 ఇతి శ్రుత్వైవ సిద్ధాన్తమధ్వాన్తం తదయం వ్యధాత్ ॥ ౯౦ ॥

అప్యస్తరతమో హిర్తుర్భాష్యే తమసి కా క్షమా ।
 లాభోఽయం యచ్ఛివాదారాదియంతం కాలమాస్త తత్ ॥ ౯౧ ॥
 ఘాతజ్ఞాతమిహ వ్యాపూన్ గ్రాహజ్ఞాహం శుభాస్తవః ।
 అహరన్ వస్త్రదుర్భిక్షం కింకారాస్తస్య శాక్కరమ్ ॥ ౯౨ ॥
 సంవర్తే తత్ర సత్త్వానాం సమగృహ్యంత కుజ్జారాః ।
 సర్వ ఏవ శుభః కాలః స్వరూపం యది సున్దరమ్ ॥ ౯౩ ॥
 సాలమభ్రజ్కషం చక్రుః సాలం ఛిత్వా సహస్రశః ।
 కిం సాధ్యం బహుభిః క్షుద్ధైర్వరమేకో మహోచ్ఛ్రితః ॥ ౯౪ ॥
 వప్రక్రియాసు నిర్మగ్నైర్దస్తైరమరదన్తినామ్ ।
 శ్మశ్కేషు తస్య సాలస్య గవాక్షా విప్రతేనిరే ॥ ౯౫ ॥
 పరిఖాం ఖనతస్తత్ర ప్రవిష్టానారసాతలమ్ ।
 కే యూయం సగరాణామిత్యన్వయుజ్జత పన్నగాః ॥ ౯౬ ॥
 పరిఖారన్యతస్తత్ర పాతాశాజ్ఞాహ్నావీజలమ్ ।
 జలయన్త్రాదివోత్తస్థైః భూమ్యస్తం భూతలాచ్యుతమ్ ॥ ౯౭ ॥
 భగినీం భాగినీశం చ ద్రష్టుం ప్రాకారకైతవాత్ ।
 ఉన్మమజ్జేవ మైనాకః పరిఖాసాగరాత్ తతః ॥ ౯౮ ॥
 రాజసింహైర్నరవ్యాఘ్రైః పూరితం భటకుజ్జారైః ।
 పురం యథాపురం జజ్ఞే కా తస్యాన్యోపమా భవేత్ ॥ ౯౯ ॥
 ఛిన్దద్భిన్దద్వనం తత్ర శేషితం యత్ క్వచిత్ క్వచిత్ ।
 తాన్యేవ తస్యోద్యానాని సర్వతః ప్రచకాశిరే ॥ ౧౦౦ ॥
 వీధికా ఉత్సవార్థా యా విహితా విశ్వకర్మణా ।
 చతుర్ణామపి వర్ణానాం తా ఏవాసన్ పృథక్పృథక్ ॥ ౧౦౧ ॥
 పాణ్డరైర్భవనైః పూర్ణే ప్రాకారే ధామ శామ్భవమ్ ।
 మధ్యేమాక్తికతాటజ్కం రేజే రత్నమివార్పితామ్ ॥ ౧౦౨ ॥
 దిశి చోత్తరపూర్వస్యాం దేవదేవస్య మన్దిరాత్ ।
 నిర్మలం భవనం రాజ్ఞో నిర్మముస్తస్య శిల్పినః ॥ ౧౦౩ ॥
 ప్రాసాదః శుశుభే తత్ర భవనే ధరణీపతేః ।
 భక్త్యా మహాశితుర్వృద్ధః ప్రసాద ఇవ నిర్మలః ॥ ౧౦౪ ॥

దీవ్యైః సుధామయైర్మైదైర్దేవో జీమూతవాహనః ।

నగరం సేచయామాస నవీనం త్రీణ్యహాని సః ॥ ౧౦౫ ॥

మధురోదకసంసిక్తి మధురేయం మహాపురీ ।

ఇత్యశ్రూయత తత్రత్వైర్ద్రివ్యా వాగశరీరిణీ ॥ ౧౦౬ ॥

దుర్గాగణేశవటుకేశ్వరమాతృవర్తై-

రధ్యాసితాం సువిహితేషు నిజాస్పదేషు ।

సద్యః ప్రవర్తితమహేశమహోత్సయాన్తే

పాణ్డ్యో వివేశ నగరీ మధురాం ప్రహృష్టః ॥ ౧౦౭ ॥

అరైర్థజినాఙ్చుతైః శ్రుతవతః సమ్మాననైర్బాన్ధవాన్

సేవాభిర్మహతో నిసర్గకరుణావత్యా స భృత్యాన్ దృశా ।

ఆత్మానాత్మవివేకతో గిరిశమప్యారాధయన్ మేదిసిం

భూపాలః కులశేఖరోఽత్ర బుభుజే సప్తార్ణవేష్టితామ్ ॥ ౧౦౮ ॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే చతుర్థః సర్గః ।

అథ పంచమః సర్గః ।

స ఇత్థమారాధితచన్ద్రశేఖరప్రసాదసమ్పత్పరిపాకసమ్భృతమ్ ।

కులావతంసం కులశేఖరో నృపశ్చిరాయ లేభే మలయధ్వజం సుతమ్ ॥ ౧ ॥

స పాంసుకేలీష్యపి శక్కారాలయాన్ ప్రకల్పయన్ బ్రహ్మపురీశ్చ సర్వతః ।

ప్రపంచమాతామహతాపదోచితం నరేన్ద్రసూనుర్వ్యహరన్మ హాయశాః ॥ ౨ ॥

అథోపనీతోఽధిజగే నృపాత్మజస్త్రయీం మునేః కుమ్భభవాత్ పురోధసః ।

సమం మహాస్తైర్ధనురాగమం పితుః స్వతశ్చ భక్తిం శివయోరచఙ్చులామ్ ॥ ౩ ॥

అశేషవిద్యానిధిమాత్తయౌవనం కుమారమేనం కులశేఖరో నృపః ।

యుయోజ దారక్రియయా కులార్ణవయా శ్రియేవ ధర్మం క్షమయేవ విక్రమమ్ ॥ ౪ ॥

నృపస్య కాఙ్ఘీపురనేతురాత్మజా మహాశయా కాఙ్ఘనమాలికాభిధా ।

నరేన్ద్రసూనోర్గృహిణీషు వల్లభా బభూవ తారాస్వివ రోహణీ విధోః ॥ ౫ ॥

పురా హి విశ్వావసునామశాలినో బభూవ గన్ధర్వపతేరియం సుతా ।

ప్రసాద్య గౌరీం జగదేకమాతరం మమైధి కన్యేత్యవృణీతయా వరమ్ ॥ ౬ ॥

సుశీలతాం సున్దరతామివోజ్జ్వలాం దయార్ద్రతాం భృత్యజనేషు తే ఇవ ।
 దధే పునస్తా ఇవ భక్తిమీశ్వరే మనస్వినీ కాఞ్చనమాలికా తదా ॥ ౭॥
 సుతానివ స్వాన్ పరిపుష్టతీ జనాన్ సభాజయన్తీ శ్వశురౌ శివావివ ।
 పతిం తు పూర్వేద్యురివాపరేద్యురప్యపాచరద్ దైవతజీవితాధికమ్ ॥ ౮॥
 పతివ్రతా ధర్మపథప్రవర్తికా సతీ చ భర్తుర్వపురర్థమేవ సా ।
 శరీరమాత్మా హృదయం చ జీవితం దృశౌ చ జజ్ఞే దయితస్య సా పునః ॥ ౯॥
 మహాత్సు కార్యేష్యమహాత్సు వా యయోః కదాపి వైమత్స్యకథాపి నాభవత్ ।
 అభూత్ తయోరేవ మిథోఽనురాగిణోరనఙ్గమూలః కలహాః స కేవలమ్ ॥ ౧౦॥
 స యుక్తదామృత్యమునిర్వృతం సుతం స్వతో వినీతం గురుభిశ్చ సర్వతః ।
 త్రిలోకరక్షామబాహువిక్రమం జనేశ్వరః ప్రేక్ష్య చిరాయ నిర్వవౌ ॥ ౧౧॥
 ధృతాం చిరాయ త్రిజగద్ధరన్ధరే ధురం ధరాయాస్తనయేఽవరోపయన్ ।
 స్వతః స్థితం ధర్మపథేఽపి తం పునః శశాస ధర్మం సుతవత్సలో నృపః ॥ ౧౨॥
 మహాత్ కులం నస్త్యమవైషి విశ్రుతం మహేశచూడామణీసమ్భవం శుచి ।
 అనక్షజిద్భిర్మనసాపి దుర్భరామవైషి వత్స! త్వమిమామపి క్షమామ్ ॥ ౧౩॥
 నవోధయాపి ప్రకృతిప్రగల్భయా శ్రియైవ తావత్ ప్రథమం విమోహితాః ।
 న జానతే కిఞ్చిదసాధు సాధు వా నిసర్గతస్తాత ! నృపాలనూనవః ॥ ౧౪॥
 ప్రసంజాయన్తి ప్రథమం విమార్గగాంస్తతః క్రమేణ స్తువతే చ తాన్ పునః ।
 ప్రవర్తయన్త్యప్యపథే శనైః ప్రభుం ఖలాః స్వకార్యైకపరాః సమీపగాః ॥ ౧౫॥
 ఉపక్షిపన్తశ్చకీతా ఇవాదితో నిషిధ్యమానా ఇవ కైశ్చిదన్తరా ।
 సుఖేన దోషం ద్రక్షయన్తి సాధుషు స్తువన్త ఏవ స్వగిరా దురాశయాః ॥ ౧౬॥
 పరం కృతజ్ఞా ఇవ పణ్డీతా ఇవ ప్రభోహితైకప్రవణా ఇవ స్వతః ।
 జగత్తటస్థా ఇవ రాశి బాలిశే జనాః స్వమర్థ ఘటయన్త్యసాధవః ॥ ౧౭॥
 స్తువన్త్యమిత్రాన్ సుహృదం ప్రతిక్షిపన్త్యవేక్షితుం భర్తురగాధమాశయమ్ ।
 బహూన్ వివాదానివ కుర్వతే మిథో న జాతు భిన్నన్తి రహస్థితిం ఖలాః ॥ ౧౮॥
 ఇదం హ్యుపాదేయమిదం తు హేయమిత్యుభే వివిఞ్చన్ నిజయైవ మేధయా ।
 ఖలాన్ నిగృహ్ణీష్య తదుక్తివాగురాగృహీతవన్ముగ్ధవదాచరన్ బహిః ॥ ౧౯॥
 జనా జిహోసన్తి నృపాలమూష్యలం తిరశ్చిక్తిర్షన్తి మృదున్నిసర్గతః ।

అతోఽప్రమత్తస్వమనుష్ఠశీతలో భవ ప్రజానాం శరదీవ భాస్కరః ॥ ౨౦॥
 అలోలుభానాత్మవిదో జితస్మయాన్ పరీక్షితాంశ్చ వ్యసనేషు భూయసా ।
 మహాకులీనాన్ మహతో బహుశ్రుతాన్ గృహాణ మస్త్రేష్యఖిలేషు మన్త్రిణః ॥ ౨౧॥
 ప్రనాదకోషైర్భవతి క్షమాపతేరతిప్రవృత్తైరధరోత్తరం జగత్ ।
 అతః ప్రవర్తస్వ జనేష్యతన్ద్రితో విచారధారావిశదేన చేతసా ॥ ౨౨॥
 బహుశ్రుతో న త్వమివాపరోఽధునా న దీర్ఘదర్శీ న చ మన్తయోగవిత్ ।
 ప్రశాసనీయస్తదపి స్వయం భవాన్ ప్రశాసితారస్తవ సన్తు మన్త్రిణః ॥ ౨౩॥
 అజాతశత్రోరఖిలార్థవేదినః ప్రజానురాగైకపదస్య ధీమతః ।
 తవ ప్రకృత్యా గురువృద్ధసేవినో మయోపదేశ్య కిమివాత్త వర్తతే ॥ ౨౪॥
 తథాపి కిఞ్చిద్ దిగ్రియం ప్రదర్శితా శ్రుతా బహుభ్యో బహుధార్చయా మయా ।
 పరస్తు భావో మమ తాత! వర్తతే కరుష్య తం చేతసి మా స్మ విస్మరః ॥ ౨౫॥
 నిజావతంసప్రసవోద్భవే కులే న్యధాయ లక్ష్మీరియతీయమీదృశీ ।
 మహేశ్వరేణేతి విదన్న జాతుచిద్ మమత్వమస్యాం కురు రాజ్యసమ్పది ॥ ౨౬॥
 యజామ దేవాన్ జహవామ పావకే దదామ విప్రేష్యపి వా కథం కథమ్ ।
 శివస్వమాదాయ భువీతి చిన్తయన్ శివం సమారాధయ సర్వకర్మభిః ॥ ౨౭॥
 శివం యజాగ్నౌ శివమర్చ భాస్కరే శివం స్మరాన్తః శివమేవ కీర్తయ ।
 శివం ద్విజేషు ప్రతిపూజయానిశం శివైకనిష్ఠో భవ తాత! సర్వథా ॥ ౨౮॥
 శివాత్ పరం నాస్తి యథా తథైవ నః శివోఽపి నానోఽ మధురేశ్వరాదితి ।
 సునిశ్చితాలమ్బితసుందరేశ్వరః సుఖం మహీం పాలయ శాశ్వతీః సమాః ॥ ౨౯॥
 ఇతి క్షితీశః ప్రతిబోధయన్ సుతం ప్రయుజ్య చాస్మిన్ ప్రణతే జయాశిషః ।
 సమాః సహస్రాణి షడాత్మనా ధృతాం ధురం స గుర్వీమవతార్య నిర్వవౌ ॥ ౩౦॥
 తతః స యోగేన తనుం ప్రజేశ్వరో విసృజ్య నాడ్యా కిల మూర్ధలగ్నయా ।
 ఆతీత్య మాయాభువనాని సర్వతో జగామ శుద్ధేఽధ్వని ధామ శాశ్వతమ్ ॥ ౩౧॥
 ఉదక్రమీదేష యదా తదా ప్రభృత్యుపేత్య విజ్ఞానకలాగ్రగణ్యతామ్ ।
 అభూత్ సహాయః కరణీయపఞ్చుకేఽప్యనన్తరుద్రస్య ధియా విశుద్ధయా ॥ ౩౨॥
 విదన్ననిత్యం జగదేవ జన్మవద్ విదన్నపి శ్లాఘ్యుతరాం గతిం పితుః ।
 మనోఽభితప్తం మలయధ్వజో నృపః శశాక న స్థాపయితుం వశే వశీ ॥ ౩౩॥

కథఞ్చిదాలమ్యు నిజాం స ధీరతాం గురోరశేషా నిరవర్తయన్ క్రియాః ।
 తథావిధానాం తనయాశ్చరన్తి యత్ తదర్హణం కేవలమాత్మభూతయే ॥ 3౪॥
 పురోధసా సిన్ధుపిబేన యోగినా స మన్త్రివృద్ధైః సఖిభిశ్చ బన్ధుభిః ।
 శుభే ముహూర్తే ధురి సున్దరేశితుః సితేన ఫాలే భాసతేన లాఞ్ఛితః ॥ 3౫॥
 స్వతశ్చ్యుతం లిఙ్గశిరస్పదాత్ సుమం పురః స్ఫులిఙ్గానపి దీపనిస్సృతాన్ ।
 ప్రశస్యమానం శకునం మహర్షిభిః ప్రణమ్య మూర్ధ్నా జగ్రహే మహీపతిః ॥ 3౬॥
 ప్రదక్షిణీకృత్య పురం పురన్ధిభిః ప్రవర్తితారాత్రికమఙ్గలో నృపః ।
 ప్రవిశ్య రాజ్ఞో భవనం పరిష్కృతం ద్విజాన్ ప్రభూత్తైర్ధృవిజైరతోషయత్ ॥ 3౭॥
 సుభద్రపీఠే సచివైర్నివేశితః సభాజయామాస నృపోఽనుజీవినః ।
 యథోచితం వాహనభూషణామ్బురైః కటాక్షమన్దస్మితభాషితైరపి ॥ 3౮॥
 భువం భుజే భూతదయాం హృదన్తరే కథాం పురారేగపి కర్ణయోర్ద్వయోః ।
 అధత్త భూషామనపాయినీమసౌ పరాస్తు సోఽవత్త పునర్న్యూధత్త చ ॥ 3౯॥
 యశఃప్రతాపైర్ధారితోఽస్య భూషితాః కులం త్వనేనైవ విభూషితం విభోః ।
 ఆయం తు ధృత్యా దయయా చ భూషితః శివే తు భక్త్యా సకలం విభూషితమ్ ॥ ౪౦॥
 యశోభిరస్యావదదుర్విసృత్యైర్వైరపి ద్విరేఫద్విపకాకకోకిలాః ।
 స్వతోఽవదతాని తు పూర్వభూభృతాం యశాంసి నద్యో మలినాని జజ్జిరే ॥ ౪౧॥
 తదీయవిశ్రాణనపోషితద్విజప్రవర్త్యమానాధ్వరహవ్యభోజిభిః ।
 సుధాశవర్తిః పరిపోషితాః కథం సురద్రుమా బిభ్రతి తేన తుల్యతామ్ ॥ ౪౨॥
 తదీయదానోదకపూరితోఽర్ణవస్తతో నిపీయామ్బు దిశన్తి వారిదాః ।
 తదమ్బుపుష్టోషధివల్లభః శశిత్యదఃప్రసాదాదఖిలస్య దాతృతా ॥ ౪3॥
 సమృద్ధిమద్భిర్వరయా సమృద్ధయా ద్విజాతిభిస్తద్విషయే నివాసిభిః ।
 ధృతా కథఞ్చిత్ తదనుగ్రహేచ్ఛయా తదీయదానేష్యపి సమృదానతా ॥ ౪౪॥
 న కోఽపి తస్యాతిచవార రాష్ట్రగః స యత్ర దణ్డం వినిపాతయేన్నృపః ।
 నచాపి దణ్డ్యః స్వయమాత్మనోఽభవాన్నివృత్తిశీలైః కరణైర్నిసర్గతః ॥ ౪౫॥
 వినేతరి స్వామిని వీతకల్యషే వినిన్యిరే తద్విషయే ప్రజాః స్వతః ।
 తపోధనే ద్వస్వజయిన్యవస్థితే తదాశ్రమమ్మా ఇవ హింస్రజన్తవః ॥ ౪౬॥
 విచక్షణేఽస్మిన్ వ్యసనాన్యపోహితుం తటస్థవృత్తౌ సరలే హితైషిణి ।

అపి ప్రజాః స్వాన్ కలహాన్ గృహేగృహే నిచిక్షిపుర్వాసమివావిశజ్జితాః ॥ ౪౭ ॥

అకృష్టపచ్యైః కలమైరలఙ్కృతా న వృష్టిమిష్యస్య చకాఙ్క్ష మేదినీ ।

స్మరన్ హవిః స్వీక్రియమాణమధ్వరే వవర్ష కాలేషు తథాపి వాసవః ॥ ౪౮ ॥

అనిచ్చతాన్తఃకరణేన నిర్గమం వినా శివారాధనమన్యకర్మసు ।

స్వరాఙ్గ్యతన్త్రం సకలం చ కేవలైశ్చకార బాహ్యైః కరణైర్మహీపతిః ॥ ౪౯ ॥

ధరా సమస్తా ద్విజదేవసాత్కృతా దివం ద్విషభ్యోఽపి దదౌ సహస్రశః ।

అపి స్వమాత్మానమదత్త శమభువే కిమిష్యదేయం దదృశేఽస్య న ప్రభోః ॥ ౫౦ ॥

అనుస్మరన్నక్షరమక్షరం గురోః స పార్థివేన్ద్రశ్చరమాపదేశికమ్ ।

అవాలలమ్బే భృశమమ్బికాపతేః పదం సమస్తామరసమ్పదాం పదమ్ ॥ ౫౧ ॥

తపాంసి తేపే యుయుజే మనో దృఢం దదావియాజాధిజగే జహావ చ ।

న్యపో నిశశ్వాస మిమేష చాన్తతః శివం యజామీతి ధియైవ నాన్యథా ॥ ౫౨ ॥

ప్రపఞ్చసర్గస్థితిభక్లహేతుతాపరమ్పరావిశ్రమభూమిమాదిమామ్ ।

హరీన్ద్రవేధోహరమాతరం శివాం విశిష్య వవ్రే శరణం జనేశ్వరః ॥ ౫౩ ॥

మృగాఙ్కచూడామణీమినలోచనం దయామయం దర్శితమున్దరస్మితమ్ ।

ఉదారభూషాశతముత్పలాఙ్గీతం వపుస్తదేవాస్య మనస్యవర్తత ॥ ౫౪ ॥

జగత్ సమస్తం స జడాజడాత్మకం దదర్శ దేవో నిమిషన్మిషన్నపి ।

ఉపాత్తనీలోత్పలమున్నతన్తనం హసన్ముఖం హారకిరీటభూషితమ్ ॥ ౫౫ ॥

నిమేషనిశ్వాసవదప్రయత్నతః స రాఙ్గ్యతన్త్రం సకలం చ వర్తయన్ ।

బభూవ వాచా మనసాపి కర్మణా శివైకసంస్థో మలయధ్వజో నృపః ॥ ౫౬ ॥

అదృశ్యమశ్రావ్యమచిన్త్యమద్భుతం నిరఙ్గానం నిత్యమనుశ్రవాశ్రవమ్ ।

అపాఙ్గహేణాన్తరచిన్తయన్సృపః పరాకృతద్వైతకథం పరం మహాః ॥ ౫౭ ॥

పరస్పరేణానుపమర్దితం భజన్ త్రివర్గమిత్థం సమయం విభజ్య సః ।

కదాచిదన్తఃపురమాస్థితో నృపః ప్రచక్రమే కాఞ్చనమాలయా కథామ్ ॥ ౫౮ ॥

కులం కిలైతద్ విపులం ముధానిధేః ప్రసక్తవిచ్ఛేదమివాన్తరా మయా ।

అతః కథం స్యాచ్చివదాసనన్తతేరభక్ల ఇత్యమ్మి సచిన్తతా మమ ॥ ౫౯ ॥

స నః కులేఽస్మిన్ శివదీక్షయామలే సుతాన్నివాపః పితృభిర్జిధృక్షితః ।

మహాన్మహేశానుచరార్పణవ్రతం తథాపి మా లోపి మయేతి చిన్త్యతే ॥ ౬౦ ॥

ఇదం హి మర్త్యామృతమిత్సుదీరితం ప్రజాయతే యన్మనుజః ప్రజామను ।
 అతః ప్రసాద్యైవ కీలాపరామృతం పరామృతాయోపనమేదితి శ్రుతిః ॥ ౬౧॥
 శివార్పితాశేషభరా నిరాశిషః శివార్చనామాత్రపరాధికారిణః ।
 కథం ను యాచేమహి లోకమాతరం కథం న యాచేమహి వా కులక్షయే ॥ ౬౨॥
 ఇతి స్వతోఽనధ్యవసాయముద్రితం పతిం విషీదన్తమియం పతివ్రతా ।
 జగాద వాక్యైర్వృద్ధయానురజ్జ్విభిర్జగత్తపస్యాపరిపాకజన్మభిః ॥ ౬౩॥
 భవాన్ ప్రమాణం విశయే విపశ్చితాం భవన్తమస్మిన్ననుశాస్తు కోఽపరః ।
 వివేక్తుమత్పార్థతి మీనలోచనా తథావిధః కోఽప్యథ వా తదాశ్రితః ॥ ౬౪॥
 అనావృతజ్యోతిషి తేజసాం నిధావనాగతాతీతభవద్వివేచిని ।
 తదత్ర తిష్ఠేమహి కుమ్భసమ్భవే స ఖల్విహాముత్ర చ నః ప్రశాసితా ॥ ౬౫॥
 ఇతి ప్రియాయా హృదయన్గమం వచా నిపీయ దేవో నిభృతేన చేతసా ।
 జగామ సద్యః శరణం పురోధనం స చ స్మృతః సన్నిదధే తపోధనః ॥ ౬౬॥
 తమర్ష్యపాద్యాదికయా సపర్యయా సభాజయంతౌ ప్రణీపత్య తాపుభౌ ।
 నివేశ్య పీఠే నవరత్ననిర్మితే నిషేదతుస్తత్సవిధే తదాజ్ఞయా ॥ ౬౭॥
 కృతాజ్ఞాలిం పార్థివమగ్రతస్థితం తథావిధాం కాఞ్చనమాలికామపి ।
 దృశానుగృహ్లాన్ కరుణార్ధ్యాయా మునిర్గిరం ప్రభావానుగుణాముదాహరత్ ॥ ౬౮॥
 మహాత్ కిలేదం శివయోగినాం కులం న యత్ర శక్యం జనితుం పృథగ్జన్తైః ।
 తదత్ర మీమాంసితమద్భుతం త్వయా శ్రుతమ్య శీలస్య కులస్య చోచితమ్ ॥ ౬౯॥
 ప్రవృత్తిధర్మం కతిచిత్ క్వచిద్విదుర్నివృత్తిధర్మః సుతరామగోచరః ।
 అముం కీలార్థం విమృశన్త ఆసతే మహర్షయో బ్రహ్మసదస్యహర్షిశమ్ ॥ ౭౦॥
 న నిత్యనైమిత్తికకర్మశీలతా కదాపి నైష్కర్మ్యవిరోధమర్హతి ।
 పతేదిమాం ప్రత్యుత సన్త్యజన్నితి స్మరన్తి శిష్టాః స్వయమాచరన్తి చ ॥ ౭౧॥
 ఋణార్థవాదైరధిగత్య నిత్యతామపత్యవేదాధ్యనాగ్నికర్మసు ।
 సమం ప్రవృత్తా గృహీణమృపోధనా నివృత్తినిష్ఠా అపి గౌతమాదయః ॥ ౭౨॥
 రహస్యమప్యత్ర చిరాయ గోపితం తవోపదేశ్యం హృది తాత! వర్తతే ।
 సమాధినిర్ధాతమలేన చేతసా గృహాణ కాలోఽయముపస్థితః శుభః ॥ ౭౩॥
 ఇయం హి పత్నీ భవతః పురా చిరాదుషాన్త దేవీమిహా మీనలోచనామ్ ।
 జగజ్జనన్యా జననీ భవేయమిత్యపి ప్రపేదే వరమన్యదుర్లభమ్ ॥ ౭౪॥

పతిస్త్యమస్యై శివయైవ కల్పితః సముల్లిఖన్త్యావతరం నిజం ఊతౌ ।
ఇదం తు చిన్త్యం నిపుణం కథం పునః పరాత్పరం వస్తు తదావరన్తిస్తితి ॥ ౭౫॥

క్రియావతామగ్నిముపాశ్రితా సతీ దదాతి యా వైకవిధాన్ మనోరథాన్ ।
అతో౭ద్య వైతానికహవ్యవాహనాదుదేతు సేతి ప్రతిభాతి భూయసా ॥ ౭౬॥

ఇతీరితే తేన వినేదురుచ్చకైరనాహతా దున్దుభయో దివౌకసామ్ ।
నృపస్య దేవ్యా అపి దక్షిణేతరే విలోచనే ప్రాస్ఫురతాం చ తక్షణమ్ ॥ ౭౭॥

ప్రదక్షిణీకృత్య స విన్ధ్యమర్దనం పతిః ఊతేః కాఞ్చనమాలయా సమమ్ ।
ప్రణమ్య రోమాఞ్చితవిగ్రహో౭భవత్ ప్రమోదబాష్పస్థగీతాభిరుక్తిభిః ॥ ౭౮॥

క్వ సా చిదానన్దమయీ జగత్ప్రసూః క్వ కిమృచా నౌ భగవన్నిమౌ జనౌ ।
అహో భవత్పాదరజఃప్రమార్జనప్రభావసమృత్పరిపాక ఈదృశః ॥ ౭౯॥

తవాస్మి సూనుస్తవ తాత! కింకరస్తవ స్వభూతో౭స్మి సహనుబన్ధిభిః ।
యథానుగృహ్లాసి తథాచరేయమిత్యసావియానేవ మనోరథో మమ ॥ ౮౦॥

ఇతి ప్రపన్నం మలయధ్వజం నృపం శతాశ్వమేధావభృతాప్లుతం మునిః ।
స భావికర్మణ్యధికారసిద్ధయే శశాస భూయో హయమేధకర్మణి ॥ ౮౧॥

ఇత్యం ప్రసాదవిహితాశిషి కుమ్భయోనౌ

యాతే తపోవనపదం పునరేతుకామే ।

ఆరాధయత్ ఊతిపతిః శివమశ్వమేధ-

సమ్భారసమ్భరణసమ్భ్రమతో౭పి తావత్ ॥ ౮౨॥

ఇతి శ్రీమహాకవినీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే పంచమః సర్గః ।

అథ షష్ఠః సర్గః ।

ఆహర్తుం యయుమభితో యయుర్నియుక్తా మర్త్యా యే కిల మలయధ్వజేన రాజ్ఞా ।
లభ్యా తే క్వచిదధ సోమపాత్యజం ద్రాగాజప్రః స్వయమపి సోమపం తురగ్గమ్ ॥ ౧॥

విస్తీర్ణామథ తపనీయపఙ్కజన్యా వ్యాతేనుష్టుటభువి తస్య యజ్ఞశాలామ్ ।
ఆరాదప్యవనిభుజాం మహోపకార్యా నిసఙ్ఖ్యానుటజగణాంశ్చ తాపసానామ్ ॥ ౨॥

ఆనీతే తురగవరే సమాహృతాయాం సామగ్ర్యామతిథిసభాజనోచితాయామ్ ।

ఆగచ్ఛత్ సహ మునిభిః పరావరజ్ఞైర్బృహ్మర్షిశ్చులుకితసాగరః సశిష్యైః ॥ ౩॥

ఆరాధ్య ప్రమథపతిం మహోపహారైర్మీనాక్షీమపి మలయధ్వజః సదారః ।
 ఆరేభే సవనమనుజ్ఞయూ మునీనామాగస్త్యం చరణయుగం ప్రణమ్య సద్యః ॥ ౪॥
 స్వామ్యత్తామపి దురతిక్రమాత్ ప్రతాపాత్ సక్లృష్ణాన్ భువి జనతాం స సాఙ్గహణ్యా ।
 ముక్తాశ్వో ధృతనియమః పదేఽస్య హోమం కుర్వాణః సమవనదగ్న్వగార ఏవ ॥ ౫॥
 స్వచ్ఛన్తం హయమభితోఽపి సఞ్చరన్తం సఙ్గప్తం నృపపురుషైః శనైశ్చతుర్భుః ।
 రోద్ధం యద్యపి న శశాక రాజిలోకః శక్తోఽభూత్ పునరభిలోఽనురోధుమేనమ్ ॥ ౬॥
 కీర్త్యావిష్కృతసరణీం ప్రతాపగుప్తం పశ్యన్తస్తురగమితస్తతశ్చరన్తమ్ ।
 తద్ధవ్యగ్రహణరసార్ద్రతాలుమూలా వర్షాన్తం విపుధగణాః ప్రతీక్ష్య తస్థుః ॥ ౭॥
 సర్వైరప్యధిగతవాజిమేధకాణ్ఠైః సమ్పూర్ణే కిల విషయేఽస్య వాజరక్షాః ।
 వృత్త్యర్థం క్వచన కిమప్యనాదదానాః సైవః సైవః సైవః కథమపి వర్తయామ్భభూవుః ॥ ౮॥
 అశ్వత్థే క్షణమవబద్ధ్య తం తురఙ్గం సమ్పూర్ణే శశిని సమేత్య తిష్యయోగమ్ ।
 ఆవృత్తం నగరమభి ప్రచోదయన్తో నిన్యుస్తం నృపపురుషా హిమావసానే ॥ ౯॥
 ఆయాతా ధరణీభుజో యదాసమద్రాదాయాతాః సకలకలావిదశ్చ లోకాః ।
 ఆయాస్యన్త్యమరగణాశ్చ హవ్యహేతోస్తేనాయాన్ స్వయమపి కౌతుకీ వసన్తః ॥ ౧౦॥
 నిశ్శేషోపరతరసాలపల్లవాశానిర్విణ్ణైర్వనభువి కోకిలైస్తదాసీమ్ ।
 ఆసేదే శిశిరదినాన్తసుప్తబుద్ధరాకాశామ్యుత ఇవ పఞ్చమో నినాదః ॥ ౧౧॥
 ప్రమానా ధరణీరుహాః స్వతః ప్రసేదుర్నిష్కాన్తో మలయగిరేబహిః సమీరః ।
 వీరశ్రీర్విషమశరస్య బాహుకాణ్ఠే విశ్రాన్తిం స్వయమభిరోచయామ్భభూవ ॥ ౧౨॥
 మాలిన్యం దధతి మషీవితేపనేన ప్రావణ్యం యువతిషు ఘోషయన్తి యూనామ్ ।
 ర్ముఙ్కర్షద్భృమరనిభేన మీనకేతోః సఞ్చోరుర్బహిరివ శాసనాక్షరాణి ॥ ౧౩॥
 కూజన్తో మదనపురోహితా ద్విరేఫాః పుష్పాణి ధ్రువమభిమన్త్రయామ్భభూవుః ।
 స్వస్థాసస్థితిమపరిత్యజన్త ఏతే విధ్యేయుః కిమితరథా శరాః శరవ్యమ్ ॥ ౧౪॥
 ఆసఙ్గం నిగమమజస్రముద్గిరన్తో భైక్షణ ప్రతితరువీథి వర్తయన్తః ।
 నిర్విద్రాస్త్యహని నిరన్తరం ద్విరేఫా ఆచార్యే వటవ ఇవావసన్ వసన్తే ॥ ౧౫॥
 అధ్వర్యుం మలయసమీరమన్యపుష్టం హోతారం వనభువి సామగం ద్విరేఫమ్ ।
 బ్రహ్మణం మధుమపి సాదరం వృణానా ఆజహ్నుర్మదనమహాధ్వరం యువాసః ॥ ౧౬॥
 మోహనే జగతి విపశ్చితో యతః కేఽప్యగ్నీనాదధురయజన్త చాస్తశఙ్కాః ।

తన్మూలం ధ్రువమయశో దిశో దశాపి ప్రావారీదసమశరస్య భృక్లదమ్భాత్ ॥ ౧౭ ॥
 ఆమూలాదవిరళమాచితే ప్రవాశేశ్రూతేఽపి ప్రయయురతోషమన్యపుష్టాః ।
 సర్వాణి గ్రసీతుమిమాని యన్న శేకుః స్థాతుం వా యదపి న శాఖికామపశ్యన్ ॥ ౧౮ ॥
 కే భృక్లాః క ఇవ పికాః సమీరణః కశ్చన్ద్రః కః క ఇవ మధుర్మనోభవః కః ।
 దౌర్భాగ్యాద్విరహీజనస్య దుర్విభేదం హస్తాసీత్ కథమిదమైకమత్యమేషామ్ ॥ ౧౯ ॥
 ఆచూడం కుసుమమయా మధోః ప్రసాదాద్ వాసస్తీవిచకిలచూతవమ్పకాద్యాః ।
 ధుస్తూరేష్వపి చ నిరీక్ష్య తాం సమృద్ధిం మన్దాజ్ఞాదివ నతమాలయో బభూవుః ॥ ౨౦ ॥
 ఉన్మీలన్మధుమదతున్దిలా ద్వరేఘా ఉద్ధామస్తబకపరిష్కృతా లతాశ్చ ।
 అన్యోన్యం యదివా న కిఞ్చిదభ్యజానన్ సా సమ్పత్సురభికటాక్షపీక్షణానామ్ ॥ ౨౧ ॥
 ఆక్రమ్య క్షితితలమావృతం తుషారైస్తద్వారామపి న మధుర్వదా విషేహే ।
 శీతాంశౌ హిమవతి చ ద్వయోస్తదాసీం లబ్ధం తైరభయమితో హతావశిష్టైః ॥ ౨౨ ॥
 ఆ ద్వన్ద్వాదపరిగృహీతదేహభేదాదా కీటభ్రమరపిపీలికోద్ధిజేభ్యః ।
 న క్వాపి ప్రతిహత్తిరైక్షి శుశ్రువే వా తత్కాలం కుముమశరాసశాసనస్య ॥ ౨౩ ॥
 ఆస్తాం తద్రతిపరిణేతురాధివత్యం మన్దేఽస్మిన్నపి ఖలు మారుతే ప్రవృత్తే ।
 కత్యన్వక్ కతి పురతశ్చ సమ్ప్రచేలర్మాద్యన్తః శుకపికశారికాద్వరేఘాః ॥ ౨౪ ॥
 ఆరామే కిసలయమక్షిణ శీఘరాగః కాన్తానాం కమలవనేషు కేసరాణి ।
 ఇత్యోభిః ప్రకటితవిశ్వరూప ఏవ ప్రాయేణ వ్యజయత మాన్మథః ప్రతాపః ॥ ౨౫ ॥
 సజ్జోప్య భ్రమరశశాఙ్కకోకిలేభ్యః సమ్ప్రాప్తే తమసి మహాత్యధిజ్యధన్వా ।
 ఏకాకీ రతిపతిరిత్వరీరనైషిత్ సజ్కేతం భువనభయఙ్కరే నిశీధే ॥ ౨౬ ॥
 కాన్తానాం నఖలిఖనైర్దృఢోపగూహాన్ సీత్కారాన్ దశనపదైశ్చ సాధయన్తః ।
 ప్రేయాంసః పునరుభయానిమానతీతానస్మార్షర్షిమసమయేష్వయత్నలభ్యాన్ ॥ ౨౭ ॥
 దుర్దాన్తం మదనమవేక్ష్య నిర్మమే కిం వర్మైకం యువసు వధూమయం విధాతా ।
 యద్యోగే మదనశరాః ప్రసూనమాత్రం యత్త్యాగే కులిశదశామమి వహన్తి ॥ ౨౮ ॥
 సమ్పశ్యన్ గిరితతపోవిలోపకోపవ్యాపన్నం సుహృదమనన్యజం వసన్తః ।
 శుశ్రూషామకృత శివార్చనే మునీనాం ప్రత్యగ్రైర్దళకుసుమైర్వనద్రుమాణామ్ ॥ ౨౯ ॥
 ఆశీతాచలమభిగమ్య సన్నివృత్తే ధన్యేఽస్మిన్ ధరణిభుజస్తురఙ్గవర్యే ।
 ఉత్కణ్ఠాభరభరితా ఇవోత్తరాశామానేదుః స్వయమహిమత్విషస్తురఙ్గాః ॥ ౩౦ ॥

సమ్పూర్ణే నియమభరేణ వత్సరేఽస్మిన్ సమ్ప్రాప్తే స హి సహ వాజినా వసన్తే ।
 ఆదిష్టః స మునిభిరశ్వమేధకర్మణ్యారాధ్యం గిరిశమదీక్షిత ఊతీశః ॥ 3౧ ॥

అధ్వర్యుః సమజని తత్ర కుమ్భజన్మా హోతృత్వం ప్రతిగతమాశ్వలాయనేన ।
 ఔద్గాత్రం సమధృత జైమినిర్ముసీన్ద్రో బ్రహ్మాసీద్ బహువిదర్శనతీసహాయః ॥ 3౨ ॥

ప్రాగస్త్రఃకరణమముష్య కేవలం యే ప్రాజానన్ భువి నవనీతనిర్మితం తే ।
 అభ్యుక్తం నవనవనీతచర్పికాభిస్తం విజ్ఞా బహిరపి తన్మయం విజ్ఞజ్ఞః ॥ 33 ॥

ఆబాల్యాదాతీధిషు ముక్తహస్త ఏషః క్షమాపాలః కిల మలయధ్వజః ప్రకృత్యా ।
 తజ్ఞానన్నపి నిఖిలం నిబద్ధ్య ముష్టిం దీక్షాము క్షణమపి నాసితం శశాక ॥ 3౪ ॥

అధ్వర్యో భగవతి తత్ర కుమ్భజన్మన్యాయజ్ఞం ధరణిపతిత్వమశ్నువానే ।
 దుర్భిక్షం శిథిలమజాయత ద్విజానామాషాఢాజనతృణముష్టివిష్టరేషు ॥ 3౫ ॥

నీవారాన్ వపత కుశాన్ ప్రవర్ణయధ్వం సింఘధ్వ ఖదిరపలాశబిల్వపోతాన్ ।
 సద్యః సఞ్చినుత మృదూని వల్కలానీత్యాదిక్షన్ నృపపురుషానగస్త్యశిష్యాః ॥ 3౬ ॥

తస్మిన్నప్యదదతి పార్థివే నిషేధాద్ యద్ భుక్తం వసితముపార్జితం చ విప్రైః ।
 దాతారః సృ ఇతి కృతాగ్రహః సమస్తాః శక్తాః కిం శతతమమంశమత్ర దాతుమ్ ॥ 3౭ ॥

భుజ్ఞానానపరిమితాన్ బహూన్ పదార్థాన్ భృదేవానధిసవనం నిరీక్ష్య దేవాః ।
 భాగం నః క్రతుషు విధాయ విప్రలేభే పాపీయాన్ విధిరితి మన్తయామ్పభూవుః ॥ 3౮ ॥

తస్యాగ్రే ధరణిభుజః క్రియాస్తరాశేష్యాతేనుః స్వయమృషయో బహూన్ వివాదాన్ ।
 న్యాయానుశ్రవపదసాఙ్ఖ్యయోగతప్రస్తానప్రవచనదేశికా మహాస్త్రః ॥ 3౯ ॥

యద్యాత్స్యన్తికసుఖదుఃఖహానిరూపం కైవల్యం కథమశపద్ భవానహల్యామ్ ।
 తాదృక్షాముపలదశాం శ్రయేతి కోపాదిత్యూచుః కతిచన గౌతమం ముసీన్ద్రాః ॥ ౪౦ ॥

కం దోషం కథయత సమృప్సక్తదుఃఖవ్యావృత్తిం ఫలముపగచ్ఛతాం పురో నః ।
 అజ్ఞానక్షతిరుపలే తవాపి కిం నేత్యాచవుః ప్రతిపదమక్షపాదాశిష్యాః ॥ ౪౧ ॥

అజ్ఞానాద్యది పరికల్పితం జగత్ స్యాదజ్ఞానాం ప్రథమగణేయ ఈశ్వరః స్యాత్ ।
 నిస్సీమా తవ హి మతేఽస్య మూఢతేతి వ్యాసం ప్రత్యకృషత కేఽపి పూర్వపక్షమ్ ॥
 ౪౨ ॥

అజ్ఞానం ప్రకృతిమపేక్ష్య విశ్వమేతత్ సర్వజ్ఞే సృజతి భవేఽపి యత్ త్వయోక్తమ్ ।
 అజ్ఞానం తదిదమనఙ్కశం తవ్వేత్యాచఖ్యుః సదాసి తు బాదరాయణీయాః ॥ ౪3 ॥

జాతిశ్చేద్ భవతి పదేషు సాధుభావో భాషాయాం శ్రుతిషు చ స ద్విధా కథం స్యాత్ ।

గేహే గౌరవనభువి గర్దభః కిము స్యాదిత్యుచ్చైరపజహనుః పరే పదజ్ఞాన్ || ౪౪ ||
 అన్యేఽన్యే శ్రుతిషు జగత్సు చాపి శబ్దాస్తద్భేదం నిపుణమజానతాం కృతే వః |
 అస్మాభిః స్ఫుటమనుశిష్టమాత్తమానా వర్తధ్వం పదపదవీ దవీయసీ వః || ౪౫ ||
 అస్మద్ధ్యాకరణగృహీతశక్తియోగానస్మాసు ప్రథమమిమాన్ ప్రయుజ్య శబ్దాన్ |
 యుక్తాదీయత గురుదక్షిణా కిలేతి ప్రత్యూచుః ప్రథమవిపశ్చితో విపజ్ఞాన్ || ౪౬ ||
 హింసాతో యది దురితం ఋతుష్వపి స్యాత్ పుణ్యం కిం న భవతి పారదారికాణామ్ |
 ఉత్సన్నం కిల కులముద్గరన్వ్యమీతి వ్యాజప్రుః కపిలమతే కశక్కుమేకే || ౪౭ ||
 శాస్త్రం చేత్ కిమపి తథాస్తి సాధయామో దుష్కృత్యైరపి సుకృతాని కాత్ర భీతిః |
 యూయం దేవరవరణే యథా గృణీతేత్యాహుః స్మ ప్రతివచనాని తత్త్వనిష్ఠాః || ౪౮ ||
 యోగాఖ్యం వదసి యమగ్గినం సమాధిం తం బ్రూషే నను కథమగ్గమష్టమం చ |
 అగ్గాజ్గవ్యతికరదుస్స్థితం మతం తే కో గృహ్ణాత్స్వతి జగదుః పరే ఫణీన్ద్రమ్ || ౪౯ ||
 సామాన్యం కిమిహ క ఇష్యతే విశేషః కో యోగః క ఇవ సమాధిరిత్యబుద్ధ్వా |
 అర్వాచాం వ్యవహారతామయం ప్రలాపః సాధీయానితి జహనుః పతజ్జులీయాః || ౫౦ ||
 ఆయాస్యన్వ్యనుపదమత్ర హవ్యహేతోర్నన్వమ్మిన్ మహతి మఖే సురాః సమమ్తాః |
 తాన్ సర్వానపలపితాస్యహో కథం వేత్యాచఖ్యుః కతిచన జైమినిం మునీన్ద్రాః || ౫౧ ||
 యే హ్యుచ్చావచమవజానతే ప్రపఞ్చం మిథ్యేతి త్రిభువనదేశికా మహాన్తః |
 తచ్చిష్యా వయమపి శక్తితో వదామేత్యాహుస్తాన్ ప్రతి చతురాస్తు పూర్వతన్త్రే || ౫౨ ||
 తత్రేత్థం ద్విజసదసి ప్రవృత్తజల్పే స్థేయత్వం స్వయమవలమ్యు భాషమాణః |
 దీక్షాహానుపసదహాసపి వ్యతీతః సౌత్యేఽహన్యవతరతి స్మ పార్థివేన్ద్రాః || ౫౩ ||
 యే షట్ త్రిః ఖదిరపలాశవిల్వరూపా యో చోదుమ్బురతరుజౌ సరాజ్జుదాలౌ |
 తే యూపా అవతరతా దివః సురాణాం నిశ్రేణ్యో భువి నిహితా ఇవ వ్యరాజన్ || ౫౪ ||
 అగ్నిష్ఠే సముపనిబద్ధ్య రాజ్జుదాలే సన్నద్ధం కుశరశనాగుణేన గాఢమ్ |
 సమ్ప్రోక్షన్ హయమభితో మహర్త్విజస్తం సిద్ధార్థైరపి విధిగౌరవేణ మన్త్రైః || ౫౫ ||
 ఆలభ్యే శమితృభిరాశ్వమేధికేఽశ్వే చన్ద్రాఖ్యం కలశభవః ప్రగృహ్య మేదః |
 శాఖాయాం క్షణముపసాద్య వేతసస్య స్త్రావాగ్రాదఖిలమవద్యతి స్మ హోతుమ్ || ౫౬ ||
 ఆశ్రావ్య స్వయమృషిరాశ్వలాయసీయే యాజ్ఞ్యాన్తే హవిరజహాత్ స్రుచో ముఖేన |
 యజ్ఞేశే భగవతి భావనాప్రకర్షాద్ భూపాలో జగదజహాత్ స తన్ముఖేన || ౫౭ ||

అప్యన్తస్తిమిరహారం శరీరభాజామప్రాప్యం జనుషి పురాతపోవిహీనైః ।
 సారభ్యం హవిషి హుతే సముజ్జహానం వ్యాజుప్రున్ సదసి విపశ్చితో మహాన్తః ॥ ౫౮ ॥
 బిభ్యత్సు శ్రుతిమతిలజ్ఘయ సమ్ప్రదాతుం హవ్యం తత్తదభిమతం ద్విజుర్షభేషు ।
 పౌరోఢాశికచరుపాశుకాదిభాగాన్ స్వీచక్రుః స్వయమపమిత్య దేవవర్గాః ॥ ౫౯ ॥
 చన్త్రే తు జ్వలనహుతే హయస్య తస్మిన్నాసన్ యే సలిలముచస్తదయిధూమాత్ ।
 వర్షన్తి స్వయమధునాపి మౌక్తికానాం వ్యాజాత్ తే తమివ కణీకృతం వమన్తః ॥ ౬౦ ॥
 ఆగాతా కిల యజమానకామనానాముద్గీథావయవసమప్యూపాసనజ్ఞః ।
 ఉద్ధానం వ్యతనుత జైమినిస్తుదాసీమాకాంక్షున్నవతరణం జగజనన్యాః ॥ ౬౧ ॥
 ప్రత్యక్షం బిబుధగణేష్వదల్లు హవ్యం సాకృతమృతమవలోకితః సదస్యైః ।
 సిద్ధాన్తం స దివిషదామవిగ్రహత్వం వ్యాచఖోః కలహవిపర్యయం మహర్షిః ॥ ౬౨ ॥
 దేయా భూరిహ ఖలు దక్షిణేతి శాస్త్రం సర్వా భూరపి చతుర్థపీఠతా ।
 దత్తా నః క్షితిరమణ ! త్వయేతి హృష్టా ఆశీర్భిః సదసి తమృత్విజోఽభ్యనన్దన్ ॥ ౬౩ ॥
 నిష్క్రియ ద్విగుణధన్వైః పునర్ధరిత్రిం రక్షాయామనధికృతేర్ద్విజైర్ద్విత్థిర్ణామ్ ।
 భూయోఽపి ద్విజకులసాచ్ఛకార సర్వాం రాం లక్ష్మీమపి మలయధ్వజో నృపాలః ॥
 ౬౪ ॥
 రాజర్షిరవభృథకర్మ వాజిమేధే మ్లాతారః సహమునయో వసిష్ఠముఖ్యాః ।
 తీర్థం తు త్రిశిఖభవా సరోజిసి సేత్యకైకం త్రిభువనపావనం తదాసీత్ ॥ ౬౫ ॥
 తౌ మిత్రావరుణముతౌ మిథో విమృశ్య బ్రహ్మార్షీ విదితసమస్తవేదితవ్యౌ ।
 అమాబ్బయా అవతరణాయ కాఞ్చిదిష్టిం పుత్రీయాం త్వరితమథోపచక్రమాతే ॥ ౬౬ ॥
 సజ్కుల్పం వ్యధిత నృపః స యావదిష్టా తావద్ భువ్యవతరితుం శివాపి చక్రే ।
 వైతానాదుదయముపేహి పావకాదిత్యాదిష్టా స్వయమమృతాంశుశేఖరేణ ॥ ౬౭ ॥
 సమ్ప్రొప్తుం త్రిభువనమాతరం కుమారీం సన్నద్ధో నను యజమాన ఏవ పత్న్యా ।
 ఇత్యగ్నీదేవదదుపాంశు శాసితారం పత్నీసన్నహనవిధౌ ప్రచోద్యమానః ॥ ౬౮ ॥
 ప్రాసీదజగదఖిలం ప్రదక్షిణార్చిః స్వీచక్రే హవిరనలః సువర్ణవర్ణః ।
 ఉత్తస్థౌ నవలవలీవిపాకపాణ్ణుర్ధూమోఽపి స్ఫురదరవిన్దగన్ధసాన్ద్రాః ॥ ౬౯ ॥
 తద్ దివ్యం త్రిభువనధామ ధామ శైవం హోతవ్యే హవిషి విభావయన్ మహర్షిః ।
 ఉదోబ్ధ్య క్షితిపముదజ్ఙుఖః స తిష్ఠన్ వైతానే జ్వలతి జహావ హవ్యవాహే ॥ ౭౦ ॥

ఆజ్ఞాహుత్యభిపతనప్రవర్ధమానాదగ్నేస్తత్క్షణముదియాయ కాపి కన్యా ।
 ఉన్మీలత్కువలయదామకోమలశ్రీద్రావణ్యామృతలహరీవివర్తమూర్తిః ॥ ౭౦॥
 చూడాసజ్ఘటితసువర్ణపద్మదామవ్యామిశ్రగ్రథితవిలప్పిమాక్తికౌఘా ।
 ప్రాలంబాలకనికరాస్తరాలలక్ష్యవ్యావలగ్నఫరవిలోలలోచనశ్రీః ॥ ౭౧॥
 కర్ణాభ్యాం మదనకరాఙ్గలీయకామం తాటజ్కం మణిఖచితం విభూషయన్తి ।
 అవ్యాజస్మితభణితాస్తరాలదృశ్యప్రత్యగ్రప్రసృమరదన్తకున్దపఞ్చిః ॥ ౭౨॥
 వక్రేన్దువ్యతిషజదేణభీతిహేతోర్దైయాస్తుం నఖమాధికన్దరం దధానా ।
 త్రాతుం శ్రీనివ తనయాన్ విధీశవిష్ణూస్త్రీన్ వక్షోరుహవలయాన్ సముద్యహన్తి ॥ ౭౩॥
 అభ్యగ్రోన్మిషదమరద్రుపల్లవాభే కుర్వాణా కువలయకన్దకం కరాగ్రే ।
 సౌవర్ణామృరవిలసన్నితమృబిమ్మవ్యాలమ్మిస్ఫుటమణిమేఖలాకలాపా ॥ ౭౪॥
 ఆమామేబ్బత్యమృత రసం గిరా కిరన్తి మజ్జీరక్వణితమనోహరం చరన్తి ।
 సా బాలా స్వయమభజన్నపాలపత్న్యాః పర్యజ్కం శ్రుతిశిఖరైః కృతాభ్యసూయమ్ ॥
 ౭౫॥
 ఆలిఙ్గన్త్యసకృదనుక్షణం స్ఫుశన్తి చుమ్బన్తి ముఖకమలం ముహుర్ముహుశ్చ ।
 పశ్యన్తి వికసితపక్షుభిః కటాక్షైస్తాం బాలామభజత నిర్వృతిం న మాతా ॥ ౭౬॥
 ఆనన్దత్రుటితవిశర్ణకెఙ్కుకాన్తాద్ వక్షోజాదథ మలయధ్యజప్రియాయాః ।
 అన్వస్యన్త మధురం పయః ప్రభూతం బిభ్రత్సాస్త్రిభువనమాతరం కుమారీమ్ ॥ ౭౭॥
 ప్రేయస్యా సవిధముపేత్య దీయమానాముత్కృత్య స్వయముపగూహితుం పతన్తిమ్ ।
 కన్యాం తామమృతమయీమివాదదానః కైవల్యం ధరణిపతిస్తృణాయ మేనే ॥ ౭౮॥
 మార్జనావసకృదుపర్యుపర్యుదఞ్చద్బాష్పామ్బుఃప్రకరతరఙ్గితాసపాఙ్గాన్ ।
 అవ్యాజస్మితమధురాక్షరం కుమార్యా ద్రఘ్ణం తన్ముఖకమలం న శేకతుస్తా ॥ ౭౯॥
 న స్మర్తుం ప్రమథపతిం న కర్మశేషం నిర్వోధుం న చ మహతో మునీన్ ప్రణస్తుమ్ ।
 నాన్యోన్యం వదనమవేక్ష్య నన్దితుం వా దమ్పతోశ్చతురతయా తయోర్బభూవే ॥
 ౮౦॥
 పశ్యన్తావురసి కుచాఙ్కురత్రయం తౌ బాలాయాః కిమపి సమాకులౌ యదాస్తామ్ ।
 పర్జన్యప్రనితగభీరమన్ద్రఘోషా వాగేకా నభసి తదా సముజ్జజృమ్భే ॥ ౮౧॥
 తటాతకాం నామ తవాత్మజామిమాం పతిర్భవిష్యన్నవలోకతే యదా ।
 తదా తృతీయం కుచమణ్డలం విదం నిమగ్నమన్తర్నియతం భవేదితి ॥ ౮౨॥

శ్రుత్వా సుధారసకిరం గిరమభృతాం తాం

నిర్వర్త్య సర్వధనదక్షిణమధ్వరం చ ।

పాణౌ దిశన్ కులగురోః పరదేవతాం తాం

తత్పాదయుగ్మముపసంజ్ఞగృహే సదారః ॥ ౧౪॥

హస్తే గృహీతాం కలశోద్భవస్తామధ్యాత్మవిద్యాం మునిమణ్డలాయ ।

ఆనన్దవాష్టైః పులకాఙ్కరైరప్యనక్షరం కేవలమాచవక్షే ॥ ౧౫॥

ప్రశిథిలకలుషం ప్రశాన్తమోహం ప్రమదతరఙ్గపరమ్పరాధిరూఢమ్ ।

జగదఖిలమభూదభూతపూర్వం మనుజకులావతరే జగజ్జనన్యాః ॥ ౧౬॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే పష్టః సర్గః ।

అథ సప్తమః సర్గః ।

అథ కలశభవః శివస్య మేధావిభవవివర్తమయీమిమాం కుమారీమ్ ।

మధు మధురమపాయయత్ స మేధాసముపజనాయ సకాఞ్చనం సగవ్యమ్ ॥ ౧॥

ఉచితముపనివేశితాఙ్కదేశే సుకృతిని కాఞ్చనమాలయా సుతా స్మ ।

అపరిచితచరీం ప్రవృత్తిమాద్యామలభత మాతృకుచామృతోపయోగే ॥ ౨॥

సమజని సుఖితా కుమారికా సా సకృదుపధాయ ముఖం స్తనే జనన్యాః ।

వదనసరసిజం దృశా పిబన్తి న తు దుహితుర్జననీ జగామ తృప్తిమ్ ॥ ౩॥

అకృతకవచసా నభోవిభాగాత్ మ్వయముదితేన కృతం తటాతకేతి ।

క్షితిపతిరతనిష్ఠ నామ తమ్యాస్త్రిభువనకర్ణరసాయనాక్షరం తత్ ॥ ౪॥

కనకరజతశ్శృంఖలావబద్ధే మణిశయనీయతలే మహార్హతలేప్ప ।

మృదుని సముపవేశ్య తామగాయన్నవనిపతేరవరోధగాస్తరుణ్యః ॥ ౫॥

ప్రచలతి యమపేక్ష్య భారతేఽస్మిన్ సకలమిదం శుభకర్మ భూవిభాగే ।

అజని మహిభృతస్తతః కిలేయం పరమహిమాలయతో యశోవదాతాత్ ॥ ౬॥

ఇయమమృతమయీ శరీరభాజాం బహిరబహిర్భవతాపతాపితానామ్ ।

కలమధురవిరావిణీ చ వాణీ కరకమలోపగృహీతవల్లకీయమ్ ॥ ౭॥

విహారసి యది దేవి! జాగ్రతీత్థం జగదఖిలం కుశలం ప్రకాశతే నః ।

నిమిషసి యది నిష్క్రియా భవామః ప్రలయ ఇవైష నిమజ్జతి ప్రపఞ్చః ॥ ౮॥

ఇతి శిశుజనలాలితాని గీతాన్యవనిపతేరవరోధసుస్థరీణామ్ |
 అనుజగదురివామరా నిగూఢాః ప్రతినినదైః పరమాత్మభావదృష్ట్యా || ౯ ||
 సమధృత వలయాని సా కుజమారగ్రహపరిహారకృతే మహీమయాని |
 పరిచయమివ కుర్వతీ భుజేన క్షితివలయం సకలం సుఖేన వోఢుమ్ || ౧౦ ||
 విహృతిషు పితరౌ సపాత్రహస్తాప్యతనుత సా భుజినా వివైవ తృప్తౌ |
 కథమివ భవతి క్షుధా తృషా వా సకృదనుసన్దధతాం తథావిధాం తామ్ || ౧౧ ||
 వియతి విధుకలాం ప్రదర్శ్యమానాం నిభృతమవేక్ష్య నితాస్తకౌతుకేన |
 శిరసి కుసుమమేతదర్పయేతి ప్రతిముహురాలపతి స్మ బాలికా సా || ౧౨ ||
 వ్యజయత పదకిక్కిణీరవోఽస్యా మణిభవనేషు తతస్తతశ్చరన్త్యాః |
 పదమిదమభితో విచిన్వతీనాముపనిషదామివ హర్షజః ప్రణాదః || ౧౩ ||
 అవదదియమనన్వితా ఇవారైరనుపహితా ఇవ యాః కథాః సఖీభిః |
 కథమపి పరమోపదేశదృష్ట్యా జగృహురిమాం మునయః సురాశ్చ గూఢాః || ౧౪ ||
 కతి కతి కృతినః కురజ్గపోతా విహారణసాధనతామపురస్యాః |
 తరుషు పశుషు వా ధ్రువం జనిష్యే తదహమహో సమయః పునర్వ్యతీతః || ౧౫ ||
 క్రతురవనిపతేరయం స తస్యా యదుపజహార విహారసాధనాని |
 స చ పరమజపో యదన్వవాదీత్ కలమధురాణి ముహుస్తదీరితాని || ౧౬ ||
 భవనవినిహితేషు భక్ష్యభోజ్యేష్వహరత సా కపటేన యత్ కుమారీ |
 నవనవమపరిక్షయం చ భూత్వా ప్రకటమజాయత సూక్ష్మదర్శినాం తత్ || ౧౭ ||
 కతిచన కిల కస్తుకా మహాన్తో గుణసముదాయమయా నిసర్గశుద్ధాః |
 అజనిషత కుతూహలాయ దేవ్యా నిగమపథే చరతాం నిదర్శనాయ || ౧౮ ||
 శ్రుతిషు నిహితదృష్టయోఽన్యవిద్యా భగవతి శూలిని తాః స చాదిశక్తౌ |
 క్వచిదపి కిల కస్తుకే తు సాపీత్యజని మనాగపి యోగినామసూయా || ౧౯ ||
 కతిపయదివనైః కథాసు గీతేష్వజని పటుర్లుటికాము కస్తుకేషు |
 ఇతి రహసిం కథా బభూవ పిత్రోర్దుహితరి విశ్వవిధానమాత్మకాయామ్ || ౨౦ ||
 విహృతిషు నయనే పిధాయ తస్యాః స్వయమభితశ్చరితుం కృతోద్యమానామ్ |
 త్రిజగతి తిమిరావృతే సఖీనామపి చలితుం స్వపదాన్న శక్తిరాసీత్ || ౨౧ ||
 అథ కులగురుమాదిదేశ మిత్రావరుణసుతం మలయధ్వజో నృపాలః |

దుహితురఖిలలోకమాతృకాయా విరచయితుం కిల మాతృకోపదేశమ్ || ౨౨||

నిఖిలజనిమతాం సదా లిఖన్తి నిటిలతలేషు శుభాశుభాక్షరాణి |

అలిఖదపరిజానతీవ వాలా కథమపి సా భువి వర్ణమేకమేకమ్ || ౨౩||

అథ భువి విలిఖన్త్యచం తురీయం కలశభవస్య మునేః పురః కుమారీ |

సదయముపదిదేశ భక్తియోగాత్ ప్రణమతి కామకలారహస్యమస్మిన్ || ౨౪||

నిరవధిపరమాతృచిన్మయీ సా కిమపి యదా నిదధే కలాము దృష్టిమ్ |

అహమాహమికయా తదా పరీయుః సకలకలాశ్చ సఖీజనా ఇవైనామ్ || ౨౫||

విదితమవిదితం చ యత్ కిలాసీత్ ప్రథమమజాతముఖాత్ గృహీతమైశాత్ |

తదఖిలమవధారయన్నముష్యాః కలశభవో గురుదాక్షణాం ప్రపేదే || ౨౬||

అసికులిశగదాశరాసశక్తిభ్రమరకతోమరభిణ్ణిపాలశూలైః |

ప్రకటితరణకౌశలాః ఖురల్యాం సమమివ సా విజహార వీరలక్ష్మ్యై || ౨౭||

ఉపనిషదుదితా మతఙ్గజా సా ప్రియదుహితా మలయధ్వజస్య రాజ్ఞః |

మదభరభరితాన్ మతఙ్గజ్ఞేంద్రాన్ సహజతయా వశమానినాయ సద్యః || ౨౮||

హయవరమధిరుహ్య సచ్చరన్తి ఖురదశితక్షితిధూశిధూసరాభ్రమ్ |

అవతరణమనక్షరం జగౌ సా నిజమివ భూమిభరావరోపణార్థమ్ || ౨౯||

కవచితమవధూతఖడ్గరేఖం నియమితవేణినిబద్ధతూణమన్వక్ |

కతిచన కృతినః సిషేవిరైస్యాస్తురగరణోమస్పృణాళకం వపుస్తత్ || ౩౦||

అథ శిథిలకుమారికా దశాన్తప్రవిరళకన్దళదద్భుతాభిరూప్యమ్ |

అలమకురుత యౌవనం తదానీం త్రిభువనమఙ్గలమఙ్గమఙ్గమస్యాః || ౩౧||

హృది కిల నిమమజ్జ యౌవదన్తః ప్రసవశరో మలయధ్వజాత్మజాయాః |

పిశున ఇవ స తావదున్మమజ్జ స్తనకలశన్తు హృదో బహిస్తదీయః || ౩౨||

శిథిలమనుససార బాలలీలాం విరళమపి ప్రకటిచకార లజ్ఞామ్ |

అనయదియమహాని పచ్చాషాణి ప్రతినవయౌవనమారుతావధూతా || ౩౩||

వచసి విహాసితే గతైవలోకే వపుషి చ కాపి దశా క్షణే క్షణైస్యాః |

సమజని మదనకదర్శనీయా మదనజిదేకమనోవిభావనీయా || ౩౪||

పరివిగలతి శైశవే ప్రవృత్తే తరుణిమని ప్రతిపన్నసర్వతత్త్వా |

అజని పితురమాత్యతాధురీణా పరమగురుశ్చ పరాత్మచిన్తనే సా || ౩౫||

దుహితరి నృపతిస్తటాతకాయాం ధురముభయోరపి లోకయోర్నివేశ్య ।
 భవమమరగణాదివాపవర్గాదపి పరమం గణయన్నహాన్యవైపీత్ ॥ ౩౬ ॥
 సుమతిమభిధయార్థతోఽపి దేవః కులసచివం నికటే నివేశ్య జాతు ।
 హృదయగతమిదం సమాచచక్షే సవిధజుషోః సహధర్మిణీకుమార్యోః ॥ ౩౭ ॥
 స్మరసి న సుమతే ! యథా గురుర్మామశిష్యదిమాం శ్రియమర్పయన్ మయి ప్రాక్ ।
 అపహతవిమతాం భువం సమానామయుతమిమామనుపాలయేతి హృష్టః ॥ ౩౮ ॥
 ఇదమవితథయాశిషా గురూణాం తవ చ ధియా ధృతమిత్థమాధిపత్యమ్ ।
 అయుతమపి సమాః సమాప్తిమీయుః కులమపి కుమ్భభువేదముద్భృతం నః ॥ ౩౯ ॥
 వసతి చ శిశుతామతీత్య వత్సా వయసి మహీవలయానుపాలనార్థే ।
 అయమపరిణతో మనోరథో యత్ కలితకరగ్రహమజ్ఞా తు నేయమ్ ॥ ౪౦ ॥
 దివి భువి ధరణీతలేఽపి వాస్యాః పతిరుచితో న హి కోఽపి భాసతే నః ।
 తమిమమపి మనోరథం మదీయం సఫలయితా న చిరేణ చన్ద్రమౌలిః ॥ ౪౧ ॥
 అహమివ హితచిన్తనే త్వమస్యా భవసి చ రాజ్యవిధో పరః సహాయః ।
 భవతి చ జననీ తటాతకాయాః పరిణయకర్మణి భావిని స్వతన్త్రా ॥ ౪౨ ॥
 అధిగతమాధగమ్యమీశ్వరాణాం కులమపి వీక్షితముద్భృతం కుమార్యా ।
 మమ తు ఖలు మనోరథోఽయమేకో యదుత లభేయ పదం జగజ్జనన్యాః ॥ ౪౩ ॥
 ఇతి వదతి మహీపతౌ మహిష్యాం తదనుగమాధ్యవసాయవిజ్వరాయామ్ ।
 అగణితగురుశోకస్పృమూఢావథ సుమతిశ్చ తటానకాప్యభూతామ్ ॥ ౪౪ ॥
 కథమపి శిశిరోపచారభేదైరలభత సంవిదమమ్పికా న యావత్ ।
 చులుకిత చతుర్ద్లవో మహర్షిః స్వయమభిగమ్య స తావదిత్థమూచే ॥ ౪౫ ॥
 జయ జనని ! జయ త్రిలోకవన్ద్యే ! జయ గలితావరణాత్మచిత్స్వరూపే !
 కిమిహ మనుజతాభినీతిమాత్రాద్ భవతి తమోభిభవః పరస్య ధామ్నుః ॥ ౪౬ ॥
 అభినయమవధూయ మానుషీణామవసితకల్పమలం ప్రపన్నమేనమ్ ।
 త్వరితమనుగృహాణ తీవ్రపాతైర్మలినిమభజ్గనిరజ్కుశైరపాక్షైః ॥ ౪౭ ॥
 నియమయ జననీం దురూహరూక్షాం పరిణయకర్మణి తే ప్రదానహేతోః ।
 స్వమృణమియమపాకరోతు గౌరీవితరణపుణ్యసముచ్చయేన భర్తుః ॥ ౪౮ ॥
 ఇతి కలశభవేన బోధితా సా జగదరణీర్జనకం చిరాత్ ప్రపన్నమ్ ।

అమనుత పరమే పదే నిధాతుం ములభమియచ్చిత్రక్షణం హి తస్యాః ॥ ౪౯ ॥

ప్రపదనపదవీజపాం జనానామనుపరతేఽప్యపవర్గదానసత్రే ।

కిమివ హి జనకే కృతం మయాసీదితి హృది సా కిల జిహ్వాయామ్భభూవ ॥ ౫౦ ॥

ప్రవససి యది తాత! హా హతాహం న గణయ వత్స! భయం కుతశ్చనేతి ।

వ్యతికరితపరావరాత్మభావా వ్యవహరతి స్మ పరాపి దేవతా సా ॥ ౫౧ ॥

భువమథ భుజయోః శ్రియం దృగన్తే చరణయుగే హృదయం చ జీవితం చ ।

వినిదధదయమాత్మదేవతాయా విగతభయో మలయధ్యజోఽవతన్తే ॥ ౫౨ ॥

అథ దుహితురనుగ్రహణ తస్మిన్ ప్రవిశతి గర్భగృహం శశాఙ్కమోలైః ।

నిభృతమవలలోకిరే సమస్తాస్తదను చ తత్ర మహేశలిజమాత్రమ్ ॥ ౫౩ ॥

చిరపరిచితభర్తువిప్రయోగవ్యసనపరాహతిమూర్ఛితాం సవిత్రిమ్ ।

స్వయమపి పరిరభ్య ఖిద్యమానాం కలశభవః పునరమ్బికాం బభాషే ॥ ౫౪ ॥

కిమిదమనుచితం పునః ప్రవృత్తం కియదియతా భవితా న దుఃఖమస్యాః ।

అపనయ తమసా కృతం జనన్యామలమభినీయ మనుప్యభూమికాం స్వామ్ ॥ ౫౫ ॥

యది భవసి శివే! జగచ్ఛరణ్యా యది చ భవద్వచనాని వేదవాదాః ।

త్వయి కృతమనసి త్వయి ప్రలీనే పితరి చ తే కిము సన్తి శోచితారః ॥ ౫౬ ॥

ఇతి విదితపరావరేణ దేవీ కలశభవేన మహర్షిణానుసీతా ।

అఖిలకలుషభజ్జనైరపాఙ్గైరనుజగృహే సుమతిం చ మాతరం చ ॥ ౫౭ ॥

తదను భువనమజ్ఞలే ముహూర్తే ప్రకృతిభిరాప్తజనైః పురోధసా చ ।

సవిధముపగమయ్య చన్ద్రమాలేర్మణిఖాచితే నిదధే వరాసనే సా ॥ ౫౮ ॥

పశుపతిరథ పాణ్డ్యకన్యకాయై విచకిలపుష్పమయీ వితీర్య మాలామ్ ।

పునరపి స తయా సమర్ప్యమాణాం హృది చకమే నిభృతం మధూకమాలాన్ ॥ ౫౯ ॥

కియదపి సమవాప్య యత్కటాక్షం క్షితిపతయో భుబనే పరాక్రమన్తే ।

న్యవిశత యది సైవ వీరలక్ష్మీర్నూపతిపదే న కథం నమస్తు భూపాః ॥ ౬౦ ॥

అవనిరఫలదద్భుతాని సస్యాన్యదదురపాం నిధయో మణీన్ మహాన్ ।

ఉపదదురుచితాన్ గజాన్ వనాన్తా భువి సమయే సమయే వవర్ష చ ద్యౌః ॥ ౬౧ ॥

న యదతివరితం జనేషు కేనాప్యపరిమితం నను భాగ్యమేతదస్యాః ।

త్రిభువనజననీ కృతాపరాధం కమివ నియచ్ఛతు సా కథం దయార్దా ॥ ౬౨ ॥

అవనితలమవన్ గురుః కిలాస్యాః ప్రశమయతి స్మ నృణాం పరం వివాదమ్ |
 త్రిభువనజనతావివాదశాన్తిః పరిణమతి స్మ సదైవ హస్త తస్యామ్ || ౬౩||
 నృపకరమఖిలం వితీర్య శిష్టం యదిహ శివాయ నిరుప్తమస్తి కిచ్ఛోత్ |
 తదపి నను హరన్తి తావకీనా ఇతి వచనేషు జహాస సా జనానామ్ || ౬౪||
 అహమహమికయా దిశోఽధిగన్తుం పరిచలతాం యశసాం మిథో విమర్దాత్ |
 పథి పథి నిభృతాని కానిచిత్ కిం రజతహిమాద్రిమిషాద్యశాంసి తస్యాః || ౬౫||
 కర ఇతి హి జహోర షష్టమంశం పరమఖిలం తు శివార్పణైకబుద్ధ్యా |
 స్వయముపదదిరే త ఏవ చేత్ తత్ కథమివ కోశసమృద్ధిరస్తు నాస్యాః || ౬౬||
 శ్రియమఖిలధనాకరేషు వాణీం విశయపదేషు మహానసేఽన్నపూర్ణామ్ |
 కరితురగపదేషు వీరలక్ష్మీం న్యధిత సఖీరధికారిణీస్తదా సా || ౬౭||
 ధనకనకమతక్లజాదిలక్ష్మ్యో ధృతవపుషః సకలాః కలాశ్చ తస్యామ్ |
 అదధత పరిచారికాధికారం త్రిభువనమాత రాజ్యపాలికాయామ్ || ౬౮||
 అనుసమయమశేత యద్యపీయం తదపి సదైవ తు జాగరామ్భభూవ |
 పరిహృతనిమిషేణ పాణ్డ్యకన్యా తపనశశాజ్కమయేన దృగ్వయేన || ౬౯||
 అథ నృపతిసుతాం కృతాభిషేకాం విమతజయవ్యవసాయినీం విధాతుమ్ |
 శరదుపనిపాత శోషయన్తి పథి పథి పక్ష్మకశజ్జితాన్ ప్రదేశాన్ || ౭౦||
 తరుగిరిమరుసాగరావిశేషం జగదఖిలం జలరూపతాం నయన్తః |
 సముపచితయశోభరా ఇవాసన్ సలిలముచో విమలాః సమన్తతోఽపి || ౭౧||
 పరిమితపయసః ప్రశాన్తఘోషాః పరిగణనీయతటిన్నటీవిలాసాః |
 యది సలిలముచోఽపి తే బభూవుః కిమివ హి విశ్వసిమః స్థిరం జగత్స్యామ్ || ౭౨||
 అజనిషత హి యేఽభినన్దనీయాః స్తనితతటిజ్జలమేఘమారుతాద్యాః |
 శరది తనుమతాం త ఏవ నిన్ద్యా నను సమయానుగుణా గుణాః ప్రజానామ్ || ౭౩||
 శిశిరితమవనీతలం సమృద్ధం విపినమపూరిషతాశయా జలానామ్ |
 విరమతి జలదేఽపి కస్య హానిః పరమిహ కేచన చాతకాః ప్రసప్తాః || ౭౪||
 క్షితితలమభిపూర్య వారిపూరైః కిసలయితా విరచయ్య వృక్షజాతీః |
 కిమపి ఫలమనాప్య నష్టమభ్రైః ఫలభుగయం పునరావిరాస కాలః || ౭౫||
 ఘనతిమిరముఖాదనేన ముక్తావతరతైవ యదర్కశితభానూ |
 తత ఇవ శరకోరకాపదేశాద్ దిశి దిశి కీర్తిరనేహసో జజృమ్భే || ౭౬||

కథమపి పరిభూయ మేఘబన్ధం కియదివ కన్దలితే సుధామయూఖే ।
 అలికలభముఖేన హర్షవార్తా వ్యచలదివోత్పలినికుముద్వతీనామ్ ॥ ౭౭ ॥
 అతిపితతమవర్తతాముష్టసత్రం సలిలముచాం శరదా నివారితం తత్ ।
 ఉదభవదియమేవ కీర్తిరస్యాః కిమివ యశోఽన్యదతిప్రసజ్గభక్తో ॥ ౭౮ ॥
 విరమతి సతి దుర్ధినేఽర్కచన్ద్రావనుభవతామభవన్ముదస్తదాస్తామ్ ।
 గగనమపి నిరీక్ష్య నిష్కలజ్కు కియదివ హస్త శరీరిణోఽభ్యనన్దన్ ॥ ౭౯ ॥
 మధురవిమలవారి మత్తభృంగం పరిణతశాలి పరాస్తవజ్కులేశమ్ ।
 కిసలయితవనం సమోష్ణశీతం క్షితితలమేవ దివోఽపి భోగ్యమాసీత్ ॥ ౮౦ ॥
 కణిశకబలనోపజాతగర్వాః కలనినదోపహృతామృతాః శుకౌఘాః ।
 సమజనిపత సజ్జతశ్చరన్తో మదనవిసారితవాగురా ఇవాభ్రే ॥ ౮౧ ॥
 ప్రభవతి నలినీ ప్రనేదురాపో విమలతరా విలలాస చన్ద్రికేతి ।
 జహృషురతితరాం జనా యదేషా విరహిజనస్య విపత్పరమ్పరాసీత్ ॥ ౮౨ ॥
 సవిధగతవచేళిమేక్షుపర్వప్రస్పమరమౌక్తికపాతకాన్దిశికాః ।
 దిశి దిశి శుకశారికా అధావన్ పరి పైరిశాలియవాప్రియన్గుదేశాన్ ॥ ౮౩ ॥
 కమలవనముపాశ్రితా జరన్తః కరికటభిత్తిముపస్థితా యువానః ।
 ఇతి మధుపగణా ద్విధా విభిన్నా అపి ఖలు కర్మకరాః సమం స్మరస్య ॥ ౮౪ ॥
 చిరపరిముషితప్రదేశచిహ్నాః సముపగతాః సరసీః పునశ్చ హంసాః ।
 కథమపి రసవర్ణగన్ధభేదైర్నిజానిజమమ్బుజకోశమభ్యజానన్ ॥ ౮౫ ॥
 అతివిమలమయత్సుశీతమమ్భుః స్ఫురదరవిన్దముగన్ధయః సమీరాః ।
 నిరుపధికరుణామయీ చ రాజ్ఞిత్యజని జనేషు పరమ్పరా శుభానామ్ ॥ ౮౬ ॥
 తత్తన్నృపాలపరిపాలనసమ్ప్రసూత-
 మాలిన్యమార్జనసముజ్జ్వలితాం ధరిత్రీమ్ ।
 భూయః స్వయం విమలయన్ సమయః ప్రసాదం
 మన్యే చకాజ్ఞ మలయధ్వజకన్యకాయాః ॥ ౮౭ ॥
 ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే సప్తమః సర్గః ।

అథాష్టమః సర్గః ।

జాతుచిత్ తదను పాణ్డ్యకుమారీ చిత్రితే సదసి రత్నగణేన ।
 దర్శనైరపి చ షడ్భిరలభ్యం దర్శనం నిజమదాత్ ప్రకృతీనామ్ ॥ ౧॥
 తాపసా ద్విజవరా ధరణీశా బద్ధవః పరిజనా భటముఖ్యాః ।
 పౌరజానపదవన్దిగణాశ్చ ప్రావిశన్ సదసి తత్ర విచిత్రే ॥ ౨॥
 తాన్ యథాయథమథోపచరన్తి సా ప్రణామవచనస్మితహాగ్నిః ।
 అక్షమామజనయత్ త్రిదశానాం మానవేషు మఘవత్ప్రభృతీనామ్ ॥ ౩॥
 వీజ్యమానమభితో యువతిభ్యాం చామరద్వయమదృశ్యత తస్యాః ।
 యత్పరత్వమథ యత్సులభత్వం తద్యశోయుగమివాతివిశుద్ధమ్ ॥ ౪॥
 ఛత్రమేకతరముచ్రితమస్యా మూర్ధ్ని తేన శిశిరం జగదాసీత్ ।
 ఏతదత్ర హి నిదర్శనమేషా యత్ ప్రపఞ్చవపుషా పరిణేమే ॥ ౫॥
 ఆస్తువన్ క్వచన వన్దిగణాస్తామస్తువన్నపరతః శ్రుతిసంజ్ఞాః ।
 ఆద్యమత్ర జగృహుర్గుణవత్త్వాత్ సర్వ ఏవ న పరం తదభావాత్ ॥ ౬॥
 సా విసృజ్య సకలానపి లోకానానినాయ పరమాప్తసఖీభిః ।
 మాతరం రహసి కాఞ్చనమాలాం మన్తణాయ సుమతిం సచివం చ ॥ ౭॥
 సన్నివేశ్య జనసీం నిజపీఠే సా చ తచ్చరణపీఠనిషణ్ణా ।
 మన్త్రిణా సుమతినా జయహేతోర్మన్త్రమిత్యమమన్త్రత బాలా ॥ ౮॥
 యః కిలానుశరదం విజయార్థీ పార్థివం త్వరయసే గమనాయ ।
 స ప్రవర్తయసి మాం న కథం త్వం బాలికేయమితి కిం విశయానః ॥ ౯॥
 బాలికాస్యృసవగాఢరణాస్మి ప్రత్యుతోపనిహితాస్యృవరోధే ।
 ఆశిషా తదపి తావదముష్యాస్త్యస్థియా చ విజయాయ యతిష్యే ॥ ౧౦॥
 మైవమాలప కదాచన వత్సే ! మన్త్రిణా సుమతినా విజయో నః ।
 స త్వవైతి సమయోచితమర్థం సర్వమిత్యభిదధే జనసీ తామ్ ॥ ౧౧॥
 స స్మృతాం సుమతిరాహ కుమారీం సాస్మృతాం మృదుతయా జనయిత్రాః ।
 సంస్మరన్ గురుమతీతమముష్యా బాష్పగద్గదపదం వినయేన ॥ ౧౨॥
 దేవి! మే నిగదతః శృణు వత్సే ! యత్ త్వమాత్మ మయి సానుజిఘృషా ।
 తత్ తథైవ పరథా న కథఞ్చిద్ వేదవాదముహూదో హి గిరన్తే ॥ ౧౩॥

సత్యమేవ విజయే యతితవ్యం సాధనం ప్రథమమత్ర విపక్షః ।
 మార్గయేఽహమపి నోపలభే తం న వ్యజిజ్ఞపమతమ్త్వయి కిశ్చిత్ ॥ ౧౪॥
 ఇత్థముక్తవతి మన్త్రివరేఽస్మిన్ కుమ్భభూః స్వయముపేత్య మహర్షిః ।
 ఆశిషో బహువిధా విరచయ్య వ్యాజహార మలయధ్యజకన్యామ్ ॥ ౧౫॥
 సాధయిష్యసి కరగ్రహణం త్వం సర్వథా చలతు తే జయయాత్రా ।
 భూరియం భవతు పుణ్యతమా తే పావనీభిరభితో భ్రమణీభిః ॥ ౧౬॥
 ఇత్యుదీర్య జయనామ్ని ముహూర్తే తాం ప్రవేశ్య సబలాముపశల్యమ్ ।
 తత్కరగ్రహమహోత్సవవీక్షాకౌతుకీ స మలయం విజగాహే ॥ ౧౭॥
 సజ్జతైవ పృతనా సకలేయం కిన్త్విమాం నిశమిహ వ్యతిలక్ష్మయ ।
 శ్వః ప్రయాహి వినవర్త్య నివర్త్యానిత్యువాచ సుమతిర్జననీం తామ్ ॥ ౧౮॥
 పార్శ్వముత్తరమపి త్రిదశాద్రేః సా ప్రయామ్యతి యతో విజయాయ ।
 తన్నిరీక్షితుమివ ప్రథమం తం ప్రస్థితో దినకరశ్వరమాద్రౌ ॥ ౧౯॥
 నిప్పతన్నపి రవిశ్చరమాభాబుద్ధధార కిరణాననుయాతాన్ ।
 ఈదృశం వ్యసనమస్పృశతః కిం లోకబన్ధరితి జిర్యతి శబ్దః ॥ ౨౦॥
 నిర్మమజ్ఞ న జలే కతి వారానున్మమజ్ఞ న పునః కతి వారాన్ ।
 అద్య భాస్వతి మిమజ్ఞతి విప్రైరర్పితా బత జలాజ్ఞాలయోఽపి ॥ ౨౧॥
 నాధునాపి కథమస్తముపైతీత్యార్ధ్యకోపపరిపాటలకోణైః ।
 వీక్షితో ను నయనస్తరుణీనామంశుమానరుణిమానమయాసీత్ ॥ ౨౨॥
 కర్షణాదుపలకణ్ఠకదుర్గేష్వస్తరా శిథిలితాస్త్రుటితాశ్చ ।
 ఆంశవః కతిచిదంశుమతః కిం సాన్ధ్యరాగమపదిశ్య నిషేదుః ॥ ౨౩॥
 పశ్చిమాచలగుహాసు నిలీనైః ప్రార్థితా ను తిమిరైర్బలవద్భిః ।
 సాన్ధ్యరాగనిభతో దినభర్తుర్భానవః కతిపయే పథి లగ్నాః ॥ ౨౪॥
 అధ్వశేదశిథిలా జరథా యే భానవో దినమణేః పథి లగ్నాః ।
 దీపికాపలతభుజామనుసాయం తేఽభవన్నతిథయో భవనేషు ॥ ౨౫॥
 యే సహైవ పతితాః పతతాభ్యో యే చ దూరతరమేవ నివృత్తాః ।
 తే ద్వయేఽపి సదృశా దినబన్ధోరీదృశః ప్రభవతామవివేకః ॥ ౨౬॥
 సజ్కృచన్నవదలారరమూలస్థానదత్తమధుపోపలఖణ్ఠామ్ ।

అమ్బుజోదరకుటీమపిధాయ శ్రీరపి స్వయమితో నిరయాసీత్ || ౨౫||

అప్రభాతమపి నర్తితుకామా వ్యోమరక్తభవనేఽవతరస్తి |

కిం నిశైవ విచకార సమంతాదజ్ఞులీనుడునిభాత్ కుసుమానామ్ || ౨౬||

మజ్జతీవ న మమజ్జ దినేశో నాంశవోఽస్య నిఖిలాశ్చ నివృత్తాః |

క్వ స్థితాని మిలితాని కుతో వా తావదేవ తిమిరాణ్యభివప్త్రుః || ౨౭||

ఆకలయ్య ధనురాకలితజ్యం తస్థుషః సవయసో మదనస్య |

అఞ్చలే నిశితమాదిమమస్తం చన్యమా ముకులనేన చకార || ౩౦||

సర్వరాత్రమపి సా జనయిత్వ్యా సల్లపన్త్యవిరలం శఫరాక్షీ |

పఞ్చషణ్డణమితామివ మేనే తామ్రచూడనినదేన తమిస్రామ్ || ౩౧||

ఆజ్ఞయా స సుమతేరధీసైన్యం తాడితో విజయదున్దభిరస్యాః |

ఆరవైర్బలదనాదగభీరైరావృణోదీవ దివఞ్చ భువఞ్చ || ౩౨||

నిర్జరాః కిమపి పాణివిహారైః పన్నగాస్తు పునరక్షినికోవైః |

తైర్ద్వయైరపి నరా వ్యవజహుస్తదవైర్ముఖరితే జగదణ్ణే || ౩౩||

ఉచ్చితధ్వజముపస్థితయోధం సజ్జవారణతురక్తశతాక్లమ్ |

సన్ననాహ సకలం బలమస్యస్తూర్యఘోషముఖరం నిమిషేణ || ౩౪||

దిగ్జయాయ కృతమక్లలరణ్ణ సా త్రిలోకజననీ జనయిత్వ్యా |

నిర్జగామ శిబికామధిరూఢా సమ్ప్రచాల్య సకలం బలమగ్రే || ౩౫||

అగ్రతో భటగణైరథ వాహైః కుఞ్జరైరథ రథైరథ భృత్యైః |

సౌవిదల్లనికరైరథ తస్యా దూరతః ప్రవలితం శిబికాగ్రే || ౩౬||

రాజవిహ్నానివహైర్మణివేత్త్రైర్వల్లకీడమరువేణుమృదన్తైః |

గద్యపద్యపత్రనైరపి సేవాం సుభ్రువో విదధిరే ధురి తస్యాః || ౩౭||

అగ్రతశ్చలదసజ్ఞ్యతురజ్ఞోద్ధాతభూతలరజఃస్థగితార్కే |

దిక్తటేఽపి బుబుధే సరణిః స్వా తద్భలేన పవనైరనుకూలైః || ౩౮||

సైన్ధవైర్ధురి సముద్గమితా యే పాంసవో దశ దిశః పరివప్త్రుః |

తానశీశమదిహ ద్విరదానాం దానశీకరకీరః శ్రుతివాతః || ౩౯||

విశ్లేషేషు శరదాగమయోగాద్ విష్వగైక్షత పయోదకులేషు |

శాతమన్యవశరాసనఖణ్డం హస్తలభ్యమివ హస్తీపకానామ్ || ౪౦||

దంశితస్తురగబద్ధనిషణ్ణో బాణపాణిరధిరోపితచాపః ।
 ఆప్సనైన్యసహితః సుమతిస్తామన్వయాచ్చరమతః శరపాతే ॥ ౪౧॥

ఉద్భ్రహీతవిహితైరుపహారైర్వేత్రపాతచకితాః కృతసంఖ్యైః ।
 ఆకుమారమవలోకయతుం తాం ప్రస్థితాం ప్రకృతయః పరివస్తుః ॥ ౪౨॥

ముగ్ధసల్లపనకౌతుకభూమ్నా మన్దచాలితమణీశిబికా సా ।
 సమ్ప్రవాదమశ్శ్రోణోదితి తాసాం గ్రామ్యభావపిశునం వివాసస్తీ ॥ ౪౩॥

పశ్య ! కాలి! మలయధ్వజకన్యాం కున్జితే! జనకవన్మృఖమస్యాః ।
 జ్ఞాయసీ హి దుహితుర్మమ మాసైః పశ్చుషైరియమహో శిశురేవ ॥ ౪౪॥

చణ్డవాతవిగమాదను జాతా నన్వియం తురగకర్మణి రాజ్ఞః ।
 కీదృశీ చతురతా పునరస్యాః కీదృశస్తు భవితా గృహమేధీ ॥ ౪౫॥

సన్ని నః శతమజా దశ గావః పశ్చుషాశ్చ మహిషా దయయా తే ।
 గవ్యమేతపదపయుజ్జ్వ కదుష్టం దూరమమ్పుతృషితాసి పథి త్వమ్ ॥ ౪౬॥

ఆస్తి పర్వశితమస్తి యవాగూః సన్ని వంశశకలాద్యుపదంశాః ।
 శీతముష్ణమపి వా పిబ కామం గచ్ఛ పుత్రి! న పునస్తృషితా త్వమ్ ॥ ౪౭॥

ప్రార్థయేమహి వయం భవదర్థే కుక్కురైశ్చ పశుభిస్సహ దేవీమ్ ।
 గచ్ఛ పుత్రి! సుఖినీ పునరేహి త్వాం కథం ను ముముచే జరతి సా ॥ ౪౮॥

కిం త్వమేవ మలయధ్వజకన్యేత్యాలపన్త్యభిమృశన్తి కర్రాగ్రైః ।
 ఆశిషశ్చ దదతే శతశో యాస్తా యథాయథముపాచరదేషా ॥ ౪౯॥

యత్ర యత్ర పరిపశ్యతి బాలా పాదపాన్ క్షితిభృతః సరితో వా ।
 తత్ర తత్ర నిభృతార్పితదృష్టిః కౌతుకేన పథి సా చిరమాసీత్ ॥ ౫౦॥

తావతీ కిల చమూరపి తస్యాః పాంసులే పథి శనైః ప్రవలన్తి ।
 పార్శ్వతో న నిదధే పదమాత్రం పాత్రమధ్యపతితా తటినివ ॥ ౫౧॥

నాదదే పథి ఫలాని న చే ఊన్ కా కథావతరణే కలమేషు ।
 పుష్పగన్ధమపి మారుతనీతం జిప్సుతి స్మ పృతనా చకితాస్యాః ॥ ౫౨॥

కిం ధమేమ జలధీన్ ముఖవత్తైః కిం క్షిపేమ నఖరైర్గిరికూటాన్ ।
 ఇశ్యఖణ్ణితచలద్రణకణ్ణూదుర్మదైరగణి తత్ర చమూపైః ॥ ౫౩॥

యావదమ్పరమాణ్ఠిన్ద్రమధ్యం నాధిరోహతి సుదుర్విషహోష్యా ।
 తావదేవ సుమత్స్వర్పదయజ్ఞో విశ్రమాయ బలమాదిశదస్యాః ॥ ౫౪॥

నాశిరేరపనసక్రముకామ్రస్పర్దమానకదశీవవణాయామ్ ।
 తీరసీమని కవేరసుతాయాస్తద్ బభూవ శిబిరం శఫరాఙ్గాః ॥ ౫౫॥
 ప్రాగ్గత్తైరధిక్వతైః ప్రవిభజ్య స్థాపితేషు పటవేశ్మసు తస్మిన్ ।
 స్వం స్వమేత్య విజయధ్వజాచహ్నాం నిర్వివాదమవిశన్ బలముఖ్యాః ॥ ౫౬॥
 విస్తృతాభిరభితో విపణీభిర్వేశ్మభిశ్చ విపుతైః సకలానామ్ ।
 అన్వయాదివ పురీ మధురైవ స్వామినీం పటనికేతమయీ తామ్ ॥ ౫౭॥
 స్వేదరజ్యదలికాస్తనిమజ్జద్ధూసరాశకతయాధికదృశ్యమ్ ।
 ఆననం వికసితేక్షణమస్యా ధ్యానమజ్గలమభూద్ భువనానామ్ ॥ ౫౮॥
 సావతీర్య శిబిరప్రతిహారే సైనికాన్ సమనుగృహ్య కటాక్షైః ।
 కల్పితం సుమతినా బహుకక్ష్యం పాణ్డరం పటగృహం ప్రవివేశ ॥ ౫౯॥
 ఆవృతం బహుభిరావరణైస్తద్ దీర్ఘకోపవనశోభితమస్తః ।
 సా మణీకలశసమ్భృతముచ్చైర్దర్శితం సుమతినా విలులోకే ॥ ౬౦॥
 అత్యుదారమవబద్ధవితానం క్లృప్తమఞ్చముపబర్హవిశోభి ।
 ధూపితం కుసుమదాసుగుణి ప్రావిశచ్ఛయనమన్దిరమమ్బా ॥ ౬౧॥
 యత్ సహస్రదలమాగమగమ్యం పజ్కజం విమలచిన్మయమస్తి ।
 న్యాఞ్చితం తదివ కౌతుకహేతోః పాణ్డరం పటగృహం శుశుభే౭స్యాః ॥ ౬౨॥
 సా నివిశ్య మృదులే శయనీయే సంవిసృజ్య సుమతిం శుభయోక్త్యా ।
 అధ్వఖేదమవరోపితభూషా సల్లఽపస్త్యపజహార సఖీనామ్ ॥ ౬౩॥
 విశ్రమయ్య బలమేతదపేతం సన్నిపాత్య చ చమూమనుయాస్త్రీమ్ ।
 శోఽ నిషద్య సుఖమత్ర పరశోఽ యామ ఇత్యభిదధే సచివేన ॥ ౬౪॥
 సంవృతే పయసి సహ్య పుతాయా భిత్తిభిర్నవదుకూలమయీభిః ।
 క్లృప్తమజ్జనవిధిః సవయోభిః సోపసజ్య విజహార కుమారీ ॥ ౬౫॥
 ముక్తపల్యయనవిశ్రమితాశ్వం స్రస్తబన్ధసుఖితద్విపసజ్ఘమ్ ।
 స్నాతపీతమసుప్తభటం తచ్ఛాసనేన ముమతేర్బలమాసీత్ ॥ ౬౬॥
 సాపరేధురధిరుహ్య తురగ్గం సఞ్చరన్త్యవనిపాలకుమారీ ।
 తృప్తిమాప న కవేరసుతాయాః కామనీయకమవేక్షమవేక్షమ్ ॥ ౬౭॥

తత్ప్రతిరభువి కేరతరూణాం హస్తలభ్యముపయుజ్య ఫలామ్భుః |
 నిర్ఘరా విధుకలామృతభాగానాపిబన్తి సకృదౌషధరీత్యా || ౬౮ ||
 తజ్జలం నిపతితం కచిదన్తః స్తబ్ధమాస్త కిల యత్ర పయోధేః |
 తత్ప్రదేశవిషయన్తనుభాజామిక్షుసారజలాధివ్యవహారః || ౬౯ ||
 సా వహేత యది సర్వపథీనా కిం న సా త్రిపథగార్థమముష్యాః |
 అర్థమేనమవబుద్ధ్య జనాస్తామర్థజహ్నుతనయేతి గృణన్తి || ౭౦ ||
 తామగస్త్యగృహిణీం పరిణన్త్రాం తత్ర సిన్ధవపుషా గృణతీ సా |
 నన్వీయం భవతి నో గురుపత్నీత్యాదరం దృఢమధత్త సఖీనామ్ || ౭౧ ||
 సా తు దివ్యసరితోఽపి విశిష్టాం ప్రీతిమాతనుత సహ్యాసుతాయామ్ |
 సా హ్యసావివ యతో న సపత్నీ తేన తేన్న తు గురోర్గృహిణీతి || ౭౨ ||
 స్వర్గమాహు రవగాహఫలం యం సోఽపవర్గ ఇతి మే మతిరస్యామ్ |
 స్వర్గతోఽపి మధురాం భజతాం తాం స్వర్గ ఇత్యభిమతం కిమివాన్యత్ || ౭౩ ||
 సా హయేన విశదేన చరన్తి సమృరీత్య సకలం కటకం తత్ |
 ఆసదత్ పటకుటీమను సాయం సైనికైః పరిమితైరనుయాతా || ౭౪ ||
 ప్రస్థితాం పరిచరన్ పథి దేవీం సేవయా వివిధయా సుమతిస్తామ్ |
 ఏక ఏవ బహుధా పరిణేమే యామికశ్చ సచివశ్చ భటశ్చ || ౭౫ ||
 దిగ్జయాయ చలితామథ దేవీం తాం నిశమ్య శతశో ధరణీశాః |
 సమ్ప్రగృహ్య వివిధానుపహారానాయయుః శరణమర్థయమానాః || ౭౬ ||
 సూక్తిభిః సుమతిసంక్రమితాభిః స్వాం చిరాత్ ప్రవణతాం భగవత్యామ్ |
 తే నివేద్య దయయానుగృహీతాః సన్నిధిం సముపజగ్మూరముష్యాః || ౭౭ ||
 కీర్ణరత్నకుసుమాజ్జలయన్తే వాహనాని చ ధనాన్యపహృత్య |
 సూచితాస్సుమతినా స్వయమస్యాః పాదపీఠనికటే ప్రణిపేతుః || ౭౮ ||
 మా బిభీత ముఖినః ప్రతియాతేత్యాకలయ్య మృదులాం గిరమస్యాః |
 ఉత్థితా గిరమవాదిషురిత్థం తే నిరీక్షితపరస్పరవక్త్రాః || ౭౯ ||
 మాద్యశేషు మలయధ్వజదేవో యామధత్త కరుణాం కరుణాభిః |
 సా త్వయా శతగుణా నిహితైవం కిన్తు కిచ్ఛిదిదమన్తి నివేద్యమ్ || ౮౦ ||
 అర్పితాత్మను సదా కులదాసేష్యస్మదాదిషు చ సత్సు భటేషు |

స్వామినీ యది విధితృతి యాత్రాం కా యశఃక్షతిరితోఽపి కులే నః ॥ ౮౧॥

తత్ ప్రయాతు భవతి పునరమ్బామస్తు వైష సుమతిః స్థపతిర్నః ।

త్వత్ప్రసాదకణికామవలమ్బ్య ద్యోచరాసపి సమానమయామః ॥ ౮౨॥

ఈదృశా భవథ యూయమిమాం మాం ద్రష్టుమేవ తు వయం చలితాః స్మః ।

కౌతుకం తు యది వః సహ యాతేత్యన్వశాత్ సదసి సా నరపాలాన్ ॥ ౮౩॥

భూషణైః సుమతిహస్తవిత్తిర్లైర్వాహవైర్భహువిహైశ్చ నృపాలాన్ ।

సా యథాక్రమమిమాన్ బహుమత్య వ్యాదిదేశ కటకావతరాయ ॥ ౮౪॥

తాం వాక్యేషు గభీరతామథ చ తాం కాలోచితార్థజ్ఞతాం

తాం నస్త్రేషు కృపాలుతామపి చ తాం కీర్తౌ పరం లుభతామ్ ।

సమ్పశ్యన్ ప్రమదాద్భుతవ్యతికరస్తబ్ధస్తవమాత్యోఽసకృత్

పాదేఽస్యాః ప్రణనామ వత్సలతయా ప్రాయుజ్ఞు చాప్యాశిషః ॥ ౮౫॥

త్వత్ప్రాచివ్యబలానతాన్ ఊతిభుజస్త్యచ్చిక్షితైరక్షరై-

స్త్యత్సాన్నిధ్యబలాత్ కిలేదమవదం కిఞ్చిద్యథోపస్థితమ్ ।

కర్తవ్యం యదితోఽపి తత్ర సుమతే! కామం ప్రమాణం భవా-

నిత్యుక్త్యేయమపాచకార నిఖిలం సేవాశ్రమం మన్త్రిణః ॥ ౮౬॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే అష్టమః సర్గః ।

అథ నవమః సర్గః ।

తాం గీతసంవలితమర్దలవేణువీణానాదామృతాధిగమితస్వపనా సఖీభిః ।

వైతాలికా ఇవ సుశిక్షితతారవాచః ప్రాబోధయన్ మృగదృశః కతిచిత్ ప్రభాతే ॥ ౧॥

అమ్మ ! త్వదభ్యుదయతో నిహతం పురైవ హస్తుం తమః పునరసావరుణః సముద్యన్ ।

సుప్రాతమావహతి దేవి! రథాఙ్గానామ్నాం సాజాత్యరక్తవరణాయుధబోధితానామ్ ॥ ౨॥

ఆయాస్యతో దినమణేరభికస్య వార్తాం ప్రాభాతికానిలముఖాదవధారయస్తీ ।

ఉద్దణ్ణపఙ్కుజతయా కిల పద్మినీయముద్గ్రీవికాం వహతి వాసకసజ్జకేవ ॥ ౩॥

పత్యుస్త్విషాం ప్రథమనిర్గలితైర్మయాఖైర్వాన్వేర్ష్యయా మలినదర్శమనుద్రవద్భిః ।

ఉచ్యాటితా మధుకృతోఽపి కిముత్పలేభ్యః పర్యాకులాస్తత ఇతోఽపి పరిభ్రమన్తి ॥ ౪॥

హనేషు కఙ్కళుకిషు షట్పరణేషు కుబ్జేష్వాదేశహారిషు మరుత్సు చ సఙ్గతేషు ।

ఉద్ఘాటయన్త్యధికృతా ఇవ శార్ఙ్గపాణేరన్తఃపురం ఘటితమంశుమతో మయూఖాః ॥ ౫॥

ఉన్ముద్రితే సతి మనాగరవిన్దకోశే భృశైరహమ్పుథమికాకలితప్రవేశైః ।
 ఆస్కన్ధమానమపి సౌరభమేకతస్తదాదాయ యాన్త్యపరతో మరుతో యథేచ్ఛమ్ ॥ ౬॥

భూదేవమన్త్రితవిముక్తజలాఙ్గాలిభ్యో నిర్గత్య దైత్యహననాయ సమన్తతోఽపి ।
 ఆనీదతామివ రవిం మహసా పవీనాం పౌరన్దరీ హరిదియం పరిపిఙ్జరాసీత్ ॥ ౭॥

అమ్బోనిధేస్తపనవాజిభిరుజ్జహానైరాధూతకన్ధరసత్తైరసకృద్వికీర్ణా ।
 సాముద్రవిద్రుమలతాశకలావలీయం ప్రాచీముఖే విజయతే నతు సాన్ధ్యరాగః ॥ ౮॥

నిర్జిత్వ విశ్వమఖిలం మకరధ్వజేన నిర్గచ్ఛతా శిబిరసీమని దీపితమ్యు ।
 మన్యామహే హుతభుజః ప్రథమప్రకాశో మారుత్వతే జయతి సమృతి దిగ్విభాగే ॥ ౯॥

జైత్రప్రయాణసమయం త్వయి వక్తుకామః ప్రాయః ప్రబోధనమయం ప్రతిపాల్య భానుః ।
 ఉన్ముఙ్గ్య సాగరజలాదుదయాద్రిశ్శ్చే లీనః క్వచిన్న కిల దర్శయతేఽధునాపి ॥ ౧౦॥

ఆమోదతే బత కియత్ కమలాకరోఽయమస్మిన్నపి ప్రవికసత్యరవిన్దకోశే ।
 ఉన్ముద్రయ త్వమధునా నయనారవిన్దమామోదతామగ్విలమమ్భు! జగత్ త్వయేదమ్ ॥
 ౧౧॥

సుప్రాతమస్తు మలయధ్వజకన్యకాయాః ముప్రాతమస్తు మధురాపురవల్లభాయాః ।
 సుప్రాతమస్తు విధువంశపతాకికాయాః సుప్రాతమస్తు హరితాం జగతాం త్రయాణామ్ ॥
 ౧౨॥

ఇత్యుక్తిభిర్ముగదృశాం ప్రతిబోధితా సా నిర్వర్త్య వైత్సికవిధి నృపతేః కుమారీ ।
 సజ్జీకృతం సుమతినా సకలం బలం తత్ ప్రథూప్య పార్థివకులానుగతా ప్రతస్థే ॥ ౧౩॥

అత్యద్భుతో విజయదున్దభినాదమన్త్రస్తస్యా నృపాలకులకర్ణపథావతీర్ణః ।
 అస్తమ్భయద్వ్యధమదాచక్రషే జఘాన నిన్ద్యే వశం వ్యఘటయచ్ఛ యథాయథం తాన్ ॥
 ౧౪॥

భేరీరవశ్చలతి యోజనమేవ యావత్ తావత్ తతో దశగుణం చలితః ప్రతాపః ।
 క్షీర్తిస్తతో దశగుణం వ్యవలత్ తతోఽపి చేలుస్తతో దశగుణం విమతా విదూరే ॥ ౧౫॥

వార్తాహారా దిశి దిశి ప్రహితా హి యావదాగత్య మన్త్రిణీ న తం తముదస్తమాహుః ।
 తావత్ త ఏవ ధరణీపతయః సదారాః సోపాయనాః శరణమీయురిమాం సవాలాః ॥
 ౧౬॥

ఆగచ్ఛతాం ప్రణమతాం వదతాం ప్రియోక్తీరగ్రే నిధాయ వివిధానుపహారభేదాన్ ।

రాజ్ఞామనుగ్రహకృతే సుమహాన్ విలంబో మార్గేభవత్ప్రతిపదం మధురేశ్వరాయాః ॥
౧౭॥

రాజ్యం ప్రశాసతి పురా మలయధ్వజే యే భూమీభుజః కతిపయేపరరాధురజ్ఞాః ।
తానస్యనస్యశరణాన్ సముతాన్ సదారాన్ సా చక్షుషానుజగృహే శరణం ప్రపన్నాన్ ॥
౧౮॥

సా తత్ర తత్ర శరణాగతరాజలోకవిశ్రాణితాని మణిహేమవిభూషణాని ।
మాతుః సమక్షమఖిలాన్యపహారయన్తీ కీర్తిం పరాం వితరతి స్మ దిశాం ముఖేషు ॥ ౧౯ ॥
దుర్గాటవినగరరాష్ట్రపదాని తైస్నేన్ద్రాని యుద్ధనిహతైశ్చ పలాయితైశ్చ ।
భృత్యేషు సా కులపరమ్పరయాగతేషు న్యాసీచకార సచివానుమతేషు రాజ్ఞీ ॥ ౨౦ ॥
నాసీరసీమపరివర్తిభిరేవ యోధైర్విద్రావితాన్ వినిహతానపి వా గృహీతాన్ ।
సా శృణ్వతీ నరపతీనపి నాత్యహృష్యత్ సజ్ఞామదర్శనకుతూహలినీ కుమారీ ॥
౨౧ ॥

త్యక్తాన్ భయాత్ ప్రచలితైః పితృభిః స్వభేరీభాజ్కారనిర్లుతగర్భపరిచ్యుతాంశ్చ ।
సా దర్శితాన్ పథి శనైరవలోకయన్తీ స్వే స్వే పదే నృపశిశూన్ పునరభ్యషిచ్ఛత్ ॥ ౨౨ ॥
రాజ్యశ్రియం ప్రణిపతత్సు నరేశ్వరేషు రత్నాని హేమనివహానపి భూసురేషు ।
కీర్తి ప్రతాపమపి సా హరితాం ముఖేషు రాజాధిరాజతనయా వికిరన్త్యయాసీత్ ॥ ౨౩ ॥
సమ్భ్రాన్తనిష్పృతితత్తదరాతిరాజశుద్ధాన్తయౌవతజనైః పతిపుత్రభిక్షామ్ ।
సా భిక్షితానుజగృహే కరుణాతరంగసమ్పాతశీతలసముల్లసితైరపాజ్ఞైః ॥ ౨౪ ॥
పాషణ్డసాగరనిమజ్జదనాదిసూక్తినిస్తారణాయ ధృతమానుపవిగ్రహాయాః ।
మీనో మహాన్ విరురుచే విజయధ్వజేన్స్యా నాసీరసీమని నరేన్ద్రకుమారికాయాః ॥
౨౫ ॥

బాహుప్రతాపవిజితాభిరరాతిరాజరాజ్యేన్దిరాభిరివ రాజముతా సఖీభిః ।
పర్యావృతా పితృపితామహాపాలితోర్వీసీమాపరిష్కరణమాప తుషారశైలమ్ ॥ ౨౬ ॥
ప్రాలేయశైలశిఖరాదవనో నిపత్య భాగీరథీం కనఖలం పరితో వహన్తిమ్ ।
దృష్టైవ సా స్వయమభూజ్జననాన్తరీయసోదర్యతాప్రణయవిద్రవదన్తరణ్ణా ॥ ౨౭ ॥
స్రోతాంసి తాన్ని కబలీకృతదిజ్ముఖాని యాదాంసి తత్ర చ మహాన్తి సముల్లలన్తి ।
అప్రేక్షితశ్రుతచరాణ్యవితర్కితాని చిత్రార్పితేవ చిరమైక్షత పాణ్యకన్యా ॥ ౨౮ ॥
ప్రాగేవ పాణ్యతనయాచరణారవిన్దనేవానుభావచిరనిర్భృతకల్మషాసు ।

సేనాసు తత్ర జలమాత్రకృతోపయోగా ప్రాణేవ సా సరిదవాపదవాఙ్ముఖత్వమ్ ॥ ౨౯ ॥

ఆలక్ష్మ్య తామమరసిన్ధుమపారపూరాం స్రోతోదశాం స్వయమపి ప్రతిపద్య సద్యః ।
అమ్భానిధిర్వ్యవితేవ తతే తదీయే సేనానిభేన మలయధ్యజకన్యకాయాః ॥ ౩౦ ॥

సేనాం పృథక్ పృథగిమాం విరలం నివేశ్య మాయాపురీపరిసరే సుమతిః సమస్తామ్ ।
ఆసాద్య పాణ్డ్యతనయామిదమాబభాషే గణ్ఘాతరజలతికాహృతద్వక్తరజ్ఞామ్ ॥ ౩౧ ॥
పశ్యామ్భు ! కీర్తిమివ తే భువనం పునానామేనాం దయాభివ తవస్థలితప్రవాహమ్ ।
సూక్తిం తవేవ చ సుధామధురాం గభీరాం భాగీరథీం భవజటాపటలాత్ ప్రవృత్తామ్ ॥
౩౨ ॥

నిశ్చేణేకేయమపవర్గపదాధిరోహే నౌకేయమమ్భు ! దురితార్ణవసమ్భుతారే ।
ఏషా సుధా భవావిషజ్వలనాభిషక్తే జ్యోత్స్నైయమాన్తరతమోభిభవే జనానామ్ ॥ ౩౩ ॥

బ్రహ్మర్షిశాపనిహతాన్ భసితావశేషానేషా దివం సగరరాజసుతాననైషిత్ ।
ఏషా చ కర్మధరణీఘటనానపేక్షా స్రోతస్త్రయేణ భువనత్రితయం పునీతే ॥ ౩౪ ॥

కర్మాణి పశ్యత హరేరితి ఘోషయన్తి యత్ సేతుబన్ధనముఖాని గిరః పురాణ్యః ।
సోఽప్యర్ణవో నను రసాతలమావిశన్త్యాః పార్వామ్ముఖేశపరివర్తనపూరితోఽస్యాః ॥
౩౫ ॥

సీహారభూధరాశిలావలయాభిఘాతనిర్గచ్ఛదచ్ఛజలశీకరనిర్విశేషైః ।
అమ్భావధేహి కనకధ్వజమాత్రలక్ష్మ్యరేతాం వృతాం దివిషదామభితో విమానైః ॥ ౩౬ ॥

ఆస్తామదృష్టమదసీయమిహానుభావ్యం దృష్టం చ కిం క్వచన దృష్టమథ శ్రుతం వా ।
యా యాదృశీయమథ యాసి చ యాదృశీ త్వం తే ద్వే యువాం పరామిహ
వ్యతిసంవిదాథే ॥ ౩౭ ॥

ఏతావతీ జనని! భారతవర్షభూమిరేషైవ తే కులపరమ్పరయాగతా భూః ।
స్నానేన పావనజలామపి పావాయత్వా భూయోఽప్యమూం ప్రతినివర్తితుమౌచితీ వః ॥
౩౮ ॥

ఇత్యాలపన్తమియమాహ తమేవమేతన్మన్దాకినీం ప్రతి యథాత్థ మహామతే! త్వమ్ ।
లబ్ధస్థిరీకరణమాత్రభవం యశస్తు సఞ్చిన్యమానమయశఃపరిహారే ఏవ ॥ ౩౯ ॥

ఏనాం విగాహ్య తదశేషతమోపహస్త్రిమేతద్భలేన సురసిద్ధనిషేచితాని ।
వర్షాణి తావదితరాణ్యపి సాధయేయం సేనామిహైవ వినివేశ్య భవత్యహాయా ॥ ౪౦ ॥

త్వత్పాదసేవనకృతాం త్రిదివే కరస్థే కా నామ భూమివలయాక్రమణేఽపి శక్కా ।

సాహ్యాయ కిం తవ చమూరనుయాయినీయం త్యాజ్యా తు నేతి సమయోచితమాహ
సేనామ్ ॥ ౪౦॥

అమ్బా తథేతి గిరమభ్యుపగమ్యం తస్య సన్నహ్యతామితి చ సా పృతనాం నియుజ్య |
సస్నా భవాఙ్గపరిరమృకృతార్థమమృశ్చైస్తోతసం కిల పునశ్చ కృతార్థయస్తీ ॥ ౪౨॥

యద్ బ్రహ్మణోఽభిభవనం సలిలాత్మనా ప్రాగ్ యశ్చాథ శస్త్రనుభువాం సలిలాపవేధః |
అంహో నిరన్వయమమృజ్యత తత్ సమస్తం తస్యాస్తిలోకజననీచరణార్పణేన ॥ ౪౩॥

సా సంవృతా నృపసుతా పరితః సఖీభిః స్నానాయ గాఙ్గసలిలే కలితావతారా |
స్నాన్తిభిరత్ర సురపన్నగకన్యకాభిః సంయుజ్య మజ్జనకుతూహలినీ విజప్తే ॥ ౪౪॥

సఖ్యో నృపాలదుహితుర్విహృతిచ్ఛలేన నేత్రే పిఠాయ బధిరాః ఫణిరాజకన్యాః |
స్మేరాననాసు పరితః సురసున్దరీషు స్వైరం కిలాపజహసుః శ్రవణవ్యపాయాత్ ॥ ౪౫॥

సంసారాసిన్ధతరణిస్తరణిం వినైవ సా దూరమప్లవత తత్ర సమం సఖీభిః |
ప్రాగర్జితం వితరణిత్యకృతం యశో యత్ తేనాధునా ద్విగుణితం తదభూదముష్యాః ॥
౪౬॥

ఉద్దామనిశ్వసితసారభసారలోభాదున్మజ్జనావసరమేవ చిరం ప్రతీక్ష్య |
తం దేశమప్రజహతీ భ్రమరావలీవ స్నాన్త్యా బహిర్విరురుచే కబరీ శ్లథాస్యాః ॥ ౪౭॥

సా నన్దనోపవనచన్దనమగ్గరాగమాలిమ్పతీ సముపదర్శితమప్సరాభిః |
సస్నా యదా సురసరిత్సాలలే తదైవ చక్రే సురద్రుమసమాహరణావసాయమ్ ॥ ౪౮॥

ఇత్థం విహృత్య సలిలే సుచిరం సఖీభిరున్మజ్జ్య నేత్సికవిధేరను పాణ్డ్యకన్యా |
తాం నేతునా ప్రథమతః సరితం తతార నౌకాసహస్రనిబిడాకలితేన రాజ్ఞీ ॥ ౪౯॥

అనాదపాదపి చమూరధిగఙ్గమస్యా మేనే కమప్యతిశయం న తు తావతా సా |
రాజీవబాన్ధవరథే వసతో జనస్య కో నామ దీపసమవాయకృతః ప్రకాశః ॥ ౫౦॥

ఆదాయ పుష్కరముఖైరభితో విశిర్య యావత్ కిల వ్యయితమమ్బు సురస్తవన్త్యాః |
తావత్ తతో ద్విగుణమప్యభివర్షతి స్మ దానోదకైర్విపిగణః పరితః స్రుతోస్యాత్ ॥ ౫౧॥

మాతఙ్గపుఙ్గవతురఙ్గతాఙ్గయోధపాణిన్ధమే ధరణీసేతుపథే చరన్తి |
నక్తన్దివైస్త్రిభిరశిత్రయదభ్రసిన్ధోః పారం పరం నిరవశేషమనీకినా సా ॥ ౫౨॥

సా సన్నిపాత్య సకలామపి వాహినీం తామాజ్ఞాం వితీర్య చ గిరేరధిరోహణాయ |
ఆశీజనాకలితసారథికర్మసుస్థం కర్ణీరథం కమపి తు స్వయమారురోహ ॥ ౫౩॥

తాం వాహినీం సుమహతీమపదిశ్య తస్యా గజైవ తం గిరివరం పునరారురోహా ।
 ప్రస్థానసమ్భ్రమవశాదనివేదితం ప్రాగ్విక్రవ్యశేషమివ కిఞ్చన వక్తుమాశే ॥ ౫౪ ॥
 నీహారశైలశిఖరేషు సముత్పతంతో నిమ్నాన్నతాని కియదప్యవిచారయన్తుః ।
 జగ్ముః శతాఙ్గయుగసంయమితాస్తురంజా దేవ్యాః సుఖం నయనరశ్మిభిరుద్గృహీతాః ॥
 ౫౫ ॥

ప్రస్నిర్ధకాశకుశకాననమేదురాణి భాగీరథీసఖిలపాతపవిత్రితాని ।
 స్థానాని సంయమవతామతిసుందరాణి సవ్యాని సా విదధతి శనకైరయాసీత్ ॥ ౫౬ ॥
 రత్నాని తత్ర వణిజో భిషజోఽగ్రహీపుర్వివ్యాపధీర్గజవరానపి రాజకీయాః ।
 అస్మాదృశాః క్షితిసురాః పునరాహరన్త భాగీరథీతటరుహాణి కుశాఙ్కరాణి ॥ ౫౭ ॥
 ఆముక్తకఞ్చుకమధిజ్యశరాసకాణ్డమున్నద్ధకున్తళనియన్త్రితవన్యపుష్పమ్ ।
 నేనారజోమసృణితాళకనున్దరం తత్ తత్త్వం పరం వనచరైరపి తత్ర దృష్టమ్ ॥ ౫౮ ॥

దుర్లభుతత్పథవిలఙ్ఘనకౌతుకిన్యాః కోలాహలేన మహతా పరితో ధ్వజిన్యాః ।
 యద్యద్విభిద్య పతితం శిఖరం హిమాద్రేస్తత్తన్నవేన యశసా సమపూరి తస్యాః ॥ ౫౯ ॥
 నాసీరసఙ్గతభిలోద్భటసింహనాదవిద్రావితాన్ గిరిగుహాశయితాన్ మృగేన్ద్రాన్ ।
 వన్యద్విపాః సమభిదుద్రువురాత్మవైరనిర్యాతనావసరలాభనితాన్తహృష్టాః ॥ ౬౦ ॥

మాధ్యేకమిశ్రనవవైణవసక్తుభక్తైః కస్తూరికాహరిణమాంసకృతోపదంశైః ।
 ఆతిభ్యమాపురుచితం శబరాలయేషు సేనాభటాశ్చమరవాలాధివీజ్యమానాః ॥ ౬౧ ॥
 పారీన్ద్రానిర్వలితకుఙ్కారకుమ్భముక్తముక్తాఫలగ్రథితహారకృతోపహారాః ।
 స్థానాని తత్ర వివిధాన్యపదర్కయన్తో దేవీమనేవిషత హైమవతాః కిరాతాః ॥ ౬౨ ॥

అత్రైవ నః కులపతిం ధనుషా జఘాన మర్త్యః స కచ్చిదితి వృద్ధజనా వదన్తి ।
 దూరే సువర్ణకదలివనమేతదమ్బు ! జిర్ణః కపిర్వసతి యత్ర విరాయ కోఽపి ॥ ౬౩ ॥
 నాచక్షతే న నిమిషన్తి న నిశ్వసన్తి వల్మీకతః ప్రస్పమరా వపుషా తు మర్త్యాః ।
 సన్తి ద్రుమా ఇహ శతం దలపుష్పహీనాశ్చిత్వా నయామ యది దేవి ! దిదృక్షనే తాన్ ॥
 ౬౪ ॥

అస్యమిప్పకేతి నను గోత్రపితామహీ నః కోదణ్డదణ్డకుశలా గతభావ్యభిజ్ఞా ।
 కాన్త్యా గిరా కరుణయా చ భుజోష్మణా చ దృగ్భ్యాం శపేమహి మహేశ్వరి ! సైవ నస్త్యమ్
 ॥

బాహుస్త్యయావమమృశే ప్రథమం పురో నస్తద్బాహుసారవిజితో భవితా పతిస్తే ।

సత్యాని విద్ధి శబరీజనభాషితాని జాత్యమ్బు! చిన్తయ న జానపదానివాస్మాన్ ॥

ఇత్థం సదారశబరోక్తికృతస్మితాసు రాజ్ఞి సఖీషు కృతనర్మవచోవిలాసా ।

మా జాతు ఖణ్ణయత మానుషపాదపానిత్యాజ్ఞాప్య తానతి యయౌ శనక్తైర్మాద్రీమ్ ॥

౬౭॥

శార్దూలసింహశరభద్విరదాచ్ఛభల్లవాహద్విషదృష్టకవరాహపరాహతేషు ।

శ్లోకేషు మార్గరహితేషవి సా హిమాద్రైః సేనా జగామ సురసింధుమనుద్రవస్తీ ॥ ౬౮॥

ఇత్థం హిమాద్రీశఖరాదవతీర్య మన్దం వర్షే౭థ కిమ్పురుషనామని సా విశస్తీ ।

నోదన్యయోపసస్పజే న బుభుక్షయా వా నాధ్వశ్రమేణ పృతనా న చ ధర్మతోయైః ॥

౬౯॥

అజ్ఞాతమేషుజలమశ్రుతసస్యభేదమర్థోపసజ్గహణదానకథానభిజ్ఞమ్ ।

దేశం సమీక్ష్య సుమతి ర్ధృతవిస్మయో౭పి కామం బభూవ స కరగ్రహణే నిరాశః ॥ ౭౦॥

స్వచ్ఛాని భౌమసలిలాని సుధాధికాని సౌరభ్యవన్తి చ ఫలాని మహీరుహాణామ్ ॥

దృష్టైవ తృప్తిభరితేషు చమూచరేషు కౌతూహలేన జగృహుః కతిచిత్తు తాని ॥ ౭౧॥

సన్న్యద్భుతా ధ్రుమలతా మృగపక్షిభేదాః సన్తి స్త్రియో౭పి సురయావతనిర్విశేషాః ।

కిన్తు క్షీతిం విమలసత్త్వమయీం గతాస్తా న క్వాపి లోభమలభన్త చమూచరాన్తే ॥ ౭౨॥

ధన్యాన్ జటాపటలనీడనుఖప్రసుప్తనానావిహక్కులనాదవినితశభేదాన్ ।

అధ్యాత్మయోగనిరతాననుగృహ్ణాతీ సా మన్దం జగామ జనసీ జగతాం త్రయాణామ్ ॥

౭౩॥

కాలాద్ బహోర్మునికులేన కథచ్ఛోదర్శీవారశూకవదలక్ష్యత కేవలం యత్ ।

తద్ దృశ్యతే స్మ తరుణారుణకోటిదీప్తం కాన్తామయం కలితకార్ముకమాత్మతత్త్వమ్ ॥

౭౪॥

ఉచ్ఛావవైః శమధనాః పృతనాచరాణాం కోలాహలైః శ్రుతిగణైరివ బోధ్యమానాః ।

కన్దం ఫలం సలిలమప్యపజప్రారే యత్ తత్ సమ్ప్రగృహ్య బుభుజే స్వయమమ్బికా సా

॥ ౭౫॥

సా తద్యతీత్య సముపత్య చ హేమకూటం తేనాధ్వనా చ హారివర్షమనుప్రపన్నా ।

తస్యోత్తరం నిషధభూధరమారురోహ ప్రాకృశ్చిమార్ణవతరణకృతాభిషేకమ్ ॥ ౭౬॥

తస్మిన్ గిరౌ ప్రచలితా పథి పశ్చిమే సా మేరుం ప్రదక్షిణతయా పరివేష్టయన్తి ।

వాసం కిఠేః క్రతుమయస్య హి కేతుమాలం వర్షం నినాయ బలముచ్చితకేతుమాలమ్ || ౭౭ ||

భక్త్యా ప్రణమ్య భగవన్తమభిష్టుతా సా విజ్ఞేన తేన వసుధాభరణశ్రమాణామ్ |
తద్ధర్మితేన చ పథా సమవాప నీలం శైలం నిజేన యశసా విశదం సమన్తాత్ || ౭౮ ||

సా రమ్యకం సమతిలక్ష్మ్య హిరణ్మయం చ శ్వేతం చ శృంగ్గీణమతీత్య మహీధరౌ ద్వా |
ప్రాప్తోత్తరానథ కురూన్ ప్రయతా వవన్దే పాణ్ణ్యాత్మజా భగవతః ప్రథమావతారమ్ || ౭౯ ||

యే నోదహారిషత వన్దిగణాః స్వకీయా జైత్రధ్వజో జయతి యశ్చ నిజే శతాఙ్గే |
తేనాదృతా తదుపదర్శితమాలలొకే సా తత్ర వారినిధిముత్తరముత్తరఙ్గమ్ || ౮౦ ||

ప్రాగేవ యే కృతపదా యశసాం ప్రపఞ్చాః స్వోపార్జితాః పితృపితామహసమ్భృతాశ్చ |
స్వం ద్రష్టుమప్యవగతానివ తానశేషాన్ సా తత్ర తత్ర సమవైక్షత ఫేనకూటాన్ || ౮౧ ||

పశ్చాత్ సముద్యతి రవౌ కురుషూత్తరేషు ప్రాగేవ దక్షిణమిమం విదతీ పయోధిమ్ |
ఉన్మజ్జతాత్ర తిమినా నలసేతునేవ నిస్సంశయం వ్యవజహార వరూధినీ సా || ౮౨ ||

అభ్యుద్యత్యైస్త్రిభువనాక్రమణేచ్ఛయేవ ప్రాప్తైః ప్రతీరమపి వారినిధేస్తరఙ్గైః |
లిత్యే సముల్లసదసఙ్ఖ్యతురఙ్గమస్యా వీక్ష్య హ్రీయేవ విపులం బలమన్తికస్థమ్ || ౮౩ ||

అమ్భోధరేషు సలిగ్రహణావతీర్ణిష్టాస్వాత్ ప్రతిద్విపరుషా చలితాన్ నిహన్తుమ్ |
ఆధోరణా జగ్గుపలరఙ్కుశసమ్పుహారైః సేనాగజాన్ ధురి నరేన్ద్రకుమారికాయాః || ౮౪ ||

తస్మిన్ దిశాం విజయకర్మణి ధావితా యే యే చాహవేష్వభిముఖం నిహతాః స్వయోధైః |

తానర్ణవే చ తటసీమ్ని చ తత్ర రాజ్ఞో లభాస్పదాన్ యుగపదక్షత పాణ్ణ్యకన్యా || ౮౫ ||
పర్ణాశనైః శమధనైః పనసామ్రజమ్బూష్లజ్ఞాశనైరపి చ జానపదైర్వృతేషు |

వర్షేషు తేష్వనధిగత్య కరం చరన్తి దేవీ చకాఙ్క జలధేరుపదాం గ్రహీతుమ్ || ౮౬ ||
యావత్ పరామృశతి సా న కరేణ మౌర్వీం యావద్ దధాతి చ నిషఙ్గముఖే న దృష్టిమ్ |

తావత్ ప్రగృహ్య వివిధానుపహారభేదాన్స్తామర్ణవః శరణమేత్య వచో బభాషే || ౮౭ ||
ముక్తాపగా విశతి దక్షిణమమ్బురాశిం జమ్బూనదీ విశతి పూర్వమహం తు రిక్తః |

వేదాన్ విచేతుముపశోధితగర్భసారః సాక్ష్యత్ర మే స భగవాన్ నను మత్స్యరాజః || ౮౮ ||
త్వబాహుసారవిజితైర్ణతరం గతైర్మే భూపాలకైరవగతా హ్యసి భూయసా త్వమ్ |

సత్యప్రియాసి శరణాగతవత్సలాసీత్యానీతమేతదియమమ్బ ! చిరాభిగుప్తమ్ || ౮౯ ||

మైనాకభూధరచరాస్త ఇమే గజేన్ద్రా ద్వీపే గభస్తిమతి రత్నగణోఽయమాసీత్ |
 శంఖా ఇమే జనని! పశ్చిమసింధుసీతా యేషాం ప్రకామమవమః స హి పాఞ్చజన్యః || ౯౦ ||
 ఇక్షూదదేరుపహృతాః కమరాశ్చ మత్స్యః పక్వా ఇమే గుడరసాః పరిశోషితా వా |
 హైయజ్గవీనమకరా ఇతి సమ్పుతీతా ఏతే పునర్జనని! యోచితకా ఘృతాభేః || ౯౧ ||
 ఏషా జరాపలితరోగవిషాదహస్తీ దివ్యా సురోదధిహృతా మదిరా సుగంధిః |
 దధ్యర్ణవాదుపహృతం నవనీతమేతన్నాద్యాపి వేద తదిదం నవనీతవోరః || ౯౨ ||
 క్షీరాబ్ధినోపదదిరే తురగా గజాశ్చ క్షీరాశినః సువిమలానవధారయేమాన్ |
 ఏకం తు తచ్ఛకలమైన్దవమాస్త దత్తం ప్రాగేవ తద్ భగవతే ప్రమథాధిపాయ || ౯౩ ||
 సస్తి స్త్రియః కతిచిదత్ర సఖీరమాస్తే సమ్పశ్యతా న తు మయా సముపాహృతాస్తాః |
 త్వం కామధేనురసి కల్పలతాసి చ త్వం నాహారి తద్వీతయమమ్బు! విడమ్బునేతి || ౯౪ ||
 తామ్రాపగాసలిలపానసునిర్వృతానాం కిం కార్యమస్తి సుధయా మధురోదతో వా |
 మాత్సర్యాపూషపహృతా మణిరాశయోఽమీ త్వచ్ఛాసనశ్రమవిలోదపదే నతేన || ౯౫ ||
 సాముద్రదివ్యమణిజాతిషు కౌస్తుభశ్చ చిన్తామణిశ్చ భువనే విదితే మణీ ద్వే |
 అన్యాదృశీ జనని! హారలతేయమేనాం వైవాహికోత్సవవిధౌ వహ మద్విభూత్య || ౯౬ ||
 ఇత్థం నివేద్య నిహితానుపహారభేదాన్ హారం వితీర్య చ కరే వినతం పురస్తాత్ |
 ఉత్థాప్య సా సుమతినా పతిమాపగానామమ్బా జగాద వచనైరమృతావసీక్తైః || ౯౭ ||
 సఖ్యాః శ్రియో మమ యతో జనకోఽసి తావత్ తద్ధర్మతోఽసి జనకో మమ చ త్వమేవ |
 దత్తం త్వయా హరణమేతదితి బ్రువాణా సా తం పుషోష నయాన్జ్చలచన్ద్రికాభిః ||
 ౯౮ ||
 సా తం విస్సృజ్య సముపేత్య చ పూర్వవర్షం భద్రాశ్వమత్ర చ నదీమతిలజ్ఘయ సీతామ్ |
 తత్తీరసీమని తపో విపులం చరన్తమశ్వాననం పురుషమాద్యమసౌ వవన్దే || ౯౯ ||
 సా చ స్వదర్శనకృతార్థతపఃప్రబన్దాదశ్వాననాద్ భగవతో వరమాతిథేయాత్ |
 ఆనేదుషీ విజయమప్రతిఘాతమగ్రే జమ్బూనదీప్రభవమాపదిలావృతస్థమ్ || ౧౦౦ ||
 యాన్యత్తరేషు కురుషు ప్రభవన్తి యాని జమ్బూనదీపయసి యాని సుమేరుమూలే |
 స్వర్ణాని తాని సుమతిః పృథగానినాయ వర్ణోత్తరాణ్యననుభూతతయా న లోభాత్ ||
 ౧౦౧ ||
 జమ్బూనదీపయసి సర్వసువర్ణభూతే నేనాభటా అనవధారితవర్ణభేదాః |

శైవాలఫేనకమలోత్పలశక్ష్ణభృగ్గహంసాన్ పృథగ్ జగృహురాకృతిమాత్రభేదాత్ ||
౧౦౨||

పజ్కాని కేచిదపరే సికతాః పరే తు పద్మోత్పలాని కతిచిత్ భ్రమరీమరాలాన్ |
మణ్ణూకకూర్మమకరానితరే తు తత్ర హేమాశయా జగృహిరే పృతనాసు యోధాః ||
౧౦౩||

ప్రతికరిపరిశక్ష్మీ తద్వాహినిగన్ధన్తావల-

ప్రతిహతిశిథిలక్షరజ్జమ్బుసమ్భూతభూరిద్రవా |
సరిదియమభితోఽపి సమ్భూవయస్తీ వనం తీరయో-

రకృత కృతనివేశమస్మిన్ బలం హైమమేవాఖిలమ్ || ౧౦౪ ||

ఇతి మహాకవిధీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే నవమః సర్గః |

అథ దశమః సర్గః |

దిక్పతీనథ విజేతుముత్సుకా దేవశైలశిఖరాగ్రవర్తినః |
ఉత్పాత సహ సైనికైర్దివం స్యన్దనేన మహతా తటాతకా || ౧ ||

సజ్జసిన్ధురతరజ్గసజ్కులా సా దివి ప్రచలితా పతాకినీ |
ఆవవార సహసామరావతీమప్రతర్కితనిరోధవిహ్వలామ్ || ౨ ||

సత్పథోత్పతనజాతకౌతుకస్తబ్ధముక్తతురగా శనైః శనైః |
యావదాప న దివం తటాతకా తావదత్ర వవృతే మహాన్ రణః || ౩ ||

తద్భటాశ్చిరనిరుద్ధదోర్మదాః సమ్ప్రహారవిముఖేషు రాజము |
తం మహాహవముపస్థితం సురైర్భాగధేయఫలమిత్యమంసత || ౪ ||

నిత్యమున్ముఖవరాన్ సురద్విపాన్ సాయకైరివ నిపాత్య శాయితాన్ |
కీటపేషమపిషన్ ససాదినః పద్భిరేవ కరిణో మదోద్ధతాః || ౫ ||

యత్తదాహవభువి ప్రవర్తితం లోహితం నిపతితం క్షమాతలే |
అగ్రతః సురగిరేరిలావృతే లోహితోదమితి తచ్చుతం సరః || ౬ ||

దిగ్జయే భువి హతా రణేషు యే ద్యోచరాః సమభవన్నిరోధినః |
తే నిపేతురుపజాతమన్యవస్తేజసీవ శలభాశ్చమూముఖే || ౭ ||

అభ్యుపేయురధరేద్యురేవ యాన్ సమ్ప్రసాద్య బహుధా జయాయ యే |
సమ్ప్రజప్తురపరేద్యురాహవే సైనికాః సుమనసస్త ఏవ తాన్ || ౮ ||

భర్త్యతా దివిచరాశ్చమూచరైస్త్యజ్కృతేన యుధి హుజ్కృతేన చ ।
 దేవమానవదశావిపర్యయం వీక్ష్య వీక్ష్య వితథం నిశశ్యసుః ॥ ౯ ॥
 స్వే బలే పరబలే చ యే హతాస్తాన్ ద్వయానపి సమేత్య దేవతామ్ ।
 తక్షణాత్ పునరుపస్థితాన్ రణే వీక్ష్య విస్మయమవాప సా చమూః ॥ ౧౦ ॥
 తాన్ నిరీక్ష్య సమశీరికాన్ రణే సైనికేషు కతిచిన్మహారథాః ।
 సమ్ప్రబోధ్య మలయధ్వజాత్మజాం సన్నిపేతురనపేక్షితాసవః ॥ ౧౧ ॥
 భూసురస్వముపభుజ్య కేవలం తే హి పుష్టవపుషో దివోకసః ।
 తన్ముఖే శిథిలతాం జగాహిరే నేతవః పయసి సైకతా ఇవ ॥ ౧౨ ॥
 యావదస్త్రమభిమన్త్రితం సురైః సన్నికర్షతి న తాన్ మహారథాన్ ।
 తావదేవ సహ తైః పలాయితైస్తత్తదస్త్రమపి ధావితం పురః ॥ ౧౩ ॥
 హన్యమానమమృతాన్ధసాం బలం వీక్ష్య కేఽపి యుధి మానవామరాః ।
 పూర్వబాన్ధవదశోపదర్శినస్తేషు సాన్త్వవచనాని చక్రీర్ ॥ ౧౪ ॥
 తాం పలాయనపరామితస్తతో దుర్గహాం దివిషదామనీకినీమ్ ।
 సజ్గ్రహీతుమపటుః శతక్రతుః సమ్ముఖీనమచలత్ స్వయం పురః ॥ ౧౫ ॥
 తం నిరీక్ష్య శతమన్యుమగ్రతస్తన్ముఖే చలితమమ్పికారథమ్ ।
 స్తమ్భయన్ ప్రణతిభిశ్చ సాన్త్వనైః సఞ్చుచాల సుమతిః స్వయం పురః ॥ ౧౬ ॥
 తాం విహాయ శతమన్యుతాం నిజాం సంశ్రితం యుధి సహస్రమన్యుతామ్ ।
 శక్రమేక్ష్య సుమతౌ జయాశిషశ్చేతసా ప్రయుయుజే తటాతకా ॥ ౧౭ ॥
 యే శరా నముచిజమ్భభేదినో యే చ వృత్రవలఘాతినో హరేః ।
 తే కిలార్ధపథ ఏవ దారితాః సాయకైః సుమతిచాపనిస్సృతైః ॥ ౧౮ ॥
 ఆదదే జయతి మీనలోచనేత్యేకమేవ మనుమీరయన్నయమ్ ।
 యచ్ఛరానజని తేన నిష్ఫలం దివ్యమస్త్రమఖిలం దివస్పతేః ॥ ౧౯ ॥
 మార్గణాః కతిపయే మరుత్వతస్తస్య నర్మసు పతన్తి వా నవా ।
 మర్మసు ప్రవివిశుస్తదాశుగాః సర్వ ఏవ తు మఘాని దృజ్మయే ॥ ౨౦ ॥
 అక్షిభిః శరచితైః పురఃస్థితైరక్షతైస్తు చరమాఙ్గవర్తిభిః ।
 నిష్ఫలైః శతమఖే తు నిష్క్రియే సన్దధే న సుమతిః శిలీముఖాన్ ॥ ౨౧ ॥
 తం నిరీక్ష్య సమయం చమూచరాశ్చోరహూణయవనాదయో భటాః ।
 భూషణైర్మణిమయైః సమం హరేరాయుధం కులిశమప్యపాహరన్ ॥ ౨౨ ॥

స్థాపితో భువనమాతురగ్రతః స ప్రసహ్య పృతనాగ్రచారిభిః ।
 లజ్జయా శరరుజా భయేన చ స్తమ్భవద్వలభిదాస్త కేవలమ్ ॥ ౨౩॥

సమ్ప్రుణమ్య సుమతిస్తటాతకాం ధారయచ్ఛరసి తత్పదం చిరాత్ ।
 లాలితో బహువిధాభిరుక్తిభిస్తం చ తచ్చరణయోర్వ్యపాతయత్ ॥ ౨౪॥

వీక్షితః స కరుణార్థయా దృశా వాసవశ్చరణయోర్నతస్తయా ।
 స్వస్థతాముపగతో యథాపురం ప్రాహ తాం సుమతినానుమోదితః ॥ ౨౫॥

పశ్య దేవి ! పదమేతదామరం పాల్యతే స్మ మలయధ్వజేన యత్ ।
 అభ్యుపేత్య శతశః సహాయతామాహవేషు దనుజాన్ నిగృహ్లాతా ॥ ౨౬॥

స్వర్గపీఠమయమస్పరోగణః పఞ్చ దేవి! సురపాదపా ఇమే ।
 ఏష సాగరభవో మణిర్మహానేష యూథపతిరేష సైన్యవః ॥ ౨౭॥

త్వం గృహాణ వితరానుయాయితాం మాం నియోజయ యథాపురం తు వా ।
 త్వం ప్రమాణమమరశ్రియా సమం ద్యౌరియం తవ పదే నివేదితా ॥ ౨౮॥

ఆగతాం నరచమూమతర్కితాం తావకీతి కథమప్యజానతా ।
 ప్రత్యవస్థితమివ క్షణం హి యత్ తత్ క్షమస్య శరణాగతే మయి ॥ ౨౯॥

ఇత్థముక్తవతి పాకశాసనే సా జగాద శరణాగతప్రియా ।
 క్షాన్తమేవ నిఖిలం మయాధునా శాన్తచేతసి పురస్థర! త్వయి ॥ ౩౦॥

స్వీకృతం తదఖిలం త్వయార్చితం స్వీకృతం పునరిదం మయా తవ ।
 ఏక ఏవ గతశక్కుమిస్థృతాం వర్తయ త్వమిహ వాసరో విధేః ॥ ౩౧॥

సున్దరోశమభిషేక్తుమర్చితుం స్వర్గపీం సురతరూంశ్చ కేవలమ్ ।
 మామను ప్రహిణు వాసవేతి సా తం విస్మజ్య చలితా తతః పురః ॥ ౩౨॥

ఆనకధ్వనిభిరశ్వహేపితైః క్షేలితైర్ద్విరదబృంహితైరపి ।
 ప్రజ్వలన్నపి శశామ పావకః పాణ్డ్యరాజదుహితుర్వినిర్గమే ॥ ౩౩॥

మా విధేహి సుమతేఽభిషేణనం రున్ధి రున్ధి చలితాం పతాకినీమ్ ।
 మామకో హి జనకో హుతాశ ఇత్యాదిదేశ మలయధ్వజాత్మజా ॥ ౩౪॥

యావదిత్థమనుశాస్తి సా చమూ తావదేవ తనయాదిదృక్షయా ।
 మజ్జలాన్యూపహరన్నుపాయనాన్యాజగామ ధురి హవ్యవాహనః ॥ ౩౫॥

సావరుహ్య సహసా శతాఙ్గతః సమ్ప్రణమ్య ముదితా హుతాశనమ్ |
ప్రార్థితా ముహురనేన తాని చ ప్రాభృతాని వివిధాన్యపాదదే || 3౬ ||
జమ్బుసిన్ధుతటసమ్భవా నిశా నీలశైలశిఖరాహృతా మషీ |
అమ్బరాణి మణయశ్చ భాస్వరాః స్వాహాయా పృథగఢోపజప్తారే || 3౭ ||
పాణిపీడనమహోత్సవే తవ ప్రార్థయే సపది సాక్షితామితి |
ఈరితే హుతవహేన సస్మితా తం విసృజ్య చలతి స్మ సా పురః || 3౮ ||
మా కదాపి మధురాపురీజపాం దృక్పథేషు పతతేతి బోధితాః |
నిత్యమేవ సమవర్తినా భటాస్తాం నిరీక్ష్య పృతనాం ప్రదుద్రువుః || 3౯ ||
తారితాః సుమతినాగ్రగామినా తత్రతత్ర నిరయస్థితా జనాః |
మాతురేష మహిమా యదీదృశీ భక్తదృష్టిపథపాతినాం గతిః || ౪౦ ||
సంవృతం ముసలపాశపాణిభిః సర్వతో భటగణైర్గదైరపి |
పశ్యతి స్మ పథి దూరతః స్థితం ప్రాజ్ఞాలిం రవిసుతం తటాతకా || ౪౧ ||
సోఽభిగమ్య సుమతేరనుజ్ఞయా తాం ప్రణమ్య పదయోః సముత్థితః |
స్వాం గదాముపహరన్నవిప్లతాం ప్రశ్నితో వచనమేతదాదదే || ౪౨ ||
భారత క్షితితలే భవద్వశే సన్ని దు శ్శుతకృతో న జన్మవః |
ప్రాక్ష్మితాశ్చ నరకేషు తారితాః ప్రాప్త ఏవమిహ విశ్రమో మయా || ౪౩ ||
నిష్క్రియోఽస్మి కిమిహ స్థితేన మే సఞ్చరామి సబలశ్చమూముఖే |
యే భవన్తి పరిపన్నినోఽత్ర తే తేషు దేవి వినియుజ్జ్వ మామితి || ౪౪ ||
సంయుగేష్వభిముఖా న సన్తి నః సన్తి చేదతిథయో దివస్తు తే |
సర్వభైవ తవ విశ్రమోఽర్హ ఇత్యాహ తం సుమతిరాహితస్మితః || ౪౫ ||
సా నివర్త్య సమవర్తినం తతః సఞ్చుచాల పురతః శనైః శనైః |
ఆయయౌ నిర్మతిరాహృతోపదస్తావదేవ సబలః సబాన్ధవః || ౪౬ ||
అద్య పుణ్యజనతా మమాగతేత్యాలపన్నమిమమానతం పదే |
సా విసృజ్య సలిలాధిపోన్ముఖీ సఞ్చుచాల మలయధ్వజాత్మజా || ౪౭ ||
ఉల్లలత్తిమితిమిగ్గిలోద్భటం గ్రాహకచ్చపకులీరసజ్కలమ్ |
వాహినీ వరుణసైన్యమగ్రతః పశ్యతి స్మ సుమతేః పురస్సరీ || ౪౮ ||
శస్త్రజాలమపవిధ్య సర్వతో వాగురాశ్చ బడిశాని చ స్వయమ్ |

సమ్పుగ్రహ్య మృగయాకుతూహలాత్ సన్ననాహ పృతనా చిరాయ సా ॥ ౪౯ ॥

శఙ్ఖవిద్రుమసరోజమౌక్తికప్రాయమాప్యముపహారమణ్ణలమ్ ।

ఆహరన్ పునరపాం పతిః క్షణాదాజగామ శరణం తటాతకామ్ ॥ ౫౦ ॥

వారుణీం పలితరోగహరిణీమద్భుతామగుడపిష్ఠశీఘ్రజామ్ ।

వాజినశ్చ హరితానపాం పతిః సన్నిధాప్య నిపపాత పాదయోః ॥ ౫౧ ॥

ప్రాభృతం తదఖిలం ప్రచేతసః సా నిరీక్ష్య సదయేన చేతసా ।

తం విస్పృజ్య వినతం తటాతకా గన్ధవాహనగరోన్ముఖీ యయౌ ॥ ౫౨ ॥

మారుతైర్మలయజేన్ద్రగన్ధిభిర్మన్దముపదర్శితాత్మభిః ।

స్వర్ధునీనలిలపాతశితలైః సేవ్యతే స్మ చతురం వరూఢినీ ॥ ౫౩ ॥

దాక్షిణాత్యమనిలం పురస్సరం తే విధాయ మరుతోఽపరే పునః ।

పారిజాతకుసుమోపహారిణస్తాం సుమత్యనుమతాః సిషేవిరే ॥ ౫౪ ॥

తాన్ ప్రదర్శ్య పవనాన్ పృథక్ పృథగ్ వ్యాజహార సచివో నృపాత్మజామ్ ।

ఏష జానపద ఏవ దేవి నో మారుతో మలయశైలమాశ్రితః ॥ ౫౫ ॥

పశ్య చక్రపవనానిమాన్ పురః సన్తతోర్ద్యగతివాదదేశికాన్ ।

ఆరసాతలమమీభిరుద్భ్రమత్యర్ణవస్తిమితిమిజ్జీలాకులః ॥ ౫౬ ॥

ఆహరన్తి తరువన్మహాగిరీనర్ణవాన్ పృషతవత్ కిరన్తి చ ।

ఆవిరిచ్ఛభవనాదనర్గలాన్ పశ్య తాన్ ప్రలయమారుతానితః ॥ ౫౭ ॥

పశ్చిమాన్ ద్రుమలతాప్రభజ్ఞానానౌత్తరాన్ ఘనతుపారవర్షిణః ।

ప్రాగ్భవాన్ ప్రియకచాతకప్రియాన్ యానవైషి త ఇమే సమీరణాః ॥ ౫౮ ॥

భూతలే కలలయన్తి పన్నగా వ్యోమ్ని భారవహనే నియుజ్జితే ।

తావకే తు విషయే తటాతకే! సఙ్చరన్తి సుఖినః సమీరణాః ॥ ౫౯ ॥

దర్శితాః సుమతినత్రమాదృతాః ప్రేషితాశ్చ సదయం తయానిలాః ।

స్వస్వచేష్టితకృతః కుతూహలాత్ స్వాం పురీం ప్రతి యయుస్తదగ్రతః ॥ ౬౦ ॥

ప్రస్థితా ధనవతేర్జిగీషయా పాణ్డ్యరాజతనయా తతః శనైః ।

ప్రాక్ తతోఽపి స పథి వ్యవస్థితః ప్రాభృతైః కనకరత్నరాశిభిః ॥ ౬౧ ॥

తం నిపత్య పదయోః సముత్థితం యక్షకిమ్పూరుషరాక్షసేశ్వరమ్ ।

అన్వకమ్పత దృశా దయార్ద్రయా ప్రశ్రయేణ కథయన్తమన్తికే ॥ ౬౨ ॥

అమ్మ కశ్చిదలమేవ మే జయే నైగమేషు మధురానివాసిషు ।
 భక్త ఇత్యుపనతం ప్రతీచ్ఛ మాం పశ్య కిఞ్చిదిదమాహృతం పురః ॥ ౬౩॥
 శఙ్ఖపద్మమకరాదయస్వమీ మాతరష్ట నిధయో మయాహృతాః ।
 ఉత్తమస్తు స వరస్వయాగ్రతో లభ్యతే చల పదాని కానిచిత్ ॥ ౬౪॥
 ఇత్యుదీరితగిరం విసృజ్య తం ప్రస్థితా ప్రమథనాథసన్నిధిమ్ ।
 తావతీమవిగణయ్య వాహినీం సన్ననాహ సమరాయ సా స్వయమ్ ॥ ౬౫॥
 చన్ద్రశేఖరపురీసమీపతః సా నివిశ్య సకలా పతాకినీ ।
 సింహనాదమతనిష్ఠ బృంహితం బృంహితానకనినాదహాషితైః ॥ ౬౬॥
 నాదమేనమవకర్ణ్య మక్రుధే నన్దినా పురభిదా తు ప్రిప్రియే ।
 నాపరోఽస్తి చతుగే మహేశ్వరాన్నాదతత్త్వమవబుధ్య నన్దితుమ్ ॥ ౬౭॥
 సంవృతః ప్రమథసేనయా స్వయా సన్నికర్షముపసృత్య శూలిసః ।
 వ్యాహరన్నరచమూసమాగమాత్ ప్రజ్వలన్నివ శిలాదనస్థనః ॥ ౬౮॥
 గర్భదాసకులదాసతాం గతా యే హి పాణ్డ్యవిషయే నృపాస్త్యయి ।
 తేషు వేత్సి కులశేఖరం నృపం తత్పుతం చ మలయధ్వజం తతః ॥ ౬౯॥
 తస్య నామ దుహితా తటాతకా కిఞ్చిదుచ్చలితశైశవా సతీ ।
 సన్నిపాత్య తృణపూలవచ్చమూం మానుషీమిత ఇతోఽభివర్తతే ॥ ౭౦॥
 సా మనుష్యవశగేషు కేషుచిత్ తాదృశేషు విబుధాధమేష్యపి ।
 సమ్ప్రదర్శితపరాక్రమా సతీ మన్యతే న హి మహేశ! మామపి ॥ ౭౧॥
 తాం ప్రధావ్య ధరణీతలం తతస్తత్పదానుపదికాన్ సురాధమాన్ ।
 తాపసాంశ్చ కతిచిత్ తదాశ్రయాన్ దణ్డయేయమితి దణ్డవన్నతః ॥ ౭౨॥
 తం జగాద గిరిశః కృతస్మితః సా పునః శ్రుతిపథం గతైవ సః ।
 అప్రమత్తమభిషేణయన్నిమా స్వస్తిమాన్ పునరుపేహి భామితి ॥ ౭౩॥
 తాం గిరం తమపి చ స్మితాఙ్కరం సోఽవిచిన్త్య కిమపి స్మరద్విషః ।
 నిర్జగామ సమరాగ్రహీ బహిః సప్తభిర్గణచమూపకోటిభిః ॥ ౭౪॥
 తత్ర సప్తనయనాస్త్రినాసికాః షణ్ముగ్ధా ద్విజురరా దశాఙ్గాయః ।
 షష్టిసప్తతభుజా జ్వలత్కచా ముణ్డీతా ధృతశిఖాః కపర్దినః ॥ ౭౫॥
 వీతబాహుచరణా విమస్తకాః కుక్షిలగ్నవదనా శిరోఙ్గాయః ।
 విఘ్నలిఙ్గనయనా విషోద్ధిరా లమ్బమానరసనోష్ఠనాసికాః ॥ ౭౬॥

శ్వేతపీతహరితాసితారుణాః శ్శ్రేణీః సగరుతః సచఞ్చవః ।
వ్యాఘ్రదన్తైవాయవాయసాఙ్ఘయః పాదపాచలశిలాసఖాయుధాః ॥ ౭౭ ॥

ఋక్షవానరతరక్షుపన్నగదీప్తిపింహశరభద్విపాననాః ।
నిర్యయుర్యగపదట్టహాసినః సఙ్ఘశో యుధి గణా మదోల్పణాః ॥ ౭౮ ॥

(చక్కలకమ్)

ధావదశ్వమవధూర్ణితద్విపం నష్టయోధమవసన్నసైనికమ్ ।
సమ్ప్రముగ్ధసచివం క్షణాదభూత్ తాదృశం తదపి మానవం బలమ్ ॥ ౭౯ ॥

తే పదాతికులమూరువేగతః ఘాత్కృతేన గజవాజమణ్డలమ్ ।
స్యన్దనాంశ్చ కరతాలమారుతైర్వ్యక్షిపన్ రణముఖాద్విదూరతః ॥ ౮౦ ॥

క్షుద్రదీపమివ చణ్డమారుతః శుష్కగుల్మమివ దావపావకః ।
ధ్వాన్తవృన్దమివ భాస్కరోదయన్తద్బలం నరబలం వ్యసీనశత్ ॥ ౮౧ ॥

యుద్ధదర్శనకుతూహలాగతాః సిద్ధచారణసుపర్వపన్నగాః ।
అస్పరశ్చరమభాగవర్తనా దుద్రువుః ప్రమథయూథదృకృథాత్ ॥ ౮౨ ॥

తాం ప్రధావ్య పృతనాం గణైః సమం సమ్ప్రసర్పతి శిలాదనన్దనే ।
అగ్రతో వ్యచలదాత్తకార్ముకః సమ్ప్రహృష్టవదనః సఖీజనః ॥ ౮౩ ॥

బద్ధకక్ష్యమపినద్ధకఙ్కుక కుఞ్చితభ్రుకుటి కోమలాననమ్ ।
ముగ్ధభీషణమలక్షి తద్బలం మూర్తమాదిమరసద్వయం యథా ॥ ౮౪ ॥

సోఽచితప్రతిబలానవేక్షణస్రన్తయుద్ధకుతుకా శనైరివ ।
ఆదదే ధనురధిఙ్గమమ్బికా సా నిరీక్షితసఖీజనోద్యమా ॥ ౮౫ ॥

తత్ర శక్తిపృతనాధనుశ్చ్యుతాః సాయకాః కనకపుఙ్ఘశోభినః ।
సర్వతః ప్రమథమణ్డలేఽపతఞ్చర్వరే దినమణేరివాంశవః ॥ ౮౬ ॥

తాం పురైవ వికృతాం వరూఢినీం స్వాశుగైర్వికృతిమాపితాం పరామ్ ।
వీక్ష్య వీక్ష్య సమరే విజప్తిరే తా నిరీక్షితపరస్పరాననాః ॥ ౮౭ ॥

సంస్తకూలమపవిద్ధతోమరం ధ్వన్తముద్గరమపాన్తకార్ముకమ్ ।
నన్దినం శరణమియురాహవే తాడితా గణవరాన్తదాశుగైః ॥ ౮౮ ॥

ధావతో గణవరాన్నివారయన్తర్ణయన్యుధి చ తత్సఖీజనాన్ ।
సన్దర్శ ధురి తాం రథే స్థితాం స ద్విత్తియ ఇవ శఙ్కరో గణః ॥ ౮౯ ॥

నిర్ణయం ప్రవివిధుః సఖీజనా మన్దమన్దమిషుభిస్తమమ్పికా ।
 మాతృహస్తగలితా హి మార్గణాః కస్య మర్మణి నివేష్ఠమీశతే ॥ ౯౦॥

స్వామినీతి జననీతి చావశాన్నిస్సరత్సు వచనేషు చాసకృత్ ।
 పాణీనా స యుయుధే క్షణం బలాదఙ్జులిం ప్రతిముహుశ్చిక్రీర్షతా ॥ ౯౧॥

పాణ్డ్యరాజదుహితుః కరమ్యతా నాశుగాస్తమసుభిర్వ్యయోజయన్ ।
 తత్త్వతో హి కుసుమాని సాయకానైక్షవం చ ధనురాహురాగమాః ॥ ౯౨॥

సర్వవిత్ స హి శిలాదనన్దనః సన్నివృత్య ఝటితి స్వయం రణాత్ ।
 స్వామినే తదఖిలం వ్యజ్జిప్తత్ పాదయోః ప్రణీపతన్ ముహుర్ముహుః ॥ ౯౩॥

సన్ధిరేవ భవతస్తయోచితః సఙ్గరో న తు మహేశ! జాత్వపి ।
 ఏహి యామ ఇతివాదినం తు తం సోఽవలమ్భ్య నిరగాత్ కృతస్మితః ॥ ౯౪॥

పాణ్డ్యరాజదుహిత్వార్హి దక్షిణః ప్రాస్ఫురత్ సమరకర్మణే భుజః ॥
 వీక్షితే తు వృషభధ్వజే విభోరస్ఫురత్ స్వయమదక్షిణో భుజః ॥ ౯౫॥

ఆదిమం రసమివాత్తవిగ్రహం త్యక్త్రోక్ష్యమివ తేజసాం నిధిమ్ ।
 సా దదర్శ శరదిన్ద్రుస్సన్దరం పుఙ్గవే పురహారం సనన్దినమ్ ॥ ౯౬॥

స్రంసతే స్మ సశరం ధనుః కరాత్ తత్త్వరే తముపగూహితుం మనః ।
 ఉన్మమజ్జ పులకోఽభితస్తదా నిర్మమజ హృదయేఽధికః కుచః ॥ ౯౭॥

యం ప్రహర్తుమవలమ్బితం ధనుస్తం నిరీక్ష్య సమరే తదుఙ్ఘ్రతమ్ ।
 తత్కటాక్షశరణః సమాదదే సాభిమాన ఇవ మీనకేతనః ॥ ౯౮॥

తద్విలోకవివశీకృతే హరే బాణపాతచకితే చ నన్దిని ।
 రన్ధ్రమేతదుపలభ్య దర్పకః స్వాం రుషం సఫలయామ్బుభూవ సః ॥ ౯౯॥

యుధ్యతే కథమియం కుమారికా యుధ్యతే కథమసౌ హరస్త్యితి ।
 ద్రష్టుమిచ్ఛతి జగత్రయే స్మరమ్తావుభౌ శరగణైరివాకిరత్ ॥ ౧౦౦॥

యాం విదన్ననవరాధ్యమాశుగం ప్రాగజీయత కృతశ్రమః స్మరః ।
 అద్య లభ్యమనయా మహద్యశః కాల ఏవ విజయస్య కారణమ్ ॥ ౧౦౧॥

తస్తమ్భరే చ ముముహుశ్చ చకమ్పిరే చ
 యత్ త్రాసితా యుధి తయా ప్రమథాః సమస్తాః ।
 సద్యో దశా పరిణతా నను సైవ తస్యాం

కస్యాపి జీర్యతి న శైవజనాపచారః ॥ ౧౦౨ ॥

మారస్య చార ఇవ వీక్ష్య హరం పురస్తా-

దస్తర్యదా ప్రవిశతి స్మ కుచస్తుతీయః ।

సమ్భాధితః సుమతినా సవిధం తదైవ

తస్యా జగామ తరుణస్తరుణేస్తుమాలిః ॥ ౧౦౩ ॥

దదృశే కిల పుష్పవర్షమేకం ప్రకటం మూర్ధ్ని తయోస్తదా ప్రవృత్తమ్ ।

హృదయస్థపరస్పరా ధిగమ్యం వవృతే చాస్తరమాఙ్గజం తదన్యత్ ॥ ౧౦౪ ॥

ఉన్నమయ్య ముఖమానతమస్యాః పాణినేదమవదత్ ప్రమథేశః ।

పశ్య దేవి! కిమపత్రవసే త్వం యత్ త్వయా యుధి వయం విజితాః స్యుః ॥ ౧౦౫ ॥

ఘటితమఖిలం జ్ఞాతో భావో న కిచ్ఛాన శేషితం

తదపి భవతీం వాచా యాచామి కాఞ్చనమాలికామ్ ।

ఇతి నిగదతి స్మేరే శమ్భా రసోత్తరముత్తరం

చతురమవదత్ సద్యో బాలా తథా క్రియతామితి ॥ ౧౦౬ ॥

చాతుర్యం తదవేత్య వాక్యసరణౌ చన్దార్ధచూడామణి-

ర్పాలే! తత్ క్రియతే తథైవ భవతీ సద్యః పరావర్తతామ్ ।

ఆసన్నే విధువార ఏవ మధురామేతాస్మి సజ్జిభవే-

త్యాభాష్య స్మితమన్థరం స్వయమసావన్తర్దధే తామపి ॥ ౧౦౭ ॥

సద్యః కరగ్రహఫలా తవ జైత్రయాత్రేత్యుక్తం న విస్మర వహః కలశీభువేతి ।

సా బోధితా సుమతినా సవిలజ్జమన్తః స్మిత్యా తదైవ మధురాభిముఖీ ప్రతస్థే ।

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే దశమః సర్గః ।

అథైకాదశః సర్గః ।

అథోత్థితాం తామనుగృహ్లాతీ చమూం సుఖప్రసుప్తప్రతిబోధితామివ ।

విహాయ సా భూమిపథం సఖీవృతా విహాయసా ప్రాస్థితా పుష్పకాశ్రితా ॥ ౧ ॥

దదర్శ వత్మీకవదున్నతాన్ గిరీన్ మహాస్వరణ్యాన్యపి శాఙ్కలానివ ।

సురాపగాద్యాః సరితోఽపి తన్వవద్ విదూరభావాదవసౌ నృపాత్మజా ॥ ౨ ॥

పురోపశల్కోపవనేఽవతీర్య సా శుభ ముహూర్తే సుమతిప్రవేదితే ।

వివేశ రాజ్ఞో భవనం పరిష్కృతం గజేన దుగ్ధార్ణవజన్మనా శ్వసైః ॥ ౩ ॥

ప్రవిశ్య గేహం సదసి క్షణం స్థితా విసృజ్య పౌరాననుయాయినోఽపి చ |
 సఖీసమేతా సుమతౌ పురస్సరే జగామ మాతుః సదనం తటాతకా || ౪ ||
 అభిద్రవంతిం ద్రుతమాసనాన్నిజాత్ ప్రమోదబాష్పస్థగితేక్షణామియమ్ |
 ననామ నామ స్వముదీర్య పాదయోర్వికీర్ణపుష్పా వినయేన మాతరమ్ || ౫ ||
 సుతాం వినస్త్రాం పరిరభ్య నిర్భరం శిరస్సుపాస్త్రాయ చుచుమ్బు చాననే |
 పునశ్చ మాతా పరిషస్వజే చిరం పునశ్చ జప్తౌ సుచిరం శిరస్పదే || ౬ ||
 నియన్త్రానన్తతరక్లన్తమ్లవాం నిరుద్ధహర్షాశ్రలవాం కథఞ్చన |
 సమేత్య సఖ్యః సుమతిశ్చ పాదయోర్ముహుః ప్రణేముర్మహిషీం మహీపతేః || ౭ ||
 ఇయం నదీభర్తురియం సుధాన్ధసామియం నృపాణాముపదేతి మన్త్రిణా |
 నివేద్యమానేఽపి సుతాముఖార్పితాం న దృష్టిమావర్తయితుం శశాక సా || ౮ ||
 ఇయాన్ జయస్తే సుమతేః ప్రభావతః సఖీభిరాభిః సుఖమస్మి పోషితా |
 ఇమాన్ సమాలోకయ దేవి! తావదిత్యబోధయన్మాతరమమ్పికా స్వయమ్ || ౯ ||
 తథేతి సా మన్త్రినివేదితాం పృథగ్ దదర్శ దివ్యాముపదాం చ పార్థివీమ్ |
 సురద్రుమాన్ స్వర్గగవీం చ పూజితాన్ ప్రణమ్య జగ్రాహా నృపాలభామినీ || ౧౦ ||
 వరః సురాణాం జగతాం చ యో వరో వరః స ఏవ స్వయమమ్బుయార్జితః |
 కిమేభిరద్యేత్యవదన్మహత్ప్రియం సమేత్య సఖ్యః సుమతిశ్చ తాం ప్రతి || ౧౧ ||
 కిమేతదిత్యప్రతిపత్తిమన్ధరాం విశిష్య దేవీం సుమతిర్విబోధయన్ |
 స సంవిధిత్సుః సకలం తదాజ్ఞయా బహిః ప్రతస్థే బహుధా తయాదృతః || ౧౨ ||
 ఉపస్థితేశానవివాహమక్లలాముదీక్ష్య పుత్రీం ముముదే న సా తథా |
 యథా వ్యషీదత్ తనయోత్సవప్రియం పతిం స్మరన్తి మలయధ్వజం నృపమ్ || ౧౩ ||
 పరీత్య హేమామ్బురరత్న భూషణైః ప్రవర్తితారాత్రికమక్లలా స్వయమ్ |
 చకార రక్షాం జనసి తనూభువః సితేన ఫాలే భసితేన శూలినః || ౧౪ ||
 అఘోపకార్యా వివిధాః సుధాన్ధసాం ధరాభుజాం తత్ర తపస్వినామపి |
 సమస్తవస్తూచవితాః సమన్తతశ్చకార సజ్జాః సుమతిః క్షణాదివ || ౧౫ ||
 సుగన్ధిగన్ధవల్లిప్తభిత్తికం సువర్ణరమ్భాధటితం గృహే గృహే |
 నియన్త్రితచ్ఛత్రముదఞ్చితధ్వజం పురం స్వతః పౌరజనైరలక్ష్మితమ్ || ౧౬ ||
 వినిర్గతః సున్దరనాథలిక్లతో మహేశ్వరో మానుషమాస్థితో వపుః |

పురోపశలేఽవతతార సంవృతో గణైః సురైర్మాతృగణైశ్చ సర్వతః ॥ ౧౭ ॥
 స పాణ్డ్యుదేవీప్రహితేన మన్త్రిణా నివేదితాసన్నముహూర్తమగ్లః ।
 ప్రభుర్వివాహోచితవేషసుందరః ప్రవేష్టుకామో మధురాం వినిర్యయౌ ॥ ౧౮ ॥
 కీరీటకోటిఘటితోఽస్య పాటలో మణిర్భభౌ వాసుకీనోపదీకృతః ।
 నికృత్య బాలం విధుముచ్చక్రైస్తతః పరిస్ఫురన్ బాల ఇవ త్విషాం పతిః ॥ ౧౯ ॥
 విజిత్య మారం జగదేకధన్వినం యదాప కీర్తిం మహతీం మహేశితుః ।
 తదక్షి తస్మిన్నధునా విజృమ్భితే మమజ మన్దాక్షవశాదివ స్వయమ్ ॥ ౨౦ ॥
 ప్రసక్తమజ్కుం విమలే కథశ్చాన ప్రమార్ష్టమీష్టే న శివోఽపి సర్వథా ।
 మృగేణ హీనోఽప్యలికేఽస్య యత్ క్వచిత్ బభౌ ముఖేన్దుర్మృగనాభిలాశ్చీతః ॥ ౨౧ ॥
 కపోలసౌందర్యమముష్య పశ్యతః కటాక్షరేఖాః పతితా జనస్య యాః ।
 నవోద్గతశ్మశ్రునిభాద్విహవ తా నిషేదురత్యాదరకీలితా ఇవ ॥ ౨౨ ॥
 విశుద్ధముక్తాఫలకుణ్డలాఙ్కీతం వికీర్ణమన్దస్మితసుందరాధరమ్ ।
 విశాలనేత్రం వదనం నిరీక్షితుం తదస్య సైవార్హతి మీనలోచనా ॥ ౨౩ ॥
 విశుద్ధహేమత్విషి విశ్వమగ్గలే వపుష్యముష్యాద్భుతకుఙ్కమాఙ్కీతే ।
 అలక్షి సూక్ష్మో విశదశ్చ కశ్చుకోఽవతంసితేన్దోరివ చన్ద్రికాఙ్కరః ॥ ౨౪ ॥
 ముహూర్తపర్యన్తవిలమృనాక్షమావిజృమ్భమాణస్మరసజ్జ్వరార్జితః ।
 విసిలిమేవ వ్యర్చచద్ భుజాన్తరే తనుస్తదీయే మృగనాభిచర్వికౌ ॥ ౨౫ ॥
 పృథగ్విధాభిర్మణిహారయష్టిభిః పరిష్కృతం తద్వపురైన్ద్రుశేఖరమ్ ।
 అలక్ష్యతాఖణ్డలచాపమణితః పయోధరః సాన్ధ్యరుచేవ పాటలః ॥ ౨౬ ॥
 మణీమయైరగ్గదకఙ్కణాదిభిర్భరం న మేనే మృదులోఽపి తద్భుజః ।
 మహీధరాణాం మహతాం ఫణాభృతాం విరోపణాసాదితలాఘవోత్సవః ॥ ౨౭ ॥
 దిగమ్బరః కాశ్చానమమ్బరం హరః కథం బభారేతి న విస్మయాయ నః ।
 తనుత్విషా తస్య దిశో దశాపి యత్ ప్రతప్తకార్తస్వరభాస్వరీకృతాః ॥ ౨౮ ॥
 కిమస్య మజ్జీరపదే కృతాలయాః పరీత్య ముక్తాశ్చరణం సిషేవిరే ।
 మహోత్సవం ద్రష్టుమిమం మహేశ! నః సకృత్ పునః సంసరణం భవత్వితి ॥ ౨౯ ॥
 వపుశ్చిదానన్దమయం యదద్భుతం తదావృతం తావదవిద్యయాద్యయా ।
 ఇదం తతస్సున్దరమిత్రమావృతం మణిత్విషేతి వ్యషదన్మహార్షయః ॥ ౩౦ ॥

విభూషితస్యాస్య పురః పురస్తరో విశాలమేకం ముకురం సమాదదే ।
 న తత్సమశ్చేతి గిరం పురాతనీమపాకరిష్యన్నివ బిమ్బలమ్భనాత్ ॥ 3౧॥
 స నన్దినా సజ్జితీతం పదాబ్జయోః పునన్ పురారిర్మణిపాదుకాయుగమ్ ।
 కరో కృతార్థౌ కమలాక్షవేధసోః సలీలమాలమ్బ్య శనైరృపిహర్యయౌ ॥ 3౨॥
 మదాలసాభిక్రమణాక్షిమీలనైః కరార్పణాకుఞ్చితకర్ణచాపలైః ।
 గజాననాత్ తక్షణశిక్షితైర్పృథం స పుఙ్గవః కుఞ్జరపుఙ్గవోఽభవత్ ॥ 33॥
 ఉదఞ్చితాకుఞ్చితతత్పురఃపదక్షణార్పితాఙ్గిః శ్రవణావలమ్బనః ।
 సలీలమున్నమ్య స పూర్వపర్వతం పతిస్త్రీషాం బాల రురోహ తమ్ ॥ 3౪॥
 నిగృహ్యమాణౌ కరిణౌ ముహుర్ముహుః పునర్నయన్తౌ సమమాఙ్జయా విభోః ।
 కృతానులాపౌ విధికేశవౌ తదా ప్రచేలతుస్తస్య తు పార్శ్వయోర్ద్వయోః 3౫॥
 క్వచిన్మహాకాలముఖాన్ గణేశ్వరాన్ క్వచిచ్ఛ దేవాసురసిద్ధచారణాన్ ।
 నియన్త్రయన్ దూరత ఏవ పార్శ్వయోశ్చచాల నస్తీ పురతః సవాసవః ॥ 3౬॥
 స్మృతీతిహాస్నిర్నిగమాస్తమేకతః శివాగమాస్తన్త్రగణైస్తతోఽన్యతః ।
 వన్దిరే వన్దిదశాముపాశ్రితా విమిశ్రితా యోగిభిరాత్మదర్శిభిః ॥ 3౭॥
 పురః పురః పాఞ్డ్యనృపాలవాహినీ తతోఽను దేవాః ప్రమథాస్తతోఽను చ ।
 తతోఽను భేరీజయకాహలాదయస్తతోఽను చేలుర్వివిధా జయధ్వజాః ॥ 3౮॥
 శచీముఖైర్నిర్జ్వరకామినీజనైః సమావృతే మాతృగణైశ్చ సర్వతః ।
 మహార్హకరీరథమధ్యగే రమావచోఽధిదేవ్యౌ తమను ప్రచేలతుః ॥ 3౯॥
 శ్రియం నృపాణామవరోధసుభ్రువో ద్విజాతిపత్నీ దయితాం హవిర్భుజః ।
 గిరం గృహిణ్యో విదుషాం చ సాదరం విశిష్య భక్త్యావనతా వవన్దిరే ॥ ౪౦॥
 సముద్ధృతం మూర్ధని తస్య పాణ్డరం ప్రకాశతే స్మాతపవారణం మహత్ ।
 శిరస్థితం స్వం శిశుమస్య వీక్షితుం సమాగతః పూర్ణ ఇవ క్షపాకరః ॥ ౪౧॥
 సితాతపత్రాన్తరసమ్మితం విభోః శిరస్పదం వీక్షితుమున్ననా మనాక్ ।
 విధాత్పహంసః పరితః పతన్నివ వ్యలోకి ధూతం దివి చామరద్వయమ్ ॥ ౪౨॥
 ఆయం స రాజ్ఞీపతిరేతి పశ్యతేత్యనుద్రవజ్ఞానపదోక్తిభినిభిః ।
 కృతాభ్యసూయేషు గణేషు సస్మితౌ హరిర్విరిఞ్చిశ్వ తమన్వపశ్యతామ్ ॥ ౪3॥
 పరాక్రమం స్వం ప్రకటీచిక్రీర్షతా సమాహృతం శమ్భురపైరిణా శివే ।

బలం నిజం మౌలమివాఙ్గనాజనస్తమీక్షితుం సన్నిపపాత సర్వతః ॥ ౪౪॥

తమేకవక్త్రం ద్విభుజం ద్వినేత్రమప్యమానుషం భావమివాస్థితం త్విషా ।

నిరీక్షమాణా నిభృత్తైర్విలోచనైః పరస్పరామిత్థమవాదిషుః స్త్రియః ॥ ౪౫॥

అహో ముఖామ్భోజమహో యుగం దృశోరహో భుజద్వన్ద్వమహో భుజాన్తరమ్ ।

అహో మహత్కేశలమస్య వీక్షితేష్వహో విచిత్రా మదవారణే స్థితిః ॥ ౪౬॥

జితా త్వయా యత్ పృథివీ న తజ్జితం జితాశ్చ యద్దేవి! సురా న తజ్జితమ్ ।

అనేన యూనా యదనన్యనిర్జితం జితం వధూజన్మ తద్దుర్జితం జితమ్ ॥ ౪౭॥

అముం సమాలోక్య యుగేన సా దృశోరముం సమాశ్లిష్య భుజద్వయేన వా ।

కథం పునర్నిర్వృణుయాత్ తటాతకాప్యపూర్ణకామాః సకలా వయం తతః ॥ ౪౮॥

హృతం మనోఽనేన హృతే విలోచనే సహైవ నీతాః సఖి! పఞ్చ చాసవః ।

ఇదం వపుర్నః పరమత్ర పాతితం గతత్రపో విధ్యతి తవ మన్మథః ॥ ౪౯॥

త్వదీక్షణాయోపగతాస్త్యదాశ్రితా హినస్తి నస్త్యయ్యపి పశ్యతి స్మరః ।

ఇతిరయామో వయమస్య సన్నిధౌ ప్రభుః కిలాయం నగరస్య చాస్య నః ॥ ౫౦॥

మయామ్బుజాక్షః సవిశేషమీక్షితో మయాద్య దృష్టః సవిధే చతుర్ముఖః ।

అముం యువానం ప్రథమం విలోకయన్త్యహం తు ముగ్ధా న కమప్యవోదిషమ్ ॥ ౫౧॥

మయాస్య దృష్టే విపులాయతే దృశౌ మయాస్య మన్తస్మితమీక్షితం శుచి ।

అహం ద్వయం ప్రైక్షిషి సాధు సాధ్వయం పశుర్హి నః పుచ్చవిషాణవర్జితః ॥ ౫౨॥

అనన్యసర్వస్వమనన్యవీక్షితం న్యధాయ యత్ పాణ్యకుమారికావశే ।

తదప్యవస్కన్తుముపాగతః స్వయం యువా కిలాయం చతురో జితస్మరః ॥ ౫౩॥

ఇతి ప్రవృత్తాః ప్రతివీధి సఙ్కథా మృగీదృశామాకలయన్ కృతస్మృతః ।

వికీర్యమాణః పథి లాజమౌక్తికైః పురాజనాభిః పురశాసనో యయా ॥ ౫౪॥

స రాజగేహం సమయా మతన్గజం నియన్త్రయన్నాదిశతి స్మ నన్దినమ్ ।

శ్రియం చ వాణీమపి రాజమన్దిరం ప్రవేశయ ప్రాగమరీగణైరితి ॥ ౫౫॥

తతః శిలాదాత్మజవేత్రతాడితద్రవన్నభోభూచరసంసదా పథా ।

సమం సమస్తామరసున్దరీజనైర్లగజ్జనన్యో యయతుర్పుపాలయమ్ ॥ ౫౬॥

పురస్కృతే స్వోచితయా సపర్యయా పురోధసా కుమ్భభవేన తే ఉభే ।

అభిద్రుతా కాఞ్చనమాలికా జవాద్ వికీర్ణపుష్పా పదయోరవన్త ॥ ౫౭॥

పృథక్ పృథక్ సా పరిరభ్య లాలితా శచీరమావాగ్జననీభిరాదరాత్ |
 శ్రియే సరోజం శుకముజ్జ్వలం గిరే మణిం చ శచ్యై వినయాదుపాహరత్ || ౫౮ ||
 ఉపేహి మాతామహి ! కుత్ర సా వధూః ప్రదర్శయాన్మజ్జననీమితీరితా |
 నినాయ తాః కాఞ్చనమాలికా శనైస్తమాలయం యత్ర తటాతకాస్థితిః || ౫౯ ||
 విస్మజ్య భద్రాసనమాత్తపాదుకాం సమాయతీం ప్రశ్రయగన్ధిభిః పద్మైః |
 వధూం వివాహోచితవేషకోమళాం నిరీక్ష్య తస్మర్నిభృతాః సురస్త్రీయః || ౬౦ ||
 అలక్ష్యతాస్యా మణిపాదుకాఞ్చలే సమన్తతో మౌక్తికపఞ్క్తిరుజ్జ్వలా |
 అదూరలగ్నా చరణారవిన్దయోరనుశ్రవాణామివ వర్ణపద్ధతిః || ౬౧ ||
 అతీత్య లాఙ్ఘరసమాహితం నవం మాణప్రభాం పాదుకయోశ్చ తావతీమ్ |
 అకృత్రిమః పాటలమా పదాబ్జయోరలక్ష్యతాస్యా వినరన్ బహిః స్ఫుటమ్ || ౬౨ ||
 ప్రబోధయస్త్రీ శ్రియమక్షిసంజ్ఞయా సరస్వతీ తచ్చరణామ్బుజద్వయమ్ |
 క్షణం నిదధ్యో వికచేక్షణా తతశ్చిరం తు దధ్యో ముకుశీకృతేక్షణా || ౬౩ ||
 సమాపతన్త్యాః సవిలాసమాబభౌ మనోహరోఽస్యా మణిమేఖలారవః |
 విజిత్య శముభం మదనేన గర్జతా ప్రవర్తితోఽచ్చైరివ వీరఘోషణా || ౬౪ ||
 ప్రతిక్షణోన్మేషిపయోధరోన్నతిప్రతిస్ఫుటకృష్ణాకసన్ధిపూరణః |
 ఉరోజనిశ్శేషసమావృతే బభావురస్యముష్యా మణిహారకోరకః || ౬౫ ||
 పరస్పరస్పర్శ్యపి తత్ కుచద్వయం విజేతుకామం కిల మేరుమన్దరౌ |
 తథా సమేతం సమయే మిథః స్వయం యథోపలభ్యేత న కిఞ్చిదన్తరమ్ || ౬౬ ||
 కృపాణచాపగ్రహకన్ధకాహతిప్రపన్నకోటీరతటార్పణాదిభిః |
 కరో న కాతిన్యమవాప హేతుభిర్వదాన్యతావాసనయేవ సుభ్రవః || ౬౭ ||
 త్రిలోకజేతుర్జయలాఞ్చనేన సా త్రిభజ్గీసజ్జటితమౌక్తికాత్మనా |
 కరారవిన్దం కటకేన బాలికా విభూషయామాస మనోభవాజ్ఞాయా || ౬౮ ||
 ఉపాసితం సా పతిముత్పలప్రియం కరే చ కర్ణే చ నివేశితోత్పలా |
 బభార భూయో నయనోత్పలే తతః స్వయం బభూవోత్పలదామకోమలా || ౬౯ ||
 అలక్షి తాటక్రమ్యుగాన్తరార్పితో వినిర్మితో మౌక్తికరత్నమణ్డలః |
 స్వయంవరాయోపగతస్యజన్ విధుం తదాననేనోరివ తారకాగణః || ౭౦ ||
 అలక్ష్యతాసన్నకరగ్రహోత్సవప్రమోదజోఽస్యా విశదః సిమితాఙ్కరః |

విసృత్య నాసామణీవన్వికా బహిర్విభూషయన్తివ రదచ్చదాన్తరమ్ || ౭౧||
 ప్రచీయమానం ముఖరామణీయకప్రవాహమిత్థం వయసా నవం నవమ్ |
 అవేక్ష్య మీనావివ జాతవల్గనావశోభిషాతాం చపలే తదీక్షణే || ౭౨||
 విధుం చతుర్థా ప్రవిభజ్య తన్ముఖే త్రిభిః కపోలౌ నిటిలం చ కల్పయన్ |
 తురీయమంశం వినియోగవర్జితం న్యవేదయత్ స్వామిని శక్యైః విధిః || ౭౩||
 విశేషయామాస యదర్థచన్ద్రతో లలాటమస్యా మృగనాభిరేఖికా |
 విశేషకత్వం వహతి స్మ తేన సా తతోఽన్యతస్తత్పదమాపచారికమ్ || ౭౪||
 రరాజ తద్వేణిలతావలమ్బినీ ప్రసూనపక్షిశ్చరమాఙ్కసీమని |
 ప్రహర్తుమీశం సమయే మనోభువా నివేశితా గూఢమివేషసంహతిః || ౭౫||
 హరస్య శ్శృంగారసాధిదేవతామవేక్ష్య తాం మన్థరమాయతీం పురః |
 అలజ్జత శ్రీర్జగదాదిసున్దరీ లలజ్జరే లజ్జతుమప్పరోగణాః || ౭౬||
 పద్దైరమాం ప్రాకృతవస్తుసంహతిప్రసక్తసజ్జేతమలీమసీకృతైః |
 అవర్ణయన్తి వివవార భారతా స్వనైదుషీం మౌనత ఏవ కేవలమ్ || ౭౭||
 శచీ తదీయాద్భుతరూపదర్శనే సహస్రమణ్ణాం స్వయమిచ్చతీ సతీ |
 సకృత్ప్రవృత్త్యాపి చకాఙ్క గౌతమే బలాదహల్యాకృతశాపమాతృనః || ౭౮||
 తతః శనైర్భూషణగౌరవేణ సా సఖీజనాలమ్బితహారమణ్ణలా |
 ననామ వాణీకమలే నతా స్వయం సురాఙ్గానాభిః పరిషస్వజే శచీమ్ || ౭౯||
 అయం ప్రణామో నను లాభ ఏవ నో వివాహదీక్షావభృథే తు దేవి! తే |
 న హి ప్రణామావసరం లభేవహీత్యవోచతాం తాం పరిరభ్య తే దృఢమ్ || ౮౦||
 అథావతీర్య ద్విరదాదలఙ్కృతాదనుద్రుతః పారిషదైః సురైరపి |
 విరిఙ్ఘవైకుణ్ఠకరావలమ్బనో వివేశ రాఙ్ఘో భవనం మహేశ్వరః || ౮౧||
 తమర్ష్యపాద్యాచమనీయపూర్వయా సపర్యయా కుమ్భభవః సభాజయన్ |
 ప్రవేశయామాస వరం మహర్షిభిః ప్రసన్నయా తస్య దృశా కృతార్థితః || ౮౨||
 స పాణ్డ్యశుద్ధాన్తవిలాసినీజనైర్వికీర్యమాణః శుభలాజముష్టిభిః |
 జటాభిఘాతోత్పతదధ్రవాహినీపయఃకణాకీర్ణ ఇవాబభౌ వరః || ౮౩||
 ప్రవిష్టమన్తః ప్రతిహారసీమని ప్రతీక్ష్య జామాతరమిన్ద్రశేఖరమ్ |
 ప్రచోదితా కాఙ్ఘనమాలయా రమా చకార పాద్యం పయసాస్య పాదయోః || ౮౪||

ప్రదీపహస్తా వచనామధీశ్వరా ప్రదక్షిణీకృత్య శచీసమన్వితా ।
 ప్రవేశయామాస శశాంకశేఖరం పురస్పరన్తీ దివిషత్పురస్త్రిభిః ॥ ౮౫॥
 స విద్రుమస్తమ్భచతుష్కశోభితాం విచిత్రవైదూర్యవిటంకలంజితామ్ ।
 విలమ్బిముక్తామణిదామకోమలాం వివేశ దేవోఽథ వివాహవేదికామ్ ॥ ౮౬॥
 భేరీభాంజూరసాస్రగం బహిరబహిరపి ప్రాథశుద్ధాస్తకాంతా-
 పాణివ్యావిధతూర్యధ్వనిజనితచమత్కారసంకీతరమ్యమ్ ।
 జామాతృశ్లాఘనోక్తివ్యతికరితవధూబాన్ధవోల్లాసహాసం
 జజ్ఞే రాజ్ఞో గృహం తన్మునిజనరచితోత్తృజ్జమక్కుల్యపాఠమ్ ॥ ౮౭॥
 ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే ఏకాదశః సర్గః ।

అథ ద్వాదశః సర్గః ।

అథాసనే రత్నమయే నిషణ్ణమాద్యం యువానం మునయః పురాణాః ।
 ఆశీర్వాచోభిర్వివిధైరపుష్టన్ననాహతాతోద్యనినాదమిశ్రైః ॥ ౧॥
 ప్రకీర్య పుష్పాణి మణీమయాని పత్నీం నమన్తీం మలయధ్వజస్య ।
 శ్రియా చ వాణ్యా చ నివేద్యమానాం శ్వశ్రూం హరః ప్రైక్షత గౌరవేణ ॥ ౨॥
 అగస్త్యమామస్త్య తతో విధాతురాదేశతః శ్రీశ్చ సరస్వతీ చ ।
 నివేశయామాసతురాసనార్ధే వధూం హ్రీయా నమ్రముఖీం వరస్య ॥ ౩॥
 దానే స్వసుర్దానవమర్దనోఽపి నియుజ్యమానః కమలాసనేన ।
 శ్రియా సమం కాంచనమాలికాయాః సమక్షమారాన్నిషసాద వధ్వాః ॥ ౪॥
 ప్రస్థాపితః ప్రాగ్ గిరిజావివాహే యత్ కుమ్భజన్మా తదృణం వినేతుమ్ ।
 బ్రహ్మీణమీశస్తు వివాహహామే వత్రే తమధ్వర్యుమథాబ్జయోనిమ్ ॥ ౫॥
 యత్నాదపి ప్రాగనవేక్షితం యత్ తచ్ఛామ్భవం పాదతలం ముకున్దః ।
 పద్మాకరావర్జితపాద్యధౌతమానర్చ పశ్యన్నిభృతం ప్రసూపైః ॥ ౬॥
 ఆరోపయన్నంకృతలం హరిస్తామాచక్షతే స్వం పరమం పదం యామ్ ।
 రాజ్యశ్రియా దక్షిణయా సహైవ దదౌ త్రివేదీకవయే వరాయ ॥ ౭॥
 దాతుర్గృహీతుశ్చ కిమస్తి గోత్రం కో వా పితా కశ్చ పితామహో వా ।
 అతోఽదుభృతస్తుభ్యమిమాం దదామీత్యాసీదియానేవ తు దానమస్త్రః ॥ ౮॥
 తత్పూర్వముత్తానదశాగృహీతసంకేతకే పాణితలే పురారేః ।

న్యస్తః కరః పాణ్డ్యకుమారికాయాః సర్వోత్తరత్వం ప్రకటిచకార ॥ ౯ ॥
 కరో గృహీతః పృథివీపతిభ్యో దిక్పాలకేభ్యశ్చ యయా జయన్త్యా ।
 తస్యాస్త్వయాగ్రాహి కరోఽధునేతి దేవీ గిరాం సస్మితమాహ దేవమ్ ॥ ౧౦ ॥
 పరస్పరస్యాపరి మన్మథేన ప్రయుక్తమస్త్రం సమయం ప్రతీక్ష్య ।
 సన్దర్శయన్తావివ చక్రతుస్తౌ మాల్యార్పణవ్యత్యయమగ్గలాని ॥ ౧౧ ॥
 గృహన్ వరః స్వాజ్ఞాలినా మృగాజ్ఞా లాజాజ్ఞాలిం హోమవిధౌ చకాశే ।
 మాల్యపవేధగ్లపసాపరాధనిర్మార్జనాయానునయన్నివేమామ్ ॥ ౧౨ ॥
 ఆశ్మానమారోపయితుం పదాన్వమాలమ్బమానే దయితే మృగాజ్ఞాః ।
 పాదగ్రహః ప్రాథమికోఽయమస్యాః ప్రచీయతామిత్యవదన్మృకున్దః ॥ ౧౩ ॥
 కాన్తః శరణ్యో జగతాం త్రయాణాం తస్యాః కరస్థే చరణారవిన్దే ।
 ఐశ్వర్యముర్వాస్యది సదాశివాన్తమవ్యాహతం తద్ బుబుధే కరస్థమ్ ॥ ౧౪ ॥
 ఆముక్తమజ్జీరమలక్తకాఙ్కమాకుఞ్చితం కిఞ్చిదివ హ్రాయాన్తః ।
 స్విన్నం కరే స్విద్యతి లగ్నమైశే ధన్యాః పదం తద్ దదృశుర్జనన్యాః ॥ ౧౫ ॥
 ఆసీత్ తదావిష్కృతహర్షబాష్పమక్షిద్వయం కాఞ్చనమాలికాయాః ।
 ఆ మానుషాదా చ మహేశ్వరీయాదానన్ద సామ్రాజ్య ఇవాభిషిక్తమ్ ॥ ౧౬ ॥
 ఆధీయమానేఽశ్మని తత్పదాబ్జే మజ్జీరఘోషో మధురో జజృమ్భే ।
 సద్యః సమాస్ఫులితదోర్ద్వయేన ముక్తః స్మరేణేవ జయాట్టహాసః ॥ ౧౭ ॥
 ప్రదక్షిణీకుర్వతి హవ్యవాహం ద్వన్ద్వే జగన్మృగలధామ్ని తస్మిన్ ।
 ప్రదక్షిణీచక్రరిప ప్రజానాం దృశస్తదియోత్పలదామదమ్భాత్ ॥ ౧౮ ॥
 నివర్త్య వైవాహికహోమశేషమమ్భోజభూః కుమ్భభువోపదిప్తః ।
 న్యవేశయద్రత్నమయేఽథ పీఠే వామే వధూం దక్షిణతో వరఞ్చ ॥ ౧౯ ॥
 ఆసన్నమప్యన్తరలేశశూన్యం మిథో న తృప్తిం మిథునం తదూహే ।
 అత్పత్తయోరేకశరీరభావేఽప్యాసత్తిరేషా కతమా తయోః స్యాత్ ॥ ౨౦ ॥
 ఆశిర్భరానుశ్రవికీభిరాద్యామాచారపద్యామనుపాలయన్తః ।
 సంవర్ధయామాసురిమౌ సమేతా బ్రహ్మార్షయో బ్రహ్మముఖా హసన్తః ॥ ౨౧ ॥
 స దక్షిణాభిః పరితోష్య విప్రాన్ సమ్మాన్య దేవానుచితోపచారైః ।
 విశ్రాన్తిహేతోరవరోధగోహం వివేశ దేవోఽథ తటాతకాయాః ॥ ౨౨ ॥

ధైర్యోపదేశాదసకృత్ సఖీభ్యాం వాణీరమాభ్యాం ప్రతిబోధితాయాః ।
 ఆలంబమానః కరమమ్బికాయా మఞ్చో పరార్థే నిషసాద దేవః ॥ ౨౩॥
 తామ్రాధరోష్ఠం తరలాయతాక్షమాస్విన్నమషిత్రపయావనమ్రమ్ ।
 వక్త్రం శనైరున్నమయామ్బుభూవ మార్జన్నివ స్వేదలవాన్ స తస్యాః ॥ ౨౪॥
 తామ్బూలమాసన్నసఖీవితీర్ణమాదాయ పర్యాకులితాం హ్రీయా తామ్ ।
 ఆలక్షయన్తీ కమలా సలీలమాహా స్మ పత్యే ప్రతిపాదయతి ॥ ౨౫॥
 కుతో గృహీతా వలయాస్త్యయేమే కేనోపహారీకృత ఏష హారః ।
 ఇత్యుజ్జమిం పతిరామమర్ష జిజ్ఞాసయేవాభరణేషు తస్యాః ॥ ౨౬॥
 ఆపృచ్ఛ్యమానా దయితేన తత్ తదవాఙ్మఖీ నోత్తరమాచవక్షే ।
 నిర్బన్ధస్పృష్టా తు కథఞ్చదేషా మన్దస్మితేనోత్తరయామ్బుభూవ ॥ ౨౭॥
 మాతా తవేయం మలయధ్వజస్య కిం భోగినీ కిం గృహీణీషు కాచిత్ ।
 ఇత్యుక్తిభిః కోపయతాపి పత్యా ప్రత్యుత్తరం భ్రూకుటిరేవ లేభే ॥ ౨౮॥
 తదిజ్ఞితానామయథావబోధాత్ సమాచరన్తీభిరివాన్యదన్యత్ ।
 సల్లాపయామాస రుషా సఖీభిః సజ్కేతితాభిః స హసన్ నవోథామ్ ॥ ౨౯॥
 యదాహ యత్ ప్రైక్షత యజ్జహాస యదాస్త జోషం యదపి న్యషేధత్ ।
 సా తేన తేనైవ శరీరలాభసాఫల్యమాపాదయతి స్మ యూనః ॥ ౩౦॥
 స యావదిత్థం సమయాచకార నవోథయా నర్మపరో మహేశః ।
 తావజ్జనా భక్తకరాః సమేత్య నిర్వర్జితం పాకవిధి శశంసుః ॥ ౩౧॥
 తే శాసనాత్ తత్ర మహేశ్వరస్య ప్రాక్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయితుం సమేతాన్ ।
 సమ్మేలయన్తి స్మ సమస్తతోఽపి స్వయం తు భక్త్యా సుమతిర్మహర్షీన్ ॥ ౩౨॥
 అసేవమానౌ నటనం పురారేరపోఽపి యో జాత్వపి నాదదాతే ।
 తౌ వ్యాఘ్రపాదశ్చ పతజ్జాలిశ్చ సన్నేహతుర్హేమసభాం ప్రయాతుమ్ ॥ ౩౩॥
 ఆకర్ణ్య తన్నిశ్చయమానినాయ తౌ యోగినౌ సున్దరపాణ్డ్యదేవః ।
 ఆచప్త చైనావభిగమ్య భక్త్యా పాదే స్పృశన్ ప్రశ్రయపూర్వమిత్థమ్ ॥ ౩౪॥
 సభానటః కాఞ్చనసంసదీవ సంసేవ్యమానః సురసిద్ధసజ్ఞైః ।
 హాలాస్యనాథోఽపి కరోతి నృత్తమస్మిన్ సదా రూప్యసభాన్తరాలే ॥ ౩౫॥
 అత్రైవ నృతం తరుణేన్ద్రమౌలేరాసేవ్య మాధ్యాహ్నికమద్భుతం తత్ ।

ఆగచ్ఛతం క్షిప్రమనుగ్రహీతుం ప్రాణాగ్నిహోత్రాచరణాదిహాస్మాన్ || 3౬ ||
 ఇతిరితౌ పాశుపతౌ మునీ తౌ తథేతి గత్వా కనకామ్బుజిన్యామ్ |
 నిర్వర్తయంతే నియమాభిషేకమాసేదతుర్పుత్రసఖాం పురారేః || 3౭ ||
 అన్తర్హితబ్రహ్మకపాలజాలమాబద్ధ్య దృశ్యేన్దుకలం కపర్దమ్ |
 ఆముక్షైయాయాకరణాఙ్గాదాఙ్గిరవాతరత్ తత్ర తదా నదేశః || 3౮ ||
 మురం పురా యః స్వయమాజఘాన స ఏవ దేవో మురజం తదానీమ్ |
 ససర్ణ యస్తాలమనేవనీయం స ఏవ తాలం జగృహే తు వేధాః || 3౯ ||
 ప్రాగేవ యః పాణ్డ్యసుతోపలమ్భాన్నాథః స్థితో నర్తితుకామ ఏవ |
 భక్తానుకమాంపదిశ్య తస్య నృత్యం తదావర్తత నిరిశక్కమ్ || ౪౦ ||
 ఆతోద్యగీతానుగపాదతాలమావిర్భవద్భావరసోత్తరఙ్గమ్ |
 ఆవర్తవేగత్రుటితాఙ్గాహారమనుత్యదీశో లలితాఙ్గాహరమ్ || ౪౧ ||
 ఉదాఞ్చితోఽఙ్గిశ్చిరముల్లలాస నృత్యే స్థితావర్తకనామ్ని శమోభాః |
 చిత్తే విలీనే జతువన్మునీనాం న్యాసాదివ స్పన్దయితుం న శక్యః || ౪౨ ||
 వృత్తౌ చకారేవ విలమ్బితాయాం మఞ్జీరనాదైః ప్రణవోపదేశమ్ |
 తస్యాం ద్రుతాయాం స తదూర్ధ్వలగ్నాం తుర్యాముపాదిక్షదివార్ధమాత్రామ్ || ౪౩ ||
 స్వభావరమ్యాణి యథా యథాసన్ స్వాచ్ఛన్యతస్తస్య విచేష్టితాని |
 తథా తథా పప్రథిరే జగత్యాం శైలూషతన్వోపనిషద్వృభేదాః || ౪౪ ||
 తాలాన్తనృత్తారభటీషు తస్య నిర్గచ్ఛతాం నిశ్వసితాగమానామ్ |
 ఆదౌ మహావ్యాహృతితామవాపురూపాభుజ్జేశ్వరపూత్రృతాని || ౪౫ ||
 ఉద్భిన్నరోమాఞ్చముదత్రుపూరమాశ్చర్యసమ్మూఢమనన్యవృత్తి |
 ఆలేఖ్యవిన్యస్తమివాస్త విశ్వమానన్దనృత్తావసరే పురారేః || ౪౬ ||
 సంవానసమ్మృష్టముఖం భవాన్యా వినస్తచన్ద్రార్ధవిలోభనీయమ్ |
 నృత్తాన్తరమ్యం వపురిన్దమౌలేర్నిధ్యాయ తౌ తుష్టువుతుర్మునీన్దౌ || ౪౭ ||
 నమ్రేషు చిత్తాన్మవనీతవృత్తేర్నాథ! త్వదీయాదపి కోమతౌ యా |
 అస్మత్కృతే తౌ చరణౌ యదిత్థమాయాసితౌ తత్ ప్రథమం క్షమేధాః || ౪౮ ||
 త్వయీశ ! నృత్తాద్విరతేఽపి చిత్తం త్వదాస్పదం నౌ పరమాద్భుతేన |
 నాద్యాపి నృత్తాద్విరతిం ప్రయాతి తతో నం కిఞ్చిత్ ప్రతిభా భజావః || ౪౯ ||

ఆవాం ప్రసాదేన కృతార్థితౌ తే యాచావహే లోకహితాయ కిచ్చిత్ |
 నృత్తోత్సవః కాఞ్చనసంసదీవ నిత్యోఽస్త్యముష్యామపి సంసదీతి || ౫౦ ||
 తథేతి దత్వాభిమతం తయోస్తత్ ప్రసేదివాన్ లోకహితార్థనేన |
 దేవోఽనుజగ్రాహ పునః స్వయం తో దత్వా శివజ్ఞానమనన్యలభ్యమ్ || ౫౧ ||
 సేవావసానే పురతాసనమ్య సమాగతాన్ భృమిసురాన్ సురాంశ్చ |
 హైమేషు పీఠేషు వితర్ణిపాద్యానమ్హాపయత్ కుమ్భభవోఽథ భోక్తుమ్ || ౫౨ ||
 తే భావితాశ్చన్దనచర్చికాభిః కర్పూరకాశ్మీరకరమ్యతాభిః |
 అభ్యర్చితా దక్షిణయా చ మాల్యైరభుజ్జాతాన్నాని రసోత్తరాణి || ౫౩ ||
 శాకౌదనవ్యజ్జానసూపయూ మైరసాయనక్వాథరసప్రభేదైః |
 భక్ష్యైరసజ్జ్యైర్ఘృతశర్కరాడ్యైః ఫలైర్విచిత్రైరపి తృప్తిమాపుః || ౫౪ ||
 తే భక్ష్యభోజ్యైః ఖలచూర్ణలేహ్యోనిర్యూహపానీయగణైశ్చ చిత్రైః |
 విస్మాపితాః స్వాం విధివచ్చతేతి జాతిం నినిన్దుః శతశః సుధాశాః || ౫౫ ||
 ఆపృచ్ఛమానా విబుధా మనుష్యానామ్వాదభగ్గీమభిధాం రసం చ |
 అత్యాదరాదభ్యవజప్రలంఘనమాశ్చర్యమగ్నా ఇవ తాన్ పదార్థాన్ || ౫౬ ||
 ఆకర్ణ్య గర్హామమృతాశనత్వే తపఃఫలే తత్ర సురైః ప్రయుక్తామ్ |
 వాతామ్బుపర్ణాశనవృత్తయోఽపి వాచంయమాః స్వాని జహుర్వృతాని || ౫౭ ||
 అనేకవక్రోదరపాణిచిహ్నానాలక్ష్య భృతేశగణానసజ్ఞ్యాన్ |
 తద్విక్రీయాయై స్పృహయామ్బుభూవుస్తత్ర ప్రజాః ప్రత్యవసానసక్తాః || ౫౮ ||
 ఇత్యం జగత్ తర్పితమిన్దుమౌలిర్నిశమ్య నిర్వర్జితనిత్యకర్మా |
 వధ్వా సమం భోజనవేదికాయాముపావిశన్మజ్జితూర్యధోషైః || ౫౯ ||
 వాణీవిరిశ్చౌ కమలాముకున్దౌ శచీమహేన్ద్రౌ చ నిషేదురగ్రే |
 హేరమ్బుషాణ్ణాతురనన్దినస్తు పార్థే నిదేశేన శశాఙ్కమాలేః || ౬౦ ||
 అథాన్నపూర్ణాపరివిష్యమాణమన్నం శుచి స్వాదు బహుప్రకారమ్ |
 ఆమోదయన్ నర్మభిరన్తికస్థానభుక్తు వధ్వా సహ చన్ద్రమాడః || ౬౧ ||
 స భుక్తశేషం కవలం ప్రియాయై సమన్తమేకం ప్రథమం దదౌ యత్ |
 హేతుస్తదాసీదివ భావినీనాం తద్భుక్తశేషగ్రహసన్తతీనామ్ || ౬౨ ||
 పక్వం ఫలం మాన్మథమేతదద్య జామాతురేవార్హమితి బ్రువాణమ్ |

సత్యం ప్రసాదేన తు మాధవస్య తల్లబ్ధమిత్యాహ హాసన్ స శౌరిమ్ || ౬౩||
 పత్యుః ప్రియం బిమ్బఫలం వినైవ ఫలాన్యసంక్ల్యాని ముధాహృతాని |
 అతః పిపాసా విరతాన్య నేతి వాణీ వధూమాక్షిపతి స్మ రాజ్ఞిమ్ || ౬౪||
 భోజ్యాని యాని త్రిదివేఽద్భుతాని తాన్యాదదానః స్వయమీషదీషత్ |
 సాసూయయోరాత్మజయోమహేశః శైలాదయే తత్ర దైయామ్భభూవ || ౬౫||
 భుక్తోత్థితో నమకథాభిరితం విసృజ్య విశ్రాన్తికృతే వయస్యాన్ |
 సజ్జీకృతం ప్రాప తటాతకాయాః శయాగృహం సుందరపాణ్డ్యదేవః || ౬౬||
 తతో జనాః పాకగృహే నియుక్తాస్తత్రాన్నరాశిన్ శతశోఽవశిష్టాన్ |
 ఆవేదయామాసురనుక్రమేణ దేవ్యాః పురః కాఞ్చనమాలికాయాః || ౬౭||
 కోట్యస్త్రయస్త్రిశదితి ప్రతీతా సంక్ల్యా త్వియం కాచన దేవతానామ్ |
 సంక్ల్యా గణానామపి మానవానాం సంక్ల్యాయతే భుక్తవతాం న కైశ్చిత్ || ౬౮||
 శాకేషు సూపేషు ఫలేష్యపూపేష్యన్నేషు మాధీ్యగుడశర్కరాసు |
 శిష్టాని శక్తా ప్రవత్తుం శాధి త్యమేషాముపయోగయోగమ్ || ౬౯||
 ఇతీరితం కాఞ్చనమాలికా తచ్చేటీభిరాసూచయదాత్మజాయాః |
 సా చ ప్రియం కిం క్రియతామిహేతి మన్దాక్షమన్దాక్షరమన్వయుక్తు || ౭౦||
 తామాహ దేవస్త్వమసీహ రాజ్ఞి దవీ త్రయాణామపి విష్టపానామ్ |
 తత్తావకీమన్నసమృద్ధిమేతాం భోక్తుం జనాః కే మమ సమ్భవేయుః || ౭౧||
 కుణ్ఠోదరో నామ గణోఽయమేకస్తథాపి శిష్టః పరిచర్యయా మే |
 భోక్తుం న యస్యావసరః పురాభూత్ తం భోజయ స్వోదరపూరమేనమ్ || ౭౨||
 ఇత్యాదిశన్నన్నసమృద్ధిగర్వమపాచికిర్షుః స నృపాలపన్త్యాః |
 దేవో గణస్య త్రిజగచ్ఛరీరవైశ్వానరాత్మా జఠరం వివేశ || ౭౩||
 పౌరోగవాస్తత్ర తయా నియుక్తాః ప్రవేశ్య తం భోజనమణ్ణపాన్తః |
 విస్తార్య పత్రాణి విశక్కుటాని భిక్షాణి భోజ్యాని తతోఽభ్యవర్షన్ || ౭౪||
 ప్రాణాహుతేః పర్యుపయుక్తమన్నమప్యత్ర దృష్ట్యోపలభే న యావత్ |
 తావత్ కథం భోక్తుముపక్రమేయేత్యుచే స భుక్ష్యేతి వదత్సు రోషాత్ || ౭౫||
 సా పాణ్డ్యదేవీ సుమతిశ్చ తత్ర సమేత్య విన్మేరవిలోచనాన్తై |
 ఆపూపితైరాన్ధసికైశ్చ భూయోఽప్యదాపయేతాం ముహురన్నరాశిన్ || ౭౬||

పాత్రాధికం ప్రేక్ష్య స భక్తరాశిం వ్యామిశ్రితం వ్యజ్ఞానశాకభేదైః ।
 ప్రాణాహుతిం ప్రాథమికీం కథఞ్చిన్నిర్వర్త్య తస్థౌ నిభృతం క్షుధార్తః ॥ ౭౭ ॥
 సమ్భ్రమ్య దాస్యోఽథ నృపాలపత్నాః సమ్భూయ సమ్భూయ యథోపలబ్ధమ్ ।
 భక్యోణి భోజ్యన్యదురక్రమేణ పక్వాన్యపక్వాన్యపి ధావమానాః ॥ ౭౮ ॥
 ప్రాణాహుతీః పఞ్చ తతః కథఞ్చిత్ ప్రసాధ్య ఖిన్నః క్షుధయా మహత్వా ।
 స తావతీనాం పరివేషిణీనాం న చక్షమే తత్ర గణో విలమ్బమ్ ॥ ౭౯ ॥
 అథాన్నకూటైరభితోఽప్యసజ్జ్యైరపూపశైలైశ్చ నిరస్తరాలమ్ ।
 మహానసం స స్వయమావివేశ మహాహ్రాదం మత్త ఇవ ద్విపేన్ద్రః ॥ ౮౦ ॥
 తత్రాన్నకూటాన్ సహ భక్యవర్తైరాలోడయన్ దృష్టిపథం ప్రవిష్టాన్ ।
 షష్ట్యా నవత్యా చ శతేన చైషాం స ఏకమేకం కబలం చకార ॥ ౮౧ ॥
 అన్నోచ్చయానాస్తరణైః సహైవ దుగ్ధాని భాణైర్దృతిభిర్బృతాని ।
 స్వీకుర్వతోఽస్మాచ్చకితాః సమంతాత్ ప్రదుద్రువుః పాకగృహే నియుక్తాః ॥ ౮౨ ॥
 సురద్రుమాః స్వర్గగవీ చ తత్ర సమ్ప్ూర్ణమానా నరపాలపత్నాః ।
 యాన్ యానసజ్జ్యన్ససృజన పదార్థాస్తే తేఽభవన్నస్య కిలోపదంశాః ॥ ౮౩ ॥
 గోధూమమాషాఢకముద్గశాలిశ్యామాకనీవారతిలాదిమాని ।
 ధాన్యాని చాన్యాని స చర్వతి స్మ కుడ్యైః కుసూలైమణికైశ్చ కుమ్భైః ॥ ౮౪ ॥
 సమ్భ్రాన్తచేటీశతఘృష్యమాణతచ్యేష్టితాకర్ణనజాతలజ్జామ్ ।
 అభిద్రవన్తిం స్వయమేవ దేవీమపాజ్గయన్ సస్మితమాస్త దేవః ॥ ౮౫ ॥
 అథ క్షణాదక్షయమన్నగర్తం ససర్జ తస్మై శఫరేక్షణా యమ్ ।
 తమప్యసౌ స్థణ్ణిలమాత్రశేషం చక్రే మహద్భిః కవలైశ్చతుర్భిః ॥ ౮౬ ॥
 అపూర్ణమన్నైరుదరం మమేదమాపూరయిష్యే సలితేన వేతి ।
 కుణ్డోదరే యాచతి పాణ్డ్యకన్యా సస్మార గణ్గం తరలోర్మిసజ్జామ్ ॥ ౮౭ ॥
 అథాసిన్ధుర్మలయాద్రిశ్చృజ్గదావిర్భవన్తి విపులైస్తరణైః ।
 ఆప్లావయన్తివ భువం సమస్తామభ్యర్ణమాగాన్మధురానగర్యాః ॥ ౮౮ ॥
 స పాణినా వక్రనివేశితేన తథా పపౌ తామపి దివ్యసిన్ధుమ్ ।
 కౌతూహలాత్ ప్రేరయతస్తమాసీద్ గణ్గాధరస్యాపి యథానుతాపః ॥ ౮౯ ॥
 స్వీకుర్వతస్తాం సికతావశేషాం సృక్కుద్వయీమాలిహతశ్చ భూయః ।

సా తస్య తాం గ్లానిమవేక్షమాణా గౌరీ సలజ్జా గిరిశం బభాషే || ౯౦||
 అజానతీ యద్ భవతః ప్రభావమన్నోచ్చయోచ్చేషమవాదిషం ప్రాక్ |
 తన్మర్షయన్ మానద! తర్పమేనం కుణ్ఠోదరస్యాస్య నివారయేతి || ౯౧||
 వ్యాజేన కేనాపి గిరం త్వదీయాం శుశ్రూషమాణో యదకార్షమిత్థమ్ |
 తత్ సంహృతం దేవి! తవ ప్రభావాదశ్రాన్తపూరాస్తు వియన్నదీయమ్ || ౯౨||
 వేగాగతా వేగవతీతి నామ్నా ఖ్యాతా నదీయం భవితా భువీతి |
 ప్రసాదయన్ పాణ్డ్యసుతాం మృదూక్త్యా రేమే తయా సున్దరపాణ్డ్యదేవః || ౯౩||
 అథాపరేద్యుస్త్రిదక్షైః సమస్తైరగస్త్యముఖ్యైః పరమర్షిభిశ్చ |
 పాణ్డ్యాధిరాజ్యే కలితాభిషేకః శశాస పృథ్వీం స తయా మహిష్యా || ౯౪||
 ఇత్థం స పాణ్డ్యతనయాచరణావలమ్బసౌభాగ్యసమ్పదుపపన్నసమస్తరాజ్యః |
 దేవాన్ విసృజ్య నిఖిలానుచితోపచారైర్దేవః ససాగరవనాం బుభుజే ధరిత్రీమ్ || ౯౫||
 ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలాలార్ణవ ద్వాదశః సర్గః |

అథ త్రయోదశః సర్గః |

సమ్రాప్యేత్థం పాణ్డ్యరాజ్యాభిషేకం సాధం దేవ్యా సున్దరః పాణ్డ్యదేవః |
 ఆసీమాద్రేర్నిహృతారాతిశల్యాం పృథ్వీం రేమే బిభ్రదేకాతపత్రామ్ || ౧||
 సాబ్ధిద్వీపా సాటవీదుర్లశైలా సర్వాప్యూర్వీ యత్తులాకోటిమూర్ధ్ని |
 లగ్నా దృష్టా రత్నవద్ బాహునా తాం తస్యేదానీం బిభ్రతః కః ప్రయాసః || ౨||
 యా భూయోభిః పాణ్డ్యరైరాతపత్రైః సఞ్చన్నా భూరాప సంతాపమన్తః |
 సైవాహృష్యచ్ఛాద్యమానా తదానీమేకచ్ఛత్రచ్ఛాయయా తస్య రాజ్ఞః || ౩||
 నాయష్టారో నాకృతబ్రహ్మవిద్యా నాదాతారో నాప్యధర్మే ప్రసక్తాః |
 విప్రాః కిన్తు త్యక్తపాణ్డీత్యయోగాః స్థాతుం బాల్యే తస్య రాష్ట్రే చకాఙ్ఞః || ౪||
 చాతుర్వర్ణ్యం చాతురాశ్రమ్యురమ్యం చాతుర్వైద్యం తచ్ఛతుర్వర్ణయోగమ్ |
 దృష్ట్వా తేన స్థాపితం నిర్విశక్ం తస్థౌ ధర్మస్తత్ర పాదైశ్చతుర్భిః || ౫||
 గావో ధాన్యం భూషణాన్యమృరాణీ స్వర్ణం రూప్యం యాని చైవంవిధాని |
 స్వామిన్యాదౌ విప్రలభే తదీయం సర్వం జజ్ఞే విప్రలబ్ధం తదానీమ్ || ౬||
 కైలాసాద్రిం శాసతః కల్పకోటీః పూర్ణః కోశో యస్య భిక్షాకపాలైః |

ప్రాప్తేనేత్రం పాణ్డ్యరాజ్యాధిపత్యం లభ్యా సద్యస్తేన లక్ష్మీరపారా ॥ ౭ ॥

తైవాః శాక్తా వైష్ణవాః సాఙ్ఖ్యనిష్ఠా యోగాచార్యా బ్రహ్మవిద్యావిదోఽపి ।

గత్వా గత్వా తం యథైకం ప్రపన్నాస్తద్యత్ తాస్తాః కీర్తయోఽపి త్రిలోక్యామ్ ॥ ౮ ॥

యేఽస్మిన్నమాస్తేజసా తం ప్రపన్నా యే తు ద్విష్టాస్తే హతాః సజ్గరేషు ।

భిత్వా భానోర్పిమ్బమూర్ధ్వం పతంతః పర్యావృత్య ప్రాపురన్తే తమవ ॥ ౯ ॥

వక్రమ్భాజాన్నిస్సృతం వాక్యమానం పశ్యన్ దేవో వేదవాదాయమానమ్ ।

సఙ్ఖ్యాధిక్యాద్వేదశాఖాసు భీతః స్తోకస్తోకం వ్యాజహారప్రమత్తః ॥ ౧౦ ॥

సీమన్యమ్భావిప్లవే నేతుబన్ధే గోసజ్ఞాఞ్చరే సార్థసమ్మేలనే వా ।

యా మీనాఙ్కా స్థాపితా ప్రాక్ ప్రజానాం తాం మర్యాదాం స ప్రమాణీచకార ॥ ౧౧ ॥

కోశాన్ పఞ్చైవపలరన్నాదిరూపాన్ యస్యాశేషం శాసతోఽముం ప్రపఞ్చమ్ ।

సఙ్ఖ్యాతీతా హేమరత్నాదిరూపాస్తస్యేదాసీం తేఽభవన్ పాణ్డ్యభర్తుః ॥ ౧౨ ॥

పాణ్డ్యాధ్యక్షః పాణ్డ్యజామాతృదేవః ప్రేయాన్ రాజ్ఞాః పాలకో ద్రామిడానామ్ ।

ఇత్యాఖ్యాభిః ప్రీతిరస్యాధికాసీదాత్మబ్రహ్మజ్యోతిరాదిశ్రుతిభ్యః ॥ ౧౩ ॥

యా మీనాఙ్కాస్తావతీ రాజ్య శక్తిః సా సజ్ఞాన్తా తత్ర భూయశ్చకాశే ।

ప్రాప్తోత్కర్షా సానుని స్ఫాటికాద్రేః పత్యుర్భాసాం భాస్వరేవాంశురేఖా ॥ ౧౪ ॥

స్వే స్వే ధర్మే స్థాపితాః సర్వ ఏవ జ్ఞాపాలత్వం బిభ్రతా తేన లోకాః ।

కాలస్త్యైకశ్చాప్యవితః స్వాధికారాద్ ధర్మైకాన్త్యం తన్వతా మానవేషు ॥ ౧౫ ॥

ఇత్థం రాజ్యం బిభ్రతా తేన రాజ్ఞా దేవీ జాతు స్ఫురచిన్తానిమగ్నా ।

భూయో భూయో హేతుమత్రానుయుక్తా ప్రాహ స్మేదం ప్రాణనాథం మృగాక్షీ ॥ ౧౬ ॥

సఞ్చిన్వానా తావకీనాత్ ప్రసాదాద్ ధర్మం తం తం నాథ! మాతా మదీయా ।

జాతౌత్సుక్యా తీర్థయాత్రావిధానే స్నాతుం సిన్ధౌ శ్వః ప్రతిష్ఠాసతే సా ॥ ౧౭ ॥

ఇత్యాకర్ణ్య ప్రేయసీఖేదమూలం తత్రానేష్యన్ సాగరాన్ సప్త దేవః ।

సస్మారాగ్రే సద్య ఏవాస్య తేఽపి ప్రాదుర్భూతా మూర్తిమన్తః ప్రణేముః ॥ ౧౮ ॥

ప్రాచి స్థానే సోమసాన్దర్యనేతుః ప్రాగేవాస్తే కశ్చిదేకస్తటాకః ।

సర్వే తస్మిన్ సన్నిధతైతి దేవో నామాదేశం సాగరానాదిదేశ ॥ ౧౯ ॥

పశ్యన్తీనామగ్రతస్తే ప్రజానాం త్యక్త్వా రూపం పౌరుషం సిన్ధురాజాః ।

దృశ్యన్తే స్మ వ్యామ్ని దూరే తరజైరాజిష్రున్తో దిక్తటానుత్తరజైః ॥ ౨౦ ॥

స్వం స్వం రూపం సజ్జీపన్తోఽపి తే తే కాసారాన్తస్సమ్భవాహ సముద్రాః ।
 ఆలక్ష్యన్త స్పష్టమత్యద్భుతాభిర్వల్గనీభిః పక్షిభిర్వీచికానామ్ ॥ ౨౧॥
 ఆక్రామద్భిరోమకక్ష్యామకాణ్ఠే స్రోతోభిస్తైః స్వీకృతాః సాగరాణామ్ ।
 జగ్ముర్మేధాస్తత్ర శైవాలభావం విద్యుల్లేఖా విద్రుమత్వం చ తేషామ్ ॥ ౨౨॥
 ఆసప్తర్షిస్థానమాక్రాన్తిహేతోః సంవర్తేషు ద్యామివ ద్రష్టుకామైః ।
 ఆరూఢే వ్యోమ్సుర్జలైరభ్రసిన్దోః సవ్యం చక్షుః శశ్వదస్పన్దతోఽవైః ॥ ౨౩॥
 భాగీరథ్యా జాతు లేభేఽభిషేకం పర్యాప్తం యః ప్రాగ్సుగ్రే వ్యోమకేశః ।
 ద్రవ్యైస్తైస్తైర్దుగ్ధదధ్యాజ్యముఖ్యైర్వైత్వీయీకః సోఽస్య జజ్ఞేఽభిషేకః ॥ ౨౪॥
 పశ్యత్యగ్రే పాణ్డ్యదేవే తతస్మై పారావారాః పల్వలే తత్ర పేతుః ।
 పార్శ్వస్థాస్నోర్నృత్విజః కుమ్భయోనేః ప్రాయస్తాలున్యార్ధృతామావహన్తః ॥ ౨౫॥
 క్షీరం సర్పిర్వారుణీమిక్షుసారం దధ్యప్యభే దుర్లభం పాతుకామాః ।
 విష్వగ్ దేవాః సమృతన్తో విమావైః స్రోతస్యేషాం కీటమజ్జం మమజ్జః ॥ ౨౬॥
 జ్వరం వారి క్షీరముఖ్యాని వస్తున్యేకం సర్వాణ్యేకదైవాజధాన ।
 మాఢ్యం హ్యేకం హన్తి రాశిం గుణానాం శౌర్యోదార్యస్థైర్యగామ్భిర్యముఖ్యమ్ ॥ ౨౭॥
 శబ్దస్పర్శా రూపగన్ధౌ రసశ్చ ప్రాప్తాస్తీర్థే చిత్రతాం తత్ర సద్యః ।
 ఆస్తామేతస్మజ్జతామత్ర నృణాం స్వర్గేఽప్యాసీచ్ఛిత్రతా యద్విచిత్రా ॥ ౨౮॥
 సర్వే గన్ధా యత్ర సర్వే రసాశ్చ ప్రాదుర్భూతాస్తీర్థరాజే హి తస్మిన్ ।
 స్నానాలల్యే తాదృశి బ్రహ్మభావే న్యాయజ్ఞానాం నాగమాః పర్యుపాస్యాః ॥ ౨౯॥
 నీరక్షిరే ద్యే వివేక్షుం ప్రగల్భా హంసాస్తస్మిన్ సర్వసజ్ఞాతరూపే ।
 భమోత్సాహో మత్స్యమణ్ణాకకూర్మైః ప్రాప్తాః సామ్యం న ప్రచేలుర్విలజ్జాః ॥ ౩౦॥
 పత్యా సార్థం యోపితోఽధిక్రీయన్తే తీర్థే స్నాతుం పుత్రవతోఽఽథవేతి ।
 శ్రుత్వా శాస్త్రం చిన్తయా దూయమానాం శ్వశ్రూమన్తస్తత్ర శుశ్రావ దేవః ॥ ౩౧॥
 ఆవర్తార్థం స్థానముల్లజ్ఞ్య సర్వం సమాప్రొప్తస్తచ్చాశ్వతం ధామ శమోభాః ।
 ప్రత్యానేయో వల్లభోఽస్యాః కథం వేత్యన్తశ్చిన్తామాప దేవస్తతోఽపి ॥ ౩౨॥
 పత్యుశ్చాయాం పాణ్డ్యదేవ్యాః స కామప్యాసీయాగ్రే దర్శయన్ ప్రేయసీ స్వామ్ ।
 తద్వృత్తాన్తస్మైరదృష్ట్యానయా తాం వృత్తాన్తం తం వేదయామాస దేవః ॥ ౩౩॥
 సా సంహృష్టా తాం నిశమ్య ప్రవృత్తిం పశ్యన్తి చ ప్రాణనాథం విమానే ।

అలిక్ష్మస్తీ నిభరం మీననేత్రాం భూయో భూయో మూర్ధ్ని చైనామజప్రుతే ॥ 3౪॥

త్వన్మాతృత్వాత్ సిద్ధమేవాపవర్గం మన్వానాహం తేన హృష్టా న తావత్ ।
యావత్ తాతం వీక్షమాణా తవేతి స్తావంస్తావం సా బభాష కుమారీమ్ ॥ 3౫॥

లభ్యా యోగం లజ్జమానా విమానాదాప్లుత్యారాదాగతేన ప్రీయేణ ।
దత్తానుజ్ఞా దేవపాణ్డ్యేన దేవీ సస్సౌ తీర్థే సప్తరత్నాకరే సా ॥ 3౬॥

దీనం రూపం ప్రేయసా విప్రయోగాద్ దేవ్యాః స్నాన్త్యాస్తత్ర దృష్టం జనైర్యత్ ।
ఉన్మజ్జన్త్యాస్తత్ర తతః పర్యణంసీచ్ఛన్యాపీడం చారుహాసం త్రిణేత్రమ్ ॥ 3౭॥

సా గచ్ఛస్తీ శాశ్వతం ధామ శమ్భోః సార్థం పత్యా సర్వసౌభాగ్యధామ ।
క్లేశం కన్యావిప్రయోగప్రసక్తం కిఞ్చిఞ్చిత్తే ధారయన్తీదమూచే ॥ 3౮॥

అద్య జ్ఞాతం బ్రహ్మ పూర్ణం యువామిత్యద్యోత్సన్నః పాశవర్గోఽఖిలో మే ।
దూయేఽథాపి త్వర్ధవిచ్ఛిన్నమాసీత్ త్వత్సౌభాగ్యాలోకభాగ్యం కిలేతి ॥ 3౯॥

శుశ్రూషస్వ ప్రేయసః పాదపద్మం షాన్త్యా ధృత్యా ప్రేమవత్యా చ భక్త్యా ।
లభ్యా పుత్రం రాజ్యభారేఽభిషిచ్య ద్రష్టాస్మి త్వాం స్వం పదం ప్రత్యుపేతామ్ ॥ ౪౦॥

ఇత్యాదిశ్య ప్రస్థితాయాం జనన్యాం సరోవ్తీర్ణం శాఙ్కరం ధామ దివ్యమ్ ।
ఆనన్దోత్థైః శోకజైశ్చాశ్రుపూరైర్వక్త్రం దేవ్యా దూషితం భూషితం చ ॥ ౪౧॥

తాభిస్తాభిస్తత్ప్రసక్తోచితాభిర్మార్జన్ వాగ్భిర్మానసం క్లేశమస్యాః ।
వారిక్రీడాం వారిజాఙ్గానయాసావానన్దాబ్ధావాచచార ప్రవీరః ॥ ౪౨॥

దీనాన్ దావైర్దేవతా యజ్ఞభాగైరారానార్తిచ్ఛేదనైస్తత్తదర్శైః ।
జిజ్ఞాసూనప్యాత్మవిజ్ఞానదావైర్దేవో రక్షన్ పాలయామాస పృథీష్వమ్ ॥ ౪౩॥

అన్తర్వత్నీం జాతు కాలేన పత్నీం దర్శం దర్శం పిప్రీయే దేవపాణ్డ్యః ।
కేకీవామృస్సమృద్ధతాం మేఘమాలాం మాధీస్వగర్భాం పద్మినీమప్యశీమ్ ॥ ౪౪॥

యత్ కాతర్యం యౌవనేనాక్ష్తి దత్తం యచ్ఛాసీతం దౌహృదేనాథ తస్యాః ।
ప్రాగల్భ్యాయ ప్రాభవత్ సర్వమేతత్ తత్సమ్భూతేరదుభృతం మీనకేతోః ॥ ౪౫॥

పుష్టాన్యజ్ఞాన్యాపురస్యాః కృశత్వం నిత్యం కార్క్యం నిర్లహౌ మధ్యదేశః ।
పర్యాయేణ ప్రాసవృద్ధోః ప్రవృత్తిస్త్రాప్యాసీదీదృశః కాలభేదః ॥ ౪౬॥

అన్యోన్యేన స్పర్ధమానాపురోజావాస్తామస్యా యౌవనోపక్రమం యౌ
స్పర్ధాం ముఖ్యామద్య తావన్వభూతాం సఙ్ఖర్షేణాన్యోన్యమాసాదితేన ॥ ౪౭॥

శక్తిః ఖ్యాతా యావతీ యా చ తస్యాః సర్వావ్యేషాలమ్భి గర్భేణ నూనమ్ ।
 నో చేదిత్థం స్యాత్ కథంకారమస్యాః స్నాతుం పాతుం స్పన్దితుం చాప్యశక్తిః ॥ ౪౮ ॥
 కేన్ద్రే చన్ద్రే దేశికే చామరాణామృషే రౌద్ర రౌద్రవృత్తిః పరేషు ।
 ప్రాదుర్భూతః పాణ్డ్యవంశస్య భూత్వై తస్యా గర్భాత్ తారకారిః కుమారః ॥ ౪౯ ॥
 ఆనేష్యన్తే యాని తేనాత్మజేన స్వర్ణాన్యగ్రే మేరుమూలాదమిషామ్ ।
 చక్రే దేవః కోశగేహేఽవకాశం భూదేవానాం భూరిదానచ్చలేన ॥ ౫౦ ॥
 రాజ్ఞాం పశ్యన్ రాజ్యతస్త్వస్థితానాం బాలో దోషాన్ బాహుముఖ్యప్రయుక్తాన్ ।
 సాబ్ధిద్వీపాం పాలయిష్యన్ ధరిత్రీం చక్రే దేవః షణ్ముఖోఽప్యైకముఖ్యమ్ ॥ ౫౧ ॥
 ఉగ్రస్యర్థే జాతముగ్రం ప్రకృత్యాపుష్కధన్తారం తేజసా చ శ్రియా చ ।
 జానన్ బాలం శాసనాత్ కుమ్భయానేశ్చక్రే నామ్నాపుష్కర ఇత్యేవ దేవః ॥ ౫౨ ॥
 మీమాంసాజ్ఞన్యాయధర్మేతిహాసైః సార్థం వేదాః స్వమ్యశాఖాసమేతాః ।
 ప్రాప్తే కాలే ప్రత్యభుః పాణ్డ్యసూనోద్వారం కృత్వా దేశికస్యోపదేశమ్ ॥ ౫౩ ॥
 దైతేయారిర్యేన ఖడ్గే వినీతశ్చాపే శిష్యో జామదగ్న్వీయ దీయః ।
 సాక్షాదాసీన్మేరుధన్వా స దేవః శస్త్రాస్త్రాణాం శాసితా తస్య యూనః ॥ ౫౪ ॥
 కన్యా ఖ్యాతా కాన్తిమత్యాఖ్యయాసీద్ భాస్వర్యేశ్యా సోమచూడమ్య రాజ్ఞః ।
 పిత్రా దత్తాం తాముపాసీయ దేవః పాణౌ తేన గ్రాహయామాస యూనా ॥ ౫౫ ॥
 శక్తిర్దణ్డశ్చక్రమిత్థాయుధాని త్రిణి ప్రౌఢజ్వాలమాలాకులాని ।
 దత్వా తస్మై దేవదేవోఽభ్యషిచ్ఛత్ ప్రహ్విభూతం పాణ్డ్యరాజ్యే కుమారమ్ ॥ ౫౬ ॥
 ప్రాగాసీద్యో దేవసేనాపతిః స ప్రాపదాసీం పాణ్డ్యసేనాపతిత్వమ్ ।
 దైతేయః ప్రాక్ తారకో నిర్జితోఽద్య త్వజ్ఞానాభేస్తారకస్తాత ఏవ ५౭ ॥
 పృథ్వీం సర్వామర్పయిత్వా కుమారే పృథ్వీం కీర్తిం కేవలం గృహ్లాతః స్వామ్ ।
 సార్థం దేవ్యా వత్సరాణాం సహస్రాణ్యేవం షష్టిః షట్ చ తమ్య వ్యతియః ॥ ౫౮ ॥
 ఇత్థం పాల్యా భూమిరిత్థం విజేయా దృప్తా ఇత్థం వర్జితవ్యం త్వయేతి ।
 ఆదిశ్యోగ్రం దమ్పతీ మూలలిజ్గే మీనాజ్ఞాం చ ప్రాపతుస్తా ప్రవేశమ్ ॥ ౫౯ ॥
 తౌ మీనాక్షీనుద్దరేశాత్మనాథచ్చన్నో కిచ్ఛేత్ ప్రత్యహం నేవమానః ।
 చక్రే రాజ్యం నామయన్ రాజవంశ్యానుగ్రమ్మత్వైః శాసనైరుగ్రపాణ్డ్యః ॥ ౬౦ ॥
 ఈజే శమ్భుం యచ్చతేనాశ్వమేధైర్యచ్చాభుజ్క్తు స్వర్గభాగాన్ స భూమౌ ।

తేనాసూయాం తత్ర శక్రో బబన్ధ ప్రాయేణాయం పామరాణాం స్వభావః ॥ ౬౧ ॥
 ఆక్రమ్యామృస్సమ్లువై రాజధానీమున్మర్యాదైరుగ్రపాణ్ణ్యమ్య రాజ్ఞః ।
 రాష్ట్రం చాస్య స్వీకురుష్యేతి శక్రో నేదీయాంసం దక్షిణాభిం న్యయుక్త ॥ ౬౨ ॥
 అర్ధే రాత్రేరప్రసక్తే కథఞ్చిద్ వర్షే వాతే దుర్ధినే వా క్షణేన ।
 సన్నహ్యదిభిః సరస్వతో వీచినజ్ఞైః పారావారః స్వాత్ పదాదుచ్ఛచాల ॥ ౬౩ ॥
 ఏకైకోర్మిస్పన్దమాత్రాదపి క్షాం క్రోశం క్రోశద్వన్దవమప్యావృణానః ।
 భీష్మైర్ఘోషైర్భిషయన్నమ్బురాశిర్గ్రామం గ్రామం మజ్జయన్ నిర్జగామ ॥ ౬౪ ॥
 ఉచ్చైరుచ్చైరుత్పతన్తః పతన్తో ఘ్నన్తో జన్తూన్ గణ్ణశైలాన్ ఉపన్తః ।
 ఆవృణ్ణానాః సైకత్తైరద్రికూటానభ్యక్రామన్నూర్మయో వారిరాశేః ॥ ౬౫ ॥
 వల్గన్తోఽగ్రే దుర్గహా వీచికానాం జాతోత్సాహా జన్తవః సాగరీయాః ।
 వ్యాదాయాస్యం వ్యాఘ్రసింహాద్విపాదీన్ వన్యాన్ సత్త్వాన్ లీలయైవగ్రహీషుః ॥ ౬౬ ॥
 ఇత్థం పుర్యా యోజనే యోజనార్ధే యావత్ సిన్ధుర్నాజిహీతే నిశీధే ।
 తావత్ స్వప్నే బోవితస్తాం ప్రవృత్తిం సూక్త్యా శమోఞ్చార్జాగరామాస దేవః ॥ ౬౭ ॥
 ఆరుహ్య ద్రాగభ్రమాతఙ్గకల్పం క్రుద్ధో దేవః కుజ్జారం కిఞ్చిదుచ్చైః ।
 పాణా కుర్వన్ శక్తిమీశేన దత్తాం పాణ్ణ్యః పారావారమభ్యుజ్జగామ ॥ ౬౮ ॥
 శైలేనేవోత్సర్పతా కజ్జలనాం వ్యోమేవాధో ధావతా సన్నిపత్య ।
 సోఽభూత్ తేన ప్రోతసా వారిరాశేర్వృష్టో దేవః సద్య ఏవాథ రుష్టః ॥ ౬౯ ॥
 నాయం కాలః కౌతుకం కర్తుమస్మిన్ నశ్యత్స్వేవం ప్రాణిపూచ్ఛావచేషు ।
 ఇత్యాలోచ్య ప్రజ్వలన్ ప్రజ్వలన్తిం పాణ్ణ్యః శక్తిం పాతయామాస సిన్ధౌ ॥ ౭౦ ॥
 శీతుక్రవాణా సా విశస్తి సముద్రే సర్వం పాథః సమ్భ్రమత్కూర్మనక్రమ్ ।
 ఉచ్ఛాసేనైకేన యాన్తి పిబన్తి జప్రా భూమేః ప్రాక్తనం చార్ధభావమ్ ॥ ౭౧ ॥
 మర్యాదాభేర్మా విలోపీతి శక్తిం ప్రత్యాహృత్య ప్రజ్వలన్తిం సా భూయః ।
 తత్సంసిద్ధాం తావతీమప్యదత్త క్షోణీం దేవః సున్దరేశాయ సద్యః ॥ ౭౨ ॥
 ఆకైలాసాదా చ లక్ష్మోపకణ్ఠాజ్ఞాతే దైవాజ్ఞాత్యనావృష్టియోగే ।
 రాజ్ఞః సర్వాన్ మేలయన్ పర్యపుచ్ఛద్ రాజా పాణ్ణ్యః కుమ్భయోనిం విధేయమ్ ॥ ౭౩ ॥
 తస్యాదేశాదర్చనాభిః ప్రణామైస్తే తే వృష్టిం దేవరాజం యయాచుః ।
 దైన్యం త్వేతస్మీననేత్రాత్మజస్య స్వాన్వే జాతు స్వాదుతాం నాబభార ॥ ౭౪ ॥

అభ్యర్ణేఽసౌ జాతుచిచ్చన్దనాద్రేరాఖేటార్థం పర్యటన్ పాణ్ణ్యదేవః ।
 స్వచ్ఛాపసినాన్ పుష్కలావర్తకాదీన్ శ్చోత్సజ్జే తస్య మేఘానపశ్యత్ ॥ ౭౫॥
 కః సుత్రామా కాత్ర యాచ్ఛా వరాకే వృష్టిర్లభ్యా విక్రమేణేతి దేవః ।
 మత్వా భృత్యైర్గ్రాహయన్నమ్బువాహాన్ కారాగారే వాసయామాస బద్ధాన్ ॥ ౭౬॥
 కేచిన్మేఘస్తత్ర చోద్ధానపాలైః కేచిచ్ఛేకాన్ పాలయద్భిర్మయూరాన్ ।
 ఆకృష్యన్తస్వైరమారక్షకాణాం సౌహార్దేన ద్విస్సకృద్ గూఢమహ్నామ్ ॥ ౭౭॥
 నశ్యద్గర్జా లుప్తబిభుద్విలాసాః సంశుప్యన్తః సాధ్యనేనామ్బువాహాః ।
 ధూలీజాలైర్హూసరా ధూమశేషాస్తత్రావాతుః శాసనాత్ తస్య రాజ్ఞః ॥ ౭౮॥
 ఆపాతాలాదా చ సప్తర్షిలోకాదమ్నాభిర్యే విశ్వమాప్లావయన్తే ।
 తానమ్నాదాంస్తత్ర రుద్ధాన్ నిశమ్య క్రుధ్యన్నిన్దన్తేన యోధం ప్రతస్థే ॥ ౭౯॥
 జ్ఞానిర్లోషచ్ఛాపితాశావకాశం బాణాసారధ్వస్తహస్త్యశ్వయోధమ్ ।
 రక్తస్రోతఃపాతరక్తం సమన్తాజ్ఞజ్ఞ యుద్ధం తస్య చాఖణ్ణలస్య ॥ ౮౦॥
 చాపోన్ముక్తైః సాయకౌఘైరోఘైర్వైద్యం వేధం వ్యోమయానాదమర్త్యాన్ ।
 యూథంయుూథం పాతయన్ కౌతుకేన శ్వైసమ్పూతామాచచారేవ వీరః ॥ ౮౧॥
 యేఽవాగృహ్ణాన్ ఖేచరా వృష్టిముర్యాం తేషామేవోజ్ఞాసయన్నజ్ఞమజ్ఞమ్ ।
 మర్త్యావిద్భిర్మార్గజైర్గుపాణ్ణ్యశ్చక్రే వృష్టిం మజ్ఞమాంసాస్రవిస్రామ్ ॥ ౮౨॥
 ఉన్మర్యాదైరుత్పతద్భిష్టదస్త్రః కీర్ణే విష్యక్ కణ్ణకౌఘిరివాభే ।
 స్థాతుం యాతుం స్పందితుం చాప్యశక్తా తప్తమ్భేఽసౌ వాహినీ జమ్భహన్తుః ॥ ౮౩॥
 తత్కోదణ్ణోన్ముక్తనారాచధారాసద్యఃకృత్తభ్రశ్యదశ్వేభయోధమ్ ।
 హాహాకుర్వన్నిర్ధగన్ధర్వవర్గం శౌనాసీరం తత్ర నాసీరమాసీత్ ॥ ౮౪॥
 మర్త్యా యుద్ధే పాతితా దేవభావం లభ్యా దేవీర్హావమానా వరీతుమ్ ।
 ధావద్దేవస్త్రణముదాన్తపాలం చక్రుః స్వర్గం సమ్ప్రవృత్తాపవర్గమ్ ॥ ౮౫॥
 అస్త్రైరస్త్రం వారయన్నగ్రపాణ్ణ్యః శస్త్రైః శస్త్రం శస్త్రణశ్చాపభిన్దన్ ।
 జాతస్తాతస్యాక్షికోణాత్ తృతీయాజ్ఞజ్ఞాలోఽచ్చైర్జాతవేదా ఇవాన్తే ॥ ౮౬॥
 పశ్యన్ పాణ్ణ్యో వజ్రమిన్ద్రేణ దత్తం ప్రాయుజ్కైర్గం చక్రమీశాదవాప్తమ్ ।
 తద్ దమ్నాభిం స్తమ్భయత్ తస్య మౌలిం భిత్త్వా భూయః పాణిమస్యాజగామ ॥ ౮౭॥
 భగ్నే శక్రే భగ్నకోటీరకోటౌ ధావత్యగ్రే ముక్తకేశం సుధాశాః ।

చేలుర్విష్యక్ చణ్డవాతావధూతా దూరే దూరే తూలపిణ్ణా ఇవాభ్రే || ౮౮ ||

క్రన్ధన్ధన్ధిపమపసరత్సైన్ధవోదూతయోధ-

ప్రత్యుద్ధారవ్యసనవిముఖాపేతపాదాతజాతమ్ |

ధావదేవప్రవరసమరోదన్తయాధార్షబోధ-

భ్రామ్యత్పారం నగరమభవజ్జరరం నిర్జరాణామ్ || ౮౯ ||

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే త్రయోదశః సర్గః |

అథ చతుర్దశః సర్గః |

తస్మిన్ కుమారే మీనాక్ష్యాస్తథా శాసతి మేదినీమ్ |

తారాగ్రహాణాం పశ్చాన్నాం జాతా జాత్వపి వక్రతా || ౧ ||

అవాగృహ్లాత తే వృష్టిమాసేతోరాహిమాచలాత్ |

జలదుర్భిక్షేతశ్చాత్ర జగ్గే జానపదైర్జనైః || ౨ ||

సోమవారవ్రతేనాథ సోమసున్దరమీశ్వరమ్ |

స సమారాధయాశ్చుకే శాసనాత్ కుమ్భజన్మనః || ౩ ||

తస్య చిన్తయతః స్వప్నే తరుణేన్ద్రశిఖామణిః |

ఆవిర్భూయ దయాసిన్ధురనుజగ్రాహ పార్థివమ్ || ౪ ||

వార్షికీయమనావృష్టిర్మక్షైః శుక్రాదిభిః కృతా |

కిం కరిష్యతి వర్షాన్తే కిన్కరిష్యన్తి తే గ్రహాః || ౫ ||

దణ్ణశ్చణ్ణాయుధాఖ్యో యో దత్తోఽస్మాభిః పురా తవ |

కనకం తేన హేమాద్రేః కణేహత్యోపనీయతామ్ || ౬ ||

ఇతి సమోభిధితస్సేన ప్రతిబుద్ధో మహీపతిః |

ప్రయాణం రోచయామాస ప్రాతర్దేహావలం ప్రతి || ౭ ||

చణ్డాయుధం సమాదాయ స గచ్ఛన్నిరవర్ణయత్ |

భూపద్మకర్ణికాకారం భూపాలః కనకాచలమ్ || ౮ ||

నికషే వ్యోమ్ని యం ఘర్షన్ వేధా జలదసిక్థకే |

సంయోజ్యాలోకతేఽద్యాపి వర్ణం సౌదామనీచ్ఛలాత్ || ౯ ||

శ్రీకణ్ఠకార్ముకే యత్ర శ్చృంజలగ్నా వియన్నదీ |

వలయాకృత్య విన్యస్తా వాసుకిజ్యేవ దృశ్యతే || ౧౦ ||

సర్వరత్నాకరం హైమం సంరక్షితుమహర్నిశమ్ |
 యామికాచివ చన్ద్రార్కౌ యం న జాతు విముఞ్చతః || ౧౧ ||
 ప్రస్తరా యత్ర రత్నాని మృత్తికా యత్ర కాఞ్చనమ్ |
 నిర్ఘరో జాహ్నవీ యత్ర లుబ్ధకో యత్ర శక్కురః || ౧౨ ||
 యజన్తి చ తపస్యన్తి యముద్దిశ్యైవ దేహినః |
 యత్పరం నిగమస్యార్థం యోఽపవర్గాదనన్తరః || ౧౩ ||
 యే కేచిద్ ద్విపదా యే చ షట్పదా యే చతుష్పదాః |
 సర్వేఽప్యష్టాపదమయాః సమృద్ధాద్యమ్య విశ్రుతాః || ౧౪ ||
 దోర్మూర్ధా పృథివీ మధ్యం పాదః పాతాలమణ్డలమ్ |
 యస్య గణ్గాధరమ్యేయం యుక్తా త్రైలోక్యరూపతా || ౧౫ ||
 ద్రవీభవత్సు శృంఖ్లేషు యత్ర దావాగ్నిసజ్గమాత్ |
 స్వర్గాస్థిరత్వవాదానాం ప్రత్యక్షైవ ప్రమాణతా || ౧౬ ||
 కాఞ్చనే యత్ర మృదూభితే కామిన్యస్త్రిదివోకసామ్ |
 కుతూహలిన్యో భూషాసు కులాలాన్ పర్యుపాసతే || ౧౭ ||
 పల్లవం జీర్ణపత్రం చ ప్రత్యభిజ్ఞాతుమక్షమాః |
 హైమేషు సహకారేషు ఖిద్యన్తే యత్ర కోకిలాః || ౧౮ ||
 చామీకరైకరూపేషు సర్వేషు కుసుమేష్వపి |
 వ్యుత్పన్నా ఏవ యత్రత్యా గన్ధేషు న మధువ్రతాః || ౧౯ ||
 స తం ప్రదక్షిణీకృత్య సర్వదేవాలయం గిరిమ్ |
 తస్థా పాణ్డ్యః పురోభాగే తస్య కాఞ్చిన్ననుగ్రహమ్ || ౨౦ ||
 ఉదాసామాస హేమాద్దిరుగ్ర పాణ్డ్యేఽపి పార్థివే |
 కిం చకారార్ణవో రామే నిసర్గోఽయం జడాత్మనామ్ || ౨౧ ||
 ప్రకృత్యాపి వినీతస్య పాణ్డ్యస్యోగ్రస్య దణ్డినః |
 అభిఖ్యానుగుణం వృత్తమాన్తరం కరణం తదా || ౨౨ ||
 మాహేశ్వరం స తం దణ్డం మకరద్వయలాఞ్చితమ్ |
 ఆవర్త్య రుషితో వేగాదాజఘాన సురాలయమ్ || ౨౩ ||
 స్థిరధన్వేతి భూతేశః శ్రూయతే యేన ధన్వనా |

చకమ్పే స హతస్తేన చామీకరమయో గిరిః ॥ ౨౪ ॥
 తాపితే తపనాలోకైస్తాడితే తేన దణ్ణతః ।
 ఆసీద దిష్ట్యాత్ర వైపుల్యమసమ్బాధాయ నాకినామ్ ॥ ౨౫ ॥
 కమ్పితే దణ్ణఘాతేన కాఞ్చనే తత్ర భూధరే ।
 పాలస్త్యతులితస్యాద్రేః పరిలుప్తమివం హ్రీయా ॥ ౨౬ ॥
 హాలాస్యనాథతనయమవబుధ్య తతః స తమ్ ।
 స్వం రూపం దర్శయన్నాహ సువిసీతం సురాలయః ॥ ౨౭ ॥
 ఆఙ్ఞాసిషమహం న త్వామాస్థితః స్థావరం వపుః ।
 జానన్నిహ జగత్తత్త్వం జాతు న క్రోద్ధుమర్హసి ॥ ౨౮ ॥
 చూర్ణీకుర్యాం అపి త్వం మాం చాపం చేత్ పితురేవ తే ।
 స్వామినస్తస్య సా హానిః స్వస్య కిం పరిహీయతే ॥ ౨౯ ॥
 అస్తి మే బహుశః స్వర్ణమత్యల్పమిదముచ్యతే ।
 అహమేవ తవాస్మి స్వం మనోహత్యోపయుజ్జ్వ మామ్ ॥ ౩౦ ॥
 ఇతి ప్రసాదితస్తేన దర్శితశ్చ మహాఖనిమ్ ।
 జగ్రాహ వివిధం హేమ భిత్త్వా చణ్డాయుధేన సః ॥ ౩౧ ॥
 నభశ్చరహయాకృష్టైర్నరదేవః పరశ్శత్రైః ।
 మనోభిరపి దుష్పాపమనోభిస్తదుపాహరత్ ॥ ౩౨ ॥
 స చామీకరవర్షేణ సర్వం ప్రకృతిమణ్డలమ్ ।
 పాలయామాస నృపతిః పాణ్డోః యావదవగ్రహమ్ ॥ ౩౩ ॥
 తథా వవర్ష కనకం భూయోభూయః స భూతలే ।
 అవగ్రహం యథా నిత్యమాచకాఙ్ఞః శరీరిణః ॥ ౩౪ ॥
 స కాన్తిమత్యాం ప్రేయస్యాం చన్ద్రమాలేరనుగ్రహాత్ ।
 పుత్రం యథార్థనామానం వీరపాణ్డ్యమవిన్దత ॥ ౩౯ ॥
 విన్యస్య సకలాం పృథీవీం వీరపాణ్డ్యే మహీపతిః ।
 ప్రవివేశ పరం ధామ పరమాన్దలక్షణమ్ ॥ ౩౬ ॥
 తస్మిన్ భక్త్యా చ పూజాభిస్తపసా చామ్పికాపతేః ।
 పుత్రాదపి విశేషేణ పౌత్రే ప్రీతిరవర్తత ॥ ౩౭ ॥

జిజ్ఞాసమానాః శ్రుత్యర్థం సేవయా సున్దరేశితుః ।
 కర్వాదయో మునివరాః కదమ్భవనమాయయః ॥ ౩౮॥
 తపోభిః కర్మభిర్ధ్యావైర్దానైరపి పృథగ్విధైః ।
 నిన్యః సంవత్సరం పూర్ణం నియతాస్తే శివాన్తికే ॥ ౩౯॥
 ప్రసన్నః సున్దరేశోఽథ భక్తిలేశవశంవదః ।
 విప్రరూపేణ విప్రేభ్యో వివవార నిజం వపుః ॥ ౪౦॥
 ఉపసన్నః స మునిభిః సన్నిధౌ సున్దరేశితుః ।
 వ్యాఘ్రచర్మాసనో వేదాన్ వ్యాఖ్యాతుముపచక్రమే ॥ ౪౧॥
 అస్తి వాగ్భ్రూహ్మ తత్ కిఞ్చిదభిలోత్పత్తికారణమ్ ।
 ప్రణవోఽక్కారతారాదిపర్యాయగణఘోషితమ్ ॥ ౪౨॥
 తదేకథా త్రిధా విప్రాశ్చతుర్థా పఞ్చధా స్థితమ్ ।
 అపి ద్వాదశథా భిన్నమాగమేషూపదిశ్యతే ॥ ౪౩॥
 తతో వ్యాహృతయస్తాభ్యో గాయత్రీ విశ్వపావసీ ।
 తతో వేదాః సోపభేదాస్తేభ్యః సర్వం చ వాఙ్మయమ్ ॥ ౪౪॥
 ప్రభావం తస్య తారస్య బ్రూయాం శబ్దేన కేన వః ।
 తత్ప్రసూతా గిరః సర్వాస్తద్వ్యాప్యా వ్యాపకస్తు సః ॥ ౪౫॥
 ఏకమాతృప్రసూతానామైకమత్యప్రవర్తినామ్ ।
 స్వవైమత్యేన వైమత్యం శాస్త్రాణాం బాలిశా జగుః ॥ ౪౬॥
 అస్తి యత్ పరమం జ్యోతిరస్మిన్ లిక్లే తిరోహితమ్ ।
 తదేవ సకలైః శబ్దైస్తాత్పర్యవిషయాకృతమ్ ॥ ౪౭॥
 అఙ్గాని మన్తాస్తన్త్రాణి శాస్త్రాణి నిగమా అపి ।
 అస్తతో లోకగాథా అప్యత్త్రివాయాన్తి విశ్రమమ్ ॥ ౪౮॥
 ఇమా గిరః సమస్తాశ్చ రుద్రాయ స్థిరధన్వనే ।
 ఇతి బ్రువాణా వాణీ వః ప్రమాణమకుతోభవా ॥ ౪౯॥
 సర్వానుగ్రాహిణీ శక్తిః శమ్భోరనతిరోకణీ ।
 తామప్రపద్య తత్తత్త్వం న శబ్దైరవధార్యతే ॥ ౫౦॥
 ఆరోహన్త ఇవ స్తోకమవరోహన్తి భూయసా ।

జానన్త ఇవ ముహ్యన్తి తత్పాదవిముఖా జనాః ॥ ౫౧॥

సా వక్తి సా వాచయతి సా చేతయతి సా చితిః ।

సా గతిః సా గమయతి సైవేయం మీనలోచనా ॥ ౫౨॥

తామనన్యాః ప్రపద్యధ్వం తపోదానాధ్వరాదిభిః ।

వాఙ్మయం సర్వమేకస్థం తతో వః ప్రతిభాస్యతి ॥ ౫౩॥

అనుగృహ్యైవమీశస్తాన్ మన్తన్యస్తేన పాణినా ।

మిషతామగ్రతస్తేషాం మూలలిక్ష్ణే తిరోదధే ॥ ౫౪॥

అథ కాలేన మహతా వీరపాణ్డో మహీపతిః ।

భూయసస్తనయాన్ లేభే భోగస్త్రీషు దురాశయాన్ ॥ ౫౫॥

సమారాధ్యాథ బహుధా సామ్భం హాలాస్యవల్లభమ్ ।

దేవో వంశకరం పుత్రం దేవ్యాం సముదపాదయత్ ॥ ౫౬॥

సర్వదా మృగయాసక్తః స జాతు విపినాన్తరే ।

సఞ్చురన్ రాజశార్దూలః శార్దూలేన నిపాతితః ॥ ౫౭॥

తదేవ రన్ధ్రమాసాద్య తస్య భోగవధూసుతాః ।

పరిలఙ్ఘితసర్వస్వాః పలాయన్త తతస్తతః ॥ ౫౮॥

కులవృద్ధాస్తతస్తస్య కుమారం పఞ్చవార్షికమ్ ।

అభిషేక్తుం పదే తస్మిన్ననోన్యం సమమన్తయన్ ॥ ౫౯॥

మకుటేనాభిషేక్తవ్యమభిషేకేణ సుస్థిరే ।

రాజ్యే రత్నాని సమాద్య మకుటం కర్తుమీశ్మహే ॥ ౬౦॥

అనోన్యాశ్రయదుస్థోఽయమభిషేకోఽస్య భాతి నః ।

న మిథ్యానుగ్రహః శమ్భోర్న విద్యుః పునరాయతిమ్ ॥ ౬౧॥

ఇతి చిన్తయతాం తేషామగ్రతః పాణ్డ్యమన్త్రిణామ్ ।

ఆవిరాసీత్ తదా శమ్భురాశ్రితో వైశ్యవిగ్రహమ్ ॥ ౬౨॥

స భృత్యైర్బహుభిరీవితః సమృద్ధ్యా పరయా జ్వలన్ ।

రత్నానాం వాణిగస్మీతి రాజభృత్యానుపాసదత్ ॥ ౬౩॥

సం భృత్యైరాహృతాం రత్నపేటీముద్ధాటయన్ పురః ।

వైదగ్గ్యం రత్నశాస్త్రేషు వ్యాకుర్వన్నాదదే గిరమ్ ॥ ౬౪॥

సర్వే పశ్యన్తి రత్నాని సర్వే విభ్రతి చ స్వయమ్ ।
 తత్త్వం తు బ్రహ్మణ ఇవ తేషాం నావైతి కశ్చన ॥ ౬౫॥
 పశుభావం ప్రపన్నస్య పాకశాసితరధ్వరే ।
 వలస్య దేహధాతుభ్యో వరాధాతుర్యదుద్భవః ॥ ౬౬॥
 యా వీర్యాచ్ఛన్ద్రమాడస్య రత్నజాతిః పురాజని ।
 యా చ యజ్ఞవరాహస్య ఫేననిష్యన్దబిన్దుభిః ॥ ౬౭॥
 యా దృఙ్మలాన్మహేన్ద్రస్య యా దధీచ్యస్థిమణ్డలాత్ ।
 యే చాకరా భువి స్వర్గే పాతాలే చ పృథగ్విధాః ॥ ౬౮॥
 యా ఛాయా యాకృతర్నిష్ఠా యః స్పర్శో యచ్ఛ గౌరవమ్ ।
 యన్మానం యాని మూల్యాని యే దోషా యే చ వా గుణాః ॥ ౬౯॥
 యే జాతిభేదా వివిధా జాత్యాభాసాశ్చ యే పునః ।
 యే రాగకృత్రిమాః కేచిద్ యే చ సర్వాత్మకృత్రిమాః ॥ ౭౦॥
 యదా ధార్యం యథా ధార్యం యైర్ధార్యం యత్ర వా పునః ।
 యథా క్రయో విక్రయో వా యథా దానప్రతిగ్రహౌ ॥ ౭౧॥
 యశ్చైషాం రక్షణోపాయో యః పరీక్షావిధిక్రమః ।
 యా చాప్యేషాముపనిషదధ్యాత్మమధిదైవతమ్ ॥ ౭౨॥
 చాతుర్వర్ణ్యవ్యవస్థా యా యా స్త్రీపుంసవికల్పవా ।
 జీవాజీవవిభాగో యో యా మర్త్యామరభోగ్యతా ॥ ౭౩॥
 యే చ దౌర్లభ్యసౌలభ్యే యేషామాత్పాతికీ జనిః ।
 యదౌషధోపయోగిత్వం యాశ్చ సంజ్ఞాః పరశ్శతాః ॥ ౭౪॥
 శక్తః కో వేదితుమిదం సర్వమేకం తమన్తరా ।
 రత్నం సమస్తదేవానాం రత్నసానుశరాసనమ్ ॥ ౭౫॥
 నస్తాయం దేవపాణ్డ్యస్య నన్వసౌ పార్థివాత్మజః ।
 అర్హతీదం రత్నజాతమమూల్యం మదుపాహృతమ్ ॥ ౭౬॥
 అభినిర్వర్త్య కోటీరమభిషిచ్య చ పార్థివమ్ ।
 రాజ్యే స్వస్థీకృతే దత్త రత్నమూల్యం యథోచితమ్ ॥ ౭౭॥
 ఇత్సుదీర్య మణీన్ దివ్యాన్ దత్వా తేభ్యః స కాఙ్గితాన్ ।

సదస్వస్త్రోదధే తేషాం సమక్షం సపరిచ్ఛదః ॥ ౭౮ ॥

చిహ్నాన తేన తే సర్వే చిన్తయన్తన్తమీశ్వరమ్ ।

ప్రశశంసుః శిశోర్భాగ్యం బాష్పగర్గదయా గిరా ॥ ౭౯ ॥

సద్యో నిర్మాప్య తే మాలిం శాస్త్రదృష్టేన వర్తనా ।

అభ్యషిచ్ఛన్ నృపం బాలమఖిలా రాజమన్త్రిణః ॥ ౮౦ ॥

దృష్ట్యా దయామైవాయం దేవదేవస్య శూలినః ।

అభిషిక్తః పురా పశ్చాదభ్యషిచ్యత మన్త్రిభిః ॥ ౮౧ ॥

తస్యాభిషేకపాణ్ణ్యాఖ్యా తదాది భువి పప్రథే ।

ఈదృశం భక్తసౌలభ్యమిన్ద్రచూడస్య దేహిషు ॥ ౮౨ ॥

యదచేష్టత యత్ప్రాహ స బాలః పాణ్ణ్యభూపతిః ।

తత్సర్వం వరివన్యేతి జగ్రాహ మధురేశ్వరః ॥ ౮౩ ॥

యదవస్థ యదాజప్తౌ యదభుక్తు-యదాలిపత్ ।

యద్ దధౌ చ స సర్వం తచ్చివ ఏవ నివేదితమ్ ॥ ౮౪ ॥

దిదృశా శివలిక్లేషు శుశ్రూషా శివవైభవే ।

చిక్కిరా శివపూజాసు శిశోరేవాస్య కౌతుకమ్ ॥ ౮౫ ॥

రత్నదస్య విభోలిక్లం రత్నైరేవాభ్యపూజయత్ ।

అధువర్ణం స్వమాత్మానం స జానన్ శాశ్వతీః సమాః ॥ ౮౬ ॥

దేవస్త్వస్మై శిలాస్వేవ దదౌ రత్నాని కానిచిత్ ।

సర్వవస్తుషు రత్నాని స తస్మై సముపాహరత్ ॥ ౮౭ ॥

వాసవో జాతుచిత్ కర్తుం వార్షికం కమలార్చనమ్ ।

ప్రాప్తస్తేన కృతాం శమోఘాః పశ్యన్ పూజామలజ్జత ॥ ౮౮ ॥

కథాన్తరే కదాచిత్ స కథయామాస పాశినే ।

భక్తవాత్సల్యమీశస్య భక్తిం పాణ్ణ్యశిశోశ్చ తామ్ ॥ ౮౯ ॥

పరక్ష్య తద్ ద్వయమపి శక్రభాషితం తతః శివం స్వయమపి తత్ర నేవితుమ్ ।

జలగ్రహామయమృదితో జలేశ్వరః పురం నిజం పునరగమత్ సవిస్మయః ॥ ౯౦ ॥

కస్తూరీహిమవాలుకాహిమపయఃశ్రీగన్ధగోరోచనా-

కాశ్మీరైరనులేపితః పశుపతిః పాణ్ణ్యాత్మజేనాసకృత్ ।

కస్తూరీఘనసారసున్దర ఇతి ఖ్యాతిం తదాది శ్రితో

యేనాద్యాపి సమీహతే తనుభృతాం తామేవ నేవాం పరామ్ || ౯౦||

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితగ్రణీతే శివలీలార్ణవే చతుర్దశః సర్గః |

అథ పంచదశః సర్గః |

సలిలాధిపతిప్రచోదితః సరిదీశో మధురాజిఘృక్షయా |

వమృధే విజితోఽపి సన్ పురా సమయే కస్య న సమృవేద్ భ్రమః || ౧||

సమభిద్రవతా శనైః శనైః సలిలానాం నిధినాతిభీషితాః |

శరణం నృపతిం యయుః ప్రజాః స చ హాలాస్యనికేతనం హరమ్ || ౨||

చతురశ్చికురాన్ జటాపదాచ్ఛతురః స్వానవచిత్య శక్కురః |

పరిపశ్యతి పాణ్డ్యభూపతౌ విచకార త్వరితం విహాయసి || ౩||

అపిబన్నధిగత్య మేఘతాం సకలం తే సలిలం సరస్వతః |

పరిశుష్క ఇవాంస్తృతః పటః ప్రదరస్థానగతం జలాఙ్గాలిమ్ || ౪||

అపి వీక్ష్య తదద్భుతం మహద్ వరుణో న వ్యరమత్ పరీక్షణాత్ |

విబుధేష్వషపి చేదియం దశా మతిభేదో మనుజేషు నాద్భుతః || ౫||

ప్రహితా వరుణేన తోయదాః కృతవైరప్రతియాతనేచ్ఛవః |

ప్రలయాగమభైరవై రవైః కబలీచక్రరివాఖిలం నభః || ౬||

సుదృశాం కలహస్పృశామపి స్వయమాలిఙ్గననర్మహేతుభిః |

కటుభిర్మృజే ఘనారవైస్తరుణానామపరాధభీరుతా || ౭||

అపరాధశరం శరవ్యతః సకృదాకర్షణసన్నదోలతమ్ |

మదనస్య చిరోఙ్ఘ్రతం ధనుః పరిచేతవ్యమివాభవత్ పునః || ౮||

యదుపైక్షి యదర్ధదర్శితం యదపి ప్రాగథవాప్తి విస్మృతమ్ |

అనుతప్త ఇవాధునా వ్యధాదఖిలం కర్మ తదద్భుతం స్మరః || ౯||

విధిరభ్రజలైః పురోఽనిలైర్వియతా కేతకగర్భవర్తినా |

తటితా నవసీపపాంసునా వ్యసృజద్ ధర్మహతం పునః స్మరమ్ || ౧౦||

విధుతం పవనేన చాతకాః పతితం చఙ్గుపుటే కథఙ్గాన |

క్షుధితాః క్షుధితే పురః శిశౌ నవమమ్భా న దదుర్న వా పపుః || ౧౧||

చలితఘ సితచ్ఛదేఘ యైః సరసి స్థాతుమచిన్తి షట్పదైః |

విరతాబ్జతయా న తైః స్థితం విపదస్యవ్యసనార్థినాం పురః || ౧౨||

కమలం న చకాస్తి కైతకం కలహంసా నహి సన్తి కోకినః ।
 న శశి నను చాస్తి మన్మథః కిమభావాదిహ కిం విహీయతే ॥ ౧౩॥
 కటు భేకగణేన చుక్రుశే కలకేకాముఖరేషు కకిషు ।
 కవయః కవయన్తు తావతా కవిపాశః కిముపైతి మూకతామ్ ॥ ౧౪॥
 సరసీ చిరకాలశీలనాదజద్భిర్భ్రామరైరదృశ్యత ।
 క్షుభితోద్గతగర్భకర్దమచ్ఛరతేవామ్బుజినీనిమజ్జనాన్ ॥ ౧౫॥
 అవధూయ దుకూలపల్లవానలకానప్యవమృశ్య విశ్లేథాన్ ।
 తరుణైరివ మేఘమారుత్తైస్తరుణీనాం మమృజే రతిశ్రమః ॥ ౧౬॥
 చిరసమ్భృతచాతకోదరజ్వలనోజ్ఞాసనలబ్ధజన్మాభిః ।
 వితతైరివ ధూమమణ్డలైర్వియదాపూరితమమ్బుదైర్నవైః ॥ ౧౭॥
 నిబిడే చరమాఙ్గమణ్డలే నిపతన్తి జలదస్య చన్ద్రికా ।
 స్థగితా చిరమక్షరత్ క్షితౌ కణశః కిం కరకోపలాత్మనా ॥ ౧౮॥
 ఆతిథేరపి భాగ్యతో భవత్యభివృద్ధిర్భవనే కుడుమ్బినామ్ ।
 కలహంసకులే వినిర్గతే కథమాసన్ కమలాకరశ్రియః ॥ ౧౯॥
 విరమత్కమలోత్పలం సరో వ్యరుచత్ పుష్పితకైతైస్త్రయైః ।
 గజవాజినమాకులం బహిర్భవనం రాజ్ఞ ఇవాన్తతోఽధనమ్ ॥ ౨౦॥
 కమలైర్విరతం కలానిధిః కలహంసాశ్చ న గోచరే దృశామ్ ।
 శనిరాస్త కకారమస్తకే సమయే తత్ర కలాపినం వినా ॥ ౨౧॥
 మహిషా జహృషుర్మదాగమే మహిషైస్తుల్యధియశ్చ కర్షకాః ।
 అభవన్తు న హంసగృహ్య ఇత్యయశోనైల్యమివావహాద్ ఘనః ॥ ౨౨॥
 బభురుల్లసితాస్తటిల్లతా జగదన్తకరణీషు రాత్రిషు ।
 పథి చారయతోఽభిసారికాః ప్రసవేషోః కరదీపికా ఇవ ॥ ౨౩॥
 పరిలుప్తరవీన్ద్రతారకే సమయే సన్తమసావృతే సదా ।
 ద్యునిశోరుపదేశదేశికా యువతీనాం గృహచక్రవాకికాః ॥ ౨౪॥
 స్తనితే స్తనితే పయోముచాం కలకేకాముఖరాః కలాపినీః ।
 ఆఖిలక్ష్య భృశం లలజ్జరే రభసాలిఙ్గితవల్లభాః స్త్రియః ॥ ౨౫॥

స్థగీతార్కకరైః పయోధరైః పరిలుప్తప్రసవాను వల్లిషు |
 పవనాపహృతాః పయఃకణా మదనస్యాస్త్రపదేఽభిషేచితాః || ౨౬ ||
 నవతోయనిపాతహర్షితాం నగరీం తామవలోక్య కుప్యతః |
 అథ తే వరుణస్య శాసనాదతిమాత్రం వవృషుః పయోముచః || ౨౭ ||
 పరమాం సఖితాం ప్రచేతసః ప్రతిపేదేఽగ్నిసఖః సమీరణః |
 సమయానుగుణైవ శత్రుతా సఖితా వా త్రిదివౌకసామపి || ౨౮ ||
 పరిపాటితకాననద్రుమాః పరికృష్టేభగవాశ్వమానవాః |
 సరితః పరితో జజ్ఞుమ్భిరే వికటావర్తతరఙ్గసఙ్కులాః || ౨౯ ||
 గణశః పశుపక్షిమానవాన్ గణశో గ్రామపురాశ్రమాలయాన్ |
 పవమానసఖాః పయోముచః పణబన్ధాదివ పర్యపాతయాన్ || ౩౦ ||
 న దిశో విదిశో న పాదపా న సముద్రాః సరితో న పర్వతాః |
 న దివా న నిశా న చాస్తతో జగదప్యైక్షత మధ్యమం తదా || ౩౧ ||
 అథ పాణ్డ్యసుతే సమం జనైః శరణం జగ్ముషి చన్ద్రశేఖరః |
 స్వకపర్థభ్రైః పయోధరైః స్థగయామాస స వర్షతో ఘనాన్ || ౩౨ ||
 పటమణ్ణపవద్యవస్థితాః పరితస్త మధురాం పయోముచః |
 రురుధుర్భువి వారిసమ్లవం జగృహుశ్చోపరి నిష్పతత్ పయః || ౩౩ ||
 పటగర్భగతా ఇవ ప్రజాః కియదప్యశ్రుతవర్షనిస్వనాః |
 వ్యజనైరుపవీజ్య తేభిరే నగరస్థా మరుతం కథఙ్ఘనైః || ౩౪ ||
 ఆపి యత్ ప్రలయేషు వర్షితుం సమరక్షన్ సలిలం వలాహకాః |
 అభివృష్య తదప్యశేషతో గృహధూమా ఇవ ఖే చకాశిరే || ౩౫ ||
 ప్రథమం పతితైః పయోభరైః పరమమ్భోధిరపూరి శోషితః |
 చరమం పతితం తు తత్ప్రయో జగృహుః శైవకపర్దవారిదాః || ౩౬ ||
 జలదా జలదైర్నిరాకృతాః ప్రతియాస్తః పరితో యథాగతమ్ |
 వరుణేన న సమ్ప్రభాషిరే వరుణస్నైరపి లజ్జయా మిథః || ౩౭ ||
 పరితో వినవేశితాన్ ఘనాన్ ప్రతిసంహృత్య నిజాన్ మహేశ్వరః |
 పరిదర్శయతి స్మ నాగరైః ప్రకృతిస్థం నిఖిలం మహీతలమ్ || ౩౮ ||
 చతస్పృష్యపి దిక్షు కూటవజ్జలదాన్ న్యస్య రరక్ష యత్ పురీమ్ |
 తదుపక్రమమభ్యయోజయత్ స చతుష్కూటసమాఖ్యయాపి తామ్ || ౩౯ ||

అతిమానుషదేవదానవం వరుణో వీక్ష్య తదద్భుతద్వయమ్ |

మఘవోదితమిశ్వైభవం మనసామన్యత దిక్ప్రదర్శనమ్ || ౪౦||

స సమేత్య సువర్ణపద్మీనీసలిలస్నానగలజ్జలగ్రహః |

కనకామ్బురుహైస్తదుద్భవైః కలయామాస మహేశ్వరార్చనమ్ || ౪౧||

స్తుతిభిర్బహుభిః ప్రసాదయన్ స మహేశం శఫరేక్షణామపి |

కృతపాణ్డ్యనృపాలసౌహృదః కృతకృత్యః స్వపురం పునర్యయా || ౪౨||

అథ జాత్యభిషేకపాణ్డ్యభూరమణే శాసతి రాజ్యమూర్జితమ్ |

సమదృశ్యత సిద్ధవేషభృత్ సహ శిష్యైర్మధురాపురే హరః || ౪౩||

జపదామకరో జటాధరః కలయన్ కాఞ్చనవేత్రముజ్జ్వలమ్ |

విచచార యువాతిసున్దరో భసితాలేపనపాణ్డరచ్చవిః || ౪౪||

కరుణైకమయః కలానిధిః సులభః సున్దరమూర్తిరుజ్జ్వలః |

అవలోకిత ఏవ దేహినామహరద్ వాఙ్మనసే స తాపసః || ౪౫||

బహుశః కుణిమూకలోహేలా బధిరక్లీబజడాన్ధపక్లవః |

జటిలేన కృతార్థితా జనాశ్చరణామ్భోజరజోఽనుషక్లతః || ౪౬||

చరణోదకసేవయా హరన్నపి వన్యత్వమనేకధా స్థితమ్ |

అవసన్నతరం హరశ్చిరాదనుజగ్రాహ కులం కుడుమ్పినామ్ || ౪౭||

జరతస్తరుణాన్ ప్రకల్పయన్ యువభావం యువసు స్థిరం దిశన్ |

అపి వర్షగణానువర్తినీః శమయామాస రుజః స భస్మనా || ౪౮||

భసితం రసనాసు నిక్షిపన్ కవయామాస జడాననేకధా |

వితతార పరాం విరక్తతాం విషయాసఙ్గమలీమసాత్మనామ్ || ౪౯||

అపి దుర్లభభైక్ష్యజీవనానకరోదాఢ్యతరాన్ గిరైవ సః |

ఉదజీవయదుక్షణాదపామురగక్ష్యేలహతానపి క్షణాత్ || ౫౦||

పతివల్లభతాం మృగీదృశాం ప్రమదాసు ప్రియతాం విలాసినామ్ |

వ్యతరద్ భిషజాం చ మూలికా వివిధప్రత్యయకారిణీర్హరః || ౫౧||

ఘటికాంశుకఖడ్గపాదుకారసలేపాఞ్జనముఖ్యసిద్ధయః |

తమనుస్మరతాం శరీరిణాం స్వత ఏవ ప్రచకాశిరే తదా || ౫౨||

గ్రహభూతపిశాచయక్షిణీగణకూశ్మాణ్డవినాయకాదయః |

అభిదుద్రువురాదిసిద్ధ ఇత్యభిధానాక్షరకీర్తనాన్పుణామ్ || ౫౩||
 స జగాద దృశోరగోచరః కథయన్నేవ కథాస్తిరోదధే |
 స్థవిరమ్మరుణోఽథ ముణ్ణితో జటిలశ్చైష జనైరదృశ్యత || ౫౪||
 సమదర్శయదున్నతాన్ గిరీన్ సవిధే వారినిధీన్ వనాని చ |
 స్తువతాం హసతాం ప్రధావతాం మిషతామేవ తదున్మూర్ణ సః || ౫౫||
 కియదిత్యభిదధృహేఽద్భుతం కిమితీదం చరితం స్తువీమ వా |
 వయమప్యసపదర్శయేమ తద్యది హి స్యామ జగచ్ఛరీరిణః || ౫౬||
 ఇతి కేలికలాకుతూహలీ విజహారైష యథా యథా పురే |
 అశ్శ్రణోదఖిలం తథా తథా ప్రకృతిభ్యో నృపతిః పదే పదే || ౫౭||
 స కదాచన సున్దరేశితుర్వితతే ధామ్ని విమానపశ్చిమే |
 ఉపవిష్టమముం యదృచ్ఛయా నృపతిః ప్రేక్షత సేవితుం గతః || ౫౮||
 దృశమస్య తృణీకృతామరాం గిరమజ్ఞాతపరానువర్తనామ్ |
 స్థితమీప్సితగన్ధుర్విధం పరిపశ్యన్ నృపతిర్విసిష్ఠియే || ౫౯||
 అతివాఙ్మనసైర్మహోభరైరపి తత్త్వం పరమస్య సూచితమ్ |
 అధిగన్తుమనాః స్వయం మనాగనుయుక్త్యై స్మ స గోత్రనామనీ || ౬౦||
 శ్రవణే దధదక్షమాలికాం శిథిలీకృత్య స పద్మమాసనమ్ |
 అమృతస్సపితైరివాక్షరైరిదమాహ స్మ నృపం తపోధనః || ౬౧||
 న కులం న గృహం న బాన్ధవా నచ వర్ణాశ్రమయన్త్రణాపి నః |
 అవధూతపదే నిషేదుషామభిధా సిద్ధ ఇతి స్ఫుటైవ తే || ౬౨||
 చతురుత్తరషష్ఠిభేదతః ప్రథితా యా భువనే కలా ఇతి |
 యది తాసు కుతూహలీ భవానభినమ్పశ్యతు సిద్ధిమద్భుతామ్ || ౬౩||
 ఇతి వాదిని యోగినాం వరే పునరూచే నృపతిః కుతూహలీ |
 ఉపదీకృతమిక్షుమాయతం కమనీయం కలయన్ కరేణ తమ్ || ౬౪||
 అయమస్తి విమానధారకో ద్వీరదో యః కిల దార్షదః పురః |
 ఇమమిక్షుమసౌ గిలత్పితి స్మయమానః స తదన్వమన్యత || ౬౫||
 స తతః పురతః శిలాగజః స్తనితస్నిగ్ధగభీరబృంహితః |
 నరపాలకరార్ద్రవర్తినం నవమిర్ము విచకర్ష శుణ్ణయా || ౬౬||

కబలీకృతకోమలేక్షణా కరిణా తత్ర విమానవర్తినా ।
 జగృహే నృపకణ్ఠమాలికామణిహారోఽపి మృణాలకోమలః ॥ ౬౭ ॥
 చకితాః స్తిమితాః పలాయితా రుషితాశ్చానుచరా మహీపతేః ।
 ఉపలద్విరదస్య చేష్టితాన్యపలభ్య క్షుభితాః ప్రమక్రుతుః ॥ ౬౮ ॥
 న నికర్షచిక్కర్షియా కృతం న పరీచిక్షిషయా న గర్వతః ।
 కుతుకేన తు వృత్తమేతదిత్యసకృత్ తం ప్రణమన్నసాన్వయత్ ॥ ౬౯ ॥
 నమతే ధరణీభృతే వరం తనయం వంశకరం ప్రసాదయన్ ।
 స్మయమానముఖామ్బుజో హరో మిషతస్తస్య పురస్తిరోదధే ॥ ౭౦ ॥
 అథ విక్రమపాణ్డ్యభూపతిస్తనయోఽభూదభిషేకపాణ్డ్యతః ।
 ఉడితోదితముద్వహాన్ కులం కులదాసః కుసుమాయుధద్విషః ॥ ౭౧ ॥
 స పితుః పరలోకమేయుషశ్వరమాజ్ఞాం శిరసోపధారయన్ ।
 అనుపాధిమనస్యగామినీమచలాం భక్తిమధత్త శఙ్కరే ॥ ౭౨ ॥
 శివనామపరః శివాశ్రయః శివవిన్యస్తభరః శివాశ్రమీ ।
 జగదాకలయన్ శివాత్మకం జననాథో బుభుజే వసున్ధరామ్ ॥ ౭౩ ॥
 శశినీవ సమస్తవల్లభే నృపతౌ భూతపతేః ప్రణప్తరి ।
 పితరీవ సుతా మహీభుజో బిభరామాసురవిప్లుతాం మతిమ్ ॥ ౭౪ ॥
 కులశేఖరపాణ్డ్యసప్తమం నృపతిం తం కిల చోలపార్థివః ।
 న మమర్ష శరద్వినిర్మలం శశినం చోర ఇవ స్వదోషతః ॥ ౭౫ ॥
 అతివర్తితుమేనమక్షమః స వరాకః సమరే భుజోష్మణా ।
 క్షపణైః క్రతుమాభిచారిక కలయామాస పయఃస్వినీతఠీ ॥ ౭౬ ॥
 తత ఉచ్చలితో దురధ్వరాద్ ద్విరదః కోఽపి గిరీన్ద్రభీషణః ।
 సమయా మధురాముపాద్రవత్ కలయన్ ముద్గరమాయసం కరే ॥ ౭౭ ॥
 తముదస్తమయం విచారయన్ శరణం ప్రాప శశాఙ్కశేఖరమ్ ।
 స చ తత్ర కిరాతరాపభృత్ పరిచక్రామ నిజాలయాద్ బహిః ॥ ౭౮ ॥
 వనపల్లవభజ్గశేఖరం వరగుణ్ణాఫలపుణ్ణాభూషణమ్ ।
 అధిరోపితకారుకం జనా దదృశుర్దివ్యమముం వనేచరమ్ ॥ ౭౯ ॥
 ఉపలభ్య గజం తముద్ధతం పథి గవ్యూతియుగే వ్యవస్థితమ్ ।
 నరసింహమయోజయచ్ఛరే నరసింహస్య ముదే వనేచరః ॥ ౮౦ ॥

త్రిపురేషు గతేషు లక్ష్యతాం హసితేనాస్మి పురాప్యపోదితః ।
ఇతి సత్స్వరమీశకారుకౌకాదుదయాసీద్ దనుజాన్తకః శరః ॥ ౧౦ ॥

స హసన్నచలేన ధన్వనా విశిఖేన స్వయమమ్యుతేన చ ।
జగదేకధనుర్ధరః క్షణాదభినత్ సిన్ధురమాభిచారికమ్ ॥ ౧౧ ॥

నరకేసరిణాస్త్రరూపిణా శమితే హస్తిని శైలతాం గతే ।
తమను ప్రహితాస్తథాగతా న సమైక్ష్యన్త యథా తథా గతాః ॥ ౧౨ ॥

సుగతాన్ సుగతాత్మనేషుణా స విజిగ్యే చతురో వనేచరః ।
అహిరేవ హి వేత్స్యహేః పదం కథమన్యేన ఘటేత తజ్జయః ॥ ౧౩ ॥

విదితః కిల సర్వదేహినాం విజయః పంచముఖేన హస్తినః ।
గుణగృహ్యతయా తదప్యసౌ ముముదే విక్రమపాణ్డ్యపార్థివః ॥ ౧౪ ॥

అనుగృహ్య దయార్ద్రయా దృశా ప్రణతం భూతపతిః ప్రజేశ్వరమ్ ।
తనయం చ తదన్వయోచితం వరమస్మై వితరంస్తిరోదధే ॥ ౧౫ ॥

అజనిష్ట విభోరనుగ్రహాత్ తనయస్తస్య చ రాజశేఖరః ।
యదుపాహితభూభరో గురుః ప్రతిపేదే పదమైశ్వరం పరమ్ ॥ ౧౬ ॥

సప్తమో మలయధ్వజస్య స సప్తసప్తినమద్యుతి-
ర్భిభ్రదజ్గదనిర్విశేషమశేషమేవ మహీతలమ్ ।

ఆరరాధ సభాజనైరతిమానుషైర్మధురేశ్వరం
రజ్జాయన్ జనతాః సుతానివ రాజశేఖరపార్థివః ॥ ౧౭ ॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే పంచదశః సర్గః ।

అథ షోడశః సర్గః ।

అథ క్షితిం బిభ్రతి రాజశేఖరే ద్విజో విరూపాక్ష ఇతి ప్రథాం గతః ।
చిరాయ శమ్భుం తపసా ప్రసాదయన్నవాప గౌరీత్యభివ్రుతాం సుతామ్ ॥ ౧ ॥

స కన్యయా జాత్యపి పంచువర్షయా సమేత్య తాతస్తపనేభియాచితః ।
అదేయమప్యేవమవత్యసౌహృదాదదిక్షదేకాక్షరమమ్మికామనుమ్ ॥ ౨ ॥

భవప్రవాహప్రతిపన్నవాసనాప్రబన్ధయోగేన కుమారికాపి సా ।
అసాధయన్మన్త్రమశేషసిద్ధిదం జగన్నిదానం జపయజ్ఞనిష్ఠయా ॥ ౩ ॥

గురౌ వసన్తం కృతభైక్షవృత్తికం కదాచిదేకం గృహమాగతం వటుమ్ |
 అవేక్ష్య తమ్మై గురురాత్మజామదాదచిన్తయిత్వా కులశీలబన్ధతాః || ౪ ||
 దురాగమాభ్యాసవిలుప్తసత్పథే మహేశ్వరద్వేషమలీమసాత్మని |
 దధీచిశాపోపహతే ద్విజాన్వయే ప్రసూతమేనం బుబుధే తతస్తు సః || ౫ ||
 అలఙ్ఘనీయం శివశాసనం సురైరపి స్వయమ్భూవిబుధేశ్వరాదిభిః |
 స చిన్తయన్ సోఽవితదాససత్కృతాం సహోపయన్త్రా ప్రజఘాయ కన్యకామ్ || ౬ ||
 అథ స్నుషామాత్మభువా స్వయం హృతామవేక్ష్య ఫాలే భాసతేన లాఞ్చితామ్ |
 శివద్విషో తచ్ఛుశురౌ జ్వలద్రుషౌ నివేశయామాసతురాలయే పృథక్ || ౭ ||
 శివార్చనధ్యానకథావివర్జితే శ్మశానతుల్యే సదనే తు తత్ర సా |
 అమఙ్గలే సత్యపి సర్వమఙ్గలామనుస్మరన్తీ దివసాని చిక్షిపే || ౮ ||
 తతః సదారే శ్వశురే బహిర్గతే కదాచిదేనాం సదనే నిషేదుషీమ్ |
 ప్రహర్షయన్ ప్రాదురభూద్ ద్విజాత్మనా విభూతిరుద్రాక్షవిభూషితో హరః || ౯ ||
 తమాతిథేయీభిరసౌ సభాజయన్న్యూపాస్త్ర యావజ్జరఠం ద్విజర్జభమ్ |
 వివేశ తావచ్ఛుశురస్తమాలయం స చ ద్విజోఽదృశ్యత సున్దరో యువా || ౧౦ ||
 తతః శివానుస్మరణైకసాధనాం స వేపమానామభిలక్ష్య తాం హరః |
 స్తనన్దయోఽదృశ్యత తతస్మిపతః స్వరేణ తస్యాః శ్వశురావమర్షయన్ || ౧౧ ||
 తతస్తు పృష్టా ప్రతివశినీసుతం తమాలపన్తీ శ్వశురేణ కుప్యతా |
 బహిర్నిరస్తా శిశునామునా సమం నినాయ పర్యశ్రముఖీ నిశామసౌ || ౧౨ ||
 భవస్య తం పశ్చిమవక్తరూపిణం శిశు స్మరన్తీం హృది విప్రకన్యకామ్ |
 నినాయ కల్యే నిజమాస్పదం శివో వృషేణ విస్మాపితవిష్టపత్రయః || ౧౩ ||
 స్తనన్దయం దేవముపాస్య సా జహౌ స్తనన్దయత్వం భవసఙ్ఘసఞ్చితమ్ |
 క్రమేత శమాభవవితర్క్యవైభవే క్వ తక్కృతున్యాయవిదుక్తివద్ధతిః || ౧౪ ||
 మనుం కీలం ద్యక్షరమాచచక్షిరే ప్రభుం ప్రజాసర్గవిధౌ పురావిదః |
 ఆయం తు సృష్టిస్థితిసంహృతిక్షమో మనుం యమేకాక్షరమారరాధ సా || ౧౫ ||
 కదాపి దేవః కరికాలచోలతో నిశమ్య నృత్తానభియుక్తతాం నిజామ్ |
 బభూవ సద్యో నటసూత్రపారగః కిమాదిశైలూషకులే తదదుభృతమ్ || ౧౬ ||
 శివే ప్రసక్తే సతి శైవరాత్రకే మహావ్రతే మన్దిరమైశమాశ్రితః |
 ప్రసన్నమభ్యర్చనయా హరం పునః ప్రసాదయిష్యన్ ప్రణనర్త పార్థివః || ౧౭ ||

ఉదఞ్చితాకుఞ్చితసవ్యపాదికాచిరానువృత్తిశ్రమఖిన్నమాససః ।
 శ్రమం తమీశేఽపి సమం వ్యచిన్తయత్ స హి స్వయం పశ్యతి శమ్భుమాతృవత్ ॥ ౧౮ ॥
 నిధాయ సవ్యం నిభృతం పదం క్షితావుదఞ్చయన్ దక్షిణమజ్ఞిముచ్చక్రైః ।
 నటన్నుదస్వ శ్రమమిత్యనుక్షణం నటేశ్వరం ప్రార్థయతే స్మ పార్థివః ॥ ౧౯ ॥
 అదర్శితస్పన్దమథేషదవ్యముం నటేశబిమ్బం కలయన్ నరేశ్వరః ।
 కృపాణకృతైన నిజేన మాలినా స దేవమారాధయితుం సమైహత ॥ ౨౦ ॥
 న కిఞ్చిదానన్దమయం స వేద తం న వా కిమర్చాస్వనపాయినీం స్థితిమ్ ।
 తథాపి తస్యాభవదీదృశీ మతిస్తథా హి భక్తిస్తపసాపి దుర్లభా ॥ ౨౧ ॥
 ఆవేశ్య దుర్భేదమముష్య నిశ్చయం తథా స దేవః ప్రససాద నర్తితుమ్ ।
 న దుర్లభా తస్య కదాపి వశ్యతా సుదుర్లభా తు స్థిరశీలతైవ నః ॥ ౨౨ ॥
 అనన్యథాత్వవ్రతమాతృకర్మణామపి త్యజన్ దూరత ఏవ శక్యః ।
 యథా స మేనే హృది రాజశేఖరస్తథా విపర్యస్య ననర్త తత్కణమ్ ॥ ౨౩ ॥
 నిధాయ సవ్యే నిఖిలం భరం తనోః పదే యదాస్త ప్రకృతిస్తు తస్య సా ।
 ప్రపఞ్చనర్గస్థితిభక్తభారమవ్యయం తు తత్రైవ నివేశ్య నిర్వృతః ॥ ౨౪ ॥
 తదద్భుతం తాణ్డవమైన్ద్రశేఖరం ప్రసాదతస్తస్య సిషేవిరే జనాః ।
 గణేశ్వరాస్తే విషయే మహీపతేర్వసన్తి యే శక్యరభక్తిశాలినః ॥ ౨౫ ॥
 బబన్ధ భాక్తం స్వకృతే కృతే నృపో విశిష్య తస్మిన్ విపరీతతాణ్డవే ।
 తదాది తద్వంశభువోఽపి పార్థివాస్తమేవ దేవం శరణం ప్రపేదిరే ॥ ౨౬ ॥
 ప్రమార్ష్టమాగః శతశః సమర్చయన్ పతిః ప్రజానాం మణిభూషణాని సః ।
 సుతం కులోత్తుఙ్గ ఇతి శ్రుతం తతో వరేణ లేభే నచిరేణ శూలినః ॥ ౨౭ ॥
 గతే ధరిత్రీభృతి రాజశేఖరే గతిం సమాఖ్యావిధయైవ సూచితామ్ ।
 కులోచితోత్తుఙ్గగుణాకరశ్చిరాద్ దధౌ కులోత్తుఙ్గమహీపతిః క్షితిమ్ ॥ ౨౮ ॥
 గుణేన శీలేన కులేన చోన్నతం తమీక్షమాణాః క్షితిపాస్తతస్తతః ।
 ఉపాహరన్ స్వస్వకుమారికాః స్వతస్తతోఽయుతం తస్య బభూవురఙ్గనాః ॥ ౨౯ ॥
 స తాసు లేభే సకలాసు పార్థివః సమానరూపాన్వయశీలవృత్తిషు ।
 కులోచితౌదార్యవివేకశాలినాం కుమారకాణామయుతాని షట్ తతః ॥ ౩౦ ॥

అజాయతానస్తగుణాఖ్యయా శ్రుతరస్తనూభవానాం ప్రథమో ధరాపతేః ।
 తదాశ్రితాస్తచ్చరణార్పితాసవః పరేఽపి తత్తుల్యగుణా విజహీరే ॥ ౩౧॥
 యదీదృశీ దారసమృద్ధీరీదృశీ కులాభివృద్ధిశ్చ బభూవ భూపతేః ।
 ఇదం హి లీలాయితమిన్దుశేఖరప్రసాదలేశప్రతిలమ్భసమ్పదః ॥ ౩౨॥
 స వీరభద్రః స్వశరీరసమ్భవైః స్వతుల్యతేజోనిధిభిర్గణైరివ ।
 సమం కులోత్తుఙ్గమహీపతిః సుతైః శశాంస సర్వాఞ్ఛవశాసనద్విషః ॥ ౩౩॥
 అథ ద్విజః కశ్చన బాలపుత్రయా సమం గృహిణ్యా మధురాం సమాసదత్ ।
 తతే వటస్యాస్త విశాలశీతలే క్వచిత్ కరోరాతపతాపతాపితః ॥ ౩౪॥
 అసఞ్ఛరత్యాన్దవనాలపద్మిజం సరోజకోశోదరలీనషట్పదమ్ ।
 ప్రతప్తహేమప్రతిమం సమస్తమప్యభృదహర్మధ్యగతే జగద్ రవౌ ॥ ౩౫॥
 జ్వలద్ వినాపి జ్వలనేన భూతలే మదాన్ధద్రేభనఖమ్పచం రజః ।
 అవేక్షమాణైర్నయనైః శరీరిణామతిప్రతేపే దహనాహతైరివ ॥ ౩౬॥
 స గేహినిం బాహులతోపథాయినా కుచాగ్రవిన్యస్తముఖేన సూనునా ।
 తతే శయానాం తృపయాదితాం తరోరవేక్ష్య హర్తుం సలిలం యయౌ బహిః ॥ ౩౭॥
 స కిఞ్ఛదాసాద్య సరోఽతినిర్మలం హరన్ జలం పద్మదలేన శీతలమ్ ।
 దదర్శ విధాం దయితాం మహేపుణా రుదస్తమస్యాః శిశుమప్యరస్థలే ॥ ౩౮॥
 ప్రియావియోగవ్యసనాభిమూర్చ్ఛితః స యావదన్విప్యతి తత్ర కారణమ్ ।
 దదర్శ తావన్మృగయావిహారిణం ధనుర్ధరం లుబ్ధకమేకమన్తకే ॥ ౩౯॥
 అనేన నూనం దయితా మమాహతేత్యవేత్య కేశేషు పరామృశన్నముమ్ ।
 ఉపేత్య రాజ్ఞః ప్రతిహారముచ్చక్రైర్విజః ప్రచుక్రోశ విషాదవిహ్వలః ॥ ౪౦॥
 తతః కులోత్తుఙ్గనృపస్తదద్భుతం నిశమ్య ఖిన్నః పృథగన్వయుఙ్క్తౌ తౌ ।
 న నిచ్చికాయైకమఘాభియోక్తరి ద్విజే కిరాతే చ దృఢం మృషోత్తరే ॥ ౪౧॥
 న తత్త్వమత్ర వ్యవసాతుమిశ్మహే వినా ప్రసాదాద్ గిరిజాపతేరితి ।
 నిరుధ్య లుబ్ధం శమయన్ ద్విజం గిరా నృపః ప్రపేదే శరణం పినాకినమ్ ॥ ౪౨॥
 ద్విజద్వితీయో నగరాద్ బహిశ్చరన్ నిశి త్వమస్యాముపలప్యసేఽఖిలమ్ ।
 ఇతీరితో భూపతిరిన్దుమాలినా స వైశ్యవీధ్యామచరత్ క్వచిద్భూహిః ॥ ౪౩॥
 తతః క్వచిత్ సంవదతోర్ద్వయోర్మృథః కథాం స శుశ్రావ కృతాన్తదూతయోః ।

నిసిషతోర్వైశ్యగృహే వరం క్షణాత్ ప్రవృత్తవైవాహికమజ్ఞులవధౌ || ౪౪||
 శరవ్యముద్దిశ్య శకున్తమేకకం పురా పులిన్దేన చిరార్పితః శరః |
 వటద్రులగః పవనాహతః పతన్ యథావధీద్ విప్రవధూమతర్కితమ్ || ౪౫||
 తథాద్య వైవాహికతూర్యనిస్వనైః పరిభ్రమన్త్యాత్ర గవా నిపాతితమ్ |
 వరం సమాదాయ కరగ్రహావధౌ పునర్నివర్తేవహి తక్షణాదితి || ౪౬||
 సువిస్మితస్తేన సహ ద్విజన్మనా స్వసంశయచ్ఛేదకరీం గిరం తయోః |
 నిశమ్య సంవాదకృతే నృపః క్షణం ప్రతిక్ష్య తస్మౌ వరపాతనక్షణమ్ || ౪౭||
 తథైవ వృత్తేఽత్ర కృతాన్తవేష్టితే ధనైః ప్రభృతైః పరితోష్య స ద్విజమ్ |
 విసృజ్య చ వ్యాధమనుగ్రహం విభోరశేషమావేదయతి స్మ మన్త్రిప్ర || ౪౮||
 విధుః కలఙ్కీ వియతి భ్రమన్నసౌ కలఙ్కశఙ్కాపి న శఙ్కరాశ్రితే |
 అతో న తే న్యాదపవాదభీరితి ప్రశంసితః పాణ్డ్యనృపః స మన్త్రిభిః || ౪౯||
 నివేశితోఽనన్తగుణోఽథ మన్త్రిభిః పదే పితుః శాఙ్కరమేయుషః పదమ్ |
 స రత్నకేయూరవదావహాద్ భుజే చతుస్సముద్రీపరివేష్టితాం భువమ్ || ౫౦||
 ద్విజాధమః కశ్చిదవన్త్రిషు స్థితః స్వమాతృసక్తస్తదమ్నిణం గురుమ్ |
 నిహత్య హృత్వా నిఖిలం చ తద్ధనం నిశి ప్రతస్థే సహ మాతృపాశయా || ౫౧||
 తమధ్యని వ్యాధభటా మదోద్భటాః ప్రహృత్య సర్వస్వమథాపహృత్య చ |
 అపి స్త్రియం తామవరుధ్య సున్దరీమహాసిషస్తం తనుమాత్రశేపితమ్ || ౫౨||
 కదన్నభిక్షాధిగమావ్యవస్థయా కృశో రుజార్తః కృపణో దిగమ్బరః |
 పరిభ్రమన్ దిక్షు కదాచిదానశే స భాగ్యయోగేన కదమ్బకాననమ్ || ౫౩||
 ఆయత్నమాచ్ఛాదనమన్నమప్యసౌ ప్రవిష్టమాత్రో నగరీమవిన్దత |
 అనుగ్రహాస్మినదృశోఽధునాపి యన్న తత్ర కశ్చిత్ క్షుధితో న దుఃఖితః || ౫౪||
 స సఞ్చరఞ్ జాతు కిరాతదమ్పతీ విలాసినౌ విశ్వవిలక్షణశ్రియౌ |
 దదర్శ దిష్ట్యా నిశి నతత్పరౌ మహేశధామప్రతిహారసీమని || ౫౫||
 స తత్ర విస్రమ్భమవాప్య సల్లపన్ న్యవేదయత్ స్వం నిఖిలం విచేష్టితమ్ |
 తతః కిరాతీవచనానువర్తినా కిరాతయూనేత్థమబోధి నిష్కృతిమ్ || ౫౬||
 న కర్మయోగైర్న తపశ్శుతేన వా వినేతుమంహస్తవ విప్ర! పార్యతే |
 దురుత్తరం దుష్కృతమప్యముం శివం ప్రపద్య వ్షైస్త్రిభిరుత్తరిష్యసి || ౫౭||

ఇతీరయిత్యైవ తిరోహితం క్షణాదవేక్ష్య తద్ ద్వన్ద్వమపాస్తసంశయః ।
 అవాలలమ్బే దృఢమమ్మికాసఖం స విప్రబంధుః శరణం శరీరిణామ్ ॥ ౫౮ ॥
 జపార్చనధ్యాననతిప్రదిక్షిణస్తవైః స తిస్రః శరదో నిరన్తరమ్ ।
 ప్రసాద్య దేవం ప్రమథైః పురోకసాం సమక్షమాసీయత శాఙ్కరం పురమ్ ॥ ౫౯ ॥
 విశన్ పురీమేవ విధూతపాతకః సకృత్ ప్రణమ్యైవ శివం గణోఽభవత్ ।
 పరస్తు వైదేశిక ఏవ వత్సరాన్ ప్రతారితస్త్రీనితి పౌరవాగభూత్ ॥ ౬౦ ॥
 అనుస్మరన్ స్వం చరితం విసిష్ఠియే స నీయమానః ప్రమథైః శివాన్తికమ్ ।
 విమృష్టమర్మా తు శివే న్యవేశయత్ తతస్త్రీవర్షార్చనయాధమర్ణతామ్ ॥ ౬౧ ॥
 అథాఙ్క ఇత్యస్త్రవిదాం పురోగమో గురుర్భటానాం ఖురలీషు విశ్రుతః ।
 బహూన్ సమధ్యాపయదస్త్రసంహితాం ప్రయోగసంహారరహస్యకోవిదః ॥ ౬౨ ॥
 బభూవ శిష్యేష్యమితేషు సిద్ధ ఇత్యభిఖ్యయా కశ్చన తస్య వల్లభః ।
 తమస్త్రశస్త్రేషు విశిష్య పుత్రవద్ గురుర్వ్యనైషీదవిదన్ దురాశయమ్ ॥ ౬౩ ॥
 స దుర్మతిః స్వం గురుమప్రకాశయన్ ప్రకాశయన్ స్వాం పటుతాం తదాహితామ్ ।
 ఆపి స్వశిష్యా ఇతి శస్త్రకోవిదాన్ భటాన్ సతీర్థ్యాన్ ప్రలపంశ్చచార సః ॥ ౬౪ ॥
 కదాచిదఙ్కస్య నదా సదాశివప్రణామహేతోర్వసతః శివాలయే ।
 ఉపేత్య గౌహం యువతిం చ తత్ప్రియాం రహో జిఘృక్షన్ననయావధీరితః ॥ ౬౫ ॥
 తమఙ్కరూపం పరిగృహ్య జాతుచిద్ దురాశయం ద్వన్ద్వరణే నిబర్హితుమ్ ।
 పురాద్ బహిః పశ్యతి పౌరమణ్ణలే కృపాణపాణీర్యుయుధేఽమునా హరః ॥ ౬౬ ॥
 స వఞ్చయన్ వేగమముష్య లీలయా కదాపి మర్మ స్వకమప్రదర్శయన్ ।
 అపక్రమాభిక్రమసమ్మతోష్టతైర్విచిత్రమీశో వ్యచరద్ రణాఙ్గణే ॥ ౬౭ ॥
 అవస్థితః స్థాణువదగ్రతో రిపోర్నిపాతయన్నిశ్చలమాయుధం క్షితౌ ।
 ఆపి ప్రహారాఙ్కృతశోఽస్య నిస్సృతానవఞ్చయత్ కిఞ్చిద్దివాఙ్గకుఞ్చునైః ॥ ౬౮ ॥
 హసన్నవజ్ఞామసృణైర్విలోచనైరవేక్షమాణస్తృణవత్ తమదృఢుమ్ ।
 కిమప్యభిక్రమ్య చకార హుఙ్కృతైః కృపాణముష్టిం శిథిలం స వైరిణః ॥ ౬౯ ॥
 ఉదస్యతీవాసిమధో నిపాతయత్యధో దధాతీవ నిహన్తి మూర్ధని ।
 ప్రమత్తవత్ తిష్ఠతి నాభిగమ్యతే పరేణ తస్యైవమవర్తతాహవః ॥ ౭౦ ॥
 ఆసిం విధున్వన్ భ్రమయన్నుదఞ్చయన్ నిపాతయన్నిశ్చలమావహాన్ పునః ।

కరోఽస్య దుర్యోధమనోభయఙ్కరో నిమేషమప్యైక్షత వైకచేష్టితః ॥ ౭౧ ॥
 అవిక్షతః క్వాప్యసిధేనుధారయా విభిద్య తస్యోదరమాహరన్ శిరః ।
 ప్రకాశయన్నఙ్కజయం దిశాం ముఖే తిరోదధే తద్యపురిన్ధశేఖరః ॥ ౭౨ ॥
 అహో జిగాయాఙ్క ఇతి ప్రశంసతాం తతో జనానామవకర్ణయన్ గిరః ।
 విసిష్ఠియేఽఙ్కః శివసన్నిధౌ వసన్నబుద్ధతత్సంకరసంకః స్వయమ్ ॥ ౭౩ ॥
 విచిత్రమేతత్ కిల వృత్తమీశితుః ప్రవృత్తమజ్జే పరభక్తిశాలిని ।
 ఇతి స్తువన్తో మధురౌకసః శివాదనస్యమైక్షన్త తమస్త్రోవిదమ్ ॥ ౭౪ ॥
 కిమేతదజ్జేన శివే నివేదితం కిమన్తతో వేత్తి స తం వ్యతిక్రమమ్ ।
 అహో దయాలుత్పమనఙ్గహస్తరిత్యభూఞ్చులానామపి నిశ్చలం మనః ॥ ౭౫ ॥
 తతః స కాలేన శశాఙ్కశేఖరః సదారమేనం ప్రమథేష్వయోజయత్ ।
 తరన్తి నాద్యాపి తపోధనా ద్విజాః క ఈశ్వరాణామవధారయేన్మనః ॥ ౭౬ ॥
 తదాది భూయశ్శివభక్తిగౌరవే విజృమ్భమాణే విషయే మహీభుజః ।
 తథాగతాః కేఽప్యభిచర్య పన్నగం న్యయుజ్జాతోద్ధామవిషామిభీషణమ్ ॥ ౭౭ ॥
 తమద్రికూటప్రతిమం మహోరగం సమాపతన్తం నృపతిర్విచారయన్ ।
 పురాద్వినిర్గత్య పురాహితం స్మరన్ శరం శరాసే సమధత్త దారుణమ్ ॥ ౭౮ ॥
 మహేశభూషాన్వయయోగశఙ్కతః క్షణం వినిశ్చిత్త్య స మాయికం తతః ।
 అతాడయత్ పన్నగపాశమాశుగైః స చావమత్ తద్య్వధయా విషానలమ్ ॥ ౭౯ ॥
 హాలాహలేనేవ పురా వినిర్వతా విషేణ తేన జ్వలతాభితాపితాః ।
 జనాః క్షితీశేన సమం సమాయయుః శరణ్యమీశం శరణం సమాకులాః ॥ ౮౦ ॥
 కృతస్మితో నీపవనేశ్వరస్తతః కియత్తదస్మితి గిరా ప్రహర్షయన్ ।
 ఉపేత్య లిఙ్గాదురగాన్తికం గతః సమస్తతః ప్రేక్షత శాన్తయా దృశా ॥ ౮౧ ॥
 తతః పురైవోన్మథితే ఫణాధరే ధరాధరత్వం ప్రతిపద్య తస్థుషి ।
 విషాగ్నితప్తాన్ మనుజాన్ ద్రుమాసపి వ్యధత్త దేవః కరుణామృతాప్లతాన్ ॥ ౮౨ ॥
 తథా గతే భోగిని గాం సుదుర్జయాం తథాగతాః కాఞ్చిదథాభిచారికీమ్ ।
 అకల్పయజ్జేతుమిమాం సమాదిశద్ దయానిధిర్వాహవృషం వృషధ్వజః ॥ ౮౩ ॥
 స తుఙ్గశ్శృంగవ్యతిషణ్ణిర్దలద్ధనాఘనస్రస్థునామ్బువృష్టిభిః ।
 ఖురక్షతక్షోణీరజః శమం నయన్ మహావృషః ప్రాస్థిత తజ్జగిషయా ॥ ౮౪ ॥

పదైః స యద్ ధ్యానతపోధ్వరాంహతిప్రభేదభిన్నైర్విదదార మేదిసిమ్ ।
 రజోభిరుద్ధూలితసర్వవిగ్రహా బభూవురేతప్రోభవైర్మహర్షయః ॥ ౮౫॥
 వృషస్తదుద్ధూయ విషాణయోర్యుగం ప్రసహ్యా తస్యా హృదయం బిభేద గోః ।
 జరద్గవీనాం హృదయం వివిచ్యతే యదస్తరాశ్చర్పగవాక్ష వర్తమానా ॥ ౮౬॥
 స తాం పతన్తీమవనీధరాత్మనా సమీక్ష్య శైలః స్వయమప్యభూద్ వృషః ।
 ఉదగ్రశ్ృంఘ్నః పురముత్తరేణ యో విరాజతేఽద్యాపి వృషాచలాఖ్యయా ॥ ౮౭॥
 తతః కుమారం కులభూషణాభిధం తపోభిరాసాద్య కులాహవిక్రమమ్ ।
 తదర్పితాశేషధురో ధరాపతిః పదం ప్రపదే పరమైన్ద్రుశేఖరమ్ ॥ ౮౮॥
 గామ్భీర్యేణ నిష్కణ్ఠాం విశిఖతాం ధర్మద్రుహాం నిగ్రహా-
 దుచ్ఛాయేణ శరాసతాం కటకతాముచ్ఛావవైర్వాజ్ముఖైః ।
 విశ్వేషామనురజ్జునైరనుపమైరుత్తంసతామప్యసౌ
 బిఖ్రాణః కులభూషణః కులపతిం దేవః సిషేవే శివమ్ ॥ ౮౯॥
 ఇతి మహాకవిశ్రీసీలకణ్ణదీక్షితప్రణీతేషోడశః సర్గః ।

అథ సప్తదశః సర్గః ।

కులభూషణస్తదను భూమిపతిః కులదైవతస్య మధురాధిపతేః
 చరణం సదా పరిచరన్నశిషచ్చతురర్ణవీవలయితామవనిమ్ ॥ ౧॥
 అజనిష్ట సున్దర ఇతి ప్రథితో నృపతేరముష్య పృతనాధిపతిః ।
 అతనిష్ట భక్తిమయమష్టవిధామపి సున్దరేశపదపఙ్కజయోః ॥ ౨॥
 అభిషేణనాయ కృతసన్నహనే శబరేశ్వరే బలిని చేదిపతౌ ।
 భటసంఙ్గిహాయ స బహు ద్రవిణం ప్రదదౌ చమూపతివశే నృపతిః ॥ ౩॥
 స శివే నివేద్య శబరేన్ద్రజయే ప్రతిభూర్భవానవనిభర్తురితి ।
 అవిచిన్త్య కింఞ్చిదపి పర్యచరద్ద్రవిణైస్తు తైర్ద్రవిణనాథసఖమ్ ॥ ౪॥
 అతినూత్నమాతనుత ధామ విభోః స సుధార్పణస్ఫుటితసంఘటనైః ।
 రథమూర్జితం ఊతిరథస్య హయాన్ కరిణశ్చ కాఞ్చానమయానకరోత్ ॥ ౫॥
 బలమానయేయమితి మన్త్రివరాన్ బహుధా తు సోఽతిసమధత్త గిరా ।
 కులభూషణాయ పరిపృష్టవతే కథయామ్బుభూవ పృతనాం మిలితామ్ ॥ ౬॥
 సచివోదితశ్రవణజాతరుషం నృపమిన్గితైస్సమవబుద్ధ్య తతః ।

బహిరానినాయ స మహీరమణం బలదర్శనాయ సహ త్తైః పిశునైః ॥ ౭ ॥
 సమయే శశాంకశకలాభరణః సహితో గణైర్మనుజరూపధరైః ।
 స్వయమాజగామ పృతనారజసా స్థగయన్ దిశశ్చ విదిశశ్చ పురః ॥ ౮ ॥
 రథవాజసింధురపదాతిభిదాప్రవిభక్తమప్యపసమేత్య మిథః ।
 చలితం బలం నృపతినా దదృశే చతురమ్బురాశినమవాయ ఇవ ॥ ౯ ॥
 ఆసిచర్మచాపశరకున్దగదాపరిఘత్రిశూలనలికాదికరామ్ ।
 అతిభీషణాకృతిమదృష్టచరీం పరిపశ్యతి స్మ స పదాతిచమూమ్ ॥ ౧౦ ॥
 ప్రలయాన్తఘోరపవనాభిహతప్రచలద్ధరాధరకులప్రతిమమ్ ।
 ప్రసమీక్ష్య తం మదగజప్రకరం పరిదుద్రువుర్నరపతేః కరిణః ॥ ౧౧ ॥
 కరభోష్ట్రపుష్కవకరీన్ద్రధృత్తైర్వివిధాయుధోపకరణైశ్చ రథైః ।
 వివిధధ్వజైర్ధురి విభోశ్చలితా రథికాః శిలాదతనయప్రముఖాః ॥ ౧౨ ॥
 కురువిన్దకజ్జలకుసుమ్భనిశాశరకాణ్డవాసవశరాసరుచః ।
 మస్యణోన్నతాంసలమహాహనవస్తురగాః ప్రచేలురథ తస్య పురః ॥ ౧౩ ॥
 సురవాహినీలహరిశుభ్రపటీపరిపీతమౌలిరసిచర్మధరః ।
 పరినయంస్తురగమిన్దుధరో నిరగాదనాదిరపి సాదివపుః ॥ ౧౪ ॥
 అసకృద్విరింజన్ముఖమన్దురికాకుతుకాదివోత్పత్తితుమభ్రపథే ।
 త్వరమాణమాగమతురగ్జవరం శమయన్నిగాలకరఘట్టనయా ॥ ౧౫ ॥
 హయముత్పతన్తమిషువ ద్రభసాదవరుద్ధ్య సవ్యమపసవ్యమపి ।
 భ్రమయన్నయత్పలవమూరుయుగద్రథిమైకదేశహతదుర్విన్యయమ్ ॥ ౧౬ ॥
 అభిగచ్ఛతి క్షీతిభృతి స్వయమప్యభిగమ్య మూర్త ఇవ వీరరసః ।
 అవధాయ ఖడ్గమవరుద్ధ్య హయం ప్రణనామ తం ప్రణతమేష పురః ॥ ౧౭ ॥
 అవితర్క్యవైభవమదృష్టచరం తమవేక్ష్య తామపి చమూం మహతీమ్ ।
 తదుదారరూపహృతవాఙ్మనసః క్షణమాస్త పాణ్డ్యనృపత్స్త్రిమితః ॥ ౧౮ ॥
 వచనైరముం ప్రకటితప్రణయైర్వసనైర్విభూషణగణైశ్చ నృపః ।
 పరితోషయన్ ప్రతిముహుః ప్రణమన్ పరిషస్వజే దృఢమభీక్ష్యమపి ॥ ౧౯ ॥
 మశకం విజేతుమనుచిన్తయతా మదసిన్ధురోఽయముపలబ్ధ ఇతి ।
 కథయన్ నృపశ్చరముఖాదశృణోన్మృగయాసు సింహనిహతం విమతమ్ ॥ ౨౦ ॥

అథ పార్థివః ప్రముదితస్తమసావనుమన్యతే స్మ శిబిరాయ యదా ।
 స తిరోదధే సతురగః సబలో గిరిశస్తదైవ ధురి భూమిభుజః ॥ ౨౧॥
 తదవేత్య కేలిషు కుతూహలినో మధురేశ్వరస్య మహిమాయమితి ।
 పిశునాన్ నిగృహ్య పృతనాధిపతిం బహుమన్యతే స్మ బహుధా నృపతిః ॥ ౨౨॥
 నిఖిలం పురా నిజధనం గిరిశే వ్యయితం యథా కిల చమూపతినా ।
 సకలం తథా వ్యయితుమేవ నృపశ్చకమే తదాది మధురాధిపతౌ ॥ ౨౩॥
 గజవాజిగోమహిషధాన్యధనక్షితిభృత్యమిత్రసుతదారముఖమ్ ।
 సకలం శివాయ న మమేతి వదన్ క్రతునారరాధ మహాతాథ శివమ్ ॥ ౨౪॥
 అవలోక్య రిక్తమథ కోశగృహం నృపతేర్దయానిధిరనగ్గిరిపుః ।
 ధనమక్షయం వితరతి స్మ తథా స యథా న పారయతి తద్ వ్యయితుమ్ ॥ ౨౫॥
 ధనమక్షయం ధనపతేర్దిశతో విగతా శివస్య నహి భిక్షుకతా ।
 కులభూషణేఽద్య తు తదర్పయతః సదనం సువర్ణమణిచిత్రమభూత్ ॥ ౨౬॥
 అథ కన్యకాః కిల కులేషు విశామతిసున్దరేణ వపుషా శతశః ।
 అలభన్త జన్మ మధురానగరే సమయేన శక్జరకథానిరతాః ॥ ౨౭॥
 పరపుంసి దారువనచారాఇణ యాః పరమం బబన్ధురభిలాషభిమాః ।
 మునిసుభ్రువో హి పతిశాపవశాదభజన్ విశాం పునరపత్యదశామ్ ॥ ౨౮॥
 అథ తాసు తత్ర కలితావతరే తరుణిమ్ని వైశ్యతనయాసు శనైః ।
 మనసి స్మరస్మరజితౌ యుగపత్ సుహృదావివ ప్రవిశతః స్మ తదా ॥ ౨౯॥
 అథ వైశ్యపిథిషు వణిక్తరుణో విమలామ్బరో వివిధభూషణభృత్ ।
 అతిసున్దరో వలయవిక్రయిణామవలమ్బ్య రూపమచరద్ గిరిశః ॥ ౩౦॥
 వితథేషు పుష్పవిశిఖేషు శివే వలయాయుధాని బహుధా కలయన్ ।
 ఆయమాలి! సఞ్చారతి పఞ్చశరో న మృషేతి తత్ర జగదుః సుదృశః ॥ ౩౧॥
 వణిజస్తతో వలయవిక్రయిణో భవతి స్మ వైశ్యసుదృశాం చ తదా ।
 ఇతరేతరాశయచమత్కరణీ సరసా వచఃప్రతివచస్సరణిః ॥ ౩౨॥
 వితరన్తు పక్వమిహ తాలఫలం యది వాపి జమ్బులఫలం విపులమ్ ।
 వలయానిమాన్ దధతు వామదృశః కనకేన కిం మమ గిరౌ వసతః ॥ ౩౩॥
 క్వ ను కాఞ్చిదేశమపహాయ గతిర్మమ వః కదాచిదితి మత్సవిధే ।
 అధరేద్యురుక్తమధునా తు కథం వసతిం నిజామభిదధాసి గిరౌ ॥ ౩౪॥

అతనుజ్వరాదభిహతోఽస్మి చిరాత్ తృషితోఽస్మి కాపి యది బిమ్బుఫలైః ।
 తరుణీ భిషజ్యుతి మమార్తిమమాం పథికస్య మే భవతి సా శరణమ్ ॥ 3౫॥
 ఉచితోపయోగవిరహోదఫలం వితరామి తావదిహ బిమ్బుఫలమ్ ।
 మదనాశ్రవస్య పరితశ్చరతో భవతః కథం భవతు విజ్వరతా ॥ 3౬॥
 సుదృఢాస్తవైవ కరయోరుచితా ఇతి యే త్వయా సుఘటితా వలయాః ।
 త్వయి నిర్గతే నపది తైర్గలితం వచనం కథం ను తవ విశ్వసిమః ॥ 3౭॥
 వలయాన్ ప్రదాయ కరిదన్తమయాన్ న మణిర్న కాఞ్చనమయాచి మయా ।
 అపి కాఞ్చికార్థనమభూద్ విఫలం త్వయి మే ప్రతిశ్రుతమపీహ కథమ్ ॥ 3౮॥
 మమ దేహి విద్రుమమయాన్ వలయాన్ మమ దేహి విద్రుమమణిం ప్రథమమ్ ।
 మమ దేహి దన్తవలయాన్ విమలాన్తవ తన్వి! వేద్మి న హి దన్తపదమ్ ॥ 3౯॥
 ఇతి సల్లపన్ సరసమిన్దధరో విచరన్ గృహేషు వివిధేషు విశామ్ ।
 కరపల్లవవ్యతికరేణ తదా సఫలీచకార జననం సుదృశామ్ ॥ ౪౦॥
 అథ తా మునీన్ద్రయితా న చిరాత్ తనయోపలమ్బుముదితాః శతశః ।
 పరిమృష్టశాపకలుషాః ప్రమథైర్గిరిశో నినాయ కలధోతగిరిమ్ ॥ ౪౧॥
 స కదాచిదాస్త్ర వటమూలతలే సనకాదిభిః శమధనైర్నియతైః ।
 అణిమాదిసిద్ధికృతమద్రిసుతాచరణార్చనోపనిషదం కథయన్ ॥ ౪౨॥
 ఉపదేశేనమతిభక్తివశాదుపశ్చ్యుణ్ణతాం శమవతాం సవిధే ।
 అపి యక్షిణీరనవధానపరాః కుపితః శశాప కుముమాస్త్రహారః ॥ ౪౩॥
 క్వచిదత్ర పాణ్డ్యవిషయే విపినే విజనే తలే వటతరోర్మహతః ।
 ఉపలత్వమేత్య వసతేతి తతః ప్రససాద తాభిరసకృత్ ప్రణతః ॥ ౪౪॥
 స సమాః సహస్రమతిలజ్ఘ్న తతః పరిగృహ్య దేశికతనం గిరిశః ।
 అణిమాదిసిద్ధిమనుగృహ్య పునర్నయతి స్మ యక్షవనితాస్త్రిధివమ్ ॥ ౪౫॥
 కులభూషణోఽపి ధరణీరమణః శఫరేక్షణాపహచరార్చనయా ।
 అథ రాజపూర్వపదమిన్ద్రమసౌ లభతే మృ శిక్షితనయం తనయమ్ ॥ ౪౬॥
 అపి రాజసింహ ఇతి కశ్చిదభూదనుజోఽస్య దుర్విషయలుప్తమతిః ।
 సమనన్తరం పితురయం సహజం సుతవద్ రరక్ష తమపి క్షితిపః ॥ ౪౭॥
 సమయేఽత్ర చోలనృపతిః ప్రథితః కులశత్రురస్య కిల పాణ్డ్యవిభోః ।

మధురేశదర్శనకుతూహలినా మనసాన్వతప్యత తపాంసి చరన్ ॥ ౪౮ ॥
 స్వపనే కదాచిదథ చోలన్మపం ప్రతిబోధ్య గూఢముపయాతమమమ్ ।
 విఘటయ్య గోపురకవాటయుగం నిజమానినాయ నిశి ధామ శివః ॥ ౪౯ ॥
 స నిమజ్జ్య హేమనలిసినలిలే ప్రణీపత్య మీననయనాగిరిశౌ ।
 తదనుగ్రహేణ నగరాచ్చ బహిర్నిరగాత్ తదైవ నిశి చోలన్మపః ॥ ౫౦ ॥
 స పునశ్చ గోపురకవాటయుగం ఘటయశ్చివో వృషభముద్రికయా ।
 పరిచిహ్నాయన్ మనసి పాణ్డ్యవిభోరతనిష్ఠ సంశయమభేద్యతరమ్ ॥ ౫౧ ॥
 స పరేద్యురాప్తసచివైర్విమృశన్నపి కిశ్చోదధ్యవససో న యదా ।
 నృపతిస్తదా నిఖిలమోహహారం శరణం యయౌ శశికలాభరణమ్ ॥ ౫౨ ॥
 అపదానమేతదధిగత్య నృపః సకలం గిరా గగనసమ్భవయా ।
 సఖితామియేష గుణగృహ్యతయా స తదైవ చోలధరణీపతినా ॥ ౫౩ ॥
 అథ రాజసింహాన్మపతిర్నృపతేరనుజో విగ్రహ్య కియదప్యపదే ।
 ఉపయమ్య చోలన్మపతేస్తనయామపి తేన సఖ్యమకరోత్ సుదృఢమ్ ॥ ౫౪ ॥
 అథ తౌ సమేత్య మధురానగరీమభిజగ్మతుర్బహుచమూసహితౌ ।
 దదృశే నిదాఘసమయోఽపి తదా పరిశోషయన్ సలిలశబ్దమపి ॥ ౫౫ ॥
 అపి శుష్యతి త్రిదివస్థిజలై తృషయా హతేషు తురగేషు భృశమ్ ।
 గతిమాన్ద్యతో గగనసీమ్ని రవర్దివనేషు ధైర్వ్యమజనిష్ఠ తదా ॥ ౫౬ ॥
 తపనే జగత్ తపతి నిష్కరుణం సమయే సమస్తమయశో నిహితమ్ ।
 సచివః ఖలః శిథిలయన్ ప్రకృత్తిర్నృపతిం కిలాపది నిమజ్జయతి ॥ ౫౭ ॥
 బితతేషు విశ్వజయనః కుసుమేష్వతనోః శిరీషమవశిష్టమిదమ్ ।
 తదపి ప్రణశ్యతు కిమస్య గతం ప్రభవోఽపి కిం పరముఖాదరిణః ॥ ౫౮ ॥
 కుచకుమ్భమేవ మదనః సుదృశామవలమ్భ్య పూర్వమజయద్ భువనమ్ ।
 అధునాపి చేత్ స కుశలీ తదలం కిమనేన ధర్మహతకేన శునా ॥ ౫౯ ॥
 అవిచారితారిసమమిత్రకథే సమయే జగత్ తపతి దుర్లలితే ।
 మదనస్తదాశుగహతాశ్చ సమం శరణం యయుః స్తనగిరిం సుదృశామ్ ॥ ౬౦ ॥
 మదనే ప్రవర్తయతి వారయతి శ్రమవారిశీకరకిరే సమయే ।
 అలభన్త కామిషు గతాగతికామసకృచ్చారా ఇవ దృశః సుదృశామ్ ॥ ౬౧ ॥

అనవేక్ష్య నాథమియమమ్బుజినీ శిశిరే యదాస్త విదితం కిల తత్ |
 పరయా శ్రియా జ్వలతి తత్ర రవౌ కథమద్య జీవనకథాపి గతా || ౬౨ ||
 వికవేషు సూరకిరణోష్పభియా ముకులీకృతేషు చ నివాతతయా |
 కమలోదరేషు శయితుం భ్రమరో న శశాక తప్తమధునేవనతః || ౬౩ ||
 అపి నారికేలసలితేక్షురసైరజహత్ తృషో రవికరక్వశితైః |
 అపిబన్నహాఃపరిణతౌ సుదృశామధరం ప్రియాః ప్రణయశీతలితమ్ || ౬౪ ||
 కరిణోఽపి కర్ణవలయానసకృచ్చలయామ్భుభూవురనిలాయ ముధా |
 వవృతే న పూతృతిషు వామదృశాం వ్యజనేఽపి లుప్త ఇవ గన్ధవహః || ౬౫ ||
 అనవగ్రహైరపరదిక్పవనైః సముదస్యమానమపదిశ్య రజః |
 సలిలాశయా మరుమరీచిషు కిం ధరణీ దిగన్తమగమత్ తృషితా || ౬౬ ||
 అతివణ్ణపశ్చిమసమీరహృత్తైరభితోఽపి తిగ్మమహసః కిరణైః |
 అనుషణ్ణోతా ఇవ వనావలయో దవసజ్గతా దదృశిరే శతశః || ౬౭ ||
 సరసీషు పల్వలదశా దదృశే భువి పల్వలేష్వపి చ శాడ్వలతా |
 అపి శాడ్వలేషు చిరజాఙ్గలతా పరతో వయం న వదితుం ప్రభవః || ౬౮ ||
 పవనేన సంవలిత ఏవ శిశీ పరిజృమ్భితే న పరథేత్యయశః |
 పరిమార్జ్జుమ్మేవ పవనే విరమత్యదహద్ వనం వనమహో దహనః || ౬౯ ||
 క్వశితం జలం క్షితితలం జ్వలితం మరుతశ్చ ముర్మురకిరః పరితః |
 గగనం చ దుర్విషహమర్కకరైరితి పర్యణంస్త జగదగ్నిమయమ్ || ౭౦ ||
 అపసీయ కఙ్కాకమహర్విరమే మరుదాశయా రహసి ముగ్ధవధూః |
 సమవస్థితాః సముపలభ్య హరాత్ పరిరేభిరే సుకృతిసన్తరుణాః || ౭౧ ||
 రజనీముఖాహృతమృణాలలతాదలయైః శశాఙ్కకిరణన్నపితైః |
 ఉషసి స్వయం ప్రియతమోపహృతైః సరసీష్యవర్తయత చక్రగణః || ౭౨ ||
 ఇయతాపి తావదిదమాపతితం ప్రలయం తరేమ పయనేతి దృఢమ్ |
 అవగత్య యత్ర శపరైరుషితం లులితం సరస్తదపదే మహిషైః || ౭౩ ||
 అవగాహ్య పద్మమకరన్దఝరీష్యహిమద్యుతావనుదితే భ్రమరాః |
 అజపన్నుపాంశు కృతఝఙ్కరణా మదనాపమృత్యుహారమన్త్రమివ || ౭౪ ||
 ధృతమల్లికాకుసుమహారలతా, ఘనసారచన్దనరసార్ధకుచాః |
 వనితా దుకూలవననాభరణాస్తరుణానుపాసత దినాపగమే || ౭౫ ||

కటకం ప్రవిష్టవతి చణ్డకరే కటకం తదవ్యథత చోళపతేః ।
 వవృధే తు పాణ్డ్యన్యవతేః సమయే మహసాం నివేరివ మహాః పరుషమ్ ॥ ౭౯ ॥
 అథ సున్దరేశమభివన్ద్య నృపః కలయన్ ప్రసాదబలమన్య బలమ్ ।
 నిరగాద్యథోపనతస్సన్యవృతో నగరాదరాతివిజయాయ తదా ॥ ౭౭ ॥
 చిరసమ్పూర్ణాథదృఢమత్సరయోరజనిష్ఠ జన్యమథ తత్ర తయోః ।
 అపి విస్మయాయ హృది యద్ ద్యుసదామపి నారదస్య యదలమ్మతయే ॥ ౭౮ ॥
 అసికున్తశూలపరశుచ్ఛురికాపరిఘాభిఘాతవిగలద్రుధిరమ్ ।
 అవిచారితస్వపరస్సన్యమభూత్ ప్రథనం తదస్థిరజయాపజయమ్ ॥ ౭౯ ॥
 సమరే భుజాభుజి కచాకచి చ ప్రహరద్వయం చలతి తద్బలయోః ।
 తదవేక్షితుం గగనమధ్యతలం రవిరధ్యరోహదతితుజ్గమివ ॥ ౮౦ ॥
 మధుమాసపుష్పితపలాశవనప్రతిమం తురఙ్గఖురధూలివృతమ్ ।
 తదుదన్యయా పరుషయాభిహతం బలయోర్ద్వయం సమమభూద్ విరతమ్ ॥ ౮౧ ॥
 పరిపూరితాం శిశిరకుమ్భశతైర్విపులాం ప్రపాం క్వచన పాణ్డ్యబలే ।
 అధిరుహ్య మౌలిసరిదమ్బుభ్రైస్తృషితానతర్పయత భూతపతిః ॥ ౮౨ ॥
 కరుణామృతేన మధురాధిపతేర్మధురైశ్చ మౌలితటిసీసలితైః ।
 పరిపోషితాః సపది పాణ్డ్యభటాః పునరాహవాయ మతిమాదధిరే ॥ ౮౩ ॥
 అథ సింహనాదముఖరా యుగపన్నుపతేర్భటాః పరినిపత్య రణే ।
 సహ రాజసింహధరణీపతినా జగ్రహుః కరే సపది చోలన్యవమ్ ॥ ౮౪ ॥
 జయం సమాసాద్య నివర్తమానః ప్రపాం పునః క్వాప్యనవేక్షమాణః ।
 రాజేన్ద్రపాణ్డ్యో మధురేశ్వరస్య లీలాయితం తత్ కలయామ్మభూవ ॥ ౮౫ ॥
 సఖ్యం ప్రదాయ మధురేశ్వరభక్తియోగాత్ సత్కృత్య చోలన్యవతిం విససర్ణ పాణ్డ్యః ।
 తం రాజసింహమపి దుర్మదమున్మదిష్ఠం భ్రాతేతి జాతకరుణో బిభరామ్బభూవ ॥ ౮౬ ॥
 అమోఘాభిః కేవలైరప్యవనిపతిచమూం తర్పయన్ జాతు తప్తాం
 ఖ్యాతిం ధత్తే యదీశః కియదివ న యశో నిత్యమన్నప్రదాయాః ।
 దేవ్యా మీనేక్షణాయా ఇతి నగరజషామద్భుతాన్ భక్తివాదాన్
 శ్చాన్డ్యన్ రాజేన్ద్రపాణ్డ్యః సకలమపి మహీచక్రమేకః శశాస ॥ ౮౭ ॥
 తతో రాజేశపాణ్డ్యోఽభూద్రాజగమ్భీర ఇత్యతః ।

పురుహూతజిదప్యస్మాదస్మాదాసీత్ కులధ్వజః ॥ ౮౮ ॥

సుందరేశప్రసాదేన సుందరేశ్ఛాశ్లేఖరః ।

తతో జజ్ఞే యతో జజ్ఞే తారేన్దువిమలం యశః ॥ ౮౯ ॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే సప్తదశః సర్గః ।

అథ అష్టాదశః సర్గః ।

స హయాన్ సహస్రమయుతం భటోత్తమాన్ కరిణః శతం దశ మహారథాసపి ।
పరిగృహ్య సైన్యముచితం వ్యయం చరన్నవశిష్టమన్యదఖిలం శివే దదౌ ॥ ౧ ॥

అథ ధామ్ని పుష్పవననామ్ని ధూర్ణటేరవిదూరవర్తిని కదమ్బకాననాత్ ।
అజనిష్ట కాపి కిల హేమనాయితేత్యభివిశ్రుతా జగతి రున్ద్యకన్యకా ॥ ౨ ॥

శివభక్తపూజనపరా శివవ్రతా శివబిమ్బమేకమఖిలోత్సవోచితమ్ ।
పరికల్ప్య సిక్థకమయం ప్రచక్రమే పరిశుద్ధతామ్రకణసంఘాయా సా ॥ ౩ ॥

అథ నాచిరాదనుపలబ్ధసాధనా దధతీ తమేవ సుదృఢం మనోరథమ్ ।
మధురేశమేవ ధృతసిద్ధవిగ్రహం మదిరేక్షణాలభత భాగ్యతోఽతిథిమ్ ॥ ౪ ॥

ప్రణీపత్య తం పరిచరన్త్యనేకధా రససిద్ధిదర్శనసరేణ తేన సా ।
అనుకమ్పితా సకలమాయసం గృహే భసితేన తస్య నయతి స్మ హేమతామ్ ॥ ౫ ॥

కృతవిస్మయాథ గిరిశే తిరోహితే పరికల్ప్య తాం ప్రతికృతిం హిరణ్మయీమ్ ।
అవలమ్బ్య గణ్ఠతలమఙ్గలీముఖైః పరిచుమ్భతి స్మ గణికాతిసుందరమ్ ॥ ౬ ॥

అధునాపి తన్నఖపదం యదీక్ష్యతే విమలే కపోలఫలకే మహేశితుః ।
శ్రమవారితేశవతి తత్ర సజ్జతం శకలం విధోరివ జటాపరిమ్యతమ్ ॥ ౭ ॥

అపి యన్మహాక్రతుభిరాప్తదక్షిణైరపి వా త్రయీపరిచయైరహర్నిశమ్ ।
అనవాప్యమస్తి పదమైన్దుశేఖరం తదవాప సా తదనుకమ్పితా తతః ॥ ౮ ॥

గజవాజియోధరథయాథభీషణాం పరిగృహ్య చోలన్యపతౌ పతాకినీమ్ ।
అభిగచ్ఛతి స్వయమనన్యసాధనః శివమారరాధ శివపాదశేఖరః ॥ ౯ ॥

తమువాచ వాగథ నభస్సముద్భవా న బిభీహి తస్య మహతి చమూరితి ।
అభిషేణయ త్వమరిమల్పసైనికో విజయన్తవైవ భవితీతి పార్థివమ్ ॥ ౧౦ ॥

అథ పాణ్డ్యమల్పబలమభ్యయాత్ బలీ సరితం సముద్ర ఇవ చోలపార్థివః ।

నృపతిశ్చ నిశ్చలమతిర్య్వవస్థితః కలయన్ పురః కనకశైలకారుకమ్ || ౧౧ ||

అథ యుద్ధముద్ధతమవర్ధత క్షణాద్ దృఢరూఢగూఢతరవైరయోస్తయోః |

అసిపాతపాటితపతన్మతజ్జనప్రవదస్రసిన్ధుహృత్సైన్ధవవ్రజమ్ || ౧౨ ||

నిశితేషు తత్ర నిపతత్సు సాయకేష్వభితో భయాదతివిమూరవర్తినః |

నిహతాన్ హయద్విపభటాన్ నినీషవో ముహురాహ్వాయన్ యమభటాః ప్రసాన్తస్వనైః ||

౧౩ ||

వపురానిలం న పిశితాశనక్షమం యది పార్థివం శరశతైర్విభేత్స్వతే |

ఇదముత్తరేమ కథమర్థకృచ్ఛమిత్యవలన్త దూరమభితః పిశాచికాః || ౧౪ ||

ప్రథమం హతా యుధి దివం సముద్గతాః పునరర్ధవర్త్మని శరైర్నిపాతితాః |

పునరుద్గతా ద్విగుణభాగభాజినః కతిచిద్ భటా దివి కృతాః సుధాశనైః || ౧౫ ||

అగృహీతశక్తికతయా మిథః కథాస్వవబద్ధమౌనకృతహస్తవేష్టితాః |

అమరస్త్రియో రణహతాశ్చ తద్భటాః పశువత్ సుఖం నిఖిలమప్యభుజ్జాత || ౧౬ ||

ధవలాతపత్రవలయాశ్చకాశిరే రదనాశ్చ మత్తకరిణాం నిపాతితాః |

యశసో దిగన్తమభిపూరయిష్యతః ప్రథమోద్గతా రణతలేఽఙ్కరా ఇవ || ౧౭ ||

తురగైః సమం తురగసాదినో హతా దివముద్యయః సమధిరుహ్యా తాన్ పునః |

అతిసాహసేన దివమభ్యుపేయుషామపి వాహ్యావాహకదశా న శామ్యతి || ౧౮ ||

అవభిద్య బిమ్భమహిమద్యుతేర్దివం ప్రతి గచ్ఛతాం యుధి భటాశ్వదన్తినామ్ |

గణనామమర్త్యగణకా వితేనిరే చరమాఙ్గసీమ్ని నిభృతా విపస్వతః || ౧౯ ||

శరపఙ్జారస్థగితభూనభోన్తరే సమారాఙ్గణే ఘనతమస్సమావృతే |

అభిసారకేవ విజయేన్దిరా చరన్త్యవృణీత తం తమవిశేషదర్శినీ || ౨౦ ||

బలయోర్ద్వయోరపి మదోద్భటా భటా బహవస్తథా రణముఖే నిపాతితాః |

సకలం యథాజని పురం శతక్రతోర్వృతదారమన్దిరవిమానభూషణమ్ || ౨౧ ||

హతశిష్టమల్పమవలోకయన్ బలం ప్రచచాల పాణ్డ్యన్మపతిర్యదా పురః |

తరసాపవత్య హయసాదిరూపతః పురతశ్చచాల పురశాసనస్తదా || ౨౨ ||

పరుషం రుషా పరిరటన్ కరేణ చ భ్రమయన్ యుధి త్రిశిఖమున్మిషచ్ఛిఖమ్ |

ప్రచలన పదాని కతిచిత్ పురాహితః శిఖిలీచకార నిఖిలం బలం ద్విషామ్ || ౨౩ ||

అపవిద్ధకున్తలమచిన్తితాటవీసలిలానలప్రదరగర్తకణ్ఠకమ్ |

అనవేక్షితస్వజనమానశే దిశో బధిరన్ధమాకమివ తద్ బలం ద్విషామ్ || ౨౪ ||

సహ ధావతో నిజజనాన్ పరభ్రమాదభిగమ్య కేచిదభయం యయాచిరే |

అపరే క్షతాః స్మ ఇతి మూర్ఛితాః స్వయం క్షతజోక్షితాన్ పథి సమీక్ష్య ధావతః || ౨౫ ||

అధియుద్ధరణ్ణమసవస్తుణీకృతాః శివపాదశేఖరవరూఢినీభటైః |

ఇతి కిం ప్రతీక్ష్య రుషితాఖిలం తృణం పృతనా చచర్వ పథి చోలభూభృతః || ౨౬ ||

అథ ముక్తకేశమపథేన విద్రవన్ సరసి క్వచిత్ సతురగః ససైనికః |

నిమమజ్జ చోలనృపతిర్నిమజ్జయన్నఖిలం కులం స్వమయశఃపయోనిధౌ || ౨౭ ||

అతులాని హేమమణిభూషణామ్పరాణ్యుపహృత్య తస్య కటకాన్మహీపతిః |

అఖిలాని తాన్యపదదే మహాశయో హరిణాఙ్కచూడచరణారవిన్దయోః || ౨౮ ||

అథ భక్తసౌమ్య ఇతి కశ్చిదర్చయన్ననిశాన్నదాననియమేన శజ్కరమ్ |

అనువర్తయన్ వ్రతమృణార్ణధారయాప్యవసీదతి స్మ విధనః స సర్వథా || ౨౯ ||

వ్రతభక్తజ్ఞేదవివశం తమగ్రతః పతితం జిహోసుమపి దుర్లభానసూన్ |

ప్రతిపాద్య తణ్ణులనిధానమక్షయం పరిరక్షతి స్మ మధురేశ్వరో హరః || ౩౦ ||

అథ కశ్చిదర్థపతిరిత్యభిఖ్యయా విదితో విశామధిపతిః పురే వసన్ |

అసుతో ధనాని భగినిసుతే దిశన్ దశమీ జగామ తపసే వనాశ్రమమ్ || ౩౧ ||

అఖిలం ధనం తదపహర్తుమిచ్ఛవో భగినిసుతే వినిహితం సనాభయః |

ప్రభుకం యదా తమధికం బభాధిరే శరణం యయౌ స మధురేశ్వరం తదా || ౩౨ ||

అథ తస్య మాతులవపుః పరో భవన్నభిజిత్వ తాన్ నృపసమే విరోధినః |

సహసా యదా పురహరస్త్రిరోదధే సకలైస్తదా సదసి విస్మితం జనైః || ౩౩ ||

తనయం తతో వరగుణం తపోబలాచ్ఛివభక్తమేత్య శివపాదశేఖరః |

అఖిలం మహీవలయమర్చయన్ సుతే శఫరేక్షణాచరణయోరలీయత || ౩౪ ||

స కదాచిదేత్య మృగయాం పరాపతన్ శయితం క్వచిద్ ద్రుమతలే పథి ద్విజమ్ |

నిహతం తురఙ్గఖురఘట్టనైర్విదన్ బిభయామ్పభూవ జగృహే చ హత్యయా || ౩౫ ||

వసుధేశ్వరో వరగుణోఽథ దుఃఖితః సకలం నినాయ సచివేషు భూభరమ్ |

జవదానహోమవిధిభిర్ణగత్పతిం సతతం యజన్నపి స శాన్తిమాప సః || ౩౬ ||

అశ్శోత స వాచమశరీరిణీం తతః కరుణాలయస్య హరిణాఙ్కధారిణః |

మధురాకృతస్య హి మహత్త్వమంహసః సుకృతస్య వా న పథి వర్తతే గిరామ్ || ౩౭ ||

మమ లింగమర్జునతరోరధస్తలే మహదస్తి సహ్యాతనయాతపే శుభే ।
తదుపాసనేన తవ తాత! దుష్కృతం సకలం ప్రయాతి విలయం క్షణాదితి ॥ ౩౮॥

స తథేతి కార్యమవధార్య నిస్సరన్నపదిశ్య చోశనరపాలవిగ్రహమ్ ।
శివమర్జునేశమాభివన్ద్య తక్షణాదభవన్నివృత్తకలుషో మహీపతిః ॥ ౩౯॥

స పునః సమేత్య నగరీమకల్మషః ఫణివక్రముక్త ఇవ పార్వికో విధుః ।
ప్రశశాస వాసవ ఇవ త్రివిష్టపం వసుధేశ్వరో వరగుణః క్షమాతలమ్ ॥ ౪౦॥

అథ భద్ర ఇత్యభిమతః క్షమాపతేరతివిశ్రుతశ్చ భువి గాయకాగ్రణీః ।
ఉపవీణయన్ననిశముత్పలప్రియం చిరమాస్త కశ్చన కదమ్భకాననే ॥ ౪౧॥

అథ తం విజేతుమపరస్తు గాయకః ప్రథయన్ యశో విరుదడిణ్ణిమస్వనైః ।
నృపతిం దదర్శ స యదా తదా శివః స్వయమేవ భక్తమవితుం మనో దధే ॥ ౪౨॥

స నిధాయ మూర్ధ్ని శశిఖణ్ణమణ్ణనే సుమహాస్తమిన్దనభరం నరాకృతిః ।
దివసావసాసనమయావధి భ్రమన్ పరితశ్చచార మధురాపురే హరః ॥ ౪౩॥

ఇదమిన్దనం ధనమివాహృతం చిరాదతిశుష్కమవ్రణమకణ్ణకం గురు ।
క్షమమస్య మూల్యముపకల్ప్య గృహ్యాతామితి ఘోషయన్ పరిచచార శఙ్కరః ॥ ౪౪॥

ఉపగాయతోఽస్య పథి గానవైభవాదుపజాతపల్లవతయాతికోమలమ్ ।
అపి మస్తకస్థసరిదమ్భుసార్ధితం న తదిన్దనం జగృహిరే పురాకసః ॥ ౪౫॥

చరతోఽస్య తత్ర నగరే తతస్తతశ్చరణాబ్జవిన్యసనభావితం రజః ।
చతురాననప్రభృతిభిః సమం సురైః ప్రణిపత్య సజ్జాగృహిరే మహర్షయః ॥ ౪౬॥

కరయుగ్మసంకమితభారమన్దరం ఘటితశ్రమామ్బుకణమస్య వీధిషు ।
క్రయవాదనాదజితకోకిలారవం గతమాగతం చ న గతం మమాశయాత్ ॥ ౪౭॥

అథ కాష్ఠభారమవరోప్య దుర్భరం స బహిర్గృహోదభినవస్య గాయతః ।
ఉపవిశ్య వీతభరణశ్రమః శనైరుపగాయతి స్మ మధురం యదృచ్ఛయా ॥ ౪౮॥

అథ షాడవోడవవిభేది సర్వమప్యవలమ్బ్య రాగకులమస్తసఙ్కరమ్ ।
స జగావనుల్లిఖితతానధోరణీమధురం హ్రీయే హృది భియే చ గాయతామ్ ॥ ౪౯॥

అథ విస్మయాదభినవస్య గాయతో గురుసమ్ప్రదాయమభిగమ్య పృచ్ఛతః ।
స జగాద భద్రసదనే గతాగతైరదసీయగీతిగుణరీతిమాహృతామ్ ॥ ౫౦॥

తదుదీరితశ్రవణలబ్ధసాధ్యసే ప్రపలాయితే నపది తత్ర గాయకే ।
 ఉపగమ్య భద్రముచితైర్విభూషణేర్బహుమన్యతే మ్మ నృపత్తిర్దనైరపి ॥ ౫౧॥
 స దదౌ సమస్తమపి తన్మహేశ్వరే వితతార యద్ వరగుణోఽస్య పార్థివః ।
 అపి సశ్చోతం వసు దిశన్ శివాశ్రమిష్యధనో బభూవ బహుధార్జయన్నపి ॥ ౫౨॥
 కవిగాయకాభిమతకల్పశాఖినః సవిధే కదాచిదథ చేరభూపతేః ।
 ప్రవితీర్య పుత్రమపి భక్తమాత్మనః ప్రజిఘాయ భద్రమమృతాంశుశేఖరః ॥ ౫౩॥
 స్వపనే పురైవ స చ తత్సమాగమం ప్రతిబోధితః పురహరేణ పార్థివః ।
 ఆభిగమ్య భద్రమచితైర్విభూషణద్రవిణామ్బురైః సపది పర్యపూజయత్ ॥ ౫౪॥
 ఇతి కన్దలత్యహారహర్దయారసే శఫరేక్షణాసహచరస్య గాయకే ।
 భవతి స్మ భక్తిరపి తస్య తావతీ చరమం శరీరమధితఘ్నషస్తదా ॥ ౫౫॥
 ఉషసి ప్రగే తదను సజ్గవే తతో దినమధ్యగే దినమణౌ నిశాముఖే ।
 రజనీదలే చ నియమాదనేవత ప్రమథాధినాథముపవీణయన్నయమ్ ॥ ౫౬॥
 సమయేషు షట్సు నియమేన యజ్జగౌ స బహిర్వృషాత్ స్వయమనావృతే వసన్ ।
 ద్రఢిమానమస్య నియమే పరీక్షితుం జలదానచోదయత వృష్టయే హరః ॥ ౫౭॥
 స్తనితారవైర్బధిరతామగుర్దిశస్తటితాం త్విషా తనుభృతాం హృతా దృశః ।
 అపతన్ క్షితావశనయః పదే పదే తిమిరం నిరన్తరమరుద్ధ రోదసి ॥ ౫౮॥
 జగదాస్త బద్ధమివ జాతసాధ్యసం సమయే యదా స తు తదైవ గాయకః ।
 అవగాహ్య హేమకమలాలాకరే శనైరభిగమ్య సన్నిధిమగాయదైశ్వరమ్ ॥ ౫౯॥
 అథ మేఘరజ్జోమహిరజ్జోముఖ్యతన్మృదుగానసంవలితరాగవైభవాత్ ।
 ద్రవతాం ప్రపన్నమివ భూనాభోన్తరం దదృశే తదా జలధరైర్నిశాత్యయే ॥ ౬౦॥
 కరకోపలైర్విఘటితా విపశ్చికా కరజా న తస్య వశవర్తినోఽభవన్ ।
 అపి కమ్పమానవపురప్రకమ్పినీమవలమ్బ్య భక్తిమయముజ్జగౌ పునః ॥ ౬౧॥
 ఘనకర్దమద్రవనిమగ్నమగ్రతశ్చరణద్వయం చలయితుం చ నాశకత్ ।
 స యదా తదాస్య విపులం సమున్నతం స్వయముద్భృభూవ మాణిచిత్రమాసనమ్ ॥
 ౬౨॥
 స నివిశ్య తత్ర శివసక్తయా దృశా నిరవర్తయన్నియమమత్స్వరో యదా ।
 విరతం ఘనైర్విమలమమ్బరం బభౌ విలలాస దిక్షు చ తదైవ కౌసుదీ ॥ ౬౩॥

ఫలకం తదద్భుతమవేక్ష్య పార్థివః ప్రణిపత్య భద్రమసకృత్ ప్రశస్య చ |
 శివలింగతోఽపి శివయోగిషు స్థిరాం శివభావనామకృత తత్ప్రభృత్యయమ్ || ౬౪ ||
 అథ రాజరాజ ఇతి దిక్షు విశ్రుతం తనయం బహుశ్రుతమసావవిన్దత |
 తవసా ప్రసాద్య తరుణేస్థంశేఖరం మలయధ్వజాన్వయమహానిధిం నృపః || ౬౫ ||
 అవరోప్య భారమఖిలం భువః సుతే లఘురుత్పతన్ వరగుణః శివాన్తికమ్ |
 అవనీభృతః పునరన్ధాత్ ఫణాధరానియమస్య భూభరణవాసనేదృశీ || ౬౬ ||
 ఉదితోదితం వివిధయా సపర్యయా భజతాం స్వమేవ భువి పాణ్డ్యభూభుజామ్ |
 అవపర్గమేకవిధమర్పయన్నయం మధురేశ్వరోఽపి మహతీం హ్రీయం దధే || ౬౭ ||
 అథ రాజరాజ ఇతి లబ్ధమాఖ్యయా పురభిత్సఖత్వమతిశయ్య వర్తితుమ్ |
 పితరౌ గురుం సుహృదమాత్మనః ప్రభుం కులదైవతం చ కురుతే స్మ తం నృపః || ౬౮ ||
 నిమమజ్జ తస్య హృదయం నిసర్గతః శఫరేక్షణాసహచరాజ్ఞిపద్మయోః |
 కులశేఖరాన్వయభువాం శివవ్రతే కుత ఏష కారణగవేషణశ్రమః || ౬౯ ||
 అథ భద్రనామని చిరాయ గాయకే శివలోకమేయుషి తదీయగేహిసీ |
 చతురా తతోఽపి కిల గానవిద్యయా శివమారరాధ సమయేషు షట్స్వపి || ౭౦ ||
 అవరోధగహమధిజగ్ముషీ విభోరవనీపతేర్దయితయా కయాచన |
 కలహాయతే స్మ నిజగానవిద్యయా దృఢయా మహేశదయయా చ జాతు సా || ౭౧ ||
 తదుపక్రమం ధరణీవల్లభోఽపి తామవమన్తుమాహితకుతూహలశ్చిరాత్ |
 స్వయమానినాయ జలరాశిమధ్యతః సుదృశం స కాఞ్చిదథ గానకోవిదామ్ || ౭౨ ||
 జగతుస్తతః సదసి తే మహీపతేరధికేత్యగృహ్యత తు తత్ర నూతనా |
 మనసాధిగమ్య మధురేశ్వరం శుచా భణతి స్మ భద్రగృహిణీ పునర్నృపమ్ || ౭౩ ||
 సదసి స్థితా మయి చిరాదమర్షిణో యది కిఞ్చిదాహురిహ కిం తతః క్షతమ్ |
 అభిగమ్య సన్నిధిమనజ్గశాసితః కథయన్త్వమీ తరతమత్వమావయోః || ౭౪ ||
 విజయేత యా భవతు సాత్ర భట్టిసీ విజితా తు మా భవతు సాత్ర కిఞ్కరా |
 ఇతి సా యదాహ తదనిచ్చతోఽప్యభూదభినన్దనీయమవనీభుజస్తదా || ౭౫ ||
 అథ తే సమేత్య సవిధం మహేశితుః సహ పార్థివేన సదసి స్థితైరపి |
 జగతుర్గిరా మధురయాదితస్తతః పరివాదినీమురలికావిపఞ్చిభిః || ౭౬ ||
 అధికా తు యద్యపి నవైవ తత్త్వతస్తదపి ప్రపన్నజనపక్షపాతినః |

మధురేశ్వరస్య కిల మాయయా వృతా బహుధా సమస్తువత భద్రగేహిసీమ్ || ౭౭||

జయభక్తయోర్విదితయోర్విపర్యయాదపి తత్ర నీపవనభర్తురాజ్ఞయా |
విజితా నవైవ విజితం తు భద్రయేత్యగదీదభీక్షమవశో మహీపతిః || ౭౮||

అవలమ్బ్య దాస్యమథ సింహలాగతా సదసి స్వయం పరిచవార భద్రికామ్ |
స చ పార్థివః కనకభూషణామ్బురైర్విధైరపూజయత విస్మయేన తామ్ || ౭౯||

ఇతి రాజరాజధరణీపతేః క్షితిం పరిరక్షతః ప్రణిహితేన చేతసా |
వినయో వివేకత ఇవాతివిశ్రుతస్తనయోఽభవత్ సుగుణ ఇత్యభిఖ్యయా || ౮౦||

తారుణ్య ఏవ వినయావనతం కుమారం
తం రాజరాజన్యపతిః సకలాగమజ్ఞమ్ |
పశ్యన్నఖణ్డీతపరాక్రమమభ్యషిచ్ఛాత్
సమాప్యర్థితః ప్రకృతిభిః కిల యావరాజ్యే || ౮౧||

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవేఽష్టాదశః సర్గః |

అధైకోనవింశః సర్గః |

తనూభవే వహతి తతో వసున్ధరాం చిరాదసౌ నృపతిరుపేత్య విశ్రమమ్ |
వనేచరైః సహ మృగయాకుతూహలీ వనంవనం వ్యచరదధిజ్యకార్యుకః || ౧||

పరిభ్రమచ్ఛ్యగణవికృష్టశ్శృణ్ణలావలీఘనధ్వనిజనితప్రబోధనాః |
తతస్తతస్తరుతలకుఞ్చాపుఞ్చాతో వినిర్యయుర్వివృతముఖా మృగాదనాః || ౨||

పునః పునః పరిపతతః శునః క్రుధా జిఘృక్షవః ఖరసఖరాస్తరక్షవః |
ప్రచక్రమః కిమపి యదా తదా శరైర్నిరస్తరానకృతతరామిమాన్ నృపః || ౩||

స్తనగ్రహగ్రహాలతయా నిరున్ధతస్తనస్థయన్ సపది విలజ్జయ స్థ్లుతా |
మృగీ మృగం క్షితిపతిపాణిగోచరాదపాలయత్ స్వయమభిపేతుషీ పురః || ౪||

స్వసాయకాదపి చలలక్ష్యపాతినః స్వయం పురః పరిచలతా మహీభృతా |
అరుధ్యత ప్రథమమవిధ్యత త్వథ త్వరోచ్ఛలత్తురగఖురక్షతా మృగీ || ౫||

సటాసు తచ్ఛబరభటావలమ్బితః ప్రకమ్పితుం కిమపి న చక్షమే స్వతః |
అవైక్షత భ్రుకుటిబింజ్కభీమయా దృశా పునస్తదపి మృగాన్ మృగాధిపః || ౬||

వృథా నయన్ వివినచరాన్ శరాహతాన్ విషాదమావహత యమస్తరస్తకః |
స తస్య తే మహీషగణాన్ నిపాతయన్నపాహరద్ వనభువి వాహనార్పణాత్ || ౭||

గణజ్ఞం చమరవరాహగణ్ఠకాన్ వృకానపి క్షపయతి తత్ర పార్థివే ।
 కిటిర్ఘ్రిత్యుపనిపాత కశ్చన క్రుధా జ్వలన్నచలగుహాగృహాత్ తతః ॥ ౮॥
 స దంష్ట్రయా కులిశనిశాతధారయా పరిక్షిపన్ శబరభటానితస్తతః ।
 గణం శునామవిగణయన్ పదేపదే ధరాపతేస్తురగసమిపమాపతత్ ॥ ౯॥
 అవస్థితం ధురి తమవేక్ష్య పార్థివః స సన్దధే ధనుషి న యావదాశుగమ్ ।
 స తావదుచ్ఛలితవిషాణకోణతో వ్యదారయచ్చరణతలే తురగ్గమమ్ ॥ ౧౦॥
 అవప్లుతః సపది తురగ్గమాత్ తతః పతిః క్షితే రథమధిరుహ్య తం పురః ।
 అవాకిరజ్వలితముఖైః శిలీముఖైర్ధరాధరం జలద ఇవామ్బువృష్టిభిః ॥ ౧౧॥
 స తద్ధనుర్వలయవినిస్సృతైః శరైః సమాచితః శలలగణైరివాభితః ।
 అచార్ణయన్ముఖమసకృద్ విఘూర్ణయన్ ససారథిం సతురగమమ్య తం రథమ్ ॥ ౧౨॥
 తతః ప్లుతః సపది రథాన్మహారథస్తముద్ధతం గిరిమివ జగ్గమం కిటిమ్ ।
 అనుద్రుతం ప్రియతమయా నృపో రయాదపాతయత్ స భువి కృపాణపాటితమ్ ॥ ౧౩॥
 తతః ప్రభృత్యజని వరాహశైల ఇత్యభిఖ్యయా ధరణిధరః స విశ్రుతః ।
 ఉపత్యకాముపరురుధే స యస్య తాం పతన్ కిటిః పృథురివ పాదపర్వతః ॥ ౧౪॥
 గతే పురం ధరణిపతౌ సవిస్మయే క్షుధార్థితాస్తదను వరాహపోతకాః ।
 ప్రనూస్తనప్రణయకృతాతికూజితా దశాపతన్ ద్విసమధికాస్తదావశాః ॥ ౧౫॥
 తపస్వినామవనకృతే తపస్యతాం గిరేస్తుఠే కృతరతిరత్ర శక్కురః ।
 కృపాలయః కిటిపృథుకానపాలయత్ స తత్ప్రసూతనురమితైః స్తనామ్నైః ॥ ౧౬॥
 పురా యుగే వృషలకుమారకా హి తే తదాశ్రితాః శమధనశాపతో వపుః ।
 సముద్ధృతాః పురమథనస్తనామ్నైః క్షణాద్ దధుః కిటివదనా మనుష్యతామ్ ॥ ౧౭॥
 కలాసు తే దధురఖిలాసు కౌశలం విశిష్య చ క్షితిపతితన్వైదుషీమ్ ।
 న సూకరః శివచరణే కృతాశయః స సూకరః పురభిది యః పరాజ్ముఖః ॥ ౧౮॥
 వరాహతాభరణవిలాసవాసనావశాదివ శ్రుతిశతమౌలిలాలితమ్ ।
 విమార్గితుం చరణయుగం పురాద్వషః కుతూహలం సతతమమీ వితేనిరే ॥ ౧౯॥
 అనుజ్ఞయా తదను కదాపి ధూర్ఘటీరవస్థితానచలగుహాసు తాన్ నృపః ।
 సమానయన్ సచివపదే న్యవేశయద్ వచమ్వినో నరపతితన్త్రకోవిదాన్ ॥ ౨౦॥
 సభాజితా నృపతివరేణ సర్వథా చిరాయుషో ద్విసమధికా దశాపి తే ।

శివాశ్రమవ్యతికరధూతకల్మషాః శివం యయుః ప్రణతశివజ్కరం తతః ॥ ౨౧ ॥

తతో గతే పితరీ పదం మహేశితుస్తదాత్మజః సుగుణన్మపాలశేఖరః ।

అపాలయచ్చిరమవసీం ససాగరామచఞ్చులామకృత చ భక్తిమీశ్వరే ॥ ౨౨ ॥

బహిర్భ్రామన్ క్షుధపశమాయ సర్వదా బలీయసా కరటకులేన తాడితః ।

అచఞ్చులం చరణయుగం శివస్య కోఽప్యకీఞ్చునః శరణయతి స్మ ఖణ్ణునః ॥ ౨౩ ॥

విహాఙ్గమః కరటభీయా శివాలయే నిలీయ స క్వచన విటఙ్కసీమాని ।

సకృత్ పతన్ కనకసరోజనీపయస్యుపోషితః కతిచిదువాస వాసరాన్ ॥ ౨౪ ॥

జహావ కిం కిమయమయస్థ కిం దదౌ జజాప కిం మలినతనుర్విహాఙ్గమః ।

తవస్తదప్యజని తదస్య చేష్టితం పరస్తవప్రపదనతః కిమస్తతః ॥ ౨౫ ॥

స మృత్యుభీశమనమనూపదేశతో బలీయసామపి బలినం చకార తమ్ ।

బలాన్యమీ కిల బలవత్సు విశ్రుతాః ప్రసాదశికరపరమాణవోఽస్య యే ॥ ౨౬ ॥

స సర్వమధ్యకురుత పక్షిమణ్ణులం పరిగ్రహాత్ ప్రమథపతేర్విహాఙ్గమః ।

తదాది ఖల్విదమధునాపి లక్ష్యతే తదన్వయే విహగకులాధికం బలమ్ ॥ ౨౭ ॥

తతస్తతః సరసి నిరీక్ష్య యాదసాం పరమృరప్రతిహతిపాతకం బకః ।

నివృత్తజాత్యుచితవిచేష్టితః స కోఽప్యగాహత ప్రియకవనం కదాచన ॥ ౨౮ ॥

విగాహతే కనకసరోజనీజలే విలోకతే న తు శఫరాన్ దృశాపి సః ।

బిభర్తి తు స్వకముదరం బిసాఙ్కారైః ప్రదక్షిణం భ్రమతి సదా చ శూలినః ॥ ౨౯ ॥

ఇతి వ్రతం దృఢతరమేష ధారయన్నుపాస్త తస్త్రిపురహారం యదా చిరమ్ ।

తదా స్వయం తరుణశశాఙ్కమౌలినా సరః కృతం విగతసరోజసఙ్కథమ్ ॥ ౩౦ ॥

స వల్గతో నవనవనీతకోమలాన్ సమీపతః శఫరశిశూన్ విలోకయన్ ।

క్షుధా కిల క్షుభితమనా మనాగివ ప్రచక్రమే పిశితపరిగ్రహక్రమే ॥ ౩౧ ॥

సముత్క్లుతం వదనపుటే స్వయం తతః శరారిరాదిత శఫరార్భకం యదా ।

తదా ఝటిత్యవబుబుధే వ్రతక్షతిం వివేకిషు ప్రభవతి కిం చిరం తమః ॥ ౩౨ ॥

పరిత్యజన్నపి పలలం ఝటిత్యయం ప్రవర్తనాత్ క్షణమపథే కృతవ్యథః ।

అసూనపి వ్యయితుమియేష దుస్త్యజానహో సతాం ప్రకృతిరపత్రపిష్ఠతా ॥ ౩౩ ॥

స రక్షితుం బకమకరోద్యథాపురం సరస్తదుల్లసితమృణాలపల్లవమ్ ।

తదాది చాకృత తపసీయపద్మినీం వివర్జితాం కియదపి యాదసాం గణైః ॥ ౩౪ ॥

స ఖణ్ణానః స చ బకశాబకః ప్రభోరనుగ్రహాత్ పరమమవాపతుః పదమ్ |
ద్విజే ద్విజో యది దయతే క్షమం హి తద్ ద్విజో హ్యాయం విబుధగణేషు గీయతే ||
3x||

దివం గతే సుగుణన్యపే దయానిధావుపర్యుపర్యుపచితసద్గుణోత్తరాః |
తదన్వయే ధరణీభుజో మహారథాః పరశ్శతా ధరణీమిమామపాలయన్ || 3౬||

యుగే యుగే కులముదితోదితం హి తత్ ప్రవర్తితం ప్రథమమనన్యవైరిణా |
ప్రియన్కరం ప్రియకవనీపతేరభూదభగ్నమాదివసపరిక్షయం విధేః || 3౭||

ఉపస్థితే యుగవిగమే పృథగ్విధాః సముద్గతా దిశి దిశి ధూమకేతవః |
అరుద్ధ చ ద్యుమణిమహర్ముఖే సదా కబన్ధవత్ కిమపి నిరన్తరం తమః || 3౮||

సమన్తతో౭జని శతవార్షికః క్షితావవగ్రహాః స్వయమనవగ్రహస్తతః |
చతుర్విధం జనురపి భూతసంసదాం విలుప్యతే జగతి నిరన్వయం యథా || 3౯||

వివస్వతో విదధతి సప్త రశ్మయో జగత్సు యే జలతుహినాభివర్షణమ్ |
సమే౭పి తే తపనతయా పృథక్పృథక్ ప్రతాపనే ప్రవవృత్తిరే సమన్తతః || ౪౦||

ద్రవికృతైః ప్రథమమథోపశోషితైః స్థలీకృతైర్నిమశిఖరైః సమన్తతః |
హిమాలయో మృదుపలమాత్రశేషితో విదిద్యుతే భువి కిల వేత్రదణ్ణవత్ || ౪౧||

ప్రతాపితాః ప్రథమమబిన్ధనాగ్నినా విశోషితాస్తదను కరైర్వివస్వతామ్ |
ఉపర్యధః క్వధితజలౌఘపాచితైస్త్రిమిజ్జలైర్జలనిధయః కషాయితాః || ౪౨||

విశోషితామ్భుని విధుమణ్ణలే తదా విసృత్వరా అపి కిరణా వివస్వతః |
ఖరాతపా నిశి పరిణమ్య చన్ద్రికాప్రవర్తనప్రతిహతశక్తయో౭దహన్ || ౪౩||

పరాకృతద్రుమతృణగుల్మసన్కృథే పయోధరస్మృతివిధురే యుగాత్యయే |
అపి త్రివృత్కరణపథోపపాదితం పయః క్షితావజని కథావశేషితమ్ || ౪౪||

ఫణీశితుర్వదనసహస్రనిస్సృతా విషానలోద్వమనవిశేషభీషణాః |
సమీరణాః సరభసతాడితస్థలత్పరస్పరా వపురపరస్పరాస్తతః || ౪౫||

విషానలవ్యతికరశోషితాన్తరద్రవత్సుటద్ధృథతరసన్ధిబన్ధనాః |
శిలోచ్ఛయా అపి హి రజశ్చటాత్మనా దిశన్ధిశం పవనవశేన నిన్యిరే || ౪౬||

ప్రదీపితా ఇవ పవనేన తాడితాః ప్రతిక్షణావసితపునస్సముద్గతాః |
ప్రజజ్వలుః కథమపి చణ్డరశ్మయః పదే పదే స్థలితరథా వియత్పథే || ౪౭||

పయః కిల ప్రతిహతకల్మషం సుధేత్యుదారహస్త్యుదకరహస్యకోవిదాః ।
 పయఃకథామపి పవనేన లుప్తుతా సుధాన్ధసోఽప్యజహురసూన్ గతాన్ధసః ॥ ౪౮॥
 ప్రసర్పతా ధరణితలాదసాతలం మహోష్మణా యుగవిగమాహిమత్విషామ్ ।
 ప్రతాపితాః పునరశనాతిమాత్రయాప్యసూనహో జహురహయో మహానిలైః ॥ ౪౯॥
 అధస్పదే కమరవరాహాభోగినామవస్థితస్తదను లలాటలోచనః ।
 కిమేతదిత్యుపరి దృశం ద్వయాధికామవాకిరద్ దరదలితామవజ్జయా ॥ ౫౦॥
 తతోఽగ్నినా కమలభవాణ్ణమూలభూనివిష్టధూర్జ్జటినిటిలాక్షిజన్మనా ।
 చటచ్చటచ్చటదితి భూర్భువస్వరిత్యదహ్యాత త్రిజగదపి ప్రసహ్య తత్ ॥ ౫౧॥
 ఉదన్యతాముదరతలేషు శోషితాస్తదీరితా లవణమయా మహాద్రయః ।
 సమస్తతః సదసి విధాతురుద్యయుర్మహోపలా ఇవ యుధి యస్త్రనిస్సృతాః ॥ ౫౨॥
 సభస్వతామజని వివస్వతామపి క్షణాదహో భసితదశా తదర్చిషా ।
 బలీయసామపి బలిభిర్భువః క్షయః పరం త్వసౌ భవతి కియద్విలమ్పితః ॥ ౫౩॥
 తదర్చిషా గిరిశిఖరస్ఫులికయా జనా మహాప్రభృతిషు జాతసంజ్ఞారాః ।
 చిరాయుషః సనకసన్దనాదయః ప్రదుద్రువుః పదమకుతోభయం విధేః ॥ ౫౪॥
 అవస్థితాః ప్రియకవనే యుగాత్యయేఽప్యవిక్రియా మదనజితః ప్రభావతః ।
 విశక్మతే కనకసరోజనీతటే విశ్క్లలాః ప్రమథగణా విజహ్నిరే ॥ ౫౫॥
 కపర్ధిన్స్తదను కపర్ధమణ్ణలాత్ సముద్గతా నభసి ఘనా ఘనాన్ఘనాః ।
 నజృమ్భిరే జగదఖిలం హవిర్భుజా పరిశ్రితం ప్రశమయితుం సమస్తతః ॥ ౫౬॥
 కణానపాం కరికలభానివ చ్యుతాన్ పటత్పటద్ధ్వనిముఖరాన్ పయోముచామ్ ।
 ప్రసారయన్నివ రసనాం శిఖాచ్ఛలాత్ పషౌ శవైస్సిమిసిమితి క్షయానలః ॥ ౫౭॥
 పయఃకణప్రశమితకల్పపావకప్రస్పృత్వరప్రతినవధూమమణ్ణలైః ।
 సమస్తతః పునరపి సాన్ధ్రతాం గతా వలాహకా వవృషురపో నిరస్తరమ్ ॥ ౫౮॥
 తతస్తతో జలదకులే తటిద్గణాశ్చకాశిరే చపలమరీచివీచయః ।
 విహాయ భూతలమివ తద్దిధక్షయా వినిస్సృతాః ప్రలయహుతాశనార్చిషః ॥ ౫౯॥
 తతోఽయుతాయుతయుగయోజనోన్నతాస్తదర్చిషః సలిలనిపాతకుణ్ణితాః ।
 హసీయసీముపగమితా దశాం తదా నిరీక్షితాః ప్రియకవనాశ్చిత్రైర్గణైః ॥ ౬౦॥
 పరస్పరం ప్రలయహుతాశమేఘయోర్భయానకే ప్రవలతి సామ్రూయికే ।
 సమాగతా భువి సమయే హవిర్భుజా సనాభయః కిమశనయః పయోముచః ॥ ౬౧॥

ఉభావపి ప్రలయదశానిరజ్కుశావుభావపి త్రిపురహరస్య గాత్రజౌ ।
 తథాపి తు వ్యజయత వారిదోఽనలం జయః కథం జగదుపతాపినో భవేత్ ॥ ౬౨॥

భయానకైరశనినిపాతనిస్వనైః ప్రతిక్షణక్షుభితహృదః పయోముచామ్ ।
 అపి క్షపామనుభవతః పదే నిజే ప్రజాగరః పరిణమతి స్మ వేధసః ॥ ౬౩॥

అచన్ద్రమస్తపనమపేతతారకం ప్రశాన్తపావకమవసన్నమారుతమ్ ।
 అకాలదిగ్భువనమసచ్ఛుభాశుభం తమోమయం పయసి మమజ్ఞ తజ్జగత్ ॥ ౬౪॥

యదణ్ణతో బహిరబహిశ్చ యజ్జలం తదేకతాం గతమివ సర్వతస్తదా ।
 అగాధమప్రచలమపారమస్వనం ప్రవృద్ధమాధ్రువపదమారసాతలమ్ ॥ ౬౫॥

జడాజడే జగతి గతే రసాతలక్షమానభస్సురనరతిర్యగాత్మని ।
 జలాస్తరే వటదలతల్పమాశ్రితో జగన్నిధిర్వ్యహరత కోఽపి బాలకః ॥ ౬౬॥

సమన్తతో జగతి సమావృతేఽమృతసాప్యమజ్జతి ప్రియకవనే నిజాజ్ఞయా ।
 స బుద్ధుదోదర ఇవ సార్ధమమృతయా సమం గణైరపి విజహార శక్జురః ॥ ౬౭॥

చతుర్ముఖే స్వపతి విలుప్తసజ్కథే చరాచరే విరమతి కాలకల్పనే ।
 అనుశ్రవైః పరమధిగమ్య తుష్టపుర్రూహార్షయః కతిచన తం మహీం గతమ్ ॥ ౬౮॥

జలప్లవైర్బహిరవహిశ్చ ధూర్జఙ్గైర్జటాటవిహిమకరవన్ధికాఙ్కరైః ।
 జడికృతే సతి మధురేశ్వరాలయే జగుర్గణా జహసురనర్తిషుః సుఖమ్ ॥ ౬౯॥

పరిక్షయే ప్రలయనిశస్తతశ్చిరాత్ పయోజభూః సలిలశయస్య శార్ఙ్గణః ।
 నిదేశతో నిఖిలమిదం జగత్త్రయం యథాపురం పునరసృజత్ ప్రయత్నతః ॥ ౭౦॥

ప్రకల్పయన్ ప్రథమమహర్షిశాకరౌ ప్రణాశయన్ కబలితవిష్టపం తమః ।
 విశోషయన్ సలిలమశేషముత్థితం వినిర్మమే విధిరమరాలయం పునః ॥ ౭౧॥

తతః క్షితౌ కథమపి ధామ శాకరం తదేకమక్షతమభిజానతామునా ।
 సరిద్ధిరిస్థలసరిదీశ్వరాదికం సుమేధసా నిఖిలమకల్పి వేధసా ॥ ౭౨॥

తతః సృజన్ స విబుధమర్త్యభోగినో నివేశయన్ నిజనిజధామసు స్థిరమ్ ।
 ప్రవర్తయన్ సుపరిచితేషు కర్మసు వ్యధత్త తచ్చయితమివోత్థితం జగత్ ॥ ౭౩॥

తతశ్చిరాదజని తు వంశశేఖరో మహీపతిర్ద్రమిడకులేషు కశ్చన ।
 ప్రభుత్వమావహత స పాణ్డ్యమణ్డలే మహేశ్వరార్పితహృదయో మహాశయః ॥ ౭౪॥

స సుందరేశ్వరసదనైకశపిణీం భజన్ పురీం భువి మధురేతి విశ్రుతామ్ ।
 నివేశయన్ క్వచిదపి కాశ్చన ప్రజాః క్వచిత్ స్వయం న్యవేశత కల్పితాలయః ॥ ౭౫ ॥
 దినేదినే మదనజితః సపర్యయా సమృద్ధయా స ధరణీవల్లభశ్రియా ।
 యథాపురం పురమచిక్కర్షిదుచ్చితైః సమస్తతో నృపగృహసాలగోపురైః ॥ ౭౬ ॥
 స వేదితుం పురపరిమాణముత్యుకో జడః ఏ జగత్యవిదితతత్పురస్థితౌ ।
 దృఢవ్రతో ద్రమిడకులాభిచన్ద్రమాః సమాహితః శరణయతి స్మ శక్కురమ్ ॥ ౭౭ ॥
 కృపానిధిస్తదను శశాఙ్కశేఖరః కృతాదరః ఊతిభృతి వంశశేఖరే ।
 ప్రదర్శయ స్థలపరిమాణమిత్యశాద్ విభూషణం భుజగవరం వినిక్షిపన్ ॥ ౭౮ ॥
 స పుష్పకాననభువి వాలమర్చయన్ ప్రదక్షిణం పరిచలితః ఫణీశ్వరః ।
 శిరస్పదం పునరపి తత్ర యోజయన్నదర్శయత్ పురపరిమాణమద్భుతమ్ ॥ ౭౯ ॥
 హరిత్వస్సౌ చతస్పృషు పుష్పకాననం గుహాచలం భుజగగిరిం వృషాచలమ్ ।
 అనుక్రమాదహితిలకః ప్రదర్శయన్ ద్వియోజనం పురమవదత్ సమస్తతః ॥ ౮౦ ॥
 తిరోహితే పురహరభూషణోరగే తదాకృతిం వరణమయం ప్రకల్పయన్ ।
 విశక్కుభైర్విపణిపథైః శిరోగృహైరలఙ్కృతం పురమకరోద్ యథాపురమ్ ॥ ౮౧ ॥
 హాలాహాలాస్యపరివేష్టనలబ్ధసీమం
 హాలాస్యమిత్యభిధయా నగరం తదాసీత్ ।
 భోగాభివేష్టితతయాపి చ భోగభూమిః
 కైవల్యభూరపి బభూవ మహీవిభాగే ॥ ౮౨ ॥
 ఆసాదయన్నశ్వపతిం సహాయమథైకదా విక్రమచోలదేవః ।
 విచార్య విస్త్రబ్ధమముం నృపాలమా యోధనా యోపజగామ సైన్యైః ॥ ౮౩ ॥
 అతర్కితాసన్నమరాత్సైన్యమాకర్ణయన్ పాణ్డ్యనృపో విశక్కుః ।
 కృతాభ్యనుజ్ఞో మధురేశ్వరేణ జయం కరఘ్నం కలయన్ ప్రతస్థే ॥ ౮౪ ॥
 ధనుర్ధరేష్వకతమో భవన్ హరః శితైః శరౌఘైః శివనామలాఞ్ఘ్రితైః ।
 అవాకిరత్ సైన్యమదృశ్యపాతిభిర్విశ్ఙ్ఖలం విక్రమచోలభూపతే ॥ ౮౫ ॥
 అనుగ్రహం స తమనవగ్రహం విభోర్విచిన్తయన్ ఊతిభృతి వంశశేఖరే ।
 పరిత్యజన్ గజతురగాన్ పలాయితో వినా రణం కియదపి చోలభూపతిః ॥ ౮౬ ॥
 పరాక్రమేణాప్రతిమేన పార్థివాన్ గిరా సుధాసారకిరా కవీనపి ।
 జయన్నయం సప్తసముద్రముద్రితాం బభార పృథీన్వం మధురేశ్వరార్పితామ్ ॥ ౮౭ ॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవ ఏకోనవింశః సర్గః ।

అథ వింశః సర్గః ।

కపిలకీరముఖాః కవయస్తతః కతిచిదాసత తామ్రనదీతటే ।
 ద్రుహిణశాపవశాజననీ గిరామవతతార పురా హి యదాత్మనా ॥ ౧॥

అథ చతుర్గుణితా వ్యధికా దశ త్రిదశదేశికధిక్కరణక్షమాః ।
 ప్రతి యయుర్మధురామభివద్ధితం ప్రమథనాథమమీ కవిపుంజవాః ॥ ౨॥

కవిశరీరభృతా కవయస్తు తే సమధిగమ్య హరేణ పురస్కృతాః ।
 సమవగాహ్య సవర్ణసరోజినీం దదృశురద్రీసుతాదయితం మహాః ॥ ౩॥

దృఢవిసితధియః సుధియస్తు తే ద్రమిడనూత్రరహస్యవివేచనే ।
 మృదుసుగన్ధివచఃకుసుమస్రజా వివిధయా మధురేశమపూజయన్ ॥ ౪॥

అకవయః కతిచిద్ విబుధాధమాః కుకవయశ్చ పరే కృతసంవిదః ।
 కవిభిరప్రతిమైర్భువనేషు తైః కలహమాదధిరేఽథ వితణ్ణయా ॥ ౫॥

శబ్దార్థో దోషనిర్ముక్తౌ సాలజ్కారౌ గుణోత్తరౌ ।
 కావ్యమాతిష్ఠమానేభ్యః కవిభ్యోఽయం కృతోఽఙ్జలిః ॥ ౬॥

ఆద్యం హి శబ్దదోషాణామసాధుత్వం మతం చ వః ।
 స్వరమశ్రద్ధధానానాం స్వరూపే కేవ సాధుతా ॥ ౭॥

కావ్యార్థాదపి కిం దుష్టం కామిదుశ్చరితోత్తరాత్ ।
 అత ఏవ హి కావ్యానామాలాపః సద్భిరుజ్ఞితః ॥ ౮॥

అథాన్య ఏవ కల్ప్యన్తే గుణదోషా నిజేచ్ఛయా ।
 కాకదంతాః పరీక్ష్యంతాం గృహ్యంతాం గ్రామ్యసూక్తయః ॥ ౯॥

తత్ర తత్ర పురాణేషు తన్త్రేషు చ యది స్ఫుటమ్ ।
 కావ్యాలాపానువాదోఽస్తి కా జిగీషా తతోఽపి వః ౧౦॥

సర్వా వాచో వదన్తీతి సప్తతన్తౌ మహావ్రతే ।
 గ్రామ్యోక్తయోఽపి కిం శాస్త్రే క్రత్వజ్ఞత్వేన నోదితాః ॥ ౧౧॥

అయోగ్యానాం హి కావ్యానామగ్నిసేకాదివాక్యవత్ ।
 మూకత్వైవ హి దుర్భేదా ముహ్యన్త్యేషు కథం జనాః ॥ ౧౨॥

కథఞ్చిద్యది సార్థక్యం కథఞ్చిత్తైవ దూషణమ్ |

సఫలః క్లేశ ఇతి చ సమృధాదయాగతో భ్రమః || ౧౩||

అక్లేశేన ఫలే లభ్యే న క్లేశో యుక్తిమర్హతి |

యస్మై ఫలాయ సా గౌణీ తదేవ స్ఫుటమీర్యతామ్ || ౧౪||

అర్ధానపి వ్యాఘ్నవతీ హతసర్వనియస్త్రణా |

వ్యఙ్జనా శబ్దవృత్తిశ్చేద్ వేశ్యా పత్ని న కిం భవేత్ || ౧౫||

ధూమేన ధ్వన్యతాం వహ్నిశ్చక్షుషా ధ్వన్యతాం ఘటః |

అర్థశ్చేద్ ధ్వనయేదర్థం కా ప్రమాణవ్యవస్థితిః || ౧౬||

దుఃఖతోఽపి తు కావ్యోక్తః సుఖాయార్థో భవేద్యది |

సుఖం భవన్తః శృణ్వన్తు స్వనిన్దాం కవిభిః కృతామ్ || ౧౭||

అహో భావవ్యక్తేః పరిణతిరహో గూఢరస ఇ-

త్యలీకవ్యామీలన్నయనవిగలదాభిష్పసలితైః |

ఉదఞ్చుర్దోమాఞ్చైరుదరలలితామైరివ ముహుః

కథం వ్యాప్తా భూమిః కావిభిరపటుఙ్గానపశుభిః || ౧౮||

ఇతి నిగదితమేవాభీక్షమావర్తయద్భిః

ప్రతికథకవచాంసి క్వాప్యనాకర్ణయద్భిః |

అపథచిరవినీతైర్బాలిశైరాత్తగన్ధాః

శరణమభిసమీయుశ్చన్ద్రచూడం కపీన్ద్రాః || ౧౯||

నాన్దాశ్చక్షుస్సమేతా న చ ఖలు బధిరా ఆక్షిపన్తః పరోక్షీః

నాప్యేతే నాథ! మూకా విఫలమవిరలం యత్ తదుచ్చైః స్వనన్తః |

తత్తత్సైద్ధాన్తికోక్షీరభిదధత ఇవ క్వాప్యనాపూతతత్త్వా

దృశ్యన్తే కేచిదేతే శివ శివ కుధియామేష సర్గోఽదుభుత్వన్తే || ౨౦||

కావ్యాగమఙ్గాః సుఖమాక్షిపన్తు కా తత్ర చిన్తా భవతః ప్రసాదాత్ |

అహో వయం ప్రవ్యథితా అమీభిః కావ్యాధ్వదుష్టశ్వభిరేడమూకైః || ౨౧||

దన్తోల్లేఖనఖక్షతాదిదయితవ్యాపారపారమృరీ-

నిర్ధానాపి హి కామినీ దినముఖే నిస్సీమమానన్దతి |

మార్జారీ నఖరాఙ్గురాఖుదశనవ్యావిధ్యమానా మనా-

గాయుర్యేదవిదోఽభిగచ్ఛతి రుదత్యాసన్నమృత్యుర్యథా || ౨౨||

తదలం తరుణేన్దుమాడ! నః పరితాపార్తిపరీక్షయానయా ।

పరివర్ణయ పణ్ణితాధమైరిదమైకాధికరణ్యమద్య నః ॥ ౨౩ ॥

విజ్ఞాపితః కవివరైరితి సున్దరేశః

స్మిత్యా దదౌ ఫలకమేకమదృష్టపూర్వమ్ ।

యత్రాసతే కవయ ఏవ యథాభిలాష-

మన్యే తు నాజ్ఞీమపి విన్యసితుం క్షమన్తే ॥ ౨౪ ॥

అధ్యారూఢాః పీఠమీశాదవాప్తం దుర్దర్శం తద్ దుర్ద్రియాం దూరతోఽపి ।

అష్టావత్వారింశదాద్యాః కవీన్ద్రాశ్చక్ర్రభక్తిం భూయసీం చస్యచూడే ॥ ౨౫ ॥

వంశచూడామణిః పాణ్డోఽవంశశేఖరకస్తతః ।

జ్ఞేయత్ర భవం న్యస్య జ్ఞౌ స పరమామృతమ్ ॥ ౨౬ ॥

స తు కదాచన చమృకకోర్కైః పరిచరన్ ప్రమథాధిపతిం మధౌ ।

అజని చమృకపాణ్డ్య ఇతి ప్రథామభివహన్ కవిలోకశిఖామాణః ॥ ౨౭ ॥

స కామినీరత్నసహస్రభోగభాగ్యోన్నతశ్చమృకపాణ్డ్యదేవః ।

మానే మధౌ మన్మథమారరాధ నవోఢయా నర్మపరో మహిష్యా ॥ ౨౮ ॥

అపారయన్తి త్రపయా గలన్తిం నీవీం నియన్తుం సముపేక్షితుం వా ।

పత్యుర్ముఖం నాభివదం చ బాలా పర్యాయతః కేవలమాలులోకే ॥ ౨౯ ॥

ఆలిక్ష్మితుం చుమ్బితుమన్తతన్తం స్పృష్టుం సమాభాషితుమీక్షితుం వా ।

నార్వై దదౌ నావసరం కదాబద్ వ్రీడా సపత్నీవ నిబద్ధవైరా ॥ ౩౦ ॥

ఆచ్చాద్య బిమ్బాధరమఙ్గులీభిరాబద్ధముగ్ధాఙ్గులినా కరేణ ।

మా మేతి మన్దాక్షరమర్థితం యదతః కిమస్యా మధురోఽధరోష్ఠః ॥ ౩౧ ॥

ఏకత్ర విస్రమ్భకథావిఘాతః పక్షోఽపరః శక్తితుమేవ నార్హః ।

కృచ్ఛే తదస్మిన్నధరం కృశాఙ్గ్య గృహ్లాతు వా ముఙ్గుతు వా యువాయమ్ ॥ ౩౨ ॥

దష్టాధరోష్ఠా సుదృఢం పురైవ పత్యుః పునశ్చుమ్బనలాలసస్య ।

చాటూసహస్రం శపథాఙ్గుతం చ తస్వి విశశ్వాస న లేశతోఽపి ॥ ౩౩ ॥

ఆబద్ధసప్తాష్టనిషక్లమన్యగాసజ్ఞోతద్విత్తకరాఙ్గులిత్రమ్ ।

ఆమర్దితైకద్వశరాసమాసీదన్యాదృగూష్మాయితమఙ్గుజస్య ॥ ౩౪ ॥

విన్యస్య గాఢం భుజయోర్భుజౌ సా ముఖం ముఖే వక్షసి చాపి వక్షః ।

ఆలిక్ష్మితి స్మ స్మరబాణవర్షాదాచ్చాదయన్తీవ తనుం ప్రియస్య ॥ ౩౫ ॥

సకృన్నఖాగ్రోల్లసితః కచౌధః శ్లథాశ్లథం సంయమితా వ నీవీ ।
 సా చాశ్లయష్టిర్ముదితా తరుణ్యాః సత్యం మునీనానామపి మోహహేతుః 3౬ ॥
 ఏకాకినీం తామపహాయ లజ్జా యాతా పురా యత్ కిల మారయుద్ధే ।
 తతోఽపరాధాదివ తాముపేతాం పురేవ తస్వీ న పురశ్చకార ॥ 3౭ ॥
 సా గస్తుమైచ్చచ్చయితుం స కాల్యే సాధత్త సంవ్యానమయం జహార ।
 సా నీవిమాముఞ్చుదయం వ్యముఞ్చుద్ భావేఽపి తుల్యే విభిదే క్రియాభిః ॥ 3౮ ॥
 ససర్ణ తస్యాం కియతో విలాసాంశ్చక్రే కథం నామ నిశాం త్రియామామ్ ।
 శ్శృణ్వారసారం కలయాపి వేధాః కిం వేద వేదాక్షరజ్జిర్ణకోశః ॥ 3౯ ॥
 అనన్యజే వర్షతి కామమిత్థమపవ్యవస్థం శరమణ్ణలాని ।
 ఆదిర్నిశాదిః సురతస్య యూనోరన్తో నిశాన్తోఽపి చ పర్యణంసీత్ ॥ ౪౦ ॥
 స జాతు ప్రాసాదే శయనమధిగచ్ఛన్ క్షితిపతిః
     సమాజప్తౌ గన్ధం కుసుమకులదుష్పాపమతులమ్ ।
 మహిష్యాః పద్మిన్యా మలయపవమానైరుపహృతం
     ప్రసూతం కేశాన్తాత్ ప్రశిథిలదృఢగ్రన్థినిశిథిలాత్ ॥ ౪౧ ॥
 పద్మసౌరభ్యజాతీయం పద్మినీకేశసమ్భవమ్ ।
 అనాపూతవరం గన్ధమవాసాసీత్ స తం నృపః ॥ ౪౨ ॥
 మనోగతం మే కవయత్యవేత్య యః స ఏతదగ్ర్యం లభతాం సుధీరితి ।
 అలమ్బయద్ ద్వారి సువర్ణముద్రికాసహస్రమాబధ్య స పాణ్డ్యభూపతిః ॥ ౪౩ ॥
 ఉచ్చావచాభిరపి భజ్జిభిరుల్లిఖన్తో
     నాద్రాక్షురమ్య హృదయం కవయో మహాన్తః ।
 ఆసాద్య కశ్చన వటుః పునరాదిశైవః
     పద్యం ప్రభోరధిసభం పఠతి స్మ హృద్యమ్ ॥ ౪౪ ॥
 తస్మై కిలార్థితవతే ముచిరం ప్రసాద్య
     దారక్రియార్థమధనాయ ధనం సమగ్రమ్ ।
 పద్యం దదౌ నృపతిభావనిబన్ధహృద్యః
     మార్యామయం తదఖిలాశయవిన్మహేశః ॥ ౪౫ ॥
 జానాసి పుష్పగన్ధాన భ్రమర ! త్వం బ్రూహి తత్త్వతో మేఽద్య ।
 దేవ్యాః కేశకలాపే తుల్యో గన్ధేన కిం గన్ధః ॥ ౪౬ ॥

ఇతి తావదిమామార్యామిన్దుకలాభరణవదననిర్గలితామ్ ।
 పఠతి ద్విజే సభాయాం ప్రభోరభూద్ విస్మయో భూయాన్ ॥ ౪౭॥
 తదనుజ్ఞయా స వర్ణీ తత్ కనకం సదసి యావదాదత్తే ।
 తావత్ తదసహమానః ప్రత్యవతస్థే కవిః కీరః ॥ ౪౮॥
 అపరిష్కృతే ప్రసూనైరస్తి కచేఽపి కిమస్మజ్మలే గన్ధః ।
 కిం చిన్తితమవనిభృతా కిం దృష్టం ధీమతా భవతా ॥ ౪౯॥
 ఇతి తస్య దురాక్షేపాదప్రతిభే బ్రహ్మచారిణి స్తభే ।
 ప్రాదుర్భూయాహ హరః కవివేషధరః పురస్తేషామ్ ॥ ౫౦॥
 కేన కుఠియా సభాయామనైవాసీ మమాయమాక్షిప్తః ।
 ప్రకృతిః సా పద్మిన్యాః పజ్కజగన్ధః శరీరే యః ॥ ౫౧॥
 పార్థివకుసుమవిహీనే భవతి శచీకున్తలే కథం గన్ధః ।
 కః శక్కితోఽపుష్పపాధిః క్రమతే కబరీపరీమలే గౌర్యాః ॥ ౫౨॥
 కార్మణమలాత్మమూర్తిషు ఘటతే యది పార్థివేషు సౌరభ్యమ్ ।
 కిమివ ఖలు పద్మినీనామపకృతమస్మజాం మలైః కేళైః ॥ ౫౩॥
 ఇతి విజిత్య తముద్ధతముద్ధతైః కవివరే పరిగర్జతి భాషితైః ।
 అలభత ద్రవిణం స వటుర్ఘటిత్యవానిపోఽప్యవరోధగృహం యయౌ ॥ ౫౪॥
 కవిష్వేకీభూయ స్వయమపి హరః సజ్జిషు చరన్
 కథాః కుర్వన్ హృద్యాః స్వయమపి వనన్ సజ్జఫలకే ।
 వృతస్తైః స్వామిత్వే వివిధరచనాభిర్భణితిభిః
 కదాచిద్ గౌరీశః కలహమభజత్ కీరకవినా ॥ ౫౫॥
 అవిశ్రాన్తే స కీరేఽస్మిన్నాక్షేపాభాసదుర్గ్రహాత్ ।
 ప్రాదర్శయత్ స్వమాత్మానం పఞ్చవక్రం త్రిలోచనమ్ ॥ ౫౬॥
 భక్తోఽపి కరిః పఠమాదుభృతం తత్ పశ్యన్నపి ప్రత్యుత దుర్బభాషే ।
 మౌఢ్యాన్నిరూఢాదపి పామరాణాం మౌఢ్యం చిదాభాసగతం గరీయః ॥ ౫౭॥
 చతస్సృష్టపి దిక్షు పశ్యతా చతురేణాపి మహేశ్వర ! త్వయా ।
 కవికర్మాణ నైక్షి దూషణం కథముద్భావితమప్యహో ముహుః ॥ ౫౮॥
 భావత్య్కః కృతయః శ్రుతిః శ్రుతిరితి ప్రౌఢిం పరాం ప్రాపితా

అధ్యాహారవిపర్యయప్రకరణోత్కర్షానుషక్గాదిభిః ।
 తాత్పర్యాన్తరవర్ణనేన చ సమర్థ్యస్తే యదస్మాద్వృత్తై-
 స్తజ్జానన్ కవితాసు నః పశుపతే! దోషేక్షికా మా కృథాః ॥ ౫౯॥

ఈశ! త్వమసి నను ధ్రువమీశానః సర్వవిద్యానామ్ ।
 కీరకృతే త్వాక్షేపే కీరవదనుభాషణం జ్యాయః ॥ ౬౦॥

జ్ఞానాజ్ఞానవ్యతికరపరీణామమీశోఽస్య పశ్యన్
 భక్తజ్ఞానప్రశమమకృతం చిన్తయిత్వా స్వమాగః ।
 కాలేనాస్య స్మృతికలుషతాముద్దియార్పుస్తిరోఽభూ-
 దేతావన్తో యది హి న గుణాః కః స నశ్చన్యచూడః ॥ ౬౧॥

శివాతివాదప్రభవేన పాప్మనా స తాపితో దుర్విషహేణ దుర్మతిః ।
 పపాత గాఙ్గేయపయోజినీజలే తదేవ జానన్నభిపజ్యభేషజమ్ ॥ ౬౨॥

నిత్యాధమర్షస్య సకృత్ప్రణత్యా నీపాటవీసన్నిహితస్య ధామ్నః ।
 కారుణ్యతః సజ్ఞానితానుతాపమ్ముష్టావ కీరస్తుహినాంశుచూడమ్ ॥ ౬౩॥

అపి ప్రణేతా నిగమాగమానామాద్యః కవిస్తమ్య తుతోష సద్యః ।
 విజ్ఞానఖిదోఽతవిజృమ్భితాభిర్వాగ్భిః స లుభ్యన్ గుణగన్ధతోఽపి ॥ ౬౪॥

ఉత్తార్యమాణే కనకామ్బుజిన్యాః కీరే కరాలమ్బసమర్పణేన ।
 ఉత్తారితం తం భవసాగరాదపూహామ్బుభూపుర్మునయః పురాణాః ॥ ౬౫॥

అజ్ఞానమస్య కవితాపదసమ్పూర్ణాఢ-
 మాద్యః కవిః శమయితుం కలశోదభవేన ।
 ఉద్బోధయన్ ద్రమిడసూత్రరహస్యసార-
 ముచ్చైర్యశో జగతి కీరకవేర్వ్యతారీత్ ॥ ౬౬॥

అధీత్య కీరాద్ ద్రమిడాగమార్థమథాపరే సజ్ఞకవిప్రవేకాః ।
 వృత్తిర్విచిత్రాః స్వయమారచయ్య పస్పర్ధిరే తే తు పరస్పరేణ ॥ ౬౭॥

స్వస్య ప్రబన్ధోత్తమమధ్యమత్వే సంశయ్య సర్వే కృతసంవిదస్తే ।
 సర్వజ్ఞమీశం శరణం ప్రపన్నాస్తస్మిన్నతిష్ఠన్త కృతప్రణామాః ॥ ౬౮॥

ఆవిర్భూయ తతో లిఙ్గాదాహ తాన్ మధురేశ్వరః ।
 తదీయేషు ప్రబన్ధేషు తారతమ్యవివేచనే ॥ ౬౯॥

ఆస్తి రుద్ర ఇతి ఖ్యాతో వైశ్యః స్కన్ధాంశసమ్భవః ।

శాపాన్యే మూకతాం ప్రాప్తః స వశేత్స్వతి సంశయమ్ ॥ ౭౦ ॥

శృణ్వతస్తస్య యాం హర్షాత్ స్వంతే బాష్పనిర్ఘరః ।

సకణ్ఠకాని చాఙ్గాని సా వృత్తిర్భూహ్యతామితి ॥ ౭౧ ॥

తదను తముపగమ్య శ్రావయంతః స్వసూక్తిః

పుథగుపచితబాష్పాః కణ్ఠకోద్రేదరమ్యాః ।

కపిలభరణకారైః కల్పితా ఏవ వృత్తిః

పరిజగ్రహురథాన్యాస్తత్యజర్ధూరతస్తే ॥ ౭౨ ॥

దివం గతే చమృకపాణ్డ్యదేవే తతశ్చిరాత్ కోఽపి తదన్వవాయే ।

రాజా కపినామపి పార్థివానాం రాజా కులేశో ధరణీం బభార ॥ ౭౩ ॥

అథ సజ్జిషు కస్యచిత్ కవేరవమేనే స యదా సరస్వతీమ్ ।

మధురాధిపతేర్మనస్యభూత్ ప్రతిధో భక్తదయానిధేస్తదా ॥ ౭౪ ॥

కదమ్బమూలముత్స్పృజ్య కవిభిః సహ శజ్కరః ।

స్థానముత్తరహాలాస్యం ప్రాప వేగవతితటి ॥ ౭౫ ॥

క్షితిపతిరథేశానం జానన్ రుషా పరినిర్గతం

కవికులమశేష కవిభిః సహ శజ్కరః ।

ప్రతినవసుధాధారాసారాస్పదైర్వచనైః స్తువన్

నగరమనయద్ భూయః శ్రేయస్కరం జగతాం హరమ్ ॥ ౭౬ ॥

కాలేన కేనాపి తు కారణేన దేవీం క్వచిద్ దాశకులేఽవతీర్ణామ్ ।

పాణౌ గ్రహీష్యన్ ప్రమథాధినాథస్తీరం యయౌ దక్షిణవారిరాశేః ॥ ౭౭ ॥

స దాశమాశంసితకన్యకావరం సమేత్య దేవో మధురేశ్వరో యువా ।

సుతాం యయాచే స్వయముద్గిరన్ గిరా స్వమద్భుతం వాగురికత్వకౌశలమ్ ॥ ౭౮ ॥

అదృష్టచరమద్భుతం వపురముష్య పశ్యన్నపి

ప్రభావమవధారయన్నపి తతః స్ఫుటం ధీవరః ।

పరీక్షితుమముం పునర్జలధిగర్భసజ్ఞాఘ్రిణం

మయా సముపదర్శితం మకరమాహరేత్యాదిశత్ ॥ ౭౯ ॥

ఆసాద్య వైసారిణతాం చరన్తమమ్భోనిధౌ నద్దినమాత్మశాపాత్ ।

సన్దర్శితం దాశకులేశ్వరేణ సానన్దమాలోకత చన్ద్రచూడః ॥ ౮౦ ॥

మహామాయాజాలం మహదపి నిజం స్వప్రపదనాద్

విజిత్య స్వచ్ఛందం పయసి విహరంతం జలనిధేః ।
 గ్రహీతుం శైలాదిం కీల కరుణయా వాగురికయా
 విశాలం చిక్షేప త్రిపురమథనో జాలముదధౌ ॥ ౮౧॥

తద్భక్తివాగురాబద్ధస్తరుణేన్దుశిఖామణిః ।
 ఆక్షిప్య కరుణాజాలమాచకర్ష తమర్జవాత్ ॥ ౮౨॥

మీనగ్రహాయాపి కృతప్రవృత్తిం మృగాఙ్కమౌలిం వనితాదరేణ ।
 పశ్యన్ననఙ్గో విజయధ్వజం స్వం ప్రాయేణ చక్రే తదుపక్రమం తమ్ ॥ ౮౩॥

ఆసాద్య సఞ్జారం దేహమాగమాన్వేషణోచితమ్ ।
 ఆలుతోకే పరం తత్త్వమాగమాన్విష్టమైశ్వరమ్ ॥ ౮౪॥

పర్యుపాసితపాదోఽయం ప్రకృతిస్థేన నన్దినా ।
 కైవర్తకన్యాం జగ్రాహ కైరవప్రియశేఖరః ॥ ౮౫॥

సముత్స్సృజన్ స మత్యుతాం ననన్త నన్దికేశ్వరః
 స ధీవరశ్చ భూతలే సుధీవరత్వమాగతః ।
 విమానమాగమయ్య తాం సమాగతే పురం శివే
 తదా తదాశయే ముదం దదాశ దాశకన్యకా ॥ ౮౬॥

ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవే వింశః సర్గః ।

అధైకవింశః సర్గః ।

కులేశమారాధయతో మహేశం కులేశపాణ్డ్యాదభవత్ కుమారః ।
 అన్వయర్థన్ స్వామరిమర్దనాఖ్యాం బభార పిత్రా విధృతాం భువం యః ॥ ౧॥

ఆస్థానభూషామణిరస్య రాజ్ఞః సర్వాగమజ్ఞః సచివః సుమేధాః ।
 ఆసీద్ ద్విజో వాతపురీశనామా వాచస్పతిర్వాసవసంసదీవ ॥ ౨॥

స సజ్జ్ఞాఘృక్షుస్తురగానుదారాన్ సర్వైర్ధనౌఘైరపి పాణ్డ్యదేవః ।
 తమాదిశద్ వాతపురీశమేవ చోలేఘ గన్తుం తటమమ్బురాశేః ॥ ౩॥

లభ్యాభ్యనుజ్ఞః సచివః స గచ్ఛన్ ద్విత్తైర్దినిః ప్రేక్షత చోలదేశమ్ ।
 స్తోతుం ప్రసక్తే విషయాన్తరేఽపి జాగర్తి యాస్మిన్నుపమానభావః ॥ ౪॥

కాన్తాసహస్రోపగతస్య సిన్ధోః కా వా రతిః ప్రావృషి సేవయేతి ।
 సఙ్గచ్ఛతే తేన నిదాఘ ఏవ సహ్యాత్మజా యత్ర హి నిస్సపత్నమ్ ॥ ౫॥

వర్షాస్వవజ్జైవ శరద్యుపేక్షా ద్వేషో హిమే వాథ హిమాత్యయే వా ।
 యత్రాపు రాగః సురభౌ శుచౌ చ తత్రైవ యస్మిన్ సరితో వహన్తి ॥ ౬ ॥
 ప్రావృడ్విమర్దో దిశి పశ్చిమాయాముత్పిడపీడా పునరుత్తరస్యామ్ ।
 స్వైరోపయోగో యది సహ్యజాయా యత్రైవ సౌభాగ్యమితః కిమస్య ॥ ౭ ॥
 ప్రత్యగ్రపూగాభిగతేషు యస్మిన్ ప్రస్నిగ్ధరమ్భావనమేదురేషు । (ప్రత్యగ్రపూరాభిగతేషు)
 కవేరకన్యాతటకాననేషు కామః సమున్మీలతి ధర్మ ఏవ ॥ ౮ ॥
 హవ్యాయ యత్రాపతతాం సురాణామాతిథ్యనిర్వర్తనతోఽనువేలమ్ ।
 గర్ధ్వవిద్యాధరకిన్నరాద్యా నిర్విద్య నిన్దన్తి పథి స్థితిం స్వామ్ ॥ ౯ ॥
 అధ్యేతుమధ్యాపయితుం చ తన్త్రాణ్యాహర్తుమర్థానథ చోపభోక్తుమ్ ।
 స్వర్గాపవర్గా చ వశే విధాతుం జాత్యైవ యస్మిన్ ద్రమిడా నిరూఢాః ॥ ౧౦ ॥
 స్వాదీయసీ యత్ర కవేరజైవ తతస్తరాం కేరఫలోదకాని ।
 తతస్తమాం చాథి గిరాం విలాసాః ప్రసన్నగమ్భిరపదాః కపీనామ్ ॥ ౧౧ ॥
 ద్రష్టుం న రమ్భాపనసాప్తుకేరచ్ఛాయావృతే యత్ర హి శక్యమర్కమ్ ।
 శక్యం తు సమ్భావయితుం సరోజసౌరభ్యసమ్భారహరైః సమీరైః ॥ ౧౨ ॥
 యే జాతిభేదాః క్రముకామకేరశాలీక్షురమ్భాఫణివల్లరీణామ్ ।
 వ్యుత్పితృవస్త్రేషు చరన్తి పాన్థా విశ్రమ్య విశ్రమ్య చిరాయ యస్మిన్ ॥ ౧౩ ॥
 ఆదాయ శస్త్రాణ్యవగాహ్య సిన్ధుం తపాంసి విక్రీయ చ తస్త్రయన్తే ।
 యత్రాన్యతస్తత్ర కలౌ యదీయా యజన్త్యవిచ్ఛిన్నమధీయతే చ ॥ ౧౪ ॥
 సాన్యత్ర సిన్ధుర్ను ను యాత్ర కుల్యా తేఽన్యత్ర ధన్యా ఇహ యే కదర్యాః ।
 అభ్యస్తవిద్యా ఇవ యేఽత్ర కిఞ్చిదన్యత్ర విద్యాగురవస్త ఏవ ॥ ౧౫ ॥
 గచ్ఛన్నుహోభిః కతిభిశ్చిదస్మిన్ స పశ్చిమే యోజనతః పయోధేః ।
 మాకన్దరమ్భావనసాన్ద్యమేకం మాహేశ్వరం ధామ సమాలులోకే ॥ ౧౬ ॥
 అధ్యాసితం పాశుపత్రైర్మహద్భిరాలోక్య వల్మీకపతేః పదం తత్ ।
 అప్రాకృతీం భాగ్యవశాత్ తతోఽయమాధ్యాత్మికీం తామపి శుద్ధిమూహే ॥ ౧౭ ॥
 ఆస్థాయ కారుణ్యరసైకరూపామాచార్యమూర్తిం మధురైర్వచోభిః ।
 ప్రబోధయన్తం శతశో మహర్షీన్ ప్రత్యక్షమైక్షిప్త స చన్ద్రచూడమ్ ॥ ౧౮ ॥
 అఙ్గైః క్షితావష్టభిరానమన్తం తం దూరతో బాష్పతరఙ్గితాక్షమ్ ।

దృష్ట్యా దయాశీలతయానుగృహ్ణాన్ దేవః సమీపస్థితిమాదిదేశ ॥ ౧౯ ॥
 ఉత్ప్రేక్షితస్యోద్భవణశక్తిపాతం శుద్ధాధ్వలిపానుభగైర్వచోభిః ।
 సమ్భావయన్ నైష్ఠికదీక్షయా తం చంద్రార్థచూడః స్వయమన్వగృహ్ణాత్ ॥ ౨౦ ॥
 ఆరుహ్య మాహేశ్వరమాశ్రమం సః సఞ్చిన్నపాశః సచివః క్షణేన ।
 ఆశ్వాయ నీతైర్ద్రవిణైర్మహేశమారాధయన్ పార్థివమప్యరక్షత్ ॥ ౨౧ ॥
 ఆకారితో దూతముఖేన రాజ్ఞా కర్ణజపాలాపకలఙ్కితేన ।
 ఆత్మైః సహైవాగమనం స్వకీయం శమోఘ్నిదేశేన స సన్నిదేశ ॥ ౨౨ ॥
 అశ్వానసఙ్ఖ్యానహమానయేయమాసీద రాజానమపేతశఙ్కః ।
 ఇతి స్థిర వ్యాహృతమిన్ద్రమాలేర్విశ్వస్య భూయః స పురీమవిక్షత్ ॥ ౨౩ ॥
 అశ్వానమూల్యానమితాన్ సమీపమాసాదితానప్యరిమర్దనాయ ।
 నివేదయన్ వృత్తమిదం స సర్వం న్యవేదయన్నీపవనేశ్వరేఽపి ॥ ౨౪ ॥
 పథానమాలక్య తురఙ్గమాణాం పాణ్డ్యే పరేద్యుః స్వయమాదినాన్తాత్ ।
 క్రుద్ధ్యత్సుధాకుర్వత రాజభృత్యాః క్రూరాశయా మన్త్రిణీ లబ్ధరన్ధ్రాః ॥ ౨౫ ॥
 కృతాభ్యనుజ్ఞైః కుపితేన రాజ్ఞా క్రూరైశ్చిరదేవీషిభిరస్య భృత్యైః ।
 కదర్శ్యమానః కరుణం స భూయో విసృజ్య ధైర్యం విలలాప ధీరః ॥ ౨౬ ॥
 వ్యాసజ్ఞనే కిమథునా విధికేశవద్వై-
 రావ్యసజ్ఞనే కిమథవా లలితైర్భవాన్యాః ।
 క్రన్దన్తి కత్యశరణా ఇహ మాదృశోఽన్యే
 కర్ణాతిథిర్భవతు కస్య తవార్తనాదః ॥ ౨౭ ॥
 బద్ధస్య దుష్పరిహరైర్మలకర్మమాయా-
 బన్దైస్త్రిభిర్మమ చిరాదపి దీనబన్ధో! ।
 బన్ధం హరిష్యసి కిలేతి ఘృతక్షణస్య
 బన్ధం తురీయమపి హా కథమద్య దత్సే ॥ ౨౮ ॥
 కర్మేతి కాల ఇతి వాపదిశన్తి యేఽన్యే
 కిం తైరితి త్రిజగతీం తృణవద్ విచిన్త్య ।
 త్వామేవ సంశ్రితవతోఽపి దశా యదీయం
 త్వం బుధ్యనే క్వను భవత్యయశో యశో వా ॥ ౨౯ ॥
 నాహం బిభేమి నృపతేర్నచ తద్భటేభ్యః

కుర్వన్తి నామ కిమపీ పరతోఽపి మృత్యోః ।

ఇత్థం కృతాన్తవశగేఽపి హి మయుష్షవేషా

కిం తే భవేదితి విషీదతి కిన్తు చేతః ॥ 30 ॥

ఏకం విధేయమవలమ్బనమిత్సుపేక్ష్య

నీతిం శ్రితోఽస్మి చరణౌ తవ చన్ద్రమాలే! ।

ఆతః కిమిత్థమియమాపది మే మహత్యా-

మన్యోన్యదత్తభరయోరనయోరుపేషా ॥ 3౧ ॥

కిం జ్ఞానయోగవిభవైః శివ! కిం తపోభిః

కిం కర్మభిశ్చ హృదయం తవ రజ్జాయేయమ్ ।

క్రన్దల్లతత్కృపణదర్శనకౌతుకం వా

నిర్వర్ష్య దాస్యపదపీం తవ నిర్వహేయమ్ ॥ 3౨ ॥

ప్రారబ్ధకర్మణి చలత్యవిలజ్ఞనీయే

భాక్తిః కరిష్యతి కిమీశపదార్పితేతి ।

దుర్నిశ్చయో హతధియామిహ దుఃశ్రవోఽయం

నిన్దేవ తే మనసి మే పరివర్తమానః ॥ 33 ॥

కిం మత్కృతేఽవతరితవ్యమశిక్షితం తే

కిం వా భుజాభుజి పరైః కలహాయితవ్యమ్ ।

సంకల్పమాత్రమపి చేన్న చిక్చీర్షసి త్వం

శమోభా ! మమైవ తు జితం దురితైర్దురన్తైః ॥ 3౪ ॥

భక్తిర్దృఢా యది మమాస్తి భవేత్ కిమేవం

కో వేద తత్త్వమిదమస్తి తు మేఽన్తరజ్ఞే ।

లోకాస్తు భక్త ఇతి మాం జగృహుర్యథా తే

త్వాం భక్తవశ్యమవయన్తి తథా దయేథాః ॥ 3౫ ॥

కః స్వాపరాధిషు పరాక్రమతే న లోకః

శ్ంజ్ఞేణ హన్తి నను గౌరపి దణ్ణహస్తమ్ ।

భక్తాపదక్షమతయైవ తవేశ్వరత్వం

తాం నాశయ ద్రథయ వా సమయస్తవాయమ్ ॥ 3౬ ॥

యత్ ప్రాలపం చరణయోస్తవ యత్తదిత్థం

ముగ్ధో విదగ్ధ ఇవ ముగ్ధశశాంకమాలే! ।

తత్ క్షమ్యతాం మమ తు కో వచనేఽధికారః

స్వామీ పరామృశతు వా స్వముపేక్షతాం వా || 3౭||

ఇతి నిశమ్య స వాతపురీశితుః కరుణమాలపితం కరుణానిధిః |

తురగలక్షణురక్షతరేణుభిః పరిపతన్ దదృశే విధుశేఖరః || 3౮||

శివే తురగసాదిత్వం శ్రితే భక్తానుకమ్పయా |

శివా స్వయం తురగతాం శిశ్రాయ బహుధా తదా || 3౯||

కుముదకజ్జలకుంజ్కమదాడిమీకుసుమహేమకువేలసమత్విషః |

పరుషహేషితభీషితశాత్రవా దదృశిరే దిశి దిశ్యపి సైన్ధవః || ౪౦||

సముత్కృత్యత్వజ్గత్తరతురగరిజ్ఞాశతహత-

క్షమారేణుశ్రేణీక్షణచులకితైరమ్బునిధిభిః |

స్థలీభూతైః సద్యః సతి ధరణిభాగే ద్విగుణితే

భవిష్యన్ కైముత్యాదజని విశదస్తస్య విజయః || ౪౧||

యది మరుద్ విజితం విజితం మనో యది మనో విజితం విజితం జగత్ |

జితవతాం మరుతం చ తదర్పతాం కిమభిధేయమతస్త్రిజగజ్జయే || ౪౨||

ఉదాత్తేష్వారోహన ప్రసభమనుదాత్తేష్వవతర-

ఞ్చనైః క్రామన్నేవ స్వరితపథమేకశ్రుతిమపి

సముద్యన్మిమాంసాద్వయమయఖలీనేకవిధృతః

పురః ప్రాదుర్భూతః పురమథితురామ్నాయతురగః || ౪౩||

తత్ర కఞ్చిదతిచిత్రతేజసం సాదినం ప్రపతనప్రసాదినమ్ |

పశ్యతి స్మ బహుమానవిస్మయస్మైరదృష్టిరరిమర్దనో నృపః || ౪౪||

వ్రీడానుతాపవ్యథితోఽథ పాణ్డ్యః ప్రకాశయన్ వాతపురీశమగ్రే |

సమీపమానేదుషి సాదివర్యే ప్రత్యుద్యయౌ తేన సమం ప్రహృష్టః || ౪౫||

కృతప్రణామేన కృతప్రణామః స్తువన్ నృపేణ స్తువతా స భూయః |

కృతాః కథాః కాశ్చిదధాంతతోఽశ్వాన్ విక్రీయ యచ్ఛన్నిదమాచచక్షే || ౪౬||

ఆనీతమాసీద్ ధనమశ్చహేతోరనేన యత్ తే సచివేన రాజన్ ! |

తత్ సర్వమాదాయ తవైవ భూత్యై మయాహృతాః పశ్య శివాస్తురగ్ణాః || ౪౭||

గుల్మేషు కుఞ్జోషు వనోదరేషు కేదారకేషూపవనేషు చామి |

స్వచ్ఛన్దచారా లఘువిక్రమాశ్చ తరన్తి తోయేష్యపి దుస్తరేషు || ౪౮||

న శోఽయమస్తీతి కిలాశ్వశబ్దస్తస్త్రిరుక్తో విదితస్తవాపి ।
 సమ్యక్ పరీక్ష్య త్వమిమం గృహాణ ధనం మమైతత్ తురగాస్తవేమే ॥ ౪౯ ॥
 తథేతి తస్య ప్రతినన్ద్య వాచం తం భూషణైర్దేమభిరమ్బురైశ్చ ।
 సమ్భావ్య సద్యో విసృజన నృపాలస్తుప్తిం న లేభే తురగాన్ స పశ్యన్ ॥ ౫౦ ॥
 ఆజ్ఞాపితా ద్రాగరిమర్దనేన పాణ్డ్యేన భృత్యాః పరితో భ్రమన్తః ।
 బబన్ధురశ్వానథ మన్దురాసు సార్థం వినీతైస్తురగైః పురాణైః ॥ ౫౧ ॥
 పరేద్వ్యురశ్వావసథే నియుక్తాః ప్రాతః సమైక్షన్త నృపాలభృత్యాః ।
 సమన్తతోఽశ్వాన్ దశతః పురాణాఞ్ శబ్దాయమానాఞ్ శతశః సృగాలాన్ ॥ ౫౨ ॥
 ఆకర్ణ్య వృత్తం మహదద్భుతం తత్ పాణ్డ్యః ప్రజజ్ఞాసల రుషా స భూయః ।
 ఇత్థం కిలేదం కృతమిన్ద్రజాలమనేన నూనం మయి మన్త్రిణేతి ॥ ౫౩ ॥
 దుష్టైః స్వతో రాజనిదేశరూక్షైః కదర్భితో రాజభటైః స భూయః ।
 ఆత్మానమాత్మన్యనుసన్దధానో న క్లేశలేశం గణయామ్పభూవ ॥ ౫౪ ॥
 అత్రాన్తరే భక్తమనుగ్రహీతుమాలోచ్య కారుణ్యనిధిర్మహేశః ।
 భయానకా దుర్లలితైస్తరజైః ప్రావర్తయద్ వేగవతీమకాణ్డే ॥ ౫౫ ॥
 సా నిషృతన్వేష పురం సమన్తం కల్లోలజాలైః కబలీచకార ।
 సంరుధ్య యే మన్త్రిణమభ్యహింసన్ సమ్భ్రమ్య దూరే పరిదుర్దువుస్తే ॥ ౫౬ ॥
 పూరేణ తస్యాః పురశాసనస్య కారుణ్యపూరేణ వినిర్యతేవ ।
 నిర్మోచితో వాతపురీశ్వరోఽపి హాలాస్యనాథాన్చికమాససాద ॥ ౫౭ ॥
 తాం బధ్యమానాం శతశోఽపి మర్ద్యైః పాత్రోదరే వేగవతీమమాస్తీమ్ ।
 ఆలక్ష్య బన్ధుం నృపతిః స పౌరానాబాలవృద్ధాఙ్గనమాదిదేశ ॥ ౫౮ ॥
 బద్నతున్ పౌరేషు విభజ్య సీమామాపూపికీ కాచిదతీవ జ్జిర్ణా ।
 నిర్బధ్యమానా నృపతేర్భుజిప్యైర్విచిన్వతీ కర్మకరం చచార ॥ ౫౯ ॥
 సా పిష్టకానేవ సదా పచన్తి నివేదయన్తి మనసా మహేశే ।
 తద్విక్రమేణాపి చ వర్తయన్తి దయాస్పదం భూతపతేర్భూవ ॥ ౬౦ ॥
 గవేషయన్తి జరతీ సమన్తాద్ గవేష్యమాణం నిగమైః సమస్తైః ।
 ఐక్షిష్ట సా కర్మకరం యువానమంసోపరిన్యస్తఖనిత్రమేకమ్ ॥ ౬౧ ॥
 తామాహ వృద్ధామభిగమ్య దేవః కిం కర్మ కుర్యాం తవ శంస మాతః! ।

అనాశ్రయః కర్మకరో జనానామాసే చిరాదత్ర హి నాథకామః ॥ ౬౨ ॥
 ఆపూపికి కిం ధనమర్థయష్యే భక్ష్యేణ మే కర్మకృతో హి భావ్యమ్ ।
 విక్రీయ పూర్ణాన్ వితరత్వపూపాన్ జ్ఞామానథామాఞ్చిఫిలాంశ్చ మహ్యమ్ ॥ ౬౩ ॥
 కియానయం వేగవతీనిరోధః కియానయం రాజభటానురోధః ।
 ప్రతీహి మాతః! పవ పిష్టకం త్వం విన్యస్య భారం మయి వీతశక్యా ॥ ౬౪ ॥
 ఆమస్త్రణైరేవ విమోహయంస్తామమ్బేతి దేవీతి పితామహీతి ।
 వినంసయన్నూష్యలమూష్యలం స జగ్రాహ తత్ సర్వమపూపజాతమ్ ॥ ౬౫ ॥
 జగౌ జహాస ప్రణనర్త చిత్రం వవల్ల వల్లూని వచాస్యమాణీత్ ।
 వ్యాసజ్ఞాయన్ కర్మకృతః సమస్తాన్ ప్రసబ్దమేకో విజహార దేవః ॥ ౬౬ ॥
 ఇదం ఖనిత్రం పిటకోఽయమేష రాశిర్మృదామద్య మయోపనీతః ।
 పశ్యతి రాజ్ఞో గణకాన్ సమేతాన్ ప్రసారయంస్తానహసీన్నివృత్తాన్ ॥ ౬౭ ॥
 ఉచ్చుష్ణలైరూర్మిభిరుత్పతన్తీం భూయోఽప్యమాన్తీం తటయోః స్రవన్తీమ్ ।
 భీతా భటా భూమిభుజే శశంసుః పాణ్డ్యోఽపి తాం ప్రేక్షితుమాజగామ ॥ ౬౮ ॥
 ఆలక్ష్య రాజాగమమప్రమత్తాన్ కర్మాన్వికాన్ కర్మకృతః స పశ్యన్ ।
 ఖనన్నివ జ్ఞాం మృదమాపగాయాం క్షిపన్నివాన్తః స్వయమప్యచారీత్ ॥ ౬౯ ॥
 తతస్తతస్తత్ర తఱీర్నిబధ్ధాః పరామృశన్ పాణ్డ్యన్వృషోఽతిరుష్టః ।
 అపూరితం క్వాపి స వీక్ష్య నిమ్నం కేనేదమిత్థం కృతమిత్యపృచ్ఛత్ ॥ ౭౦ ॥
 ఆపూపికికర్మకరం యువానమాలక్షయన్తో గణకాస్తతస్తమ్ ।
 హస్తే గృహీత్వా పురతః క్షిపన్తో వివవ్రిరే తస్య విచేష్టితాని ॥ ౭౧ ॥
 ఆపూపికి కాచిదతీవ జిర్ణా సేయం దృఢం కర్మకరం న్యయుక్త ।
 ఆయం నియుక్తోఽపి భృతోఽపి సమ్యక్ న స్పన్తతే కిఞ్చన దుర్విసీతః ॥ ౭౨ ॥
 బ్రూతే పురస్తాద్ వినయోక్తిమేవ కిఞ్చిన్నివృత్తే గణకే తు భూయః ।
 విడమ్బయన్ భాషితచేష్టితైస్తం పార్శ్వస్థితాన్ హాసయతే విశక్యః ॥ ౭౩ ॥
 దత్తం కియద్ దారుణయా జరత్యా దత్తే తు కిఞ్చిచ్ఛిఫిలానపూపాన్ ।
 అహో మమాభాగ్యమియం కిలాసీన్నాథేతి శేతే ముహురాతశోకః ॥ ౭౪ ॥
 కిం మేఽస్తి తాతో జననీ కిమాస్తే కిమాస్పదం కిం ధనమస్తి కిఞ్చిత్ ।
 కిం రాజభృత్యాః కృపణేషు కుర్యుర్యాతేతి నోఽధఃకురుతే కదాపి ॥ ౭౫ ॥

అన్యాయవృత్తే నృపతావముష్మిన్నాప్లావ్యతే కిన్నగరం న తోయైః ।
కిం తాడితైః కర్మకరైరహేతి తత్త్వం బ్రవీతీవ కదాపి మన్దమ్ ॥ ౭౬ ॥

ఆకర్ణయన్ వృత్రమిదం స సర్వమన్తర్హసన్తం చ తమీక్షమాణః ।
ఆపర్త్య వేత్రేణ తమాజఘాన పాణ్డ్యః క్రుధా ప్రసుపురితాధరోష్ఠః ॥ ౭౭ ॥

అఙ్గం త్రిలోకీమయమిన్ద్రమాలేరభ్యాహతం తేన యదా తదైవ ।
వక్త్రా చ హస్తా చ నిరీక్షితా చ వేత్రాహతం విశ్వమభూత్ సమస్తమ్ ॥ ౭౮ ॥

ఆలమ్యు సంజ్ఞాం కథమవ్యథైనమాలోకతే యావదయం నరేన్ద్ర్యః ।
తావత్ తిరోఽభూత్ తరుణేన్ద్రమాలః సా చ స్రవన్తీ విరరామ సద్యః ॥ ౭౯ ॥

ఆలోక్య లీలాయితమద్భుతం తదానన్దబాష్పస్థగీతైర్వవోభిః ।
అస్తావిషుః స్వస్వధియోఽనురూపైః పౌరాః సపాణ్డ్యాః పతిమమ్బికాయాః ॥ ౮౦ ॥

చూడాబద్ధభుజఙ్గపుఙ్గవశిరోవిన్యస్తపృథ్వీభర-

ప్రాన్తప్రస్థలితైః కణైః కతిపయైరీషత్కరే పూరణే ।

మిథ్యారోపితయత్నగౌరవకథావిజ్ఞాపనాచాతురీ-

సమ్ముహ్యజ్జరతీగృహీతశిథిలాపూపాయ తుభ్యం నమః ॥ ౮౧ ॥

యోగక్షేమభరః సమస్తజగతాం న్యస్తస్తవాఙ్ఘ్రిద్వయే

కుక్షౌ త్రీణి జగన్తి మూర్ధ్ని శశభృద్గఙ్గాకపాలస్రజః ।

వోధవ్యస్తదుపర్యయం యది మృదాం భారోఽపి గౌరీపతే!

కస్తే మద్భరణే శ్రమః క ఇవ మే త్రాసస్తదభ్యర్థనే ॥ ౮౨ ॥

హే సన్తః శృణుతాధునైవ మిలితైరస్మాభిరేతచ్ఛినే

వాచ్యం వేత్రహతిం విభజ్య న వయం భోక్తుం సమర్థా ఇతి ।

నో చేత్ పాదహతిః శిలాప్రహరణం కోదణ్డదణ్డాహతి-

ర్గణ్ణాషోదకనేక ఇత్యపి భవేత్ సర్వం విభాజ్యం హి నః ॥ ౮౩ ॥

ధ్యాయన్ధ్యాయముపాయకోటిభిరహం త్వత్ప్రాప్త్యుపాయం చిరం

నిర్విణ్ణో నిరవైషమేకమధునా హాలాస్యచూడామణే! ।

దిష్ట్యా వేగవతీతఠీ యది పతేదేతద్వపుర్మామకం

సంరోహదపి జాతు తత్తటమ్ృదా సాకం త్వదీయం శిరః ॥ ౮౪ ॥

ధూలీధూసరితం శశాఙ్కశకలం జమ్బాలితా జాహ్నవీ

భగ్నం బ్రహ్మకపాలదామ ఫణినో భూషోచితాః క్లేశితాః ।

మృదాభిరోద్వహనం కుతోఽభ్యుపగతం కో వా గుణః పిష్టకే

సా దుష్టా జరతీ కిమాషధమదాత్ తత్రేతి న జ్ఞాయతే || ౮౫ ||

పభ్యాం కిన్నిహతః సుతో దినమణేర్భగ్నాశ్చపేటాహతై |

ర్దంతాః కిం తరణేః కిమిత్యపహృతం ధాతుః శిరః పఞ్చమమ్ |

కామం త్వం జగదీశ్వరో భవ తతః కర్మాపి కిం జీర్వతి

ప్రత్యక్షం నిను పాణ్డ్యవేత్రలలికాఘాతోఽయమాసాదితః || ౮౬ ||

దేవా దూరతరం ప్రయాత మునయో గృహ్ణీత మౌనం క్షణం

మాతుః శంసత మా చిరం గణవరా దేవస్య దృష్టాం దశామ్ |

పుష్పైశ్చన్దనసమృద్ధైరపి సురైర్వన్మన్దమభ్యర్చ్యతే

తద్ దివ్యం వపురైశ్వరం విలులితం పాణ్డ్యస్య వేత్రాహతైః || ౮౭ ||

అమ్బు! సిద్ధ్యతి వక్రమమ్బు! కిమపి శ్రాన్త్యా గతిర్మన్దరా

మాతః! సిదతి శక్కురే ప్రహృతవాన్ వేత్రేణ పాణ్డ్యో విభుః |

ఇత్యావేదయతాం ముఖాదనుపదం శ్రుత్వా గణానాం శివా

ప్రేమోద్దీర్ఘపతివ్రతప్రశమితక్రోధా కథం వర్తతే || ౮౮ ||

త్రాణే యోఽధిక్రృతః సమస్తజగతాం తస్యామ్బురాశౌ సుఖం

నిద్రాణస్య తథావిధేఽపి సమయే ప్రప్తవ నాలక్ష్యతే |

విష్ఠిం కృర్వతి తామ్యతి శ్రమభరాద్వేత్రాహతిస్త్వయ్యభూత్

కస్యాగ్రే కథయిష్యసీమమనయం స్వామిన్ననాథో హ్యసి || ౮౯ ||

లీలాధారితసిన్ధుతీరసికతాభారాన్తరాలస్థితో

భూయాసం మశకోఽప్యహం పశుపతే! తావచ్చ నార్హామి కిమ్ |

యత్ కీదృగ్విధమైశ్వరం శిర ఇతి ప్రప్ఠం ప్రవృత్తే విధా-

వీద్ధక్ తాదృగిదం తదిత్యుపదిశంస్తస్యాపి చ స్యాం గురుః || ౯౦ ||

పాణ్డ్యో దణ్డయితాస్తు పాణ్డ్యతనయా ద్రష్ట్వి కథం వర్తతే

కామం సా జనసి మమైవ కిమతో యుక్తం తు వాచ్యం మయా |

సవ్యే స్థాపయ మూర్ధ్ని మృదభరమముం సవ్యం వపుర్రగ్నయ

ప్రాప్తే వేత్రలతాహతే చ తదను ద్రక్ష్యామి దేవ్యాః స్థితిమ్ || ౯౧ ||

వోఢుం ప్రవృత్తే త్వయి వేగవత్యాః శీర్షేణ శమోభా! సికతావితానమ్ |

భారం ద్వయోః పర్యవసన్నమూహే చిత్తే యతీనాం శిరసి శ్రుతీనామ్ || ౯౨ ||

అర్థం పౌరుషమర్థమేవ భవతి స్రైణం చ యత్ తావకం

సామ్రాజ్యం గృహకర్మ వా కిమపి తన్నాయాతి నిర్వాఙ్మథతామ్ |

త్వం రాజ్ఞీ మధురాపురస్య దయితస్తత్రైవ తే తాడ్యతే
త్వం మాతః! స్వయమన్నదాసి జగతాం కాస్తస్తు తే భిక్షతే || ౯౩||

ఆఖేటధర్మమనుపాలయతానుభూతః
పార్థప్రహార ఇతి యత్ తదవైమి యుక్తమ్ |
ఆయాసవృత్త్యనుగుణాం భృతిమప్యవిన్ద-
న్నజ్ఞీకరోషి కిమపార్థమముం ప్రహారమ్ || ౯౪||

వేత్రాహతి విభక్తుం విశ్వాత్మకతా ప్రదర్శితా భవతా |
కరగతకబలగ్రాసే పునరభినీతం శివాద్వైతమ్ || ౯౫||

వేత్రాహతిమతిఘోరాం విభజ్య యే భుజ్జితే జనా నియతమ్ |
భవతాపతాపితేష్యపి తేమాపేక్షైవ తే కథం లీలా || ౯౬||

ఆనమ్యానమ్య మౌలిం త్వయి కిరతి మృదం సంసతే మూర్ఘ్ని గజ్ఞా
బద్ధ్వాసబద్ధ్వా కపర్దం స్పృశతి ఫణధరా దారుణం నిశ్శ్వసన్తి |
ఔత్సుక్యాత్ తాడ్యమానే త్వయి జగదఖిలం తాడ్యతే వేత్రయష్ట్యా
భక్తస్యైకస్య రజ్ఞా భవతి పశుపతే! సర్వలోకస్య శిక్షా || ౯౭||

అస్మత్తో బహుధో గృహీతమధునాప్యస్మద్భవస్రోతసాం
సంరోధే న కిమప్యయం ప్రయతతే దేవః ప్రమాణం తతః |
ఇత్యగ్రే వినిపత్య పాణ్డ్యన్రుపతేర్బ్రాహ్మో వయం చేత్ తతః
కోపాత్ కోపముపేయుషః ఊతివతేః కిం భావి సమ్భావ్యతామ్ || ౯౮||

వోధవ్యాని వహాని తే సురనదీవేధఃకపాలాదికా-
న్యాత్మానం చ నివేదయామ్యథ భవదభక్త్యామృతేనాప్లుతమ్ |
ఇత్యభ్యర్థయమానమిషదపి మామప్రేక్షమాణో భవాన్
పిష్టాపూపకృతే మృదం వహసి చేద్ దేవః ప్రమాణం తతః || ౯౯||

ప్రహృతం ప్రహృతమితి త్వం పాణ్డ్య! విషీదసి కిమమ్బికారమణే |
ప్రహృతం యది సాధు కృతం పాశుపతం గణయ సిద్ధమస్త్రం తత్ || ౧౦౦||

పాణ్డ్యేన ప్రహృతోఽని వేత్రలతయా పార్థేన గాణ్ఠీవతః
పాదేనాపి కిరాతకేన వటునా కేనాపి చ ప్రస్తరైః |
తత్తత్ ప్రత్యుత తేషు తేషు తప ఇత్యగ్రాహి మతూజనే
త్వాగాంస్యేవ పదే పదే గణయసే దైవం మమైవంవిధమ్ || ౧౦౧||

ఇత్థం ప్రవోక్త్యా ముఖరేషు పోరేష్యాశ్చర్పర్యమగ్నేషు గణాః పురారేః |

ఆపూపికిమద్భుతవేషరూపాం నిన్యర్ధివం దివ్యవిమానరూఢామ్ || ౧౦౨||
 అథావసీదన్నరిమర్దనోఽపి పాణ్డ్యః స్వయం పాశుపతాపచారాత్ |
 పాదప్రణామైః ప్రియభాషితశ్చ ప్రసాదయామాస స మన్త్రివర్యమ్ || ౧౦౩||
 వైహాయసీం గిరమథాకలయన్ పురారేరీభ్రతస్తదైవ సచివం ప్రజిఘాయ పాణ్డ్యః |
 వైరాగ్యమేవ హృది వాతపురీశ్వరోఽపి కృత్వా చిదమ్బరమగాహత సర్వవేదీ || ౧౦౪||
 ఇతి మహాకవిశ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితప్రణీతే శివలీలార్ణవ ఏకవింశః సర్గః |

అథ ద్వావింశః సర్గః |

అథావిరాసీదరిమర్దనస్య కులే నృపః కోఽపి గుణైరుదారః |
 అప్యన్నతం స్ఫారతరైర్యశోభిరాచక్షతే యం కిల కుబ్జపాణ్డ్యమ్ || ౧||
 స పాణ్డ్యవంశశ్రభవోఽపి దేవః సంసర్గదోషాచ్చిరమార్తతానామ్ |
 అపావ దీక్షామపి తన్మతేన దురుత్తరో దుర్జనసమ్ప్రయోగః || ౨||
 ఆశక్కునీయోఽపి న వేదవేద్యోరాబ్రహ్మణో యత్ర కిలాస్తరాయః |
 తస్మిన్ విశుద్ధే శివదాసవంశే సమ్భన్త ఇత్యావిరభూత్ కుమారః || ౩||
 తం మాతృహీనం శిశుముల్లలన్తం స్తన్యేన గౌరీ బిభరామ్బభూవ |
 యం జ్ఞానపూర్ణాపరనామధేయం తదాది లోకాః సముదాహరన్తి || ౪||
 స్కన్ధాంశజః స ద్విజసార్వభౌమస్తారుణ్య ఏవాఖిలతన్త్రవేదీ |
 త్రయ్యన్తసిద్ధాన్తదృశా పురారేరుత్కర్షముచ్చైర్విశదీచకార || ౫||
 తం భస్మరుద్రాక్షషడక్షరాణాం తత్త్వావబోధైకనిధిం మహాన్తమ్ |
 ఆరాధ్య కేచిత్ కలిమభ్యజైషుః పచేలిమప్రాక్తనపుణ్యయోగాత్ || ౬||
 తథాగతాచార్యకదుర్విపాకతమోవృతే రాజకులే తదాసీమ్ |
 మన్త్రి చ రాజ్ఞో మహిషీ చ తస్య భక్తిం పరామూహతుర్నిస్థచూడే || ౭||
 సమ్భన్తనాథాఙ్ఘ్రిసరోజయోస్తావాబధ్య భక్తిం మహతీమనన్యామ్ |
 ప్రాయస్యతాం త్రాతుమముం ప్రదర్శ్య మగ్నం నృపం బాహ్యమతాన్తకూపే || ౮||
 కదాచిదాసీదథ కుబ్జపాణ్డ్యస్తాపజ్వరేణ జ్వలతాభిభూతః |
 యత్రార్హతానాం నృపదేశికానాం యత్నః సమస్తో విఫలీభూవ || ౯||
 దేవీ తదా దేశికసార్వభౌమమారోగ్యహేతోరవనీశ్వరస్య |
 సర్వజ్ఞమభ్యర్థనయా మహత్యా సమ్భన్తనాథం స్వయమానినాయ || ౧౦||

స జ్ఞానపూర్ణః ప్రవిశన్ దృశా తం సమాభవయామాస రుజాభితప్తమ్ ।
 కోటీరకోటీస్థుగలసుధార్ద్రమన్తఃస్మరన్ దేవమహాజ్ఞాహేణ ॥ ౧౧॥
 అత్యాశ్రమస్థో మునిరస్య రాజ్ఞో భాగ్యేన ఫాలే భసితం నిధాయ ।
 పస్పర్శ హస్తేన చ తం మహేశపాదారవిందార్చనభావితేన ॥ ౧౨॥
 స స్పృష్టమాత్తో భగవత్తరేణ శివాభిమర్షేన గురోః కరేణ ।
 తత్యాజ విశ్వత్రయభేదజేన తాపజ్వరార్తి సహసా నరేన్ద్రః ॥ ౧౩॥
 ఔదర్యవహ్నిజ్వలనోత్థితాం తామూర్తిం నివృత్తాం ముముదే స పశ్యన్ ।
 దేవీ తు శాన్తం విదతీ జహర్ష భవజ్వరజ్వాలమహాభిషక్తమ్ ॥ ౧౪॥
 తాపజ్వరో భూమిభృతః శరీరాత్ తస్యాపనీతః కరుణాదృశాయమ్ ।
 తథాగతానాం ద్విగుణస్తదాది చిన్తాత్మనా చేతసి సజ్జాజమ్భే ॥ ౧౫॥
 అష్టౌ సహస్రాణి తథాగతానామష్టాసు శైలేషు కృతాస్పదానామ్ ।
 జాతేఽభిషక్తే మధురామవాపురల్పేన జేతుం శివదేశికం తమ్ ॥ ౧౬॥
 పారీణమేనం పదవాక్యమానే త్రయ్యన్తసిద్ధాన్తగురుం మహాన్తమ్ ।
 ఆసాద్య జల్పాయ సకృత్ ప్రవృత్తా ఆసన్ క్షణాదప్రతిభా జినేన్ద్రాః ॥ ౧౭॥
 ఉత్సృజ్య సర్వాణ్యుపబ్రుంహణాని మీమాంసితన్యాయదృఢీకృతాని ।
 ఉల్లంఘయ తర్కానపి పామరాస్తే సమ్భూయ తం ప్రత్యయతోఽజిగీషన్ ॥ ౧౮॥
 సంసారతాపానఖిలాన్ నిహన్తుం శక్నోత్యహింసైవ హి శాక్యదృష్టా ।
 నార్యో మహేశో న శివా విభూతిరిత్యార్హతాః స్వామలిఖన్ ప్రతిజ్ఞామ్ ॥ ౧౯॥
 వేదాః ప్రమాణం సహ కామికాద్వైర్విశ్వాధికః శక్జ్కర ఏక ఏవ ।
 భన్మైవ ధార్యం భువి మోక్షమాణైరిత్యాలిఖత్ స్వాం స గురుః ప్రతిజ్ఞామ్ ॥ ౨౦॥
 జైనా అఘోచుర్జ్వలనే క్షిపామో ద్వయే వయం స్వస్వకృతాన్తలేఖమ్ ।
 దాహాదదాహాదపి సర్వలోకాః పశ్యన్తు నో భక్తిజయూవిహేతి ॥ ౨౧॥
 తథేతి సమృద్ధకర్పారీతేన లేఖేన జగ్లేఽపి న హవ్యవాహే ।
 అదహ్యత ద్రాక్ పునర్వార్హతానాం లేఖః సహాయుర్లిఖిస్తు తేషామ్ ॥ ౨౨॥
 పరాజయే శూలశిఖాధిరోహం పణం వృణానాః స్వయమేవ జైనాః ।
 విచిక్షిపుః స్రోతసి వేగవత్యాః పత్రం ప్రవాహాభిముఖం చలేతి ॥ ౨౩॥

తత్ ప్రోతసా సత్క్షణమేవ సిన్ధోరసీయత ప్రాగ్గీశమాసముద్రాత్ |
 ప్రత్యగ్గుతా తద్ గురుణార్పితం తు ప్రత్యజ్ముఖం ప్రోతసి సఞ్చచాల || ౨౪ ||
 తతః క్షణాద్ దేశికసార్వభౌమవిజ్ఞానసిన్ధోరివ వీచిఘోషః |
 సమస్తతః శక్కురకీక్కురాణాం సముజ్జజ్వుమ్భే విజయాట్టహాసః || ౨౫ ||
 చార్వాకశిష్యా విజితాస్తతన్నే సౌత్రాన్తికా మాధ్యమికాశ్చ జైనాః
 అవీక్షితాన్యోన్యముఖాః ప్రచేలురారోఢుకామాః స్వయమేవ శూలమ్ || ౨౬ ||
 తే బోధ్యమానా అపి శైవధర్మం శూలాధిరోహాయ రుచిం బబన్ధుః |
 ప్రాణాన్తికాం నిష్క్రమేవ యుక్తాం పశ్యన్ స చైతేషు తథానుమేనే || ౨౭ ||
 పాణ్డ్యస్తతః ప్రత్యయదర్శనేన సమృద్ధనాథం శరణం ప్రపన్నః |
 అశేషపాపచ్ఛిదరామయాచద్ దీక్షాం శివజ్ఞానవిధానదక్షామ్ || ౨౮ ||
 ఆచార్యవర్యోఽప్యధివాసితం ప్రాక్ ఛిష్యం శుభస్వప్ననిరస్తశోకమ్ |
 ఆరాధితస్య జ్వలనే పురారేరనుజ్జయా సన్నిధిమానినాయ || ౨౯ ||
 షడధ్వనః పఞ్చ కలాశ్చ తస్య సంశోధయన్ దేశికసార్వభౌమః |
 దుర్దీక్షయా దూషితమప్యయత్నాత్ సమాభవయామాస శరీరకోశమ్ || ౩౦ ||
 శరీరమావిశ్య స తస్య నాడిసన్ధానమార్గేణ గురుః పునానః |
 జాతిం సముద్ధృత్య దయాసముద్రశ్చక్రే శివజ్ఞానవిధానమేనమ్ || ౩౧ ||
 విత్తం శరీరం హృదయం చ తస్య విన్యస్య పాణ్డ్యశ్చరణారవిన్దే |
 అభ్యర్థయన్నర్థశశాంకచూడం శైవాధ్వపాన్ఠః ప్రశశాస పృథ్వీమ్ || ౩౨ ||
 శివప్రతస్థాః శివమస్త్రసక్తాః శివాగమజ్ఞానసుధారసజ్ఞాః |
 ప్రజా బభూవుః సకలాస్తదాసీం ప్రజేశ్వరే శైవపదాధిరూఢే || ౩౩ ||
 అధ్యాత్మవిద్యాభిరయం ప్రబుద్ధాన్ మన్దాన్ విచిత్రాభిరుపాసనాభిః |
 బాహ్యార్చనైరేవ పరాంశ్చ శమ్భోర్ధీరోఽనుజగ్రాహ యథాధికారమ్ || ౩౪ ||
 ఆధీష్వ వేదానవధారయార్థానధీహి శమ్భుం వహ భూతిమక్షే |
 తపాంసి తప్యస్య సురాన్ యజేతి సర్వే జనాః శక్కురమారరాధుః || ౩౫ ||
 కాలే తతో వైశ్యకులే బభూవ కశ్చిన్మహార్థో మధురానగర్యామ్ |
 కరగ్రహం మాతులకన్యకాయాః కర్తుం ప్రతస్థే స కదాపి చోలాన్ || ౩౬ ||
 ఆతీతయోర్మాతులయోస్తతస్తామాదాతుకామః స్వజనానుమత్యా |

వైశ్యస్తయా సాకమనూఢయైవ భూయః స్వమావాసమభి ప్రతస్థే || 3౭||
 మధ్యేపథం క్వాపి మహేశధామ్ని తైవాని తీర్థాన్యటతా స దిష్ట్యా |
 సమ్బంధనాథేన సమాజగామ సజ్జీవితశ్చాత్ర స సర్పదష్టః || ౩౮||
 సమ్బంధనాథేన తదా నియుక్తః స బాలికోద్వాహకృతే కుమారః |
 పాణిగ్రహం సాక్షిషు బాన్ధవేషు చిక్కిర్షమాణః సమశేత కిచ్ఛేత్ || ౩౯||
 శమ్భుః శమీ కూప ఇతి త్రయం తత్ తత్ర స్థితం సాక్షిపదే వృణానః |
 అగ్రాహయత్ పాణిమనేన సద్యః స దేశికో మాతులకన్యకాయాః || ౪౦||
 స తాం సమాదాయ వధూం నవోఢాం సమ్ప్రాప్య భూయో మధురాం విశాలామ్ |
 ఆరాధయన్నార్తశరణ్యమీశం హాలాస్యనాథం ముముదే చిరేణ || ౪౧||
 కాలేన తస్యాస్తనయా బభూవుః కారుణ్యయోగేన శశాంకమాళేః |
 స్తనస్థయాంస్తాసపథే ద్విషత్స్యా సా జాతు లేభే కలహం సపత్న్యా || ౪౨||
 వేశ్యేవ కాచిత్ త్వమసీహ గేహ కరగ్రహే కస్తవ దాసి ! సాక్షీ |
 ఇతి ప్రవృత్తం కలహేఽతివాదమేషా సపత్న్యా మమృషే న సాధీయే || ౪౩||
 సా బాష్పమత్యూష్మలముద్వహన్తి సద్యో వినిర్గత్య గృహాద్ విషణ్ణా |
 ఆపన్నబన్ధోశ్చరణం పురారేర్ధాలాస్యనేతుః శరణం ప్రపేదే || ౪౪||
 సాక్షీ భవానేవ కరగ్రహే మే శమ్భో ! శమీకూపసమీపవర్తీ |
 సాక్ష్యం న ధత్సే యది మే సపత్న్యాః సద్యో విహాస్యామి తనూమిహేతి || ౪౫||
 హాలాస్యనాథాన్తికమభ్యుపేత్య సమ్ప్రశ్య పాణిగ్రహసాక్షిణో మే |
 ఇతి త్వమాకర్ష బలాత్ సపత్నీమిత్యాహ తాం వ్యోమగిరా మహేశః || ౪౬||
 సా ప్రేయసా బన్ధజనైశ్చ సాకం తామానయన్తి ప్రసభం సపత్నీమ్ |
 యావచ్ఛివస్యాన్తికమేతి తావత్ తత్ర స్వయం తత్ త్రయమావిరాసీత్ || ౪౭||
 ఇమే సమేతాః సదనం పురారేరీశానకోణేఽస్య కదాప్యదృష్టమ్ |
 అన్తం శమీవృక్షమనాథబన్ధం లింగం చ దృష్ట్వా బిభయామ్భుభూవుః || ౪౮||
 భోగాఙ్గపూజావసరే పురారేః సమాగతాస్తత్ర సురాః సమస్తాః |
 ఆలోక్య లీలాయితమద్భుతం తద్ భక్త్యా నతాస్తుష్టువురిన్దచూడమ్ || ౪౯||
 క్వ తే దయా వాఙ్మనసాతిభూమిః క్వ దుర్లభో వా త్వదవాప్త్యపాయః |
 అహో జితం సున్దరనాథ! మర్త్యైరహో జితం తత్ర చ దీనదీనైః || ౫౦||

గుప్తం వృథా కోటిభిరాగమానాం గుప్తం వృథాహో గురుభిః పురాణైః ।
 కోణే యదత్ర త్వమిహానుకమ్పాకోశాలయద్వారమపావృణోషి ॥ ౫౧॥
 అస్మాభిరజ్ఞానపి తారయద్భిః కియాన్ ప్రకర్షో విబుధేషు కార్యః ।
 ఇతి త్వయా చిన్తయతా కిమీశ! ప్రతారితా స్మస్త్రీదివార్పణేన ॥ ౫౨॥
 పాణ్డ్యప్రియం త్వాం విదతీ శివాపి పాణ్డ్యాత్మజాసీద్యది కా కథా నః ।
 పాణ్డ్యేషు జాయేమహి ఖజ్జారీటాః కోయష్టయః కోలకిశోరకా వా ॥ ౫౩॥
 లీలాసు తే లబ్ధసరూపభావా గ్రామ్యా ఇమే పాణ్డుషు చన్ద్రమాలే! ।
 జస్రున్తి కేచిద్ విలిఖన్తి కేచిచ్ఛర్వన్తి కేచిచ్ఛ వతంసమిన్దుమ్ ॥ ౫౪॥
 త్వం తావదత్యన్తమృదుః ప్రజాసు త్వత్తోఽపి మృద్వీ గృహిణీ తవేయమ్ ।
 అద్యాయతో వా చరతోః కిలైవమాత్మైకశేషో భవితా ధ్రువం వామ్ ॥ ౫౫॥
 క్రైవల్యదానాయ కృతప్రతిజ్ఞౌ కాశీపతిః పాణ్డ్యపతిర్భువాం ద్వా ।
 శిష్యైకవిశ్రాన్తమముష్య దానం సార్వత్రికం తావకమేవ శమోభా! ॥ ౫౬॥
 విశ్వస్య దీర్ఘాం శ్రవణాదిభక్తీ వీతోద్యమాః స్మశ్చిరమీశ! మోక్షే ।
 సమృత్యవాబుద్ధ్యత వాక్యశేషపశ్చాక్షరీయం మధురా వినేతి ॥ ౫౭॥
 యే యే జనా యద్యదిహార్థయన్తే తత్తన్నిరస్తోపధి తేషు తేషు ।
 మోమిత్యలోభాదనుజానతః కిమోమిత్యభిఖ్యైవ తవేయమాసీత్ ॥ ౫౮॥
 అన్వేషణీయం కిమనాహతే తే తత్త్వం హతాః స్కౌ వయమాగమౌధైః ।
 విస్పష్టమత్రాహత ఏవ తత్త్వం వేత్రేణ పాణ్డ్యస్య యదీక్షితం తత్ ॥ ౫౯॥
 స్వరూపమేతత్ తవ సున్దరేశ! శుద్ధా దయేత్యేవ తు లక్షయామః ।
 కదమ్బమూలన్తు తటస్థలక్ష్మ కారుణ్యసిన్ధో! తవ తర్కయామః ॥ ౬౦॥
 యద్ధామసీమాక్రమమాత్ర ఏవ వృతద్రుహస్తత్ కలుషం విలిత్యే ।
 సకృద్ విగాహ్యైవ యదీయతీర్థే శాపం మునేరిన్ద్రగజో ముమోచ ॥ ౬౧॥
 నీపాటవీం యః కులశేఖరేణ నిర్మాపయామాస చ రాజధానీమ్ ।
 ప్రాప్తా శివా పాణ్డ్యకులేఽవతారమనుజ్ఞయా యస్య తటాతకేతి ॥ ౬౨॥
 ఉపాయత స్వం యుధి జేతుకామాముపాయతస్తామపి లీలయా యః ।
 పతజ్జాలేభక్తిమవేత్య నృత్యం ప్రాదర్శయద్ రూప్యసభాన్తరే యః ॥ ౬౩॥
 కుణ్ఠోదరస్యోదరపూరణేఽపి కుణ్ఠోద్యమా యేన కృతాన్నపూర్ణా ।

నాలం పిపాసోపశమాయ యస్య నదీ చ సా వేగవతీ యతోఽభూత్ ॥ ౬౪॥
 సమాహృతాః కాఞ్చనమాలికాయాః స్నానాయ యేనామ్బుధయః సమస్తాః ।
 మహిపతిం యో మలయధ్వజం చ దివం గతం దర్శయతి స్మ పత్నీమ్ ॥ ౬౫॥
 మినేక్షణాయాం సుతముగ్రపాణ్ణ్యమవాప యః సున్దరపాణ్ణ్యదేవః ।
 తస్మై చ యం శక్తిధరాయ వజ్రం చణ్డాయుధం చక్రమపి వ్యతారీత్ ॥ ౬౬॥
 ఉద్యేలమప్యర్ణవముగ్రపాణ్ణ్యో యద్ధత్తయా శోషయతి స్మ శక్త్యా ।
 వజ్రేణ మాలిం బిభిదే మఘోనశ్చణ్డాయుధేనాపి జఘాన మేరుమ్ ॥ ౬౭॥
 ఆచష్ట యశ్చాశయమాగమానాం జిజ్ఞాసమానేషు తపోధనేషు ।
 యద్ధత్తరత్నాహితమాలినైవ పాణ్ణ్యార్భకో రాజపదేఽభిషిక్తః ॥ ౬౮॥
 కపర్ణకైర్యస్య ఘనాఘ్నాధైః పపే పయోధిః పరిజృమ్భమాణః ।
 ప్రాప్తైశ్చ తైర్యః పటమణ్డపత్వమవారయద్ వృష్టిమతిప్రవృద్ధామ్ ॥ ౬౯॥
 సిద్ధాత్మనా యో వితతార సర్వాః సిద్ధీః ప్రజానాం మధురానగర్యామ్ ।
 యః సున్దరేశానవిమానసక్తం శిలాగజఞ్చాశయదిక్షుకాణ్డాన్ ॥ ౭౦॥
 ఆస్త్రేణ తుర్యావతరేణ శౌరర్షస్త్రి హతో యేన తథాగతానామ్ ।
 శ్వశ్రూదురాలాపవివాసితాయా యః ప్రాదురాసీద్ ద్విజకన్యకాయాః ॥ ౭౧॥
 వ్యత్యస్య నృత్తం విదధే దయాలుః పాణ్ణ్యస్య యః ప్రార్థనయా మహత్యా ।
 పాన్ధద్యజస్త్రివధపాపవాదం వ్యాజేన యో వ్యాధవటోరహార్షీత్ ॥ ౭౨॥
 స్వమాతృజారం పితృఘాతినం చ విప్రాధమం యో విమలీచకార ।
 అఙ్కస్య భార్యాహరమస్త్రశిష్యమఙ్కాత్మనైవాజయదాహవే యః ॥ ౭౩॥
 మాయోరగం యః శమయామ్బుభూవ మాయాగపిం యస్య పునర్మహోక్షః ।
 యః పాణ్ణ్యసేనాన్యమనుగ్రహీతుం సన్దర్శయామాస చమూం నృపాలమ్ ॥ ౭౪॥
 పాణ్ణ్యాయ యః ప్రాదిత హేమ యశ్చ వైశ్యాఙ్గనాభ్యో వలమాన్ దయార్ధ్యః ।
 ఆప్రాపి సిద్ధీః ప్రతిపాదయన్ యో యక్షాఙ్గనాసు ప్రససాద భూయః ॥ ౭౫॥
 ద్వారం సముద్ధాట్య నిశి స్వయం యశోలాయ సేవామదిశన్నిగూఢమ్ ।
 పాసీయదానేన చ పాణ్ణ్యసేనాముఙ్జివ్య చోలేన్ద్రమజాపయద్ యః ॥ ౭౬॥
 స్వర్ణం దిశన్ సిద్ధరసం ప్రయుజ్య పుషోష వేశ్యాం శివధర్మిణీం యః ।
 పాణ్ణ్యస్య యః స్వైకపరాయణస్య సాదీ భవన్ సాధయతి స్మ చోలమ్ ॥ ౭౭॥

అక్షయ్యమప్యక్షతమర్పయన్ యో భక్తాయ భక్తార్పణమన్వగృహ్లాత్ |
 యేనాదృతో | మాతులరూపభాజా వైశ్యో వటుర్ఘ్రిజనాన్ విజిగ్యే || ౭౮ ||
 ఆస్థాయ యశ్చార్జుననాథలింగం పాణ్డ్యే మహత్ పాతకమున్మూర్జ్ణ |
 కాష్ఠాని మూర్ధా కలయన్ న్యధత్త కాష్ఠాం పరాం గాయతి యః స్వభక్తే || ౭౯ ||
 భద్రాయ భూరి ద్రవిణం దిదేశ పుత్రం దదౌ చేరమహీభుజే యః |
 భద్రాయ దివ్యం ఫలకం దిదేశ వృష్ణౌ మహత్కామపి గాయతే యః || ౮౦ ||
 ద్వీపాస్తరీయామవమాపి గీత్యా భద్రా విజిగ్యే యదనుగ్రహేణ |
 వారాహమాస్థాయ వపుర్దదౌ యః స్తన్యామృతం కోలకిశోరకాణామ్ || ౮౧ ||
 ప్రాపయ్య మానుష్యకమద్భుతం యః పాణ్డ్యస్య తాన్ మన్త్రిపదేభ్యషిశ్చుత్ |
 యః ఖజ్జరీటం శరణం ప్రపన్నం చక్రే బలిభ్యో బలినం ఖగేభ్యః || ౮౨ ||
 జహో కోయష్టిమనుగ్రహీతుం యాదాసి యః కాశ్చానపజ్కజిన్యాః |
 కల్పాన్తలుప్తాం కటకాహినా యః సీమా వివత్రే మధురానగర్యాః || ౮౩ ||
 ప్రాద్రావయత్ పాణ్డ్యకృతేఽరిసేనాం బాణైః స్వనామాక్షరలాఞ్చితైర్యః |
 దురాసదం దుష్కవిభిః స్క్యం యః ప్రాదాద్ విచిత్రం ఫలకం కవీనామ్ || ౮౪ ||
 పాణ్డ్యస్య చిన్తానుగుణం నిబధ్య పద్యం దదౌ యశ్చ నిజార్పకాయ |
 విద్యావివాదే విహితాతివాదం కీరం కవిం యః పునరన్వగృహ్లాత్ || ౮౫ ||
 ఆపి స్వయం కుమ్భభవేన యస్తమబోధయద్ ద్రామిడసూత్రతత్త్వమ్ |
 వ్యవేచయన్మూకముఖేన యశ్చ తత్తత్కృతా ద్రామిడసూత్రవృత్తిః || ౮౬ ||
 భక్తే కవౌ క్వాపి విమాననేన పాణ్డ్యాయ కుప్యన్నగరాద్యయౌ యః |
 దాశో భవన్ దాశకులేఽవతీర్ణా జగ్రాహ పాణౌ జగదామ్బికాం యః || ౮౭ ||
 ఆచార్యమూర్తిం పరిగృహ్య నమ్రమదీక్షయద్ వాతపురీశ్వరం యః |
 అదర్శయద్ యస్తురగాన్ సృగాలానభ్యర్థితో వాతపురీశ్వరేణ || ౮౮ ||
 ప్రావర్తయద్ వేగవతీమథైనం పాణ్డ్యేన యః పాలయితుం నిరుద్ధమ్ |
 విశ్వాత్మతా యో విశదీచకార వేత్త్రాహతిం స్వాం భువనే వివృణ్యన్ || ౮౯ ||
 సమ్పన్ననాథస్య ముఖాదక్కార్షీచ్ఛాన్తం జ్వరం పాణ్డ్యమహీపతేర్యః |
 విద్యావివాదే విజితాననేన యః శూలమారోపయతి స్మ బౌద్ధాన్ || ౯౦ ||
 ఆనీయ యః కూపశమీమహేశాన్ వైశ్యావివాహే వివవార సాక్ష్యమ్ |

లీలాస్వనంతాస్వపి యస్య దృష్టా లీలా చతుష్షష్టిరియం పురాణే || ౯౧||

ఆలంబమేకం జగతాం త్రయాణామవ్యాజకారుణ్యసుధానిధానమ్ |

తం తాదృశం త్వామపహాయ శమ్భో! కిం తావదన్వైరిహ కింపుచానైః || ౯౨||

ఇతి స్తవోక్త్యా ముదితః సురాణామీశః స వేశ్యాం సహ వల్లభేన |

నిర్విష్టభోగామవనౌ చిరాయ నిన్యే పరం ధామ దయార్ద్రచేతాః || ౯౩||

ఇత్థం సమస్తార్తిహరః ప్రజానామీశః కదమ్బద్రుమమూలధామా |

ఆస్తే త్రిలోకీమనుకమ్పమానః సాచివ్యతో మీనవిలోచనాయాః || ౯౪||

శ్రోతవ్యం నిధిరస్తి కోఽపి నిహితో హాలాస్య ఇత్యగ్రతో

మన్తవ్యం స నిధిర్జగన్నిధిరితి న్యాయైరథోచ్ఛావచైః |

ధ్యాతవ్యం హృది మూలలిక్లమథ చ శ్రీసుందరేశాభిధం

ద్రష్టవ్యం శఫరేక్షణాసహచరం తత్త్వం తతః శాఙ్కరమ్ || ౯౫||

లీలాం చతుష్షష్టిమిమాం ప్రణీతాం హాలాస్యనేతుస్తరుణేస్తమౌలేః |

శ్రీనీలకణ్ఠే మయి కర్ణజాహమానీయ మీనాక్షి ! చిరం దయేథాః || ౯౬||

కృతిః సమర్ప్యా విరసా మయేతి కన్వైష దోషః స పరం భవాన్యాః |

రమ్యాం కృతిం సా యది రోచయేత తథానుగృహ్లాతు నివారితం కైః || ౯౭||

మా భూవన్ నవ చ రసాః కవిప్రణీతాః

కావ్యేఽస్మిన్ పదకమలార్పితే పురారేః |

ఆస్తే తు ధ్రువమఖిలాభినందనీయాం

కారుణ్యామృతరసకన్దలీ జనన్యాః || ౯౮||

హాలాస్యేశితురీశితుర్యది సఖే! లీలాసు శుశ్రూషసే

తత్సర్వాగమగుప్తమస్య యది వా తత్త్వం విజిజ్ఞాససే |

పారం వాథ దిదృక్షసే యది పరం కావ్యాగమస్రోతసాం

తత్ కర్ణే కురు నీలకణ్ఠమఖినో వాచం శివైకాశ్రయామ్ || ౯౯||

మలయధ్వజపాణ్డ్యకన్యకా-

చరణద్వన్ద్యనివేశితాత్మనా |

శివయోః కవినేదమార్పితం

శివలీలార్ణవకావ్యమద్భుతమ్ || ౧౦౦||

ఇతి శ్రీమద్భరద్వాజకులజలధికౌస్తుభశ్రీకణ్ఠమతప్రతిష్ఠాపనాచార్య-

చతురధికశతప్రబంధనిర్వాహకశ్రీమన్మహావ్రతయాజు-

శ్రీమదప్పయదీక్షితసోదర్యాచార్యదీక్షిత-

పాత్రేణ నారాయణదీక్షితాత్మజేన భూమిదేవీగర్భసమ్భవేన మహాకవి-

శ్రీనీలకణ్ఠదీక్షితేన విరచితే శివలీలార్ణవే మహాకావ్యే ద్వావింశః సర్గః ।

సమాప్తశ్చాయం

శివలీలార్ణవః ।

దృష్టేష్యివానుశ్రవితేషు యస్మిన్ ధీరా విత్పష్టా ఇతి నాదుతాయ ।

స్వర్గాధికే ధామని సంవసంతః స్వర్గాణి కర్మాణి

Proofread by Rajesh Thyagarajan

---

shivallArNavaH by Nilakantha Dikshita

pdf was typeset on June 29, 2023

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

